WOJEWODA BIAŁOSTOCKI

Nr BB I-378/30.T.

Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr.2 za miesiąc styczeń 1930 r.

Białystok, dnia 14. lutego 1930 roku

T A J N E - P I L N E.

Do

Ministerstwa Spraw Wewnętrznych
Pan Dyrektor Departamentu II.

w W a r s z a w i e

Przesyłam sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr.2 za miesiąc styczeń 1930 roku.

W O J E W O D A :

Kirst

Odpisy otrzymują:

1/ Pan Wojewoda w Wilnie,
2/ " " w Brześciu nad Bugiem,
3/ " " w Nowogródku,
4/ " " w Warszawie,
5/ " " w Tarnopolu,
6/ " " w Stanisławowie,
7/ " " w Lublinie,
8/ Pan Prokurator przy Sądzie Apel. w Warszawie,
9/ " " " " " w Wilnie,
10/ " " " " Okr. w Białymstoku,
11/ " " " " " w Grodnie,
12/ " " " " " w Suwałkach
13/ " " " " " w Łomży,
14/ Sam.Ref.Inform. DOK. III. w Grodnie,
15/ " " " DOK. IX. w Brześciu nad Bugiem,
16/ " " " DOK. I. w Warszawie,
17/ K.O.P. "Brygada Grodno",
18/ Wszyscy Panowie Starostowie Powiatowi Województwa Białostockiego,
19/ Pan Starosta Grodzki w Białymstoku,
20/ Pan Naczelnik Urzędu Śledczego w miejscu.

H.F.

WODA BIAŁOSTOCKI
6B.I-378/30.T.
stok, dnia 10 lutego 1930 r.

Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr 2.
za miesiąc styczeń 1930 r.

I. Sytuacya ogólna.

Zmiana Rządu i związane z nią okoliczności, które omówiłem w sprawozdaniu miesięcznem za grudzień ub.r., a niemniej także wiążące uwagę stronnictw i poszczególnych posłów pracę Sejmu nad budżetem Państwa przyczyniły się wydatnie do osłabienia w styczniu polskiego ruchu politycznego.-

W przyczynowym związku z tem osłabieniem pozostaje dość wyraźna zmiana w kierunkach nastawienia działalności stronnictw, które w większości wypadków zaniedbywały akcję wiecową i propagandową w terenie obliczoną na szerzenie nastrojów, natomiast bądź prowadziły już, bądź też rozpoczęły dopiero planową działalność organizacyjną.

Cechę charakterystyczną akcji wiecowej i propagandowej stronnictw opozycyjnych w terenie stanowił pewien, różnorodny niemal dla każdego z powiatu Województwa umiar w wystąpieniach opozycyjnych przeciwko Rządowi. Szczególnie PPS. i Stronnictwo Chrześcijańskiej Demokracji zachowywały ten umiar o tyle, że negowały słuszność wypowiadania bezkrytycznie sądu, że Rząd ponosi całkowitą odpowiedzialność za obecną sytuację gospodarczą i finansową w kraju, przyczem dawały wyraz przekonaniu, że ustosunkowanie się Pana Premjera Bartla do Sejmu stwarza znaczne możliwości dla współpracy przedstawicielstwa narodowego z Rządem i "Powrotu do praworządności".-

Łagodniejsze również do pewnego stopnia było nastawienie wszystkich stronnictw opozycyjnych na wykorzystywanie dla celów opozycyjnych sytuacji gospodarczej w poszczególnych ośrodkach Województwa.-

Nastawienie to miało ostrzejszy charakter przy wykorzystywa przez PPS. bezrobocia w Łomży i Białymstoku. W Łomży PPS. z racji skrajnie opozycyjnego ujęcia kwestji bezrobocia została zdystan'owa przez PPS.Lewicę i komunistów do tego stopnia że zaniechała w ost nim tygodniu stycznia wszelkiej działalności związku z bezrobociem w Białymstoku zaś pośrednio przez Bund i Ch.D. wprowadziła w orbit swej działalności Radę Miejską.

W dużym stopniu żywszy od ruchu politycznego był ruch społe ny, który w dalszym ciągu wypełniał niejako luki istniejące w pols ruchu politycznym z powodu zupełnej prawie bezczynności BBWzR.

Z przejawów życia mniejszości narodowych podkreślam akcję c chowieństwa prawosławnego, pozostającą w związku z wytoczeniem prze władze Kościoła Katolickiego procesów sądowych o rewindykację cerkw i kolidującą nierzadko z Kodeksem Karnym, planową akcję Bundu, pro ną pod hasłem walki robotników żydowskich o prawo do życia i pracy, oraz traktowani ich przez Państwo narówni z robotnikami polskimi i wreszcie wysiłki Białoruskiego Włościańsko-Robotniczego Klubu Poselskiego zmierzające do umasowienia i uintensywnienia działalnos Towarzystwa Szkoły Białoruskiej.

0-0-0-0-0-0-0-0-0-0-0-0-0-0-0

OJEWODA BIAŁOSTOCKI
Nr.BB.I.378/30.T.
Dnia 10 lutego 1930 r.

Sytuacyjne sprawozdanie tygodniowe Nr.2. 3
za miesiąc styczeń 1930 r.

II. Polski ruch polityczny

1/ Bezpartyjny Blok Współpracy z Rządem.

W ubiegłym miesiącu BBWzR. urządził zaledwie jeden wiec w powiecie łomżyńskim, wobec czego trudno mówić wogóle o jego działalności w terenie, tembardziej, że poszczególne Sekretarjaty BBWzR. nie wykazały w styczniu b.r. pozytywnej działalności. Dlatego też za bardziej widoczny wykładnik działalności BBWzR. należy przyjąć jedynie wystąpienia niejako w jego imieniu pism prorządowych "Gazety Polskiej Ziemi Grodzieńskiej", "Głos Obywatela" i "Przeglądu Łomżyńskiego" który od dnia 19 stycznia b.r. po dłuższej przerwie wydawany jest przez Józefa Boreckiego, kierownika Sekretarjatu Wojewódzkiego BBWzR w Białymstoku /Borecki Józef występuje w imieniu Zrzeszenia Demokratycznego/.

Z wystąpień tych pism zasługuje na uwagę artykuł "Przeglądu Łomżyńskiego" p.t "Pozostaniemy". Autor artykułu stwierdza, że mylą się ci, którzy sądzą, że votum nieufności zgłoszone przez Sejm rządowi premjera Switalskiego, zlikwiduje system rządów pomajowych, a następnie zaznacza, że siłom moralnym społeczeństwa, zdrowym i patrjotycznym votum nieufności zgłosić nie można i, że stanowisko Sejmu zemści się przedewszystkiem na samym Sejmie.

Pod tym samym kątem widzenia rozpatrywał sprawę ustąpienia Rządu premjera Switalskiego "Głos Obywatela", który w artykule p.t."Nic z tego" akcentował, że zmienili się niektórzy ludzie, ale w niczem nie zmienił się system pomajowy, do którego rozwinięcia i utrwalenia stanął doświadczony i wytrawny pracownik państwowy, cieszący się tylukrotnie stwierdzonem zaufaniem Marszałka Piłsudskiego.

Łomżyński Zgromadzenie publiczne.

Dnia 19 ub m. wiec sprawozdawczy posła Piotra Targońskiego w Wiźnie. Poseł omówił sytuację polityczną i gospodarczą w Państwi scharakteryzował przyczyny przesilenia gospodarczego i zapoznał zgromadzonych z przedsięwziętemi przez Rząd środkami zapobiegawczymi, a następnie szczegółowo zobrazował szczegółowo rolę i zadania kółek rolniczych i Związku Młodzieży Wiejskiej przyczem poddał krytyce wystąpienia miejscowego księdza wikarego Choromańskiego przeciwko tym organizacjom. Po posle Targońskim przemawiał Stefan Kalina, inspektor wojewódzki Związku Młodzieży Wiejskiej, który m-in podkreślił, że duchowieństwo samo z własnej inicjatywy nie robi nic w dziedzinie pracy społecznej, a jedynie przeszkadza innym z racji nie realnie ujmowanej dbałości o swe wpływy./300 os

2/ P P.S d.Frakcja Rewolucyjna.

Rozgrywające się w terenie wydarzenia stwarzają dla PPS.d Frakcja Rewolucyjna możliwości dla szerszej nawet akcji organizacyjnej, szczególnie w białostockim okręgu przemysłowym, bielskim okręgu przemysłu drzewnego, Augustowie, Grodnie i Łomży. możliwości te jednakże nie są należycie wykorzystywane. Przedewszystkim na przeszkodzie do ich wykorzystania stoi brak wyrobionych i popularnych jednostek i zupełne zaniedbanie Województwa Białostockiego przez władze centralne partji. Wskutek tego PPS.d.Frakcja Rewolucyjna nie uczyniła nic w tym kierunku, ażeby w Łomży wykorzystać niepomyślną dla PPS.sytuację, jaką wytworzyła dla niej PPS.Lewica przez inspirowanie bezrobotnych do wystąpień demonstracyjnych, nie starała się przeciw-działać PPS.w Białymstoku w związku z prowadzoną przez nią akcją na gruncie bezrobocia i t.p.-

...at Białostocki.

Korzystna dla PPS.d.Frakcja Rewolucyjna secesja nastąpiła w lokalnej organizacji PPS. w Czarnej-wsi. Dotychczas za PPS d.Frakcja Rewolucyjna opowiedziało się około 30 członków organizacji z jej prezesem, Lubiczankowskim na czele.

Lubiczankowski nawiązał już kontakt z Sekretarjatem PPS d.Frakcja Rewolucyjna w Białymstoku.

...o.

W Białymstoku uwidoczniły się wśród członków PPS.d.Frakcja Rewolucyjna dość znaczne tarcia, które są odbiciem tarć pomiędzy przywódcami partji Muszyńskim Aleksandrem i Prytułą Józefem z jednej, a Nowakowskim z drugiej strony. Tarcia te osłabiły wpływy PPS.d.Frakcja Rewolucyjna w poszczególnych związkach zawodowych i umożliwiły PPS. podjęcie szerszych zabiegów, mających na celu zapewnienie jej wpływów w tych związkach.

Ostatnio walka pomiędzy PPS. d.Frakcja Rewolucyjna i PPS. na terenie miasta Białegostoku nabrała o tyle ostrego charakteru że w dniu 12 ub.m. pobity został przez zwolenników PPS.d.Frakcja Rewolucyjna Klimiuk Klemens, zaś w kilka dni później przez członków PPS. Klim Antoni, członek PPS.d.Frakcja Rewolucyjna. i, że niewykluczone są dalsze starcia pomiędzy zwolennikami obu partyj na tle porachunków politycznych.-

3/ Monarchistyczna Organizacja Wszechstanowa.

Przejawów działalności nie notowano.-

4/ Stronnictwo Narodowe.

Oceniając działalność Stronnictwa Narodowego w terenie i propagandę prasową, zauważam że nastawienie działalności jego, zarówno wiecowej, jako też prapagandowej w porównaniu z poprzedniemi miesiącami uległo dość widocznej zmianie. Stronnictwo poświęcało główną uwagę walce z prorządowemi organizacjami wychowania fizycznego i przysposobienia wojskowego przez wzgląd

na stwierdzon[illegible]alenie wpływów Stowarzyszenia Młodzieży Kat[illegible]- P
kiej, Towarzy[illegible], Gimnastycznego "Sok[illegible] zagadnieniom zaz[illegible]bienia
pracy Stronnictwa i [illegible]ganizacyj klerykalnych p[illegible]afji i wreszc[illegible]
kwestjom gospodarczy[illegible] kwestji walki z organi[illegible]cjami wychowa-
nia fizycznego i przy[illegible]obieni wojskowe[illegible] charakterystyczny
jest artykuł p.t "O [illegible]ywaniu narodu"/"Zycie i Praca"/, w którym
pismo stwierdza, że [illegible]użo się pisze i mówi o wychowaniu
fizycznem narodu, zapomina się jednakże o tem że potęga narodu
leży nie w sile fizycznej [illegible]ale w sile charakteru narodu, który
należy wychowywać w myśl zasad religji katolickiej. W tymże
artykule pismo podkreśla, że tylko przy kościele należy się sku-
piać i w zgodzie z kości[illegible]łem wykuwać silne charaktery i lepszą
przyszłość narodu. Zamierzenia Stronnictwa co do organizacji I
pracy jego w parafji ilustruje artykuł "Praca w parafji"/"Zycie
i Praca"/, którego autor wskazuje na konieczność skupienia wszys
kich organizacyj katolickich przy parafji gdyż organizacje te
bez oparcia się o parafje nie będą przedstawiały siły. Wreszcie
kwestje gospodarcze oświetla artykuł "Nowego Zycia" p.t. "Potrzeb
mądrej polityki rolne[illegible]" w którym podkreśla się, że katastrofal-
ny spadek cen wszystkich produktów doprowadził do tego, że się
nie opłaca praca rolnikowi, by tworzył położenie uniemożliwiające
w najszerszej warstwie płatników podatkowych t.j. rolnikom wywią-
zania się ze swych zobowiązań wobec Państwa i samorządów gminnych
Pismo wypowiada się za koniecznością zapewnienia stałości cen
zboża na szereg lat i zreformowania podatkowości komunalnej w ce-
lu zapobieżenia ruinie wsi.

Pozatem Stronnictwa Narodowe prowadziło kampanję przeciwko
dotychczasowej polityce Polski wobec Niemiec i zwalczało Polski
Kościół Narodowy. Walka Stronnictwa z Polskim Kościołem Katolic-
kim była o tyle ostrożna, że w niczem praktycznie godziła w PPS i

PSL"Wyzwolenie" które wyraźnie kościół ten w Województwie Białostockiem popierają.

Charakterystycznem jest, że w styczniu Stronnictwo Narodowe w sposób bardzo oględny podnosiło w terenie kwestje swego stosunku do rządu premjera Bartla, aczkolwiek w końcu grudnia jeszcze zapowiadało walkę z tym rządem, jeżeli nie zerwie on zdecydowanie z pomajowym systemem rządzenia.

Powiat Łomżyński. Zgromadzenie publiczne.

Dnia 2 b.m. w Wiźnie wiec posła Wutolda Staniszkisa, będący niejako odpowiedzią na odbyty tamże dnia 19 ub.m. wiec posła Targońskiego z BBWzR. Poseł Staniszkis omówił sytuację polityczną i gospodarczą w kraju oraz kwestję naprawy Konstytucji. Traktując o rządzie premjera Bartla, poseł Staniszkis zaznaczył, że powołanie tegoż rządu nie oznacza bynajmniej jakiejkolwiek zmiany w pomajowym systemie rządzenia, gdyż rząd premjera Bartla będzie tylko wykonawcą zleceń Marszałka Piłsudskiego./100 osób/

Zebranie zamknięte.

We wsi Szumowo dnia 12 ub.m. zebranie koła parafjalnego w sprawach organizacyjnych /25 osób/.-

Powiat Sokólski. W drugiej połowie stycznia działalność na rzecz Stronnictwa Narodowego w powiecie sokólskim rozpoczął major w stanie spoczynku Owoc, który w ośrodkach miejskich występuje jako działacz Stronnictwa Narodowego, a we wsiach jako instruktor Stowarzyszenia Młodzieży Polskiej. Działalność jego w obu wypadkach nosi charakter wybitnie antyrządowy.

Zebranie zamknięte.

W Sokółce dnia 12 ub.m. zebranie sympatyków Stronnictwa Narodowego przy udziale majora Owoca. Omawiano sytuację polityczną i gospodarczą w kraju /30 osób/.

owiat Ostrowski.

Zgromadzenie publiczne.

W Ostrowi-Mazowieckiej dnia 2 b.m. wiec sprawozdawczy, na który przybyć miał poseł Berezowski. Ponieważ poseł Berezowski na wiec nie przybył, krótkie przemówienie wygłosił sekretarz lokalnej organizacji Stronnictwa, E.Tyszewski, poczem przewodniczący dr Bereznicki wiec rozwiązał /200 osób/.-

Zebranie zamknięte.

We wsi Zastawa, gminy Komorowo zebranie poufne przy udziale Edwarda Tyszewskiego, na którem Tyszewski zaznaczał, że Rząd powinien stosować dość szerokie ulgi podatkowe względem rolnictwa.

Ruch organizacyjny.

Akcję organizacyjną narazie niezbyt skuteczną w wynikach rozpoczął Tyszewski Edward, aplikant adwokacki w Ostrowi-Mazowieckie.

5/ Stronnictwo Chrześcijańskiej Demokracji.

Pow

Stronnictwo prowadziło cichą agitację, w której dominowała krytyka poczynań Rządu w dziedzinie gospodarczej. Przyznać należy że krytyka ta była łagodniejsza niż w poprzednich miesiącach, Ch.D. bowiem pomawiało wprawdzie w dalszym ciągu Rząd o niedostateczne zajęcie się kwestją poprawy stanu gospodarczego kraju, niemniej jednakże przyznawało, że oskarżanie Rządu bezkrytyczne o pogarszanie sytuacji gospodarczej w Państwie jest niesłuszne, gdyż liczne posunięcia Rządu w dziedzinie ekonomicznej i gospodarczej były udatne i, że obecny stan ekonomiczny i gospodarczy w kraju jest wynikiem braku kapitałów, które wskutek zubożenia Europy skoncentrowały się w Stanach Zjednoczonych, te zaś przestały udzielać państwom europejskim kapitałów inwestycyjnych, natomiast same stwarzają w tych państwach warsztaty pracy. Również przejmowaniu swego stosunku do Rządu premjera Bartla Ch.D. zachowywało pewien umiar i powściągliwość.-

W tej materji o[illegible] Stronnictwa w Województwie Białostockiem, grodzieńskie "Nowe Życie" stwierdza, że premjer Bartel w swem exposé dał dowód, że zredukował swój optymizm na sytuacje finansową i gospodarczą w Państwie, co zdaniem pisma rokuje nadzieje, że przy dobrej woli ze strony Rządu i czynników decydujących, oraz ze strony Sejmu zniknął nieuzasadnione urojenia i optymizm, a na ich miejsce zjawi się prawdziwa rzeczywistość, w której obliczu zwalczające się dziś strony przestaną być przeciwnikami. W ustosunkowaniu się premjera Bartla do Sejmu wspomniane pismo dopatruje się znacznej poprawy /art."Metamorfozy"/ i przyznaje, że dzisiejszy premjer Bartel potrafi nawet słuchać i przyznawać racje tam gdzie wczorajszy premjer Switalski i onegdajszy premjer Bartel gotowi byliby w podobnych warunkach upatrywać prowokacje posłów.-

Augustowski. W Augustowie dnia 6 ub.m. wiec sprawozdawczy posła Pułjana Romualda, który stwierdzał, że jego Stronnictwo nie odmawia się od współpracy z Rządem, uznaje konieczność tej współpracy i występuje przeciwko Rządowi w tych wypadkach, gdy widzi słuszne jego posunięcia. Następnie dementował słuszność oskarżania Rządu o prowadzeniu kraju do ruiny gospodarczej i stwierdzał, że obecna sytuacja gospodarcza w kraju jest wynikiem braku kapitałów, odczuwanego ogólnie przez wszystkie państwa Europy. Wreszcie atakował dość ostro PPS. za popieranie Polskiego Kościoła Katolickiego i działania w ten sposób na szkodę kościoła rzymsko-katolickiego../200 osób/

Suwalski. We wsi Jeleniewo wiec sprawozdawczy posła Pułjana, jak wyżej w Augustowie./100 osób/.-

6/ Polskie Stronnictwo Ludowe "Piast".

Działalność Stronnictwa wyczerpuje nieznaczna akcja propagandowa posła Łosia Dominika w powiecie białostockim, oraz akcja organizacyjna w powiatach Bielskim i sokólskim.

wiat Sokólski. Ruch organizacyjny.

Poseł Łoś Dominik czyni starania, zmierzające do utworzenia w Sokółce powiatowego sekretarjatu stronnictwa. Po naradzie z księdzem dziekanem Bokszczaninem poseł Łoś zaproponował kierownictwo sekretarjatu Janowi Mikołajewskiemu, b.kierownikowi sekretarjatu powiatowego Stronnictwa Chłopskiego w Sokółce, pokłóconemu silnie z posłem Adolfem Sawicki O ile mi wiadomo, utworzenie sekretarjatu ~~Stronnictwa~~ w Sokółce przyspiesza ks.dziekan Bokszczanin, który w ostatnim czasie dość znacznie oddalił się od Ch.D.

wiat Bielski. Ruch organizacyjny.

Nowe koła Stronnictwa powstały:

1/ we wsi Załocki ,liczące 10 członków, zarząd: Jan Korzeniowski-Prezes Bronisław Szymczuk-viceprezes, Kazimierz Sieńczuk-sekretarz i Paweł Brzeziński - skarbnik;

2/ we wsi Siekluki, liczące 26 członków, zarząd: Antoni Sawicki-prezes, Jan Klepacki-viceprezes, Albin Piotrowski-sekretarz, i Paweł Sieklucki-skarbnik;

3/ we wsi Klichy, liczące 26 członków, zarząd: Witold Bartosik-prezes, Bazyli Winnicki-viceprezes, Paeeł Matysiak-sekretarz i Józef Zukowski-skarbnik;

4/ we wsi Puchały-Stare, liczące 9 członków, zarząd: Grzegorz Zalewski prezes, Józef Puchalski-viceprezes, Stanisław Puchalski-skarbnik i Felik Puchalski-sekretarz;

5/ we wsi Puchały-Nowe, liczące 9 członków, zarząd: Antoni Krasowski-prezes, Antoni Puchalski-viceprezes, Jan Puchalski-skarbnik I Adam Puchalski - sekretarz;

6/ we wsi Holonki, liczące 22 członków, zarząd: xxxxxx Antoni Szymszuk-prezes, Kazimierz Banasiuk-viceprezes, Zoch Jan-skarbnik i Misiejuk Mikołaj-sekretarz;

7/ we wsi Popławy, liczące 44 członków, zarząd: Jan Popławski-prezes Kazimierz Wierciński-viceprezes, Karol Kosiński-skarbnik i Walenty Popławski-sekretarz;

8/ we wsi Szmurły, liczące 58 członków, zarząd: Edward Krasowski-prezes, Kazimierz Szmurło-viceprezes, Jan Krasowski-sekretarz, i Płonowski Aleksander - skarbnik;

9/ we wsi Płonowo, członków 5 zarząd: Adam Piotrowski-prezes, Zalewski Aleksander-viceprezes, Adam Płonowski-sekretarz i Aleksander Płonowski-skarbnik;

10/ we wsi Kajanka, członków 25 zarząd: Olendzki Antoni-prezes, Nowicki Zygmunt-viceprezes, Adamowicz Jan-sekretarz i Niemyński Wacław-skarbnik;

11/ we wsi Brzeziny, gminy Widzgowo, 16 członków, zarząd: Ludwik Tworowski-prezes, Bronisław Nieroda-viceprezes, Józef Wisniewski-skarbnik i Stefan Nieroda-sekretarz;

12/ we wsi Buchaty, gminy Widzgowo, 5 członków, zarząd: Andrzej Miluski - prezes Więcko Jan-skarbnik, Radziwoń Wiktor-sekretarz.

Zebranie zamknięte.

Dnia 12 ub.m. w Grodzisku przy udziale senatora Erdmana, który omówił sytuację polityczną i gospodarczą w kraju i stosunek PSL "Piast do Rządu /250 osób/.

łostocki. Zgromadzenie publiczne.

W Dobrzyniewie-Kościelnym dnia 12 ub.m. na wiecu sprawozdawczym poseł Dominik Łoś udawadniał rzekomą bezpodstawność zarządzeń sanitarnych b. Ministra Składkowskiego, scharakteryzował negatywny stosunek PSL "Piast" do rządu premjera Bartla i podkreślał, że ustąpienie Rządu dr. Switalskiego nastąpiło w przededniu przewrotu politycznego

/400 osób/.

7/ Polskie Stronnictwo Ludowe "Wyzwolenie".

Przejawów działalności nie notowano. Jedynie w Ostrowi - Mazowieckiej wspólnie w PPS. i Stronnictwem Narodowem PSL. "Wyzwolenie" prowadziło walkę z grupami prorządowemi w Radzie Miejskiej.

8/ Stronnictwo Chłopskie.

Stronnictwo zaniechało prowadzonej dotychczas akcji wiecowej w terenie, a natomiast rozpoczęło akcję organizacyjną, mającą na celu rozszerzenie wpływów na powiaty augustowski i kolneński.

Powiat Augustowski. Ruch organizacyjny.

Kierownik Sekretarjatu Powiatowego Stronnictwa Chłopskiego w Augustowie, Trochim Antoni i instruktor Kotarski Adam zorganizowali koła

1/ we wsi Gatne, liczące 9 członków zarząd: Wiktor Warszewicz-prezes Jan Karbowski - viceprezes i Juljan Kuprewicz - sekretarz;

2/ we wsi Ostrówie, gminy Lipsk, 36 członków, zarząd: Konstanty Burakiewicz - prezes, Jan Giedroyć - viceprezes i Zygmunt Strenczkowski-sekretarz;

3/ we wsi Płaska, gminy Szczebro-Olszanka, członków 22, zarząd: Kazimierz Dobrowolski-prezes, Zygmunt Okuniewski-viceprezes, Zygmunt Wiszniewski-skarbnik i Jan Jaworowski-Sekretarz;

4/ we wsi Rutki-Nowe, członków 14, zarząd: Zedel Szczepan-prezes, Stanisław Skiendzielewski - viceprezes, i Stanisław Wiszniewski-sekretarz;-

Zwołani przez Trochima Antoniego na zebranie organizacyjne mieszkańcy wsi Gliniski, gminy Kolnica oświadczyli wręcz, że dosyć mają partyjnej obłudy i nie dopuszczą do zorganizowania koła Stronnictwa Chłopskiego w swojej wsi.

Fakt ten i inne okoliczności wskazują, że wzrost ilości kół Stronnictwa Chłopskiego w powiecie augustowskim nie może być uważany za wykładnik wzrostu jego wpływów w powiecie, koła te bowiem nie przejawiają.

8

działalności choćby dlatego, że organizator ich, Trochin - pobrawszy składki członkowskie od członków nowozorganizowanych kół - nie troszczy się zbytnio o żywotność tych kół. O względności wpływów Stronnictwa Chłopskiego nawet w tych miejscowościach, w których zdołało ono zorganizować swe koła świadczy fakt, że n.p. jedne z żywotniejszych kół Stronnictwa Chłopskiego we wsiach Rutki-Nowe i Rutki-Stare przestały poprostu istnieć od czasu urządzenia we wsi Rutki-Stare zebrania przez Szarlaka Lucjana, sekretarza powiatowego BBWzR w Augustowie. Zgromadzeni na tem zebraniu członkowie i sympatycy Stronnictwa Chłopskiego /100 osób/ pod wpływem rzeczowych argumentów Szarlaka ustosunkowali się do Stronnictwa Chłopskiego nie-przychylnie.

wiat Kolneński. Zebranie zamknięte.

We wsi Czerwone, gminy tejże nazwy dnia 19 ub.m. odbyło się zebranie członków Stronnictwa Chłopskiego, zwołane przez instruktora Borysa Macieja ze wsi Maky-Płock, przeciwko któremu wystąpiła skutecznie opozycja BBWzR./40 osób/...

9/ Polska Partja Socjalistyczna.

Nastawienie działalności PPS. szło w kierunku odbudowy wpływów i łatowania zagrożonych pozycyj w poszczególnych ośrodkach Województwa. Związane z tem wystąpienia działaczów PPS. nosiły charakter opozycyjny, niemniej jednakże w wystąpieniach tych dostrzec było można pewien umiar, którego przyczyn należy doszukiwać się w tem, że skrajnie opozycyjne wystąpienia PPS. nierzadko wykorzystywane są z wyraźną dla niej szkodą przez elementy radykalne. Sprawdzianem tego jest fakt, że w Łomży, gdzie PPS. zaostrzyła nastroje wśród bezrobotnych, do głosu przyszły PPS. Lewica i KPP., które zdystansowały PPS. tak dalece, że usunęły ją wogóle od sprawy bezrobocia. Ten sam umiar dostrzegany był w kampanji prasowej PPS.

Łomżyński tygodnik"Wspólna Praca" w artykułach "Nowy Rząd " i "Jest nadzieja" przyznawał, że premjer Bartel zadeklarował dobrą wolę Rządu w sprawie naprawy Konstytucji i stworzył podstawy do żywienia nadziei, że jest możliwe wkroczenie na drogę praworządności i nawiązanie przez Rząd rzeczowej współpracy z Sejmem. Traktowany umiar w akcji opozycyjnej przeciwko Rządowi jest skądinąd o tyle charakterystyczny, że w styczniu PPS. w okręgu łomżyńskim wyraźnie i zdecydowanie rozpoczęła walkę pośrednio ze Stronnictwem Narodowem z racji występowania tegoż Stronnictwa przeciwko PPS., popierającej Polski Kościół Narodowy.

Z poszczególnych momentów działalności PPS. zasługują na uwagę wspólna z PSL."Wyzwolenie" i Stronnictwem Narodowem akcja przeciwko zarządowi miasta Ostrowi-Mazowieckiej, niwelowanie możliwości dla pracy organizacyjnej Federacji Pracy w bielskim okręgu przemysłu drzewnego i wygrywanie dla celów odbudowy swych wpływów sprawy bezrobocia w białostockim okręgu przemysłowym. W ostatnim wypadku PPS. wspólnie z Bundem i Ch.D. w orbitę swych poczynań w związku z bezrobociem wprowadziła także Radę Miejską m.Białegostoku.

Powiat Ostrowski. Na dzień 19 ub.m. zapowiedziany był w Ostrowi-Mazowieckiej wiec posła Duboisa i b.burmistrza Stanisława Leśniewskiego. Na wiec ten przybyło zaledwie 17 osób, wobec czego poseł Dubois i b.burmistrz Leśniewski zrezygnowali z wygłoszenia przemówień i odbyli pogawędki z poszczególnemi osobami.-

Powiat Łomżyński. Zgromadzenie publiczne.

Zwołany dnia 31 ub.m. wiec PPS. w sprawie bezrobocia został opanowany przez PPS.Lewicę i komunistów. Organizatorzy wiecu poseł dr. Czarnecki, redaktor Hryniewicz i Swigoński nie zostali dopuszczeni do głosu./300 osób/

Po

9

'owiat Białostocki. Zgromadzenie publiczne.

Dnia 12 ub.m. w Białymstoku wiec PPS. i Bundu w sprawie bez
[illegible]a./1200 osób/.- Szczegóły zostały uwzględnione w sytuacyj
nem sprawozdaniu tygodniowem.-

W organizacjach lokalnych PPS. w Czarnej-Wsi i Supraślu powstały tarcia wewnętrzne, które doprowadziły do przejścia więk szości członków tych organizacyj do PPS.d.Frakcja Rewolucyjna.

wiat Bielsk-Podlaski. Zgromadzenie publiczne.

W osadzie Hajnówka dnia 12 ub.m. wiec sprawozdawczy posła Duboisa, który specjalnie występował przeciwko b premjerowi dr. Switalskiemu i beMinistrowi Miedzińskiemu /200 osób/.-

owiat Grodzieński. W nocy z dnia 25 na 26 ub.m. w obrębie fabryki dykt w Mostach rozplakatowano kilka ulotek /pisanych atramentem/ następującej treści:" Niech żyje Związek Robotników PPS., dosyć już niesprawiedliwości, dosyć już oszukaństwa, dosyć już śmiechu z robotnika, metalowcy dosyć wam już 11-to godzinnego dnia pracy, niech żyje Związek PPS".-

-0-0-0-0-0-0-0-0-0-0-

OJEWODA BIAŁOSTOCKI
Nr.BB.I-378/30.T.
nia 10 lutego 1930 roku.

Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr.2.
za miesiąc styczeń 1930 r.

III. Polskie związki i stowarzyszenia społeczne.

1/ Wojewódzkie Towarzystwo Opieki Społecznej "Przystań".

Nowe oddziały:

Nowe oddziały Stowarzyszenia powstały w Nowogrodzie, Rutkach Sniadowie, Wiźnie, Piątnicy, Łomżycy i Zawadach, powiatu łomżyńskiego, we wsi Pohorany-Górne w gminie Łasza, powiatu grodzieńskiego, w Krynkach, powiaru grodzieńskiego i w Niemiatyczach, powiatu bielskiego.

Z e b r a n i a .

Dnia 10 ub.m. w Suwałkach zebranie organizacyjne nowego zarządu oddziału powiatowego, na którem zarząd ten ukonstytuował się następująco: Starosta Powiatowy Olgierd Malinowski - prezes, Prezydent m.Suwałk, Gałaj Wawrzyniec - viceprezes, prowizor Dworczak - sekretarz i dyrektor Banku Udziałowego, Bielecki - skarbnik.

---oooOOOOOoooooo---

Ponadto Zarząd Główny i poszczególne oddziały Towarzystwa odbyły cały szereg zebrań w sprawach pracy bieżącej.

2/ Związek Drobnych Rolników.

Zarząd Wojewódzki Związku wydał następującej treści odezwę: " Rolnicy! Ruch zawodowy za przykładem innych krajów objął wszystkie warstwy Narodu oprócz drobnych i średnich Rolników, gdyż właściciele większych obszarów grupują się w Związku Ziemian. Brak organizacji drobnych i średnich rolników odbija się na ich interesach bardzo dotkliwie. Któż bowiem stanie w obronie tej najliczniejszej warstwy Narodu, kto doradzi w kłopotach, kto pomoże w

biedzie pouczy w potrzebie?

Często więc rolnik płaci,nie wiedząc dobrze za co,nie dopatrzy terminu, a wszystko to odbija się na jego położeniu materjalnem ujemnie.Ceny za produkty rolne są niskie podnosi się ceny za produkty fabryczne rolnik biednieje a z nim cały kraj. Większa własność ziemska i ludność miejska już zorganizowane umieją lepiej bronić swoich interesów,ludność rolnicza zaś nie ma swego zawodowego przedstawicielstwa jest rozproszkowana,nikt się z pojedyńczemi głosami nie liczy. W życiu decyduje siła organizacji,jej potrzebę zaczyna wreszcie rozumieć drobny i średni rolnik.Najwyższy czas,by ją stworzył tak potężną aby była wyrazem skupionych sił ludności rolniczej Do Związku Ziemian,do Zawodowych Związków Kolejarzy,nauczycieli i t.p. należą ludzie o różnych przekonaniach politycznych.Tak samo i do naszego Związku mogą i powinni należeć wszyscy drobni i średni rolnicy. Każdy rozumny rolnik pojmuje,że sprawy taniego kredytu,obrony prawnej sprawiedliwego rozłożenia podatków i t d jednakowo obchodzą wszystkich rolników. Na skutek poczynań ze strony rolników został stworzony Związek Drobnych Rolników który w województwie Białostockiem liczy już 300 wsi zorganizowanych w naszym Związku. Ma on na celu: a/obronę interesów gospodarczych i kulturalnych swych członków, b/udzielanie pomocy prawnej,lekarskiej i materjalnej c/jednoczenie ogółu drobnych i średnich rolników przez budzenie poczucia wspólnoty interesów wsi, d/ szerzenie poczucia odpowiedzialności na losy Państwa. Osiągnąć swe cele Związek będzie przez pomaganie tworzenia Spółdzielni Kas Kredytowych,Szkół Rolniczych konkursów,wystaw,bibljotek,syndykatów,obrony prawnej,pomocy lekarskiej i t.d. Kółka rolnicze popierać wszędzie będziemy idą one bowiem po linji naszych dążeń,są instytucją obejmującą część naszych zagadnień spełniają swą rolę.Związek zaś nasz idzie z pracą twórczą i nie będzie sprzeciwiał się temu co istnieje z pożytkiem dla rolnika. Partje polityczne leżą poza zakresem naszego działania .Mają one inne zadania i innemi chadzają drogami,niż Związek Zawodowy. W Związku więc zawodowym znaleźć się mogą wszyscy rolnicy bez różnicy przynależności partyjnej. Związek zawodowy nie może dopuścić do żadnej polityki w swojem działaniu.Politykowanie szkodzi sprawom zawodowym.Związek nasz

stawia sobie za zadanie zjednoczenie drobnego i średniego rolnika w Polsce koło jego interesów Zawodowych. W nim znajdą miejsce wszyscy.

Wszyscy w jego szeregach znaleźć się powinni! Około spraw gospodarczych i kulturalnych skupiają się rolnicy, podniosą dobrobyt ludności wiejskiej. Nie idziemy do Was z hasłami nieziszczalnemi nie obiecujemy "gruszek na wierzbie". Przeciwnie, wzywamy do wspólnej pracy, pracy usilnej i wytężonej, do skupienia sił rolnika i myślenia o sobie. Dotąd drobny i średni rolnik oglądał się na to co kto da. My budzimy wiarę we własne siły, wskazujemy potrzebę tworzenia własnej organizacji. - Czas wielki, by rolnik polski sam pomyślał o sobie i uświadomił sobie tę życiową prawdę, że nikt mu nic nie da, jeżeli sam sobie nie zdobędziesz. Osiągnąć to zaś możesz tylko przez przynależność i popieranie własnej organizacji takową jest: Związek Drobnych Rolników na wojew. Białostockie. Zgłaszając więc swoje przystąpienie do biura Związku: Białystok, Sienkiewicza Nr. 34 I piętro od godz. 9 rano do 3 pp. W biurze załatwia się sprawy wszystkim członkom bezpłatnie-pisze się bezpłatnie podania, radca prawny adwokat Związku udziela porad bezpłatnie. W przychodni lekarskiej za minimalną opłatą lekarz Związkowy leczy członków Związku. Wpisowe jednorazowe wynosi zł. 1. Składka miesięczna 25 groszy."

Nowe koła:

Powstały we wsiach Nowo-Janów, Kumiałka, Kuplisk i Franckowa-Buda, powiatu sokólskiego, w Zabłudowie /60/, Kudrycach /12/, Gnieciukach/23/, Kowalowcach /19/ Solnikach /21/, Halickich /29/, Prótasach /10/, Łubnikach /20/ Zwierkach /12/, Rafałówce /10/, Dobrzyniówce /19/, Folwarkach-Małych /16/ i Folwarkach-Wielkich /19/, Topolany /40/, Chodory, Czaczki-Wielkie i Dołki w powiecie białostockim.

---oooooOOOOOooooo---

Związek Drobnych Rolników w roku ub. swą akcją organizacyjną i propagandową podważał wpływy Stronnictwa Chłopskiego w powiatach białostockim i sokólskim, natomiast w roku bież. pomija wyraźnie w tej akcji miejscowości opanowane przez Stronnictwo Chłopskie i przenosi swą działalność na tereny

gdzie przeważają wpływy BBWzR.-

3/ Organizacje rolnicze i spółdzielcze.

Piat Pomżyński. We wsi Puchały dnia 12 ub.m. odbyło się zebranie członków kółka rolniczego przy udziale Starosty Powiatowego, posła Targońskiego /BBWzR/; Rostkowskiego, instruktora rolnego, którzy wyjaśniali przyczyny trudnego położenia drobnych gospodarstw rolnych, scharakteryzowali sytuację polityczną w kraju i wskazywali na konieczność naprawy Konstytucji.-

Dnia 26 ub.m. w Szczepankowie zostało zorganizowane kółko rolnicze.-

Piat Suwalski. Dnia 15 ub.m. w Suwałkach odbyła się narada z zaproszonym przez Wydział Powiatowy dyrektorem Spółdzielczej Rzeźni Eksportowej w Wołkowysku, Kuczkowskim przy udziale przedstawicieli Wydziału Powiatowego i Towarzystwa Organizacyj i Kółek Rolniczych w sprawie kooperacji miejscowej Kasy Komunalnej Pożyczkowo-Oszczędnościowej z rzeczoną Rzeźnią w postaci ułatwienia tejże w drodze udzielenia kapitału obrotowego zakupów żywca na terenie powiatu suwalskiego. Narada ta doprowadziła do pozytywnego porozumienia.-

Piat Grodziński. Dnia 19 ub.m. we wsi Wierzchpole, gminy Hoża powstało kółko rolnicze z inicjatywy Wincentego Piścinka, Tadeusza Piścinka i Władysława Możdziera.-

Piat Bielsk-Podlaski. Dnia 3 ub.m. w m.Bielsku-Podlaskim odbyło się zebranie członków miejscowego kółka rolniczego przy udziale 50-ciu osób. Przewodniczący zebrania, oraz prezes tegoż kółka, Michał Osiennik po odczytaniu protokułu poprzedniego zebrania poruszał kwestję projektu sprzedaży lasu miejskiego w Pasiecznikach dla zdobycia funduszów na budowę w m.Bielsku-Podlaskim szkoły powszechnej, Domu Ludowego i łaźni miejskiej. Zebrani na skutek wniosku przewodniczącego jednogłośnie uchwalili wyłonić z pośród członków kółka rolniczego specjalną komisję, któraby interwenjowała u odnośnych władz w celu zapobieżenia zamiarowi sprzeda-

ży lasu przez magistrat. Dalej poruszono kwestję wyboru radnych do Rady Miejskiej na miejsce radnych dra Wajnberga i nauczyciela Tajchma na, który złożyli mandaty.-

4/ Straże ogniowe.

Powiat Łomżyński. Dnia 2 b.m. w Łomży odbyło się doroczne walne zebranie Ochotniczej straży Pożarnej na które przybyło około 150 osób. Po złożeniu sprawozdania z działalności Zarządu, przyjętego przez ogólne zebranie do zatwierdzającej wiadomości zebranie jednogłośnie wybrało ten sam Zarząd na rok bieżący, jednakże wobec zrzeczenia się mandatów przez prezesa Ryntflejsza, oraz członków Ładę i Antosiewicza Aleksandra wyznaczono nowe zebranie w celu wyboru 3-ch członków Zarządu na miejsce ustępujących.-

Powiat Ostrowski. Dnia 19 ub.m. odbyło się w Ostrowi-Mazowieckiej zebranie członków miejscowej Ochotniczej Straży Pożarnej, na którem wybrano nowy zarząd w składzie następującym: prezes ks.Kłobukowski Mieczysław, zastępca-Zaręba Franciszek, handlowiec, sekretarz-Cieszkowski Jan, kowal, skarbnik- Glinka Piotr, rolnik, naczelnik-Kempisty Józef, rolnik, wszyscy z Wąsewa.-

5/ Wojewódzkie Towarzystwo "Lechja".

Nowe oddziały:

Nowe oddziały Towarzystwa powstały w Bakałarzewie /22/, Filipowie /20/ i przygranicznych miejscowościach powiatu suwalskiego.

6/ Związek Rezerwistów i b.Wojskowych.

Powiat Bielsk-Podlaski. Dnia 26 ub.m. w Bielsku-Podl. odbył się walny zjazd koła Powiatowego Związku Rezerwistów i b.Wojskowych przy udziale 50 osób. Na porządek dzienny obrad złożyły się sprawozdanie Zarządu z działalności koła kasowe, oraz wybory nowego zarządu, Komisji Rewizyjnej i Komisji Balotującej. Po otwarciu zjazdu wobec jednogłośnej uchw

ły przesłano depesze hołdownicze do Pana Prezydenta Rzeczypospolitej i Pana Marszałka Piłsudskiego.-

12

Do zarządu Koła Powiatowego na okres trzechletni zostali wybrani Jan Kraus, Józef Olszewski, Władysław Łożyński, Feliks Kalinowski Jan Selerowski, Teodor Firsowicz, Józef Krysiuk, Władysław Snopek, i Witalis Aleksandrowski.-

iat Wys.-Mazowiecki. Dnia 6 ub.m. odbyło się w Tykocinie zebranie członków oddziału Związku pod przewodnictwem obrońcy sądowego Janczyka z Wysokiego-Mazowieckiego. W zebraniu wzięło udział przeszło 600 osób z miasta i przyległych okolic. Omawiano sprawy organizacyjne.

Dnia 20 ub.m. w Czyżewie odbyło się zebranie członków Związku, na którem przemawiali por.rez.Janczyk Stanisław i referent oświatowy Wydziału Powiatowego w Wysokiem-Mazowieckiem, Dziurski Ludwik na temat "Cele i zadania Związku Rezerwistów i b.Wojskowych".

P o c z e m wybrano zarząd, którego skład jest następujący: Prezes-Danecki Henryk, pomocnik sekretarza gminy w Czyżewie /sympatyk BB/, skarbnik-Srednicki Jan, sekretarz gminy w Czyżewie /sympatyk BB/, sekretarz-Ludziński Mieczysław, właściciel biura próśb i podań w Czyżewie /sympatyk BB/.-

7/ Organizacje P.W. i W.F.

iat Łomżyński. W osadzie Wizna przybyły z Łomży ppłk.33 p.p. Raganowicz zorganizował przysposobienie wojskowe, do którego zapisała się wszystka młodzież uczęszczająca na wieczorowe kursy dokształcające dla dorosłych. W związku z tem miejscowy wikary ks. Józef Choromański w dniu 5 ub.m. podczas Mszy Św.wygłosił piorunujące kazanie przeciwko organizacjom "Strzelca" i Przysposobienia Wojskowego, używając między innemi zwrotu: "Stwierdziłem, że zawiązała się w Wiźnie wroga Kościołowi organizacja "Strzelec", która kryje się pod płaszczykiem przysposobienia wojskowego i sieje niemoralność". Wezwał przytem rodziców, aby zabronili swym dzieciom uczęszczania na kursy wieczorowe i kazali im natychmiast wypisać się z przysposobienia wojskowego.-

W dniu 12 ub.m. na kazaniu ks.Choromański powtórzył to samo, grożąc,że o ile wszystka młodzież nie wypisze się z kursów wieczorowych i przysposobienia wojskowego, to nazwiska pozostających w tych organizacjach opublikuje z ambony.

W podobny sposób występuje przeciw kołom Związku Młodzieży Wiejskiej ks.Skrodzki w Bronowie.

8/ Związek Strzelecki.

Nowe oddziały:

Nowe oddziały Związku Strzeleckiego powstały w osadzie Lipsk powiatu augustowskiego /17 członków zarząd: Jan Leszczyński -prezes Jan Turowski - viceprezes, Zygmunt Orpik-sekretarz/ w Broku, powiatu ostrowskiego we wsi gminnej Grodzisk powiatu bielskiego.-

Z e b r a n i a :

W Augustowie dnia 6 ub.m. odbył się "opłatek strzelecki"przy udziale Starosty Powiatowego. W przemówieniach okolicznościowych stwierdzano, że Związek Strzelecki przyskuje sympatje społeczeństwą które widzi w nim wykładnik tężyzny i sprawności fizycznej oraz woli wytrwania w służbie ofiarnej dla Ojczyzny /100 osób/.

Tamże dnia 22 ub.m. zebranie członków oddziału w sprawach organizacyjnych i programu pracy na najbliższą przyszłość.

Dnia 19 ub.m. odbyło się w Grodnie walne zebranie członków miejscowego oddziału Związku Strzeleckiego pod przewodnictwem Jobla Kazimierza. Ustępującemu zarządowi udzielono absolutorjum poczem dokonano wyborów nowego zarządu, w którego skład weszli: Jobel Kazimierz - prezes Danilczuk Romuald - sekretarz, Wyrzykowski Henryk - skarbnik zastępcy: Łupkowski Stanisław, Płocki Władysław i Pawluk Bolesław.-

Dnia 12 ub.m. zebranie członków oddziału w Stawiskach, powiatu kolneńskiego w sprawach organizacyjnych. Wybrano nowy zarząd.

Dnia 13 ub.m. zebranie sprawozdawcze zarządu Obwodu Związku w Wysokiem-Mazowieckiem.

13

9/ Federacja Polskich Związków Obrońców Ojczyzny.

Dnia 17 ub.m. w Grodnie odbyło się zebranie zarządu Federacji Związków Obrońców Ojczyzny. Omawiano sprawę ustąpienia ze stanowiska prezesa Federacji Swiechowskiego Henryka i postanowiono sprawę tą odłożyć do czasu zakończenia w poszczególnych związkach wyborów nowych zarządów.-

10/ Związek Młodzieży Ludowej.

Nowe oddziały:

Nowe oddziały zorganizowano w m.Mielniku, powiatu bielskiego /zarząd: Grzegorz Obniski - prezes, Franciszek Zwierzyński-vice-prezes, Antoni Sierpowski - sekretarz, Stanisław Swiderski - skarbnik, Kazimierz Łucewicz - komendant i Józefa Baranowska - komendantka/.-

11/ Związek Młodzieży Wiejskiej.

Powiat Łomżyński. Dnia 18 ub.m. we wsi Pęchratka, gm.Szumowo odbyło się zakończenie zorganizowanego przez Koło Młodzieży Wiejskiej tygodniowego kursu gotowania, prowadzonego przez instruktorkę Wydziału Powiatowego.-

12/ Związek Inwalidów Wojennych R.P.

Białystok-Miasto. W Białymstoku dnia 12 ub.m. walne zebranie członków Powiatowego Koła Związku przy udziale Starosty Powiatowego, Dowódcy Garnizonu, płk. Kmicic-Skrzyńskiego, posła Kosiby, prezesa Rady Miejskiej miasta Białegostoku, Młyńskiego i wiceprezesa Zarządu Głównego Związku, Stanisława Szułcińskiego. Odczytano i przyjęto do wiadomości sprawozdania przydyskutowano szereg spraw aktualnych i wybrano do nowego zarządu Prorwicza, Chomickiego, Sandomierskiego

Zawadzkiego Bałdysza i Kaczora./100 osób/.-

13/ Stowarzyszenie Młodzieży Polskiej.

Zebrania.

Dnia 19 ub.m. we wsi Boguty odbyło się zebranie oddziałów żeńskiego i męskiego. Dokonano uzupełniających wyborów do zarządów tych oddziałów.-

14/ Towarzystwo Gimnastyczne "Sokół".

Zebrania.

W Wołkowysku dnia 30 ub.m. zebranie Gniazda Towarzystwa, na którem wybrano nowy zarząd w składzie: inżynier Eugenjusz Suszczewski, Emil Smoliński, Bolesław Sokołowski, Edward Hałaburda, Aleksander Tyszko i Władysław Czerniewski.

-0-0-0-0-0-0-0-0-0-0-0

EWODA BIAŁOSTOCKI
r.BB.I-378/30.T.
a 10 lutego 1930 rę

Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr2.
za miesiąc styczeń 1930 r.

14

IV. Ruch wyznaniowy.

1/ Kościół Rzymsko-Katolicki.

Grodzieńskie "Nowe Zycie" w Nr.4. z dnia 12 ub.m. podało niektóre ustępy listu ks.biskupa Łozińskiego do ludności prawosławnej.-

2/ Polski Kościół Katolicki.

iat Łomżyński. Dnia 4 ub.m. przybył do Łomży z Warszawy ksiądz Komorowski, były prałat Kościoła Rzymsko-Katolickiego. Ks.Komorowski urządza każdodziennie w Łomży pogadanki religijne. Dnia 6 ub.m. po takiej pogadance odbyła się w Domu Ludowym z udziałem posła Dra Czarnockiego herbatka. Dnia następnego ks.Piechulski dokonał poświęcenia części cmentarza wojskowego, która oficjalnie nie została jeszcze przydzielona łomżyńskiej parafji Polskiego Kościoła Katolickiego.

W dniu 15 ub.m. ks.Komorowski wyjechał do Siedlec.

Dnia 19 ub.m. mieszkaniec Nowogrodu, rolnik Stanisław Toński zawarł związek małżeński z Berchartówną, również mieszkanką Nowogrodu - w kaplicy Polskiego Kościoła Katolickiego w Łomży. Jest to pierwszy wypadek udzielenia ślubu przez Polski Kościół Katolicki w Województwie Białostockiem. W związku z tem zaznaczam, że Toński kierował się nie pobudkami religijnemi, a poniekąd urazą osobistą do duchowieństwa katolickiego.

Działalność proboszcza łomżyńskiej parafji, ks.Piechulskiego jest w dalszym ciągu przedmiotem ataków ze strony "Zycia i Pracy", z którym dość ostro polemizuje ks Piechulski na łamach wspólnej pracy.-

t Ostrowski. Agitacja i wpływy Polskiego Kościoła Katolickiego w parafji Jedwabki słabną z każdym dniem . Większość zwolenników Polskiego Kościoła Katolickiego powraca na łono Kościoła Rzymsko-Katolickiego. Pragnąc

ratować sytuację ks.Piechulski zamierza zamieszkać na stałe we wsi Malinowo, gminy Czerwin, gdzie posiada jeszcze dość znaczne wpływy.

Dnia 16 ub.m. mieszkańcy wsi Zakrzewek, bracia Szostakowie, wiedząc, że proboszcz parafji Jelonkowskiej i ks.Bagiński będzie objeżdżał parafje po kolędzie, przywieźli umyślnie do Malinowa ks. Piechulskiego i usiłowali urządzić spotkanie obu księży w domu Szostaków, do czego jednakże nie doszło, gdyż ks.Bagiński odpowiedzia odmownie na propozycję odwiedzenia domu Szostaków.-

Dnia 27 ub.m. w Ostrowi-Mazowieckiej odbyło się pod przewodnictwem ks.Piechulskiego zebranie członków PPS./CKW/ w sprawie utworzenia lokalnego komitetu Polskiego Kościoła Katolickiego./15 osób/.-

3/ Kościół Prawosławny.

Powiat Bielski. Dnia 21 ub.m. w Bielsku-Podlaskim odbyły się wybory delegatów dekanatu bielskiego na zjazd djecezjalny w Grodnie w związku z Soborem. Przewodniczył ks.Infułat Kostycewicz. Na delegatów w drodze tajnego głosowania zostali wybrani: ks.Gromotowicz z Nowoberezowa i ks. Krukowski z Ryboł, oraz cywilni Klejniuk z Dubin i Gołaszewicz z Nowo-Kornina -

Tegoż dnia odbyły się dekanalne wybory delegatów w Siemiatyczach. Zostali wybrani: ks.Skabałanowicz, dziekan Siemiatycki i ks. Gromadzki,proboszcz z Narewki, oraz Trocewicz Aleksander z Mielnika i Pawlukiewicz.ze wsi Rogacze gminy Milejczyce.

Powiat Białostocki. Podczas zebrania dekanalnego, w którem brało udział 13 duchownych i 18 delegatów świeckich, wybranych z 6-ciu parafji i jednej filjetatowej proboszczowie prawosławni Anatol Winogradow z Gródka i Włodzimierz Drużyłowski z Wasilkowa ostro krytykowali duchowieństwo katolickie za nakłanianie ludności prawosławnej do przechodzenia na katolicyzm, faworyzowanie duchownych unickich i wystąpowanie przeciwko prawosławiu. Pozatem zebrani postanowili zwrócić się do Metropolity,aby ten

za wszelką cenę wpłynąć na czynniki rządzące celem uzyskania zezwolenia na zwołanie Soboru, co w konsekwencji uniezależniłoby cerkiew od wpływów świeckich.

Wyborcze zebrania parafjalne odbyły się w świątyniach wszystkich parafij i filij etatowych, a następnie dnia 21 ub.m. odbyło się w Białymstoku w mieszkaniu i pod przewodnictwem ks. dziekana Guszkiewicza zebranie dekanalne, na którem wybrano na delegatów ks.dziekana Józefa Guszkiewicza, proboszcza parafji ~~fikji~~ wasilkowskiej Włodzimierza Drużyłowskiego, b.nauczyciela szkoły powszechnej Józefa Marczuka i właściciela majątku w Michałowie, b.pułkownika wojsk rosyjskich Andrzeja Stankiewicza.

Powiat Suwalski. Naskutek pisemnego nakazu dziekana prawosławnego w Sokółce odbyło się dnia 26 ub.m. w cerkwi w Suwałkach zebranie parafjalne, na którem zostali wybrani jako delegaci właściciel nieruchomości w Suwałkach Bazyli Czyżow i rolnik ze wsi Mikołajewo, Bazyli Wisztorski.

Powiat Grodzieński. W Krynkach na zebraniu dekanalnem zostali wybrani jako delegaci Jan Kuryło ze wsi Genjuszki i Stefan Kosacki z Krynek.

Powiat Sokólski. Dnia 26 ub.m. odbyło się zebranie parafjalne w cerkwi w Jacznie. Wybrano na delegatów mieszkańca wsi Szestaki Józefa Ciuruka, mieszkańca wsi Słomianka Józefa Bowtruczyka i mieszkańca m.Nowego-Dworu Aleksego Kalenika.

Powiat Wołkowyski. Zebrania parafjalne odbyły się dnia 12 ub.m., zaś dekanalne dnia 21 ub.m. Z dekanatu wołkowyskiego zostali wybrani - dziekan Włodzimierz Chomicz, proboszcz z Lewszowa Dawid Jakobzon, mieszkaniec Wołkowyska Sergjusz Tacki i Grzegorz Chudzik, wszyscy orjentacji monarchistycznej.

Z dekanatu Porozowskiego wybrano na delegatów ks. Teodozjusza Protasewicza, ks.Konstantego Makowielskiego, mieszkańca folwarku Rejowo Pawła Filipowicza i Stefana Koziuka.

Dnia 28 ub.m. odbyły się wybory powiatowe z pośród delegatów, wybranych na zebraniach dekanalnych. Wybrani zostali - ks.dziekan Włodzimierz Chomicz, proboszcz z Zelwy, ks.Teodozjum Protasiewicz, proboszcz z Lewkowa, ks.Dawid Jakobzon, Sergjusz Tacki, Paweł Filipowicz i Grzegorz Chudzik, mieszkaniec wsi Święcisa.

-----ooooo0000ooooo-----

Zarówno wybory parafjalne, jako też dekanalne w związku z Soborem odbywały się pod wyraźnym naciskiem biskupa Grodzieńskiego i poszczególnych dziekanów i jako takie nie obudziły żywszego zainteresowania się ludności prawosławnej sprawą Soboru. Negatywne ustosunkowanie się Pana Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego do sprawy zwołania Soboru w obecnych warunkach, które stwarzały przewagę duchowieństwa nad czynnikami świeckimi, oceniano było dodatnio przez orjentującą się w sytuacji część ludności prawosławnej, która w zakazie odbycia się Soboru widzi tylko dążenie czynników rządowych do zapewnienia należytych wpływów na życie Kościoła Prawosławnego i jego sprawy wewnętrzne czynnikom świeckim.

-----ooooo0000ooooo-----

W ostatnim czasie poprostu nagminnie zdarzają się na terenie Województwa Białostockiego wypadki rzekomego odnawiania się w sposób cudowny starych obrazów, przechowywanych przez ludność prawosławną. Wypadki te nierzadko z racji bezkrytycznego ustosunkowania się do nich duchowieństwa prawosławnego wykorzystywane są przez sprytne jednostki dla celów osobistych i zysku, nieuświadomiona bowiem ludność prawosławną w każdym wypadku rzekomo cudownego odnowienia się obrazu ~~nieuświadomiona ludność~~ składa przed obrazami ofiary pieniężne i w naturze przyczem nie stara się kontrolować kto i na jaki cel ofiary te zabiera.

16

4/ Sekta baptystów.

wiat Bielsk-Podlaski. Dnia 14 ub.m. we wsi gminnej Masiewo odbył się zbór baptystów /9 osób/. Omawiano kwestje życia baptystów wśród ludności prawosławnej. Dnia 10 lutego

Dnia 26 ub.m. odbył się zbór baptystów w osadzie Milejczyce /40 osób/. Charakter zborów wyłącznie religijny.-

-0-0-0-0-0-0-0-0-0-0-0-0-0-0-0-

OJEWÓDA BIAŁOSTOCKI
Nr.BB.I 378/30.T.
nia 10 lutego 1930 r.

Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr.2
za miesiąc styczeń 1930 r.

V. Mniejszości narodowe.

1/ Żydzi.

W działalności politycznych organizacyj żydowskich dominowało w dalszym ciągu zainteresowanie się kwestją szkoły żydowskiej i akcją palestyńską, przyczem organizacje te poświęcały dużą uwagę stosunkowi swemu do komunizmu, czem wywoływały nierzadko reakcję ze strony elementów wywrotowych.

wiat Łomżyński.

Życie polityczne.

Bund.

W Łomży dnia 4 ub.m. literat Leo Filkiensztejn z Warszawy wygłosił odczyt n.t. "Macchiavellin Nitsche a Lenin". Prelegent dowodził że Macchiavellin zgosił zasadę, iż cel uświęca środki, przyczem dozwalał państwom posiłkować się tą zasadą, natomiast Nitsche i Lenin byli zwolennikami skrajnego indywidualizmu. Porównując ich dążenia i zasady Filkiensztejn stwierdzał, że wszystkich trzech łączy antychristjanizm i solidarna walka z etyką chrześcijańską /100 osób/.-

W Łomży dnia 8 ub.m. odbył się wieczór żałobny, poświęcony pamięci poległego w Warszawie podczas demonstracji ulicznej w listopadzie ub.r. Szyji Grunwalda czynnego działacza "Zukunftu" w Warszawie. Przemawiali Jakób Zamiatyn, Icek Gorodziński, Motel Radynowski i Juda Rajczyk, z których ostatni oświadczył, że Polska zapomniała o czasach swej niewoli i w sposób bezwzględny, jak dawniej carska Rosja, postępuje z mniejszościami narodowemi. Wieczór zakończono okrzykami "Precz z faszyzmem, niech żyje młody Bund i Zukunft" /80 osób/.-

W Łomży dnia 10 ub.m. odbyła się pogadanka ogólna n.t. sjonizmu i walki robotników żydowskich o prawo do życia i pracy.

17

W Łomży dnia 17 ub.m. odbyła się pogadanka n.t. "Prawo do pracy robotnika żydowskiego". Mówcy Zamiatyn Jakób, Gorodziński Icek i Posesorski Mordko omawiali ciężkie warunki egzystencji robotników żydowskich, odsuniętych od przedsiębiorstw państwowych i komunalnych, a następnie wzywali obecnych do solidarnej walki proletarjatu żydowskiego w całej Polsce o prawo do pracy dla robotnika żydowskiego, przyjmowanie robotników żydowskich do urzędów państwowych i komunalnych, oraz przedsiębiorstw państwowych narówni z robotnikami polskimi.

W Łomży dnia 26 ub.m. odbył się odczyt zbiorowy n.t. "Młodzież żydowska a socjalizm". Mówcy Zamiatyn Jakób i Gorodziński Icek podkreślali, że robotnicza młodzież żydowska winna drogą organizowania się dążyć konsekwentnie do wprowadzenia w życie postulatów socjalistycznych.-

at Ostrowski. W Ostrowi-Mazowieckiej dnia 11 ub.m. Urwicz Szmul z Warszawy wygłosił odczyt n.t. "Pan Europa a socjalizm" poświęcony krytyce idei Brianda o utworzeniu Stanów Zjednoczonych Europy.-

t Ostrołęcki. Bund w Ostrołęce dnia 11 ub.m. zwołał wiec w sprawie działalności gospodarczej zarządu miasta Ostrołęki. Przemawiali radni Aron Zysman i Szaja Aszer, którzy starali się dowieść, że frakcja bundowska w Radzie Miejskiej m.Ostrołęki nie może zdziałać wiele, gdyż przeciwko wszystkim jej wnioskom występują frakcje polskie i nawet żydzi z ugrupowań prawicowych. Wiec został rozwiązany przez policję wskutek gwałtownych wystąpień opozycji poalej-sjonistycznej.

t ŁomżyńskiSSj o n i ś c i :

W Zambrowie dnia 11 ub.m. Abram Rejza z Warszawy /Liga Pomocy Pracującym w Palestynie/ wygłosił odczyt o ostatnich wydarzeniach w Palestynie. Podkreślał on, że zdrowy duch moralny narodu żydowskiego w Palestynie przezwycięży wszystkie przeszkody

na drodze do odbudowy swej ojczyzny i znajdzie pomoc międzynarodowego świata politycznego /300 osób/.-

W Łomży dnia 25 ub.m. odbył się wiec Zrzeszenia Kobiet Żydowskich dla popierania pracy kobiecej w Palestynie. Przemawiała Leja Widrowicz, delegatka z Palestyny, która przedstawiła rozwój szkół żydowskich i gospodarstw rolnych w Palestynie /80 osób/.-

Dnia 28 ub.m. Leja Widrowicz wygłosiła w Łomży odczyt o sytuacyji politycznej i gospodarczej w Palestynie i akcji palestyńskiej /100 osób/.-

Powiat Ostrowsk-i. W Ostrowi-Mazowieckiej dnia lb,m. odbył się odczyt n.t. "Izaak Grynbaum jako przywódca sjonizmu w Polsce". Przemawiali miejscowi działacze sjonistyczni Korytnicki Szaja i Szajbowicz Hersz /50 osób/.-

Powiat Sokólski. Abram Wajnsztajn z Krynek w powiecie grodzieńskim wygłosił dnia 28 ub.m. w Sokółce odczyt n.t. "Co się dzieje w Palestynie, stosunek arabów do ludności żydowskiej i życie klasy robotniczej w Palestynie". /60 osób/.-

Powiat Grodzieński. W Grodnie dnia 19 ub.m. odbyło się zebranie członków organizacji sjonistycznej, na którem przyjęto do wiadomości sprawozdanie z odbytego w Warszawie IX.Ogólnego Zjazdu organizacji sjonistycznej /120 osób/.-

Powiat Ostrołęcki Rabin J.Jakobzon z Palestyny wygłosił dnia 1 ub.m. w Ostrołęce odczyt o akcji palestyńskiej /50 osób/.-

W Ostrołęce dnia 5 ub.m. Jankiel Gorzałka z Warszawy wygłosił odczyt o konieczności poparcia ludności żydowskiej w Palestynie walczącej z inspirowanymi przez agentów Moskwy arabami.

Powiat Kolneński W Kolnie dnia 18 ub.m. Lew Abram z Palestyny wygłosił odczyt o sytuacji politycznej w Palestynie /70 osób/.-

at Wyszkowski Rabin Jakobson z Tel Aviv wygłosił odczyt o akcji finansowej dla Palestyny

iat Suwalski. J. Widrowicz, delegatka Centralnego Biura Funduszu Narodowego w Jerozolimie wygłosiła dnia 22 ub.m. w Suwałkach odczyt n.t. "Palestyna po wydarzeniach".

W Suwałkach dnia 24 ub.m. odbyło się ogólne zebranie członków organizacji sjonistycznej. Przemawiali student Gutkowski i dr Wejsman, którzy wskazywali na konieczność zaniechania polityki w organizacji i poświęcenia się całkowicie pracy nad odbudową Palestyny.

Poalej-Sjon Prawica.

iat Łomżyński. W Łomży dnia 4 ub.m. odbyła się akademja żałobna ku czci Berka Borochowa. Przemówienia okolicznościowe wygłosili Lejba Kac i Uryński Herszon.

b/Życie społeczne

at Suwalski. W Suwałkach dnia 11 ub.m. odbyło się zebranie organizacyjne oddziału Towarzystwa Ochrony Zdrowia Ludności Żydowskiej. Do zarządu oddziału wybrano Efronową, Puszkacerową i Wejsmanową.

wiat Łomżyński Organizacja Hechaluc Pionier w Łomży urządziła dnia 24 ub.m. pogadankę n.t. "Nachman Sokołow - ideolog sjonizmu". Przemawiał Całka Mejer, który zobrazował działalność prezesa egzekutywy sjonistycznej Sokołowa i rozwój sjonizmu w ostatniem stuleciu.

wiat Ostrowski W Ostrowi-Mazowieckiej dnia 4 ub.m. odbyło się zebranie "Hechaluc Pionie-" na którem wybrano do nowego zarządu Holcma-na Mojżesza Szwarc Abrama Jasińskiego Jakóba, Lichtensztajna Sondela i Myszkowską Małkę.

wiat Grodzieński. W Grodnie dnia 18 ub.m zebranie "Hechaluc-Pionier" w sprawach pracy bieżącej.-

wiat Wys.-Mazowiecki. W Wysokiem-Mazowieckiem powstał oddział "Ligi Pomocy Pracującym w Palestynie" zarząd: Gorzałczany Lejbko, Szmul Te-nenbaum i Erszko Skowronek

c/ Zycie kulturalne.

W Ostrowi-Mazowieckiej dnia 25 ub.m. odbyło się zebranie Zydowskiego Stowarzyszenia "Oświata". Przyjęto do wiadomości sprawozdanie z działalności zarządu.

W Suwałkach dnia 2 ub.m. odbyła się uroczysta akademja z o-kazji 80-cio lecia istnienia 7-mio klasowej szkoły powszechnej "Talmud-Tor". Przemówienia wygłosili: prezes wyznaniowej gminy żydowskiej, dr.Wejsman, Prezes Tarbuchu dr.Staropolski, Starosta Powiatowy, inspektor szkolny i kierownik wspomnianej szkoły.

W Suwałkach dnia 25 ub.m. radny miasta Warszawy Artur wygłosił odczyt o problemie nowoczesnej szkoły żydowskiej. Pre-legent wypowiadał się za szkołą wyznaniową.

W Wołkowysku dnia 28 ub.m. wybrano nowy zarząd Zydowskiej Bibljoteki Ludowej.-

Zarząd ten postanowił zwrócić się do Magistratu z prośbą o udzielenie biljotece subwencji w sumie 300 złotych.

d/ Zycie gospodarcze.

W Suwałkach dnia 2 b.m. odbyło się walne zebranie udziałow-ców Banku Kupieckiego. Przyjęto do wiadomości sprawozdanie, wykaz-gące wzrost obrotów pieniężnych Banku.

W Janowie, powiatu sokólskiego powstał oddział Związku Kupców Żydowskich, zarząd: Sztejn Mejer-Prezes Goldberg Ajzyk - skarbn Adamy Samuel - sekretarz.

W Stawiskach, powiatu kolneńskiego Związek Rzemieślników Żydowskich odbył zebranie, na którem do nowego zarządu wybrano Gobmana Tobjasa - prezes, Ciołkowski Dawid - sekretarz i Nikucki Zelman S skarbnik.

PRASA:

Dnia 30 ub.m. został wydany w Łomży numer 1.czasopisma "Łomzer Wort". W czołowym artykule tego czasopisma, zatytułowanym "Dziewiąty stycznia" redaktor Bagan traktuje o rewolucji rosyjskiej 1905 roku, przyczem kończy swe wywody następująco:" Minęły lata, Państwo otrzymało wolność. Czy jednak ci ludzie też otrzymali wolność. Z zewnątrz przyszło zbawienie dla Państwa. Dla ludzi winno przyjść z wewnątrz. Na papierze wszystko bardzo ładnie, ale w życiu.. i zamiast naprawić życie - biorą się za poprawianie papieru..".

2/ Białorusini.

Dostrzegane przejawy życia politycznego białorusinów ze względu na ich charakter zostały uwzględnione w sytuacyjnych sprawozdaniach tygodniowych. Życie kulturalno-oświatowe ludności białoruskiej wyczerpuje działalność Towarzystwa Szkoły Białoruskiej, które przejawiały działalność statutową tylko w powiecie białostockim.

Dnia 19 ub.m. w Zaczerlanach, gminy Choroszcz w powiecie białostockim odbyło się zebranie członków koła TSB, na którem wybrano do nowego zarządu: Grynasza Mikołaja prezes, Kołodko Pawła viceprezes, Sochora Józefa sekretarz i Kołodko Mikołaja skarbnik.

Dnia 2 b.m. do nowego zarządu koła TSB. w Białymstoku zostali wybrani: Sołowicz Aleksander - prezes Zajkowski Witalji - viceprezes Grycuk Władysław - sekretarz i Bakunowicz Ignacy - skarbnik.

3/ R o s j a n i e .

Proboszcz parafji prawosławnej w Suwałkach złożył dnia 19 ub m. Staroście Powiatowemu i przedstawicielom władz wojskowych specjalne podziękowanie za wzięcie udziału w uroczystościach związanych ze świętem "Jordanu".

4/ U k r a i n c y .

Dnia 1 b.m. w tartaku Płociczno gminy Huta w powiecie suwalskim odbyło się zebranie członków lokalnego oddziału Centralnego Komitetu Ukraińskiego w Polsce. Omówiono sprawy organizacyjne i wybrano do nowego zarządu: Terawskiego Aleksandra, Kursa Mikołaja, Chlebnikowa Pantelejmowa i Tołoczneg Jana.

W Białymstoku dnia 5 ub m. na zebraniu członków oddziału Centralnego Komitetu Ukraińskiego w Polsce Momoc Sergjusz oświadczył że ukraińcy nie wyzbędą się woli walki z sowietami o wyzwolenie narodu ukraińskiego.

Dnia 12 ub m. do zarządu oddziału Białostockiego Centralnego Komitetu Ukraińskiego zostali wybrani: Momoc Sergjusz Donbin Metodjusz Kowalewski Aleksander i Rybałka Bazyli.

Dnia 25/ub.m. do nowego zarządu grodzieńskiego oddziału Centralnego Komitetu Ukraińskiego zostali wybrani: Juszko Aleksande Gerold Józef Konopacki Hopolit Doroszkiewicz Piotr i Wojcieszko Stefan.

0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0

WOJEWODA BIAŁOSTOCKI
Nr.BB.I 378/30.T.
Dnia 0 lutego 1930 r.

Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr.2.
za miesiąc styczeń 1930 r.

20

VI. V A R I A.

1/ Sprawy oświatowe.

Dnia 17 ub.m. odbył się w Suwałkach zjazd delegatów dozorców szkolnych z terenu całego powiatu przy udziale plenum Rady Szkolnej, na którym zostały omówione w sposób wyczerpujący zagadnienia i bolączki lokalnego samorządu szkolnego. Specjalną uwagę poświęcono sprawie usprawnienia i unormowania prac dozorców szkolnych i należytego wkształtowania stosunku tychże do organów samorządu terytorjalnego.

2/ Delegacja ludności ziemi suwalsko-sejneńskiej u Pana Marszałka Piłsudskiego.

W okresie sprawozdawczym wyjeżdżała do Warszawy delegacja w składzie Starosty Powiatowego w Suwałkach, Wice-Prezydenta miasta Suwałk, Tadeusza Barszczewskiego, burmistrza miasta Sejn Franciszka Myszczyńskiego i członka Sejmiku Powiatowego i radnego m. Sejn, ks. prałata Stanisława Pardo w celu wręczenia Marszałkowi Piłsudskiemu pamiątkowego albumu powiatu suwalskiego i uproszenia przyjęcia tytułu i dyplomu honorowego obywatelstwa miasta Sejn. Przyjęcie delegacji przez Marszałka miało miejsce dnia 21.I.r.b. w Belwederze.

3/ Odczyt Juljusza Kaden-Bandrowskiego.

Dnia 7 ub.m. Juljusz Kaden-Bandrowski wygłosił w Łomży odczyt n.t. "Walka o nową kobietę". Przebieg odczytu był naogół spokojny, w pewnym jednakże momencie rzucono na sali jakiś przedmiot, z którego wydobywała się nieprzyjemna woń. Przedmiot ten usunięto i salę przewietrzono poczem odczyt odbywał się spokojnie.

0 0 0 0 0 0 0

21

WOJEWODA BIAŁOSTOCKI

Nr BB I 730/30 T

Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr 3 za miesiąc luty 1930 r

Białystok dnia 12 marca 1930 roku

T A J N E - P I L N E !

Do

Ministerstwa Spraw Wewnętrznych
Pan Dyrektor Departamentu II

w W a r s z a w i e

Przesyłam sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr 3 za miesiąc luty 1930 rok.-

W O J E W O D A :

Kirst

Odpisy otrzymują:

1/ Pan Wojewoda w Wilnie,
2/ " " w Brześciu nad Bugiem,
3/ " " w Nowogródku,
4/ " " w Warszawie,
5/ " " w Tarnopolu,
6/ " " w Stanisławowie,
7/ " " w Lublinie,
8/ Pan Prokurator przy Sądzie Okręg. w Warszawie,
9/ " " " " " w Wilnie,
10/ " " " " Okr. w Białymstoku,
11/ " " " " " w Grodnie,
12/ " " " " " w Suwałkach,
13/ " " " " " w Łomży,
14/ Sam. Ref. Informac. DOK III w Grodnie,
15/ " " " DOK II w Brześciu nad Bugiem,
16/ " " " DOK I w Warszawie,
17/ K.O.P. "Brygada Grodno"
18/ Wszyscy Panowie Starostowie Powiatowi Województwa Białostockiego,
19/ Pan Starosta Grodzki w Białymstoku,
20/ Pan Naczelnik Urzędu Śledczego w miejscu -

H.F.

DA BIAŁOSTOCKI
I 730 '30

22.

Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr 3
za miesiąc luty 1930 r.

k, dnia 10 marca 1930 r.

I Sytuacja ogólna.

Zobrazowane w poprzedniem sprawozdaniu sytuacja polityczna i układ stosunków społeczno-politycznych na terenie Województwa Białostockiego w ubiegłym miesiącu zasadniczym zmianom nie uległy.

Nastawienie działalności stronnictw opozycyjnych za wyjątkiem PPS szło nadal w kierunku organizacyjnym. W nieznacznej działalności terenowej i akcji propagandowej stronnictwa te zachowywały pewien umiar w krytyce poczynań Rządu. Ważniejszymi momentami tej akcji były sprawy budżetowe i naprawy Konstytucji, traktowane najczęściej w płaszczyźnie walki z BBWzR. i PPS.d Frakcja Rewolucyjna. Najbardziej żywą działalność terenową prowadziły Stronnictwo Chłopskie, którego wpływy znacznie zmalały w powiecie augustowskim i PPS., która specjalnie interesowała się kwestją bezrobocia, wykorzystywaną przez nią dla celów walki z Rządem i politycznemi grupami prorządowemi. W akcji organizacyjnej celowało PSL"Piast" którem opanowało już niemal całkowicie zachodnią połać powiatu bielskiego. Charakterystycznem jest, że nawiązało ono kontakt ze Związkiem Drobnych Rolników, którego oblicze polityczne uzewnętrznia się coraz bardziej niekorzystnie dla BBWzR.-

BBWzR i PPS.d Frakcja Rewolucyjna nie przejawiły działalności.

Polski ruch społeczny, żywy jak zwykle zagłębiał się najczęściej z polskim ruchem politycznym i nierzadko wyrównywał w nim luki, tworzące się z racji bezczynności BBWzR. Na całość traktowanego ruchu złożyły się normalna działalność stowarzyszeń i związków społecznych, obchody 10-cio letniej rocznicy dostępu Polskiej do morza, wyróżniająca się akcja Wojewódzkiego Towarzystwa Opieki Społecznej "Przystań" i inne

Sprawy narodowościowe wyczerpują niemal całkowicie działalność politycznych i społecznych organizacyj żydowskich oraz nieznaczne przejawy życia politycznego i społecznego białorusinów i litwinów.

Z bardziej charakterystycznych spostrzeżeń dotyczących spraw narodowościowych - podkreślam zapoczątkowanie w przygraniczu powiatu kowalskiego dość intendywnej działalności Litewskiego Związku Obrony Wilna.-

-:-:-:-:-:-:-:-:-:-:-:-

WOJEWODA BIAŁOSTOCKI
Nr BB.I-730/30 T.
Dnia 10 marca 1930 r.

Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr.3.
za mies. luty 1930 r.

23

III Polski ruch polityczny

Bezpartyjny Blok Współpracy z Rządu

W ubiegłym miesiącu BBWzR. urządził zaledwie jedno zebranie w powiecie augustowskim wobec czego trudno mówić wogóle o nastawieniu i charakterystyce jego działalności, tem-bardziej, że poszczególne Sekretarjaty BBWzR. podobnie jak w styczniu, w lutym b.r. nie przejawiły prawie żadnej wewnętrznej działalności. Dlatego też znów za bardziej widoczny wykładnik działalności BBWzR. należy przyjąć jedynie wystąpienia w jego imieniu pism prorządowych "Gazety Polskiej Ziemi Grodzieńskiej", "Przeglądu Łomżyńskiego" "Przeglądu Kresowego" /Grodno/ i "Głosu Obywatela". Pisma te dość dużo miejsca poświęciły sprawie naprawy Konstytucji "Przegląd Łomżyński" i "Głos Obywatela" umieściły artykuł p.t. "Pogrobowcy własnych ideałów", w którym stwierdzały, że dzieło naprawy Konstytucji tworzy się wśród niesprzyjaznej atmosfery, wytwarzanej przez opozycję, oprzeciwstawiającą się naprawie Konstytucji w systematycznym sabotażu samej idei oraz wśród [illegible] manewrów opozycyjnych, by sprawę Konstytucji usunąć w cień. Traktując o projekcie lewicowym co do naprawy Konstytucji pisma te podkreślały, że każdego obywatela zdziwić musiało stanowisko PPS., zwróconej w odniesieniu do kwestji naprawy Konstytucji twarzą ku przeszłości, a plecami do rzeczywistości. W konkluzji wywodów na temat wspomnianego projektu, pisma wysnuwały wniosek, że stronnictwa lewicowy zgłosiły swój projekt li tylko ze względów praktycznych, bez najmniejszego odczuwania rzeczywistej jego potrzeby i, że dlatego właśnie u stronnictw tych brak entuzjazmu dla ich własnych projektów Konstytucyjnych.

Wyszczególnione pisma polemizowały skutecznie z prasą opozycyjną

w kwestjach stosunku Sejmu do Rządu "Przegląd Łomżyński" i "Głos Obywatela"w identycznym co do treści artykułach p.t. "Sejm a parlamentaryzm" wyjaśniały wątpliwą i połowiczną sytuację parlamentarną wytworzoną wskutek wyrażenia przez Sejm nieznaczną ilością głosów skrajnej lewicy votum nieufności Rządowi premjera Switalskiego i uchwalenia przez większość Sejmu budżetu Rządowi premjera Bartla, który w niemniejszej mierze, niż premjer Switalski jest wypróbowanym i karnym współpracownikiem Marszałka Piłsudskiego.

Rozwijając myśl o wątpliwej sytuacji parlamentarnej, jak wyżej, "Głos Obywatela" w art. "Sejm przeciw parlamentaryzmowi" wyraźnie zaznaczał, że Sejm uprawia politykę skrytobójczych ciosów i uderzeń w plecy a unika jasnego postawienia sprawy Zdaniem pisma jest to w rzeczywistości nie walka z Rządem, a wykruszanie parlamentaryzmu, który, nie wykonywując swych praw i obowiązków w Konstytucji przewidzianych, hamuje i zniekształca cały sens parlamentaryzmu w Polsce. Dalej prasa prorządowa negliżowała nieszczerość zainteresowania się stronnictw opozycyjnych warunkami bytowania urzędników /art. "Głosu Obywatela" p.t. "Już [illegible] nie obchodzi" traktujący o tem, że stronnictwa opozycyjne starały się igrać na boku z urzędnikami, a gdy przyszedł moment podjęcia odpowiedniej akcji na gruncie Sejmowym, wolały pamiętać przedewszystkiem o swych wyborcach, wśród których zdepopularyzowały wszelką myśl o podwyżce pensyj urzędniczych/, podkreślała zajęcie przez Stronnictwo Narodowe wręcz antypaństwowego stanowiska przy uchwalaniu budżetu w dn. 12 ub m. i wreszcie wyjaśniały istotne przyczyny kryzysu gospodarczego w Polsce przyczem kryzys ten dla jasności różniczkowały na kryzys w rolnictwie, przemyśle, handlu i t.p.

at Augustowski. Ruch organizacyjny

We wsi Sobętnik, gminy Bargłów powstało koło BBWzR., liczące 14 członków. Zarząd koła stanowią: Kiersztynowski Bronisław - prezes, Kułakowski Juljan - sekretarz i Kulik Aleksander - skarbnik.

2/ P.P.S. d. Frakcja Rewolucyjna.

Brak zainteresowania się ze strony władz centralnych [illegible]tji nie skoordynowanymi dotychczas akcjami poszczególnych jej działaczy w ośrodkach miejskich Województwa Białostockiego i wzrastająca agresywność w odniesieniu do PPS.d.Frakcja Rewolucyjna ze strony PPS. doprowadziły do tego, że zapowiadająca się dość dotnie w roku ubiegłym działalność rozłamowa PPS.d.Frakcja Rewolucyjna przedewszystkiem na gruncie związków zawodowych w Białymstoku i białostockim okręgu przemysłowym, bielskim okręgu przemysłu drzewnego, Grodnie, Łomży i Ostrowi-Mazowieckiej już nie tylko traci stale na intensywności, ale poprostu zanika. Wytwarzający się wskutek tego korzystny stan rzeczy dla PPS., jest przez nią skwapliwie i konsekwentnie wykorzywany i to tak dalece, że gdyby w najbliższem przyszłości PPS.d.Frakcja Rewolucyjna nie podjęła na nowo planowej i skoordynowanej akcji, to na dłuższy czas niewątpliwie przesądzona zostanie kwestja jej rozwoju organizacyjnego w powszczególnych powiatach Województwa.

3/ Monarchistyczna Organizacja Wszechstanowa.

Przejawów działalności nie notowano.

4/ Stronnictwo Narodowe.

Działalność propagandowa w prasie i terenie była naogół słaba. Nastawienie jej w dalszym ciągu szło po linji walki z antyreligijną polityką szkolną Rządu i propagowania konieczności podjęcia natychmiastowej i planowej pracy katolickiej, której ośrodkiem winna być parafja. Linję tą charakteryzuje częściowo artykuł p.t. "Ojcowie i matki mają już dość bierności, milczenia i czekania" /"Życie i Praca"/, skierowany przeciwko antyreligijnej rzekomo polityce szkolnej Rządu.

Artykuł ten , w którym przytoczone zostały rezolucje Rady Naczelnej organizacyj ziemiańskich i wiecu matek w Warszawie dnia 2 lutego r. w obronie katolickiego wychowywania dzieci, kończy się następująco: " Wszyscy na front walki z bolszewizmem, masonerją. Walkę rozpocząć należy od dziś, od wypędzenia nauczyciela bluźniercy ze swej xxx ws. od rozprawienia się z komunistami i różnymi radykałami, od zorganizowania protestacyjnego wiecu. Niech ci, którzy sprawują Rządy, którzy pracują dla międzynarodówki masońskiej dowiedzą się, że rozpoczęli z walkę nie z jednostkami, ale z narodem, że przeciwko nim staje mur piersi katolickich, owianych miłością Boga i Ojczyzny, że my katolicy nie pozwolimy sobie obliżać. Więc walka, walka o duszę młodzieży walka o Polskę katolicką. Nie pozwolimy zatruć ducha narodu. Zwyciężymy, jeżeli będziemy chcieli zwyciężyć, bo nad nami nad katolicką Polską czuwa Bóg i Matka Jego Najświętsza".

W artykule "Szatańskie dzieło" - "Życie i Praca" zarzuca MWRiOP. popieranie i zalecanie młodzieży szkolnej wykładów Juljusza Kaden-Bandrowskiego, przyczem zaznacza, że dzieje się to naskutek wyraźnego polecenia Pana Ministra Czerwińskiego, który - jako wyznawca kalwinizmu jest zdecydowanym wrogiem Kościoła Katolickiego.

Ponadto Stronnictwo w bardziej niż poprzednich miesiącach w łagodnej formie oskarżało Rząd o spowodowanie kryzysu w Polsce, podkreślając, że winnymi kryzysu są ci, którzy - dzierżąc sprawę w swoich rękach, traktowali i traktują rolnictwo po macoszemu, wskutek czego doprowadzili je do rozpaczliwego położenia./Życie i Praca/.-

Powiat Kolneński Zebranie zamknięte.

We wsi Burzyn, gminy Jedwabne dnia 23 lutego zebranie członków Stronnictwa przy udziale posła Stanisławskiego Witolda w sprawie sytuacji politycznej i gospodarczej w kraju.

25

Na interpelację obecnych, dlaczego pomimo taniości zboża, stale podwyższane są podatki samorządowe, poseł wyjaśniał, że podatki te są słuszne i celowe, gdyż dzięki tym podatkom samorząd powiatowy buduje szosy, brukuje osiedla i przeprowadza meljorację w gminach kurpiowskich, co przyczynia się wydatnie do podniesienia dobrobytu ludności wiejskiej i miejskiej.

wiat Ostrowski. Komitet Powiatowy Stronnictwa Narodowego w Ostrowi-Mazowieckiej od chwili zawarcia paktu taktycznego z PSL."Wyzwoleniem" i PPS. na gruncie Rady Miejskiej nabrał tężności i rozpoczął zabiegi w kierunku rozszerzenia swych wpływów kosztem wspomnianych stronnictw. Kierownikiem akcji organizacyjnej i propagandowej Stronnictwa jest aplikant adwokacki w Ostrowi-Mazowieckiej, Tyszurski Edward, który specjalnie działa w gminach Poręba i Komorowo, uważanych dotychczas za opanowane całkowicie przez PSL"Wyzwolenie". Działalność jego w tych gminach niespotyka się z jaką-kolwiek reakcją PSL"Wyzwolenie", aczkolwiek przywódca ostatniego w powiecie Ostrowskim, Janowski zdaje sobie doskonale sprawę z jej skutków.

Zgromadzenia zamknięte.

We wsi Nagoszewo nie zgłoszone zebranie dnia 11 lutego, zwołane przez Tyszurskiego, który omówił sytuację polityczną i gospodarczą w kraju w oświetleniu swego Stronnictwa.

W Ostrowi-Mazowieckiej dnia 15 lutego akademja żałobna ku czci dra Harusewicza, b.posła na Sejm. Okolicznościowe przemówienia wygłosili senator Kozicki, poseł Berezowski i miejscowy działacz Stronnictwa Narodowego Mieczkowski /100 osób/.-

5/ Stronnictwo Chrześcijańskiej Demokracji.

Stronnictwo zaprzestało wszelkiej działalności w terenie, prowadziło natomiast intensywną akcję propagandową w swym organie, grodzieńskiem "Nowem Życiu".-

Pismo to w art. "Leczenie chorego organizmu Państwa" podkreśliło, że deklaracja stronnictw opozycyjnych, t. zw. "Centrolewu" wyjaśniło spod czeństwu, że - walcząc z systemem pułkownikowskiego "Reginie" opozycja przyznała na potrzeby Państwa konieczne wydatki, nie mając zaś zaufania do rządzących ministrów skreśliła poprawki rządowe, zmierzające do podwyższenia funduszów dyspozycyjnych, co zdaniem pisma prasa prorządowa wykorzystała tendencyjnie w celu pogłębienia konfliktu pomiędzy Marszałkiem Piłsudskim i Sejmem. W konkluzji na ten temat wywodów pismo stwierdza, że centrolew - nie chcąc utrudniać premjerowi Bartlowi pracy w ciężkiej dla Państwa chwili, dał Rządowi legalny budżet, a natomiast przeciwko zakusom na prawo i Konstytucję zorganizował olbrzymią większość jednolitej opinji w całym kraju i w ten sposób posunął naprzód sprawę leczenia chorego organizmu Państwa. Pozatem "Nowe Życie" zamieściło dosłownie przemówienia posłów Pułjana Romuald wygłoszone na posiedzeniu Sejmu w dniu 7 lutego b.r. w dyskusji nad budżetem Ministerstwa WR. i OP., posła dra H.Harmiewicza, wygłoszone w Sejmie dnia 8 lutego w dyskusji nad budżetem Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i posła Dominika Łosia /PSL"Piast"/, wygłoszono na plenu Sejmu w dyskusji nad budżetem Ministerstwa Rolnictwa

6/ Polskie Stronnictwo Ludowe "Piast".

Działalność Stronnictwa wyczerpywała akcja organizacyjna w powiecie bielskim.

Powiat Bielsk-Podlaski. Ruch organizacyjny.

Nowe koła Stronnictwa powstały:

1/ we wsi Pobikry, gminy Skórzec, członków - 17, zarząd Pierlejewski Jan - prezes, Gruchowski Jan-viceprezes, Pruski Jan - sekretarz i Baraniczuk Jan - skarbnik;

2/ we wsi Tworogi-Lackie i Ruskie, członków 36, zarząd: Płaszyński Kazimierz - prezes, Moczulski Józef - viceprezes, Stępkowski Jan - skarbnik i Sienicki Władysław - sekretarz;

3/ we wsi Czarna Srednia, gminy Grodzisk członków 37, zarząd: Czaban Piotr - prezes Koszeniowski Jan - viceprezes Mirończuk Szymon - sekretarz i Dziedzic Grzegorz - skarbnik;

4/ We wsi Czarna-Cerkiewna, gminy Grodzisk, członków 23, zarząd: Kamuk Jakób - prezes, Korzeniowski Aleksander - viceprezes, Czaban Jakób - sekretarz i Godzin Jan - skarbnik;

5/ we wsi Kozłowo, gminy Grodzisk, członków 16, zarząd: Naltaziuk Bronisław - prezes Górski Józef - viceprezes, Pacholski Aleksander - sekretarz i Swierski Tymoteusz - skarbnik;

6/ we wsi gminnej Grodzisk, członków - 40, zarząd: Demjańczuk Jan-prezes, Kobus Józef - viceprezes, Sawko Jan - sekretarz i Prokopiuk Jan - skarbnik;

7/ we wsi Czaje, członków 25, zarząd: Skinda Stanisław - prezes, Mazur Aleksander - viceprezes, Maryan Antoni - sekretarz i Wysocki Kazimierz-skarbnik;

8/ we wsi Radziszewo, członków - 27, zarząd: Siekierko Stanisław-prezes, Włostowski Włodzimierz - viceprezes, Porzeziński Bronisław - sekretarz i Koc Józef - skarbnik;

9/ we wsi Łempice, członków 16, skład zarządu nieustalony -

7/ Polskie Stronnictwo Ludowe "Wyzwolenie".

Przejawów działalności nie notowano.-

8/ Stronnictwo Chłopskie.

Jak już podkreślałem w poprzedniem sprawozdaniu, Stronnictwo Chłopskie zaniechało akcji wiecowej, natomiast rozpoczęło planową akcję organizacyjną, mającą z jednej strony na celu ugruntowanie już posiadanych wpływów i rozszerzenie ich na powiaty, w których Stronnictwo dotychczas intensywnie nie działało. W przyzynowym związku z tem pozostają odbyte w lutym zjazdy powiatowe w Sokółce i Augustowie, oraz zamierzone na marzec zjazdy powiatowe w Wołkowysku, Białymstoku, Kolnie i Suwałkach.

Na zjazdach poseł Sawicki występował w sposób bardziej łagodny przeciwko Rządowi negował słuszność pomawiania Stronnictwa Chłopskiego o prowadzenie walki z Kościołem Katolickim przez wzgląd na zwalczanie Stronnictwa przez duchowieństwo katolickie i krytykował rozrzutność samorządów.

at Augustowski. Ruch organizacyjny.

Instruktor Zedel Szczepan zwołał dnia 21 lutego zebranie organizacyjne we wsi Białobrzegi /przedmieście Augustowa/, na którem na członków koła Stronnictwa zapisało się 40 osób. Zarządu nie wybrano.

Zjazd powiatowy.

W Augustowie dnia 11 lutego zjazd delegatów kół, członków i sympatyków Stronnictwa z powiatu augustowskiego. Obszerny referat wygłosił poseł Sawicki Adolf. Stwierdził on przedewszystkiem, że w płaszczyźnie walki opozycyjnej z pomajowym systemem rządzenia zacierają się łak dalece różnice i tarcia pomiędzy ugrupowaniami włościańskiemi, że spodziewać się należy już w najbliższej przyszłości fusji faktycznej Stronnictwa Chłopskiego, PPS "Wyzwolenie" i PSL"Piast".
Następnie podkreślał, że Rządzenia Narodem bez Narodu nie jest do pomyślenia na dłuższą metę, co wreszta potwierdził upadek dyktatorów Woldemaresa i Pimo de Riwery, a dalej wskazywał na pauperyzację mas robotniczych i zubożenie wsi rezultacie rządów pomajowych, nieracjonalną rzekomo politykę wywozową i t.p. poczem negował słuszność pomawiania Stronnictwa Chłopskiego o prowadzenie walki z kościołem.-
Traktując o sprawach samorządowych, poseł Sawicki podkreślał konieczność większego, niż dotychczas interesowania się przez włościaństwo zagadnieniami spraw samorządowemi i oświadczał, że samorządy nierzadko nie dostrzegają granicy pomiędzy rzeczami koniecznemi i potrzebnemi, wskutek czego wydają nawet znaczne sumy na cele, które nie pozostają we właściwym stosunku do zamożności gmin i powiatów.-

Po referacie posła Sawickiego zgromadzeni wybrali do zarządu powiatowego Stronnictwa: Kotarskiego Adama ze wsi Topiłówka - prezes, Truszkowskiego Zygmunta z Augustowa - viceprezes, Bartoszewicza Antoniego ze wsi Topiłówka - drugi viceprezes, Zedela Szczepana ze wsi Rutka - sekretarz i Łazarskiego Aleksandra ze wsi Szczebro-Olszanka -skarbnik /200 osób/.-

Akcja kolportażowa

Kolportowane były w powiecie odezwy - "Wieś i miasto" i "Dlaczego chłopi na polityce "ludowej" zbankrutowali, na kogo mają głosować".

Sokólski Zjazd Ruch organizacyjny

Nowe koło powstało we wsi Kraśniany członków 30.

Zjazd powiatowy.

W Sokółce dnia 10 lutego zjazd delegatów kół, członków i sympatyków Stronnictwa z powiatu sokólskiego. Referat posła Sawickiego na zjeździe, jak wyżej w Augustowie dnia 11 lutego /35 osób/.-

Suwalski Ruch organizacyjny.

Sekretarjat Powiatowy Stronnictwa w Augustowie wyznaczył Kotarskiego Adama i Szczepana Zedela, obu z powiatu augustowskiego - jako instruktorów dla powiatu suwalskiego.-

9/ Polska Partja Socjalistyczna

Nastawienie działalności PPS szło przedewszystkiem w kierunku odbudowy wpływów i zagrożonych pozycji w uprzemysłowionych ośrodkach Województwa. W związku z tem poseł Dubois i działacze partji starali się wykorzystać każdy przejaw bezrobocia, przyczem z jednej strony w sposób ostentacyjny domagali się u władz miejscowych wydatnych pomocy dla bezrobotnych, a z drugiej pomawiali Rząd o brak zainteresowania się kryzysem w przemyśle i warunkami bytowania bezrobotnych. Pogląd PPS na bezrobocie ilustruje artykuł pt. "Bezrobocie"/"Wspólna Praca"/

w którym po[illegible] zaznacza, że dziś problem bezrobocia sta[illegible] się najtrudniejszym problemem dla [illegible] Zdaniem posła Czarneckiego najmądrzejszem rozwiązaniem tego problemu byłoby uruchomienie pożytecznych prac za pieniądze całego narodu i zatrudnienie bezrobotnych, na to jednakże brak kapitału zakładowego, wobec czego Rząd z konieczności musiał się zdecydować na przyjście bezrobotnym z pomocą doraźną w formie zapomóg. Następnie poseł Czarnecki w dalszym artykule występuje przeciwko komunistom z racji wydarzeń dnia 24 i 31 stycznia b.r. w Łomży, gdzie PPS Lewica i komuniści wykorzystali zaostrzenie kwestji bezrobocia przez PPS.

Na luty przypadło dużo zainteresowań [illegible] ze strony PPS. sprawą unifikacji organizacji i kółek rolniczych, niewątpliwie przez wzgląd na malejące wpływy Związku Zawodowego Robotników Rolnych.

"Wspólna Prasa" umieściła artykuł F.Szymańskiego p.t. "Zawodowy Związek Rolników" a Kółka Rolnicze" stwierdzający że od szeregu lat na terenie powiatu łomżyńskiego i większości powiatów na obszarze b. kongresówki toczy się zawzięty i namiętny spór o władzę nad kółkami i organizacjami rolniczemi i, że spór ten, a raczej walka aż do roku ostatniego rozgrywała się głównie i jedynie pomiędzy Centralnym Towarzystwem Rolniczem jako ekspozyturą klasową Związku Ziemian i Centralnym Związkiem Kółek Rolniczych, będącym [illegible] szeniem drobnych rolników, w obecnej zaś chwili przybrała ona charakter walki partyjno politycznej BBWzR. z opozycją. Po stwierdzeniu, że kapitulacja kółek rolniczych wobec postulatów Związku Ziemian w zunifikowanych organizacjach rolniczych byłaby pogrzebaniem przewodniej idei organizacyj drobno-rolniczych, Szymański podkreśla, że społecznemi działacze[illegible], wyślący katorgami samodzielnego działania, pozostawiają na uboczu sprawę kółek rolniczych, a natomiast budują nową organizację, która będzie obejmowała całokształt zagadnień wsi polskiej - Związek Zawodowy Rolników na wzór podobnych związków w krajach o wysokiej kulturze rolnej.

Dnia 17 lute[illegible] b.r. w lokalu OKR.PPS. w Białymstoku odbył się wiec w sprawie bezrobocia,zwołany przez tenże OKR.i Okręgową Ko[illegible]ę klasowych związków zawodowych. Przewodniczył Wawiernia Józef,członek Okręgowej Komisji klasowych związków zawodowych.Pierwszy przemawiał Kapitułko Tomasz,sekretarz PPS. na okręg białostocki. Podkreślił on przedewszystkiem, że sytuacja gospodarcza Polski jest już katastrofalną i, że pogarsza się ona z dnia na dzień czego wykładnikiem jest fakt, że liczba bezrobotnych w całym kraju przekracza 300 tysięcy.-

Zdaniem Kapitułki - kryzys gospodarczy i finansowy w kraju dopiero się zaczął i rozwija z szaloną szybkością, czego nie chce dostrzec Rząd, który zaniedbuje masy pracujące i szuka oparcia w sferach burżuazyjnych i obszarniczych. Następnie Kapitułko omówił szczegółowo warunki pracy robotników w Białymstoku i białostockim okręgu przemysłowym, o czem oświadczył, że jeżeli w najbliższym czasie władze państwowe i samorządowe nie przyjdą z wydatnią pomocą bezrobotnych w Białymstoku, to ogół tych bezrobotnych będzie zmuszony domagać się pomocy w ostrzejszej, niż dotychczas formie.

Drugi z kolei mówca, Reginella Aleksander, członek Okręgowej Komisji klasowych związków zawodowych złożył sprawozdanie z wyników zwołanych przeze mnie i odbytych przy jego udziale konferencji w sprawie bezrobocia.-

Po Reginelli powtórnie zabrał głos Kapitułko, który stwierdził, że PPS.nie może przyjść z wydatną pomocą robotnikom,pomijają bowiem oni związki zawodowe i uniemożliwiają PPS.przeprowadzenie szerszych akcyj.-

Wiec został zakończony przyjęciem przez zebranych /200 osób/ następującej rezolucji:"Zebrani w dniu 17 b.m. na publicznym wiecu bezrobotnych w Białymstoku stwierdzają, że kapitalistyczne

kierownictwo naszego życia gospodarczego wykazało całkowitą nieudolność i nie potrafi wypełnić swego zadania - wykorzystania i wzmocnienia sił gospodarczych w kraju. Skutkiem czego bezrobocie wzrosło do zastraszających rozmiarów. Pracujący jeszcze robotnicy zaledwie z trudem są w stanie za swój nędzny zarobek wyżywić siebie i rodzinę. Bezrobotni półbezrobotni nie otrzymują odpowiedniego zaopatrzenia na wypadek bezrobocia, a przeto znajdują się w stanie silnej nędzy i rozpaczy. Wobec powyższego stanu rzeczy bezrobotni domagają się: 1/ przedłużenia ustawowych zasiłków z 13 na 20 tygodni; 2/ przyznania zasiłków t.zw. bezrobotnym i półbezrobotnym, którzy pracują zaledwie 2, 3 lub też 4 dni w tygodniu; 3/ przywrócenia akcji doraźnej dla bezrobotnych nieposiadających środków do życia, którzy już wyczerpali ustawowe zasiłki; 4/ zaopatrzenia bezrobotnych w żywność, opał i t.p. konieczne artykuły codziennej potrzeby; 5/ udzielania doraźnej pomocy bezrobotnym przez instytucje komunalne; 6/ zupełnego zniesienia sezonu martwego dla robotników budowlanych i in.; 7/ bezpłatnej pomocy lekarskiej dla wszystkich bezrobotnych, ich rodzin i matek karmiących; 8/ uruchomienia robót publicznych, zwiększenia kredytów na inwestycje, budowę mieszkań robotniczych, oraz przywrócenia w roku bieżącym wszystkich kredytów budowlanych; 9/ zebrani jednocześnie protestują przeciwko oświadczeniu radnego Gierca i s-ki, którzy występują w Radzie Miejskiej z ubliżającemi bezrobotnym robotnikom oświadczeniami; 10/ protestują przeciwko działalności PPS i Frakcja Rewolucyjna, która tworzy bojówki, a na ostatniem zebraniu bezrobotnych wywołała bójki bratobójcze.

Omawiany wiec był niejako próbą sił dla PPS. i Okręgowej Komisji klasowych związków zawodowych, pozostającą w przyczynowym związku z zamiarami ich co do zwołania ogólnego wiecu bezrobotnych w Białymstoku dnia 23 b.m.

Charakterystycznem jest, że Bund, którego przedstawiciel, ławnik Magistratu m. Białegostoku, Benjamin Flomenbaum bierze czynny udział w pracach Magistratu, związanych z organizacją akcji pomocy dla bezrobotnych odmówił wzięcia udziału w wiecu bezrobotnych dnia 17 b.m.

29

Dnia 23 lutego b.r. w lokalu OKR.PPS. w Białymstoku odbył się wiec w sprawie sytuacji politycznej i gospodarczej w kraju, na którym przemawiali poseł Dubois Stanisław i członek Okręgowej Komisji Klasowych Związków Zawodowych w Białymstoku, Reginalla Aleksander.-

Poseł Dubois stwierdzał przedewszystkiem, że od czasu jego ostatniego wiecu w Białymstoku/dnia 1 grudnia 1929 r./zaszły w Polsce poważne zmiany natury ogólnopaństwowej, które upoważniają go do oświadczenia, że nieugięta wola narodu odniosła już częściowo zwycięstwo nad "rządami pułkowników" i pomajowym systemem rządzenia, czego dowodem jest fakt, że w konsekwencji uchwały Sejmowej ustąpił rząd premjera Switalskiego i został powołany Rząd premjera dra Bartla, który przynajmniej pozornie uznaje konieczność współpracy Rządu z Sejmem.-

Poseł Dubois przyznaje, że Rząd premjera Bartla oczyścił już do pewnego stopnia duszną w grudniu ub.r. atmosferę polityczną i wydał cały szereg zarządzeń, gwarantujących wolność słowa, zgromadzeń i t.p., wobec czego zgromadzenia robotnicze nie mogą być już dzisiaj rozwiązywane przez policję bez poważniejszego uzasadnienia.-

Następnie poseł Dubois oskarżał Rząd premjera Switalskiego o uniemożliwianie pracy Sejmowi wtedy, gdy załatwienia przez Sejm oczekują bardzo ważne ustawy natury socjalnej.-

Omawiając wydarzenia w Sejmie dnia 31 października 1929 r., poseł Dubois podkreślił, że pomimo wszelkie wyjaśnienia Pana Marszałka Piłsudskiego i Rządu - jedno nie ulega najmniejszej wątpliwości, iż planowany był zamach na Sejm i, że usiłowań dokonania tego zamachu należy dopatrywać się w faktach przybycia uzbrojonych oficerów w szeregach do Sejmu i zarządzeniach, wydanych kierownictwu Szpitala Ujazdowskiego.-

Po szczegółowem omówieniu sprawy przekroczeń budżetowych przez Rząd w latach 1927 i 1928, pociągnięcia przez Sejm do odpowiedzialności przed Trybunałem Stanu b.Ministra Skarbu Czechowicza i zeznań Pana Marszałka Piłsudskiego przed Trybunałem Stanu, poseł Dubois analizował sytuację gospodarczą w kraju.-

Oświadczył on, że sytuacja gospodarcza i finansowa w kraju jest katastrofalna, wobec czego PPS domaga się od Rządu przedstawienia Sejmowi sprecyzowanego programu stosowania środków zaradczych, które iść winny w kierunku zwiększenia środków obiegowych w celu usunięcia odczuwanego przez przemysł braku kapitału obrotowego i podniesienia zbożycia przetworów przemysłu krajowego na rynku wewnętrznym.-

Traktując o bezrobociu ogólnie w kraju, poseł Dubois podkreślił, że walka z bezrobociem na terenie Województwa Białostockiego dzięki zabiegom PPS. i racjonalnym poczynaniom władz administracyjnych, a szczególnie Urzędu Wojewódzkiego posuwa się naprzód w dość szybkiem tempie i rokuje dość dobre nadzieje, co jednakże nie powinno usypiać czujności PPS.-

Wreszcie poseł Dubois wyjaśniał przyczyny, dla których PPS. głosowała w Sejmie za ograniczeniem funduszów dyspozycyjnych Panów Ministrów Spraw Wojskowych, Wewnętrznych i Zagranicznych.-

Drugi z kolei przemawiał Reginella, który zapoznał zgromadzonych z wynikami zabiegów PPS. i Okręgowej Komisji Klasowych Związków Zawodowych w sprawach pomocy dla bezrobotnych a następnie atakował gwałtownie komisarza Powiatowej Kasy Chorych w Białymstoku, dra Szaykowskiego.-

Po przemówieniu Reginelli poseł Dubois odczytał następującej treści rezolucję: " Zgromadzeni na wiecu PPS w Białymstoku dnia 23 lutego 1930 r. 1/wyrażają całkowite uznanie klubowi ZPPS i stwierdzają swą gotowość do obrony ustroju demokratycznego w Polsce przeciwko zamachom, przygotowywanym ze strony BBWR. i PPS d, Frakcja Rewolucyjna; 2/domagają się od Rządu przedsięwzięcia jak najdalej idących środków w celu zapobieżenia rosnącemu stale bezrobociu; 3/ domagają się od Rządu, by jak najrychlej przedstawił Sejmowi sprecyzowany program działania, zmierzającego do naprawy katastrofalnej sytuacji gospodarczej w kraju; 4/ domagają się od Rządu przedłożenia Sejmowi projektu ustawy o zabezpieczeniu na starość; 5/ domagają się natychmiastowego złożenia z urzędu komisarza Powiatowej Kasy Chorych w Białymstoku dra Szaykowskiego za jego skandaliczną gospodarkę w Kasie narażającą całe rzesze ubezpieczonych bezrobotnych i półbezrobotnych; 6/domagają się poprawienia stanu lecznictwa i stosunków administracyjnych w

30

Powiatowej Kasie Chorych w Białymstoku, oraz rozpisania wyborów do Zarządu tej Kasy, jak również do Zarządów wszystkich Kas Chorych w Polsce; 7/ potępiają zdradziecką robotę PPS d Frakcja Rewolucyjna"

Rezolucja ta została przyjęta bez sprzeciwu. Wiec odbył się spokojnie przy obecności około 220 osób.-

R ó ż n e

OKRPPSBiałystok przystąpił w ubiegłym miesiącu do organizowania w Białymstoku bojówki dla celów ochrony wieców i zebrań, oraz stosowania teroru względem przeciwników politycznych. Do bojówki zostali wciągnięci mies-kańcy miasta Białegostoku: Wysocki - giser fabryki Gotliba, Rupniewski skarbnik Związku Metalowców, Gawryluk, Dojlida Klemens, Wojtulewski, Szcionko Czesław, Dzitkowski Wacław, Kuźmin Wacław, Wenelfeld, Rutkowski Bronisław ze Starosielc, Malinowski z Antoniuka, Wasiluk Bolesław, Kapacyn Mikołaj i inni.

Dnia 10 lutego w jednej z piwiarń w Białymstoku członkowie wspomnianej bojówki podczas zaznajamiania się ze sposobem użycia rewolwerów systemu "Mauzer" zranili wskutek nieostrożności jednego ze swoich kolegów. Przybyły na miejsce szeregowy P.P. odebrał im jeden rewolwer, drugi zaś znalazł porzucony na piecu.

W drugiej połowie lutego OKRPPS.Białystok rozpoczął akcję zbiórki na fundusz obrony demokracji i pomocy dla pobitego dnia 12 stycznia b.r. rzekomo przez członków PPS-d.Frakcja Rewolucyjna-Klimiuka Klemensa.

iat Białostocki. Zgromadzenie publiczne.

PPS. interesowała się bezrobociem w Czarnej-Wsi. Dnia 19 ub.m. do Czarnej-Wsi przybył sekretarz okręgowy PPS.,Kapitułko Tomasz,który odbył konferencję z kierownikiem państwowych zakładów przemysłu drzewnego w Czarnej-Wsi Wąglowskim w sprawie zatrudniania w tych zakładach robotników zamiejscowych. W rezultacie konferencji kierow

nik Węglowski przyrzekł że będzie się starał zatrudnić w zakładach przedewszystkim robotników miejscowych i, że poza mieszkańców Czarnej Wsi zatrudnieni będą tylko specjaliści, których nie można byłoby znaleść na miejscu.-

Dnia 24 ub.m. odbył się w Czarnej-Wsi wiec posła Duboisa Stanisława /220 osób/, który zapoznał zgromadzonych z wynikami odbytej przez niego tegoż dnia konferencji z kierownikiem Węglowskim, a następnie omawiał kwestję bezrobocia w Czarnej-Wsi. Zarzucał on kierownikowi Węglowskiemu terroryzowanie działaczy PPS. i klasowych związków zawodowych, faworyzowanie ukraińców-azylantów i nieracjonalne zatrudnianie robotników. Poseł Dubois zapewnił zebranych na wiecu, że władze administracyjne i samorządowe w Województwie Białostockiem rozpoczęły planowo walkę z bezrobociem i, że walka ta prowadzona jest skutecznie.-

Powiat Bielsk-Podlaski. Ruch organizacyjny.

Do nowego zarządu Komitetu Miejscowego PPS. w osadzie Białowieża zostali wybrani: Kniaź Marcin - prezes, Berg Lucjan - sekretarz, Kwiatkowski Stanisław - skarbnik i Pasiak Leon - członek.

Zgromadzenie publiczne.

W Bielsku Podlaskim dnia 23 lutego wiec sprawozdawczy posła Duboisa poświęcony specjalnie krytyce polityki gospodarczej Rządu /300 osób/.-

Powiat Grodzieński. Dnia 22 lutego zmarła w Grodnie na gruźlicę długoletni i zasłużony działacz PPS., Skowroński Stanisław. W pogrzebie zmarłego dnia 25 lutego wziął udział poseł Dubois Stanisław.-

Powiat Łomżyński. Ruch organizacyjny.

PPS. i PSL "Wyzwolenie" w Łomży uruchomiły tamże wspólne społeczne biuro porad prawnych i w związku z tem wydały następującej treści ulotkę: "Zawiadomienie. Polskie Stronnictwo Ludowe "Wyzwolenie" i Polska Partja Socjalistyczna /podczas wyborów do Sejmu Nr 3/, chcąc przyjść z pomocą swoim wyborcom a tymsamym uchronić ich od wyzysku osób niepowołanych

uruchomiło z dniem 15 stycznia 1930 r. Społeczne Biuro Porad Prawnych. W biurze porad nasi wyborcy znajdą uczciwą i fachową poradę we wszystkich bolączkach, a więc: w sprawach majątkowych, hipotecznych, podatkowych, spadkowych, serwitutowych, komasacyjnych, parcelacyjnych, mieszkaniowych, ubezpieczeniowych zawodowych, bezrobocia i t.p. Biuro porad, oprócz porad i informacji, zajmować się będzie pisaniem podań, próśb, rekursów i odwołań do władz sądowych, wojskowych i administracyjnych, oraz robieniem odpisów i przepisywaniem na maszynie. Interesanci, zgłaszający się ze sprawami podlegającemi kompetencji prawników, będą załatwiani przez umówionych adwokatów na miejscu w Łomży i przez adwokatów warszawskich. Biuro porad mieści się w Łomży, przy ul. Dwornej Nr. 2, na pierwszem piętrze telefon Nr. 173 i czynne w dni powszednie od godziny 9 rano do 3 po południu, a w dni świąteczne od godz. 12-ej do 2-ej po południu. Członków, mężów zaufania i sympatyków prosimy o rozpowszechnianie powyższych wiadomości pośród szerokich warstw ludności wiejskiej i miejskiej. Dr. Mieczysław Czarnecki, poseł na Sejm. Feliks Szymański, członek Zar. Główn. "Wyzwolenia". Franciszek Hryniewicz, Redaktor "Wspólnej Pracy". Stanisław Krupa, członek Zar. Główn: "Wyzwolenia". Kierownik Biura: Franciszek Bazydło."

Zgromadzenie publiczne.

Dnia 1 b.m. poseł dr. M. Czarnecki wygłosił w Łomży odczyt n.t. "Socjalizm a kwestja narodowościowa", w którym oświetlił kwestję narodowościową z punktu widzenia państwowego, społecznego i interesów poszczególnych mniejszości narodowych, zamieszkujących w Polsce. Wyjaśniał on, że dążenia decentralistyczne skrajnie lewicowych partyj ukraińskich i białoruskich są wysoce szkodliwe dla interesów państwowości polskiej i, że Polska na oderwanie od swego organizmu Białorusi i Małopolskiej Wschodniej nigdy i pod żadnym warunkiem zgodzić się nie może. Zdaniem posła - według zasad socjalistycznych mniejszości narodowe ukraińska i białoruska powinny otrzymać szeroką autonomję terytorjalną i materjalną, by mogły zachować swą odrębność narodową i rozwijać się kulturalnie w granicach Polski. Nadto poseł wskazywał, że żydowski proletarjat stosunkowo niedawno rozpoczął zorganizowaną egzystencję, a przeto powinien walczyć w sojuszu z PPS. Obecnie na wiecu członkowie PPSLewicy i kom

niści przerywali przemówienie posła okrzykami i tendencyjnemi pytaniami, wskutek czego odczyt miał przebieg burzliwy /250 osób/.-

iat Ostrowski. Zgromadzenie publiczne.

W Ostrowi-Mazowieckiej dnia 2 b.m. wiec sprawozdawczy posła Duboisa, który omawiał kwestyę unieważnienia wyboru burmistrza Gackiego i starał się dowieść, że powinny był unieważnione wybory całego zarządu miasta i, że gospodarka złożonego z urzędu w roku ubiegłym socjalistycznego zarządu miasta była daleko lepszą, niż jego następcy. Następnie poseł Dubois, jak wyżej w Białymstoku - ilustrował sytuację gospodarczą i polityczną w kraju. Na tymże wiecu w sposób demagogiczny wystąpił Roman Jamowski, przywódca PSL "Wyzwolenie" w powiecie ostrowskim - przeciwko Panu Marszałkowi Piłsudskiemu i obecnemu zarządowi m.Ostrowi-Mazowieckiej /200 osób/.-

Wiat Wołkowyski. Zgromadzenie publiczne.

W Wołkowysku dnia 26 lutego wiec posła Duboisa w sprawie sytuacji politycznej i gospodarczej w kraju /250 osób/.-

-:-:-:-:-:-:-:-:-:-:-:-

...OWODA BIAŁOSTOCKI
...r.BB.I-730/30.T.
...nia 10 marca 1930 r.

Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr.3.
za miesiąc luty 1930 r.

III. Polskie związki i stowarzyszenia społeczne.

1/ Wojewódzkie Towarzystwo Opieki Społecznej "Przystań".-

...ystok Zebrania i zjazdy.

...to. W dniach 22 i 23 lutego w Białymstoku pod moim przewodnictwem odbył się dwudniowy zjazd delegatów wszystkich oddziałów Towarzystwa, poświęcony sprawozdaniu z działalności Zarządu Głównego i oddziałów, uchwaleniu budżetu Towarzystwa, wyboru nowego zarządu i komisje rewizyjnej oraz nakreśleniu programowych prac Towarzystwa.

...t Szczuczyński. W mojej obecności dnia 16 lutego w Grajewie zebranie członków oddziału w sprawach organizacyjnych i planu pracy.-

...t Grodzieński. W Grodnie dnia 20 ub.m. zebranie powiatowego oddziału, na którem wybrano delegatów na I-szy walny zjazd Towarzystwa.-

Dnia następnego w Grodnie ogólne zebranie członków miejskiego oddziału Towarzystwa. Przewodniczył prezydent miasta Rączaszek, który zdał sprawozdanie z dotychczasowej działalności organizacji. Ze sprawozdania tego wynika, że oddział miejski "Przystani" w Grodnie liczy 55 członków i posiada 4 sekcje, a mianowicie opieki nad młodzieżą opieki nad dorosłymi opieki nad małodoletnimi i sekcję finansową. W końcu obrad przyjęto budżet oddziału na rok 1930, na ogólną sumę 109.000 zł.-

2/ Związek drobnych rolników

Nowe oddziały.

Nowe oddziały Związku powstały w Puraszu /20 osób/, powiatu augustowskiego, Augustowie, gminy Myszki, Grabowcu /46 osób/, Olszewie /35/, Bodaczkach /22/, Kiersnowie /20/, Chojewie /19/, gminy Lubin w.

pow bielskim, we wsiach Ozyżew, gminy Pasynki /17/ i Siekluki, gminy Widzgowo /5/ - również w powiecie bielskim. W związku z dość silną akcją organizacyjną Związku w powiecie bielskim Okręgowe Towarzystwo Organizacji Kółek Rolniczych w Bielsku-Podlaskim zwróciło się pisemnie do ub.m. do Wojewódzkiego Towarzystwa Organizacyj i Kółek Rolniczych w Białymstoku o poinformowanie go co do stosunku Towarzystwa do Związku Rolników. W odpowiedzi na pismo Okręgowego Towarzystwa Organizacji Kółek Rolniczych w Bielsku-Podlaskim Województwie Towarzystwo Organizacyj i Kółek Rolniczych w Białymstoku pismem z dnia 17 lutego r. Nr.1653 określiło ten stosunek następująco:

Związek Drobnych Rolników w Białymstoku, założony jest i kierowany przez niejakiego p.Morelowskiego, b. sekretarza Stronnictwa Chrz. Dem. który przed wyborami przeprowadził secesję w Stronnictwie. Pozatem p.Morelowski został usunięty z Okręgowej Komisji Ziemskiej w Białymstoku której był członkiem, wskutek udowodnienia mu łapownictwa związanego z udziałem jego w tejże Komisji.-

P.Morelowski był swego czasu nauczycielem Szkoły Handlowej w Białymstoku, został jednak z tego stanowiska usunięty. Osobiście jest nam przytem p.Morelowski znany jako afezzysta uważający Związek Drobnych Rolników za środek utrzymania dla siebie. Nie wątpimy też ani chwili, że w odpowiednim momencie p.M sprzeda poprostu cały Zw.Drobn-Roln pierwszemu lepszemu stronnictwu.-

Obietnice szumnie zapowiedziane w rozrzucanych przez p.M. i jego wysłańcach ulotkach, są tylko obietnicami, które nigdy zrealizowane nie będą. Pozatem podkreślamy z naciskiem że akcja p.Morelowskiego niema nic wspólnego z podobną akcją BBW. z Rz., gdyż p.M. przeważnie pracuje na terenach gdzie B.B. taką akcję zapoczątkował, a którą p.M. rozbija. Przytem mamy już w ręku fakty udawadniające że p.M. w całym szeregu przypadków popełnił w stosunku do drobnych rolników oszustwa.-

Prosimy Panów o porozumienie się w tej sprawie z p.Sta-

rostą celem zasięgnięcia informacji z Wydziału Bezpieczeństwa Urzędu Wojewódzkiego w Białymstoku, który informacje nasze Pani Staroście i Panom potwierdzi -

W związku z powyżej przytoczonym należy akcji Zw. Dr. Rol. w Białymstoku przeciwdziałać.-

Zasługuje na uwagę okoliczność ,że Związek drobnych rolników w powiecie bielskim zaczęła swą działalność z działalnością PSL"Piast",co wskazuje na istnienie pewnego rodzaju porozumienia pomiędzy Morelowskim i senatorem Pragnanem.

Z j a z d .

W Białymstoku dnia 9 b.m. pod przewodnictwem Teofila Morelowskiego odbył się zjazd powiatowy prezesów kół związku z powiatów białostockiego i sokólskiego. Referat zasadniczy na zjeździe wygłosił Morelowski, który wskazywał na cele i zadania Związku, oraz konieczność organizowania się w kołach Związku Drobnego ~~do kół Związku~~ włościaństwa. zjeździe mieli brać udział posłowie Krysa i Targoński, którzy w ostatniej chwili przyjazd swój odwołali.

3/ Stowarzyszenie Robotników Chrześcijańskich.

Zebrania i odczyty.

Łomżyński W Łomży dnia 16 lutego odczyt dr.Swirskiego n.t."Alkoholizm jako klęska społeczna"./50/.-

4/ Związek Obrony Kresów Zachodnich.

Zebrania i odczyty.

Kolneński W Kolnie dnia 2[illegible] lutego odczyt prof.L.Czerniewskiego na temat "Rola i obowiązki obywatela polskiego na pograniczu Prus Wschodnich /500/.-

W Stawiskach dnia 23 lutego odczyt o znaczeniu Pomorza dla Polski /200/.-

5/ Związek Strzelecki.

ist Kolneński.

Zebrania.

W Stawiskach dnia 15 lutego zebranie oddziału. Uchwalono sprawę nabycia placu na boiska dla przysposobienia wojskowego.-

6/ Związek Młodzieży Wiejskiej.

Nowe koła.

powstały we wsiach Kamionka-Stara i Jeziorki w gminie Bargłów, powiatu augustowskiego.-

7/ Związek Zawodowy Polskiego Nauczycielstwa Szkół Srednich.

W Grodnie został zorganizowany oddział Związku, na którego Prezesa został wybrany Kędzierski. Na zebraniu organizacyjnem oddział powziął uchwałę, wyrażającą uznanie Panu Ministrowi WR.i OP. za obronę niezależności szkoły i dążenie do państwowego wychowania młodzieży.-

8/ P.O.W.

Z j a z d .

W osadzie Sztabin, powiatu augustowskiego dnia 2 b.m. odbył się zjazd członków z gminy sztabińskiej /100 osób/. Przemawiali poseł Łazarski i miejscowy proboszcz, ks.Rolkowski.

9/ Związek Oficerów Rezerwy.

W Grodnie dnia 2 b.m. doroczne walne zebranie członków miejscowego oddziału Związku. Ze sprawozdania skarbnika wynika, że dotychczasowy zarząd nie stał na wysokości swego zadania, a zwłaszcza komisja rewizyjna, która nie zbadała gospodarki finansowej związku i nie zdołała się ukonstytuować. Do nowego zarządu wybrano Edwarda Stępniewskiego -prezes, Bonifacego Kozona-viceprezes. Zebrani wysłali hołdownicze depesze do Marszałka Piłsudskiego.

10/ Związek Podoficerów Rezerwy.

Nowy oddział Związku powstał w Łomży /60 członków/

11/ Towarzystwo Uniwersytetu Robotniczego.

W Grodnie dnia 9 lutego odczyt członka OKR.PPS Grodno, Morawieckiego na temat "Czy socjalizm bankrutuje".-

Tamże dnia 15 ub.m. odczyt miejscowego działacza PPS: n.t. "Życie i działalność Marysińskiego".-

W Białymstoku dnia 6 lutego ogólne zebranie członków oddziału Towarzystwa pod przewodnictwem Dowgalskiego Marka. Wybrano do nowego zarządu Dowgalskiego Marka - prezes, Kapaczyna - vicepreses, Chemstorfa - sekretarz, Cwitkównę - zast.sekretarza i Cylwika - skarbnik.

12/ Związek Osadników.

Z j a z d .

W Grodnie dnia 23 ub.m. odbył się zjazd powiatowy. Min. uchwalo zwrócić się do Urzędu Skarbowego z prośbą o uregulowanie kwestji ściągania podatków dochodowych i przystąpić do zorganizowania w Grodnie spółdzielni mleczarsko-jajczarskiej.-

Po wyrażeniu absolutorjum ustępującemu zarządowi, zebrani jednogłośnie na prezesa obrali ponownie pułkownika Slaskiego. Ponadto do zarządu weszli: Kwiek Kazimierz, Martynowski Wiktor, kpt.Górnicki Jan, Olech Kazimierz, Korulski Tadeusz i Gawiński Władysław. Do komisji rewizyjnej wybrano: Rutkowskiego, Golda Edwarda i Machnowskiego Adama. Jednocześnie zebrani postanowili wszcząć pracę w kierunku połączenia istniejących w powiecie organizacyj kobiecych i powierzyć tę pracę osadniczkom. Po zakończeniu obrad komisarz Powiatowego Urzędu Ziemskiego Chrzanowski rozdał osadnikom 38 aktów nadawczych.-

13/ Narodowa Organizacja Kobiet.

Zebrania.

W Suwałkach zebranie w sprawie wychowywania dzieci w duchu katolic

kim /200 osób/. Przemawiała sympatorka Szebekowa, która podkreślała, że organizacje socjalistyczne prowadzą kampanję przeciwko religji i kościołowi katolickiemu, wskazywała na konieczność domagania się usunięcia ze szkół polskich nauczycieli narodowości niepolskiej i nawoływała do zaprotestowania przeciwko poglądom jednego z wyższych urzędników MWR. i OP., że "rodzice nie powinni wtajemniczać się w wychowanie dzieci w szkole, gdyż każdy winien mieć swoje idee i wierzyć w Boga, jakiego mu się podoba".

14/ Stowarzyszenie Młodzieży Polskiej.

Nowe koła.

Nowe koła Stowarzyszenia powstały:

1/ we wsi Krasnoborki, gminy Sztabin w powiecie augustowskim/żeńskie/ liczące 18 członków: zarząd Tomaszewska Rachela -prezes. Szyperska Władysława - skarbnik i Czerwińska Wanda - sekretarz.-

Instruktor Stronnictwa Narodowego na powiat Sokólski, emerytowany major W.P. Owoc zwołał dnia 3 lutego zebranie organizacyjne koła we wsi Glinie Wielkie. Zgromadzeni,/50 osób/ po wyjaśnieniu im, że do Stowarzyszenia nie mogą należeć czynni członkowie Związku Strzeleckiego, opuścili gremjalnie zebranie.-

Ruch organizacyjny.

Do zarządu koła żeńskiego w osadzie Wąsosz, powiatu szczuczyńskiego zostały wybrane: Władysława Borusiewiczówna-prezes, Zofja Czyżewska-viceprezes, Czesława Sulewska-sekretarz i Jadwiga Kacprowska.

Zebrania, kursy, odczyty.

W Sejnach, powiatu suwalskiego odbył się trzydniowy kurs organizacyjny dla zarządów kół Związku. Kurs prowadzili delegaci z Suwałk Jerzy Grabowski i Mieczysław Szubra/180 osób/. Taki sam kurs, na który uczęszczało około 100 osób, odbył się w Augustowie.-

15/ Związek Pracy Obywatelskiej Kobiet.

Zebrania.

W Grajewie dnia 16 lutego zebranie członków oddziału w mojej obecności w sprawach organizacyjnych i zamierzeń na najbliższą przyszłość

16/ Związek b Ochotników Armji Polskiej.

Białystok ustowski Sprawy organizacyjne.

Na walnem zebraniu członków oddziału w Sugustowie wyrażono votum nieufności dotychczasowemu zarządowi, powołaną specjalną komisję do skontrolowania jego działalności i wybrano do nowego zarządu Lubolińskiego Jana - prezes, Rutkowskiego Jana - vicepre-zes, Rutkowskiego Henryka - skarbnik i Kappela Bolesława - sekretar sympatyków BBwR.

17/ Towarzystwo Opieki nad zabytkami, kulturą i pomnikami przyrody województwa Białostockiego "Lechja".

Nowe oddziały.

W Suwałkach zarządził Incenty Burakiewicz, dyrektor gimnazjum męskiego-prezes, Dominik Jerzbicki, nauczyciel tegoż gimnazjum, Bronisław Onaljanowicz nauczyciel gimnazjum żeńskiego notarjusz Konstanty Iwaszkiewicz i Juljan Aleksandrowski - nauczyciel szkoły powszechnej w Suwałkach.-

18/ Organizacje rolnicze i spółdzielcze.

Kółka rolnicze.

Nowe kółka powstały w Gniadowie, powiatu Kolneńskiego /na zebraniu organizacyjnem /250 osób/.-

Zebrania.

Białystok Kolneński. W osadzie Rutki zebranie członków kółka/100 osób/, na którem po referacie instruktora rolnego Sejmiku, Rostkowskiego wybrano do nowego zarządu: Antoniego Sleszyńskiego-prezes, Zygmunta Grodzkiego-vicepreze-ses, Filipa Czerniakowskiego-sekretarz, Henryka Ramotowskiego - skarbnik i Romana Kulikowskiego.-

Powiat Ostrowski. Do nowego zarządu koła we wsi Kuskołęki-Parcelę zostali wybrani: Wojtkowski Stanisław-prezes, Knajp Piotr-vicepreses, Jerzba Stanisław skarbnik i sekretarz /15/.-

19/ Stowarzyszenia Spółdzielcze

Białystok Miasto. W Białymstoku dnia 23 ub.m. walne zebranie członków Spółdzielni Rolniczo Handlowej przy udziale posła Kosiby z BBWR i Łosia z PSL "Piast". W związku z zadłużeniem spółdzielni do 450 000 zł. Po dłuższej dyskusji postanowiono zwrócić się do miarodajnych czynników z prośbą o przyjście z pomocą spółdzielni, której upadek spowodowałby niewątpliwie ruinę całego szeregu drobnych rolników, jej członków.

Zjazd

Dnia 22 ub.m. w Grodnie z inicjatywy Okręgowego Towarzystwa Organizacyj i Kółek Rolniczych odbył się zjazd spółdzielczy, na którym omawiane były sprawy związane z pracą spółdzielczą na najbliższą przyszłość. Poruszona była również sprawa definitywnego połączenia syndykatu rolniczego ze spółdzielnią "Rolnik".

Zebrania.

owiat Łomżyński. W Wiźnie dnia 20 lutego zebranie członków Spółdzielni Mleczarskiej w sprawie wyboru nowego zarządu, do którego weszli Szymański /wójt/-prezes, Czarnowski Juljan [illegible] Papelewski Franciszek-skarbnik.

Augustowski. We wsi Kolnica dnia 26 lutego zebranie w sprawie mleczarni /30/.

owiat Ostrowski. W Zarębach Kościelnych dnia 9 lutego zebranie członków Spółdzielni Mleczarskiej w sprawach finansowych/100/.

-:-:-:-:-:-:-:-:-:-:-:-

IV. Ruch wyznaniowy.

1/ Polski Kościół Katolicki.

W wyniku silnego przeciwdziałania duchowieństwa katolickiego i tych organizacyj społecznych, którym duchowieństwo to patronuje żywotne jeszcze w końcu ubr. działalność Polskiego Kościoła Katolickiego w powiatach łomżyńskim, ostrowskim i ostrołęckim - w lutym ostatecznie załamała się. Przyczyniła się do tego także i ta okoliczność, że kurja biskupia w Łomży nakazała wszystkiemu duchowieństwu unikanie zadrażniania stosunków z ludnością katolicką, co w głównej mierze stwarzało podatny grunt dla działalności Polskiego Kościoła Katolickiego.-

2/ Wyznanie mojżeszowe.

W Grodnie odbyła się konferencja delegatów kresowych gmin wyznaniowych żydowskich z inicjatywy Zarządu gminy wyznaniowej żydowskiej w Grodnie. Gmina wyznaniowa w Grodnie o zezwolenie na zwołanie konferencji do Starostwa się nie zwracała. Starostwo zaś przeszkód na zwołanie konferencji nie czyniło, gdyż zwołano ją w celu omówienia wewnętrznych spraw gospodarczych gmin. Udział w konferencji wzięli poseł Migdalski i Kruk z Wilna, Tyktyn i Epsztejn z Białegostoku, Lichtensztejn i Gwircman z Brześcia n/B., Kagan z Trembowla, oraz dr. Nejman i Pinski z Grodna. Porządku dziennego na konferencji nie ustalono.-

Konferencję zagaił prezes zarządu gminy grodzieńskiej dr.Nejman, wskazując na rozpaczliwy stan gospodarczy gmin wyznaniowych, pow

wołanych do życia bez żadnych środków egzystencji., co było powodem zwołania konferencji, dla wypowiedzenia się delegatów w tej sprawie i omówienia dalszego planu działania w celu polepszenia gospodarki gmin.-

Następnie zabrał głos poseł Wigodzki, który wygłosił dłuższe przemówienie o stanie gmin wogóle, a szczególnie gminy wileńskiej, przyczem zaznaczył, że gminy winne zająć się nie tylko działalnością religijną jak przewiduje ustawa, ale również pracą kulturalną i społeczną. Oznajmił, że nie patrząc na brak okólnika w sprawie sporządzania budżetów, gmina wileńska takowy sporządziła i przesłała władzy odnośnej do zatwierdzenia, a na poczet budżetu już ściągnęła 25% należności od mieszkańców co zabezpieczyło gminie egzystencję.-

Po następnych przemówieniach p. Epsztejna, który w przemówieniu swem zaproponował stworzenie centralnego zarządu wszystkich gmin kresowych, do którego poszczególne gminy mogłyby się zwracać w swoich sprawach, oraz p.Kagana, który zaproponował by przyszła konferencja zajęła się raczej sprawami mniejszych gmin wyznaniowych, uchwalono zwołać następną konferencję gmin wyznaniowych kresowych w Wilnie w marcu. Data dokładnie ustaloną nie została.-

Konferencja odbyła się w żargonie.-

3/ Kościół prawosławny.

Dnia 7 ub.m. w Bielsku-Podlaskim odbyły się wybory powiatowe delegatów dekanatu bielskiego i siemiatyckiego na zjazd djecezjalny w Grodnie w związku z Soborem. Wybrani zostali - dziekan Skabałłanowicz Wieczysław z Siemiatycz, ks.Gromotowicz, proboszcz parafji w Nowoberezowie i ks.Gromadzki Stefan, proboszcz parafji w Narewce, oraz delegaci świeccy Klimiuk Teodor ze wsi Dubiny, Gołaszewicz Nikifor ze wsi Nowokornina, gminy Mosinka i Trocewicz Aleksander z Mielnika. Wyborom przewodniczył ksiądz infułat Protopopowicz Bazyli.

4/ Stowarzyszenie Badaczy Pisma Świętego.

Działalność na rzecz Stowarzyszenia w powiecie łomżyńskim rozpoczął Jan Wilk z Nowogrodu, który kolportuje pismo "Złoty Wiek" i wydawnictwa Stowarzyszenia, drukowane w Ameryce.

Filje Stowarzyszenia powstały we wsi Jodziczo, gminy Hołynka w powiecie grodzieńskim,/założyciel Auchimienia Jan, b działacz b.BWRHromady/, filja liczy 10 wyznawców/ i w Supraślu, powiatu białostockiego 22 wyznawców -

-:-:-:-:-:-:-:-:-:-:-:-:-

EWODA BIAŁOSTOCKI
r BB.I-730/30.T.
ia 10 marca 1930 r.

Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr.3.
za miesiąc 1930 roku

V. Mniejszości narodowe.

1/ Z y d z i .

W działalności politycznych organizacyj żydowskich dominowało nadal zainteresowanie się kwestją żydowskiej szkoły i akcją palestyńską. Bund ponadto prowadził specjalną propagandę, poświęconą uzasadnieniu swego stanowiska co do konieczności walki proletarjatu żydowskiego o traktowanie go narówni z proletarjatem polskim.

Ogólnie żydowskie organizacje polityczne i społeczne dużo uwagi poświęcały sytuacji gospodarczej w kraju.

Życie polityczne.

ow. Łomżyński.

B u n d .

W Łomży dnia 7 ub.m. zbiorowy odczyt bundowców Gorodzińskiego, Zamiatyna, Makowskiego i Posesorskiego, którzy podkreślali, że przyczyny wyjątkowo ciężkich warunków egzystencji robotników żydowskich należy dopatrywać się w tem, że są oni traktowani jako obywatele drugiej kategorji i, że z tej racji proletarjat żydowski winien walczyć solidarnie z proletarjatem polskim o zwycięstwo idei socjalistycznej.

W Łomży dnia 14 ub.m. Kutner Lejzor z Warszawy wygłosił odczyt n.t. "Dusze ludzkie w ogniu granatów", w którym uzasadniał twierdzenie, że każda wojna całym ciężarem swym przygniata przedewszystkiem masy pracujące/200/.-

Dnia 21 ub.m. w Łomży odczyt zbiorowy Zamiatyna, Gorodzińskiego, Rajczyka i Jabłonowicza, poświęcony kwestji ustosunkowania się Bundu do chałupników. Mówcy wypowiadali się przeciwko organizowaniu chałupników, gdyż zdaniem ich byłoby to antysocjalistyczne.-

W Łomży dnia 28 ub.m. odczyt Gorodzińskiego, Zamiatyna i in. w kwestjach stosunku Bundu do ruchu wyznaniowego. Mówcy stali na stanowisku, że religja jest rzeczą prywatną. /100/

W Nowogrodzie dnia 2 b.m. odczyt Najczyka Lejera z Kowna o rewolucji rosyjskiej z roku 1905. Prelegent stwierdzał, że przewrót komunistyczny w Rosji nie dał nic klasie robotniczej i, że obecnie w Rosji Sowieckiej nie-ma prawdziwego socjalizmu.

Łat-Grodziejski. W Krynkach dnia 1 ub.m. zebranie członków organizacji Bundu w sprawach samorządowych. Zebrani krytykowali działalność radnych bundowców, którym zarzucali pomijanie interesów stowarzyszeń żydowskich w Radzie Miejskiej m.Krynek /25/.-

Tamże dnia 15 ub.m. odczyt Majnsztejna "Obrona i Petrycera "Reforma", którzy uzasadniali stanowisko Bundu w kwestji polepszenia warunków bytu robotników żydowskich, przyczem podkreślali, że Bund pomimo zwalczania go przez wszystkie organizacje żydowskie nie zejdzie z raz pobranej drogi /110/.-

Ostrow- S j o n i ś c i. W Broku dnia 3 ub.m. odczyt Kaminera Finkosa z Warszawy o przebiegu obrad dziewiątego wszechpolskiego zjazdu sjonistów./100/

Towarzystwo Przyjaciół pracującej palestyny w Zarębach-Kościelnych urządziło tamże dnia 14 ub.m. odczyt propagandowy na rzecz akcji palestyńskiej.

W Zarębach-Kościelnych dnia 21 ub.m. walne zgromadzenie członków miejscowej organizacji sjonistycznej w sprawie wyborów zarządu. Wyborów nie dokonano wskutek kłótni wewnętrznych /60/.-

Tamże dnia 22 ub.m. odczyt towarzystwa przyjaciół pracującej Palestyny o literaturze żydowskiej /60/.-

Kolneński: Dnia 12 ub.m. w Kolnie zebranie organizacji sjonistycznej, na którem do nowego zarządu zostali wybrani: Pupkiewicz Lejba-prezes, Gulg Dawid-wiceprezes, Kornecka Rywka-sekretarz, Pliokin Chana-skarbnik, Izraelski Mendel i Majzner Szolin /50/.-

We wsi Zbójna, gminy Gawrychy powstało koło Ligi Pomocy pracującej w Palestynie. Zarząd: Juzberg Hersz-prezes, Juzberg Dwejra-vice-

prezes, Chmiel Hersz-sekretarz i Olszewski Hersz-skarbnik.

owiat Wys.-mazowiecki. W Łapach dnia 26 ub.m. zebranie członków organizacji syjonistycznej w sprawie wyboru prezesa, funduszów bibjotecznych i funduszów "Keren - Kajemet". Na prezesa wybrano Wajnberga Mejera.

wiat Bielsk-Podlaski. W Bielsku-Podlaskim dnia 10 ub.m. odczyt rabina Jakobsona, prezesa Sądu Grodzkiego w Palestynie o emigracji do Palestyny /100 os./

Tamże dnia 15 ub.m. odczyt Kaminera Pinkusa z Warszawy o znaczeniu Palestyny dla narodu żydowskiego /120 osób/.-

W osadzie Orla powstał liczący 34 członków oddział Ligi Pomocy pracującym w Palestynie. Zarząd: Pinkus Maks - prezes, Wodziłowski Menach-sekretarz i Wajnsztejn Izrael - skarbnik.

Poalej-sjon Prawica.

wiat Bielsk-Podlaski. W Bielsku-Podlaskim dnia 8 ub.m. odczyt Borucha Minkowskiego z Warszawy, który zwalczał Bund za jego negatywne stanowisko do akcji palestyńskiej /100 osób/.-

Życie społeczne.

owiat Szczuczyński. Podczas uchwalania budżetu m.Szczuczyna radni żydowscy, stanowiący większość w radzie, usiłowali wstawić do budżetu sumę 100 zł. na stowarzyszenie "Gemiłus-Chesed". Wniosek ten pomimo protestu radnych polskich został uchwalony z tem, że wspomniana suma będzie podzielona w powiecie także pomiędzy społeczne organizacje polskie.-

owiat Suwalski. W Suwałkach dnia 9 ub.m. zebranie sprawozdawcze stowarzyszenia "Gemułus-Chesed". Wybrano ponownie dotychczasowy zarząd, który wykazał stan kasy na sumę 24 tysiące złotych.

owiat Kolneński. W Kolnie dnia 19 ub.m. zebranie nadzwyczajne stowarzyszenie "Gemiłus-Chesed" w sprawie nadużyć, popełnionych przez członka zarządu

Glikowskiego Szolima wybrano nowy zarząd któremu polecono wystąpić na drogę sądową przeciwko Glikowskiemu winnemu popełnienia defraudacji na sumę 3.000 złotych.

owiat Wysokomazowiecki — W Wysokiem-Mazowieckiem i osadzie Czyżew powstały oddziały Stowarzyszenia "Haszomer-Hatzaimi".-

Życie kulturalno-oświatowe.

owiat Bielsk-Podlaski — Oddział "Tarbuthu" w Piemiatyczach urządził dnia 16 ub.m. odczyt o szkolnictwie żydowskiem w Polsce wygłoszony przez Zyskina dyl. bersztajna z Warszawy /150 osób/.-

W Drohiczynie dnia 15 ub.m. staraniem oddziału "Tarbuthu" radny Jakobson z Warszawy wygłosił odczyt o wyjściach ostatnich w Palestynie.

Kolno — W Kolnie dnia 15 ub.m. odbyła się akademja z racji pięcio-lecia istnienia organizacji "Tarbuthu" /200 osób/.-

wiat Łomżyński — W Łomżyńsku dnia 1 b.m. odczyt Zjednoczenia Szkół Żydowskich n.t. "Szkoła a dziecko", propagandowy na rzecz żydowskich szkół powszechnych.

wiat Sokólski. — W osadzie Janów powstał oddział "Tarbuthu".

ąt Białostocki — W Białymstoku dnia 1 b.m. doroczne walne zebranie Zjednoczenia Szkół Żydowskich wybrano do nowego zarządu Benjamina Tabaczyńskiego Kacanel Bogena Pomeranckiego Mazowieckiego i Nowińskiego /120 osób/.-

Życie gospodarcze.

Kryształ-Miasto — Dnia 3 b.m. zebranie Spółdzielczego Banku Ludowego o charakterze sprawozdawczym.-

iat Sokólski — W osadzie Janów dnia 16 ub.m. zebranie członków Żydowskiego Banku Ludowego. Uchwalono budżet i wybrano zarząd.

t Wysokiem-Mazowiecki. W Wysokiem-Mazowieckiem dnia 22 ub.m. zebranie członków spółdzielczego Banku Kredytowego. Uchwalono budżet, oraz wybrano zarząd i komisję rewizyjną.-

Życie sportowe.

Suwałki. W Suwałkach dnia 15 ub.m. obchód dwuletniej rocznicy organizacji sportowej "Haszachar". Przemawiali prezes wyznaniowej gminy żydowskiej, dr Wejsman Efron, dyrektor gimnazjum żydowskiego i.-

ystok-Miasto. W Białymstoku dnia 16 ub.m. zebranie Towarzystwa gimnastyczno sportowego "Makabi". Wybrano nowy zarząd i opracowano plan pracy.

Życie zawodowe.

ystok-Miasto W Białymstoku dnia 17 ub.m. zebranie Związku Kupców w sprawie wyboru nowego zarządu.-

Szczuczyński. Dnia 11 ub.m. w Szczuczynie zebranie Związku Rzemieślników Żydowskich. Wybrano nowy zarząd.-

at Suwalski W dniu 4 b.m. w Suwałkach zebranie Związku Rzemieślników Żydów. Postanowiono utworzyć w Suwałkach Bank Spółdzielczy rzemieślników [illegible]ników.-

3/ Białorusini.

Obserwowane przejawy życia politycznego i społecznego białoruskiego, ze względu na ich charakter uwzględnione zostały prawie całkowicie [illegible] sprawozdaniach tygodniowych. Do omówienia w niniejszym sprawozdaniu pozostają jedynie nieznaczne przejawy działalności Towarzystwa Szkoły Białoruskiej i ruchu spółdzielczego.

tok-iasto ...Białystoku dnia 16 ub... odbyło się zebranie członków ...ToB... na którem rozpatrywano sprawy utworzenia białoruskiego ...banku Spółdzielczego, któryby finansował spółdzielnie białoruskie w Województwie Bial... Z tem konkretnych uchwał nie powzięto

Białostocki ...W lutym koła ToB odbyły sześć zebrań i urządziły osiem przedstawień, z których dochód w sumie około 300 złotych został przeznaczony na cele Towarzystwa.

...Grodzieński Koła T.B. w powiecie grodzieńskim nie przejawiły jakichkolwiek działalności.

Członkowie spółdzielni białoruskiej "Niwa" w Nowosiółkach gminy Zyżom... wybrali nowy zarząd w składzie: Wasiurek Jan-prezes, Piotrowicz Grzegorz-wiceprezes, Borodzicz Maciej, Maluk Mikołaj, Pamaciuk Andrzej, Onajko Teodor, Pamaciuk Konstanty i Kalenik Aleksy wszyscy byli członkowie ToBRomuły w czasie legalnego jej istnienia.

Decyzją z dnia 17 lutego zamknięto koło T.B. w Bajnowcach, gminy Brzostowica-Wielka, którego działalność była wybitnie wywrotową i jako taka zagrażała bezpieczeństwu publicznemu.

3/ L i t e w s k i

W lutym koła Towarzystwa Św Kazimierza pracowały owocznie swą działalność, która nabiera coraz bardziej cechy nacjonalistyczne.

Koła te w powiecie grodzieńskim odbyły sześć zebrań i urządziły 2 przedstawienia.

...walski Prezes oddziału Towarzystwa Św Kazimierza we wsi Klejwy, gm. Krasnopol, Kazimierz Sidor wygłosił [illegible] dnia 6 ub.m. o historji Litwy starożytnej. Oddział Towarzystwa ze wsi Zagary, gminy Berźniki, urządził dnia 16 ub.m. [illegible] poświęcone historji życia wielkiego księcia [illegible], w którym odbyły

/4

W ostatnich tygodniach zostrzeżono przejawy działalności antypaństwowej na gruncie Towarzystwa św.Kazimierza. Szczegóły tych przejawów uwzględnikem w sytuacyjnych sprawozdaniach tygodniowych i opracowaniach specjalnych.-

4/ N i e m c y .

W wsiach Czerwonka, gminy Jaleniowo i Józefowo, gminy Koniecbó powstały koła Towarzystwa Młodzieży Ewangelickiej/Centrala w Suwałkach Pierwsze listy 45 drugie 44 członków.

WOJEWÓDZTWO BIAŁOSTOCKIE

Białystok, dnia 9. kwietnia 1930 roku

Nr.Bs. I-1047/30.T.

T A J N E - P I L N E !

Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne
za miesiąc marzec 1930 rok.

Do

Ministerstwa Spraw Wewnętrznych
Pan Dyrektor Departamentu II.

w W a r s z a w i e .

Przesyłam sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr.4
za miesiąc marzec 1930 rok.-

W O J E W O D A :

Odpisy otrzymują:

1/ Pan Wojewoda w Wilnie,
2/ " " w Brześciu nad Bugiem,
3/ " " w Nowogródku,
4/ " " w Warszawie,
5/ " " w Tarnopolu,
6/ " " w Stanisławowie,
7/ " " w Lublinie,
8/ " " w Łodzi,
9/ Pan Prokurator przy Sądzie Apel. w Warszawie,
10/ " " " " " w Wilnie,
11/ " " " " Okr. w Białymstoku,
12/ " " " " " w Grodnie,
13/ " " " " " w Łomży,
14/ " " " " " w Suwałkach,
15/ Sam.Ref.Informac. DOK.III. w Grodnie,
16/ " " " DOK.IV. w Brześciu nad Bugiem,
17/ " " " DOK. I. w Warszawie,
18/ K.O.P. "Brygada Grodno",
19/ Wszyscy Panowie Starostowie Powiatowi
Województwa Białostockiego.
20/ Pan Starosta Grodzki w Białymstoku.
21/ Pan Naczelnik Urzędu Śledczego w miejscu.-

H.F.

WOJEWODA BIAŁOSTOCKI

Nr.BB.I.1047/30.T.

Białystok, dnia 9 kwietnia 1930 r.

Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr.4.

za miesiąc marzec 1930 rok.

I. Sytuacja ogólna.

W ogólnym układzie stosunków społeczno-politycznych na terenie Województwa Białostockiego, zobrazowanym w poprzednich sprawozdaniach, zasadnicze zmiany nie zaszły, niemniej jednak dokonały się w nim pewne przesunięcia, które, gdyby zostały wykorzystane przez polityczne grupy prorządowe, mogłyby przyczynić się do zmniejszenia stanu posiadania stronnictw opozycyjnych.

Do wspomnianych przesunięć należą - secesja ostrołęckiej grupy Stronnictwa Chłopskiego na rzecz BBWzR., znaczna utrata wpływów w Łomży przez PPS., osłabienie wśród robotników w bielskim okręgu przemysłowym orjentacyj na PPS. i niekorzystna dla niej zmiana nastrojów wśród robotników w białostockim okręgu przemysłu włókienniczego, będąca do pewnego stopnia skutkiem podjętej w styczniu przez czynniki państwowe i samorządowe racjonalnej walki z bezrobociem.

Przesunięcia te, przynajmniej narazie, nie obudziły żywszego zainteresowania się niemi ze strony BBWzR. i PPS.d.Frakcja Rewolucyjna, których działalność w terenie i akcja propagandowa były nie-współmiernie słabe w porównaniu z prowadzoną przeciwko nim walką przez stronnictwa opozycyjne. Ze stronnictw tych rozszerzały swe wpływy kosztem BBWzR. Stronnictwo Narodowe w powiecie Wys.-mazowieckim, gdzie od szeregu miesięcy nie odbyło się ani jedno zebranie, względnie zgromadzenie BBWzR., oraz

Stronnictwo Chłopskie w powiatach augustowskim i sokólskim /w powiecie sokólskim od czasu wyborów do Sejmu BBWzR. nie przejawiło wogóle jakiejkolwiek działalności/, a kosztem PPS.d.Frakcja Rewolucyjna - PPS. w Ostrowi-Mazowieckiej i poszczególnych ośrodkach białostockiego okręgu przemysłowego.-

Nastawienie działalności traktowanych stronnictw szło przedewszystkiem w kierunku organizacyjnym,lecz współrzędnie z akcją propagandową której najważniejszymi momentami były - stwarzanie nastrojów przeciwko BBWzR. i w mniejszym stopniu przeciwko PPS d.Frakcja Rewolucyjna, bezwzględna niemal krytyka wszelkich poczynań Rządu, zwłaszcza w dziedzinie polityki gospodarczej, przekonywanie społeczeństwa o konieczności "natychmiastowej likwidacji pomajowego systemu rządzenia"i nierzadko narzucanie temu społeczeństwu przekonania, że jednak nie może być wykluczana ewentualność "wystąpienia opozycji przeciwko sanacji w taki sposób, jak to sanacja uczyniła w maju 1926 roku" /poseł Staniszkis/.-

W takim tonie utrzymywane były również wystąpienia lokalnej prasy opozycyjnej, która ponadto określała sytuację gospodarczą w kraju jako katastrofalną, zapowiadała przeniesienie przez opozycje walki z "ukrytą dyktaturą" na grunt poza-parlamentarny, oskarżała rządy pomajowe o zaprzepaszczanie polskiego stanu posiadania narodowego na wschodnich ziemiach kresowych, wprowadzanie do szkół metody wychowania policyjnego i t.p., oraz "ostrzegała" w czasie przesilenia rządowego, że powołanie do nowego Rządu Ministrów z pośród posłów BBWzR. i członków gabinetu premjera Bartla "byłoby ostatnim wystrzałem z sanacyjnej reduty Ordona". Prasa prorządowa z jednej strony oświetlała w sposób konieczny zachodzące na gruncie parlamentarnym wydarzenia i sytuację gospodarczą w kraju, a z drugiej reagowała dość żywo na wystąpienia prasy opozycyjnej. Wskutek bezczynności BBWzR. była ona często, obok prorządowych organizacyj społecznych i gospodarczych, jedynym czynnikiem, przeciwstawiającym się skutecznie opozycji.-

Konjunktura gospodarcza w powiatach województwa ulegała wa-niom i naogół nie była pomyślna. Świadczy o tem m.in.fakt, że samorządy przy układaniu budżetów uciekały się do znacznych ograniczeń pozycyj budżetowych w porównaniu z latami ubiegłemi. Pod koniec miesiąca zarysowały się możliwości poprawy konjunktury w poszczególnych gałęziach przemysłu i zmniejszenia bezrobocia, a co zatem idzie - ożywienia w handlu.-

W przyczynowym związku z sytuacją gospodarczą pozostawała omówiona w szczegółowej części sprawozdania akcja organizacyj gospodarczych i rzemieślniczych, domagających się obniżenia podatków państwowych i świadczeń na rzecz Izb Rzemieślniczych.-

Działalność polskich organizacyj społecznych, naogół żywa, zazębiała się z polskim ruchem politycznym. Uwydatniła się ona szczególnie w związku z obchodami imienin Marszałka Piłsudskiego, które miały przebieg bardziej jeszcze imponujący, niż w roku ubiegłym. W obchodach dnia 19 marca stosunkowo licznym udział brało duchowieństwo /jaskrawe wystąpienia duchowieństwa przeciwko urządzaniu obchodów były bardzo nieliczne/ i mniejszości narodowe.-

Z życia mniejszości narodowych zasługują na podkreślenie - zanik działalności Towarzystwa Szkoły Białoruskiej częściowo z racji wciągania go w orbitę działań antypaństwowych Białoruskiego włościańsko-robotniczego Klubu Poselskiego i akcja Bundu przeciwko państwowemu szkolnictwu powszechnemu dla żydów.-

-:-

WOJEWÓDA BIAŁOSTOCKI
Nr.BB.I-1047/30.T.
Dnia 9 kwietnia 1930 r.

Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr.4.
za miesiąc marzec 1930 rok.

II. Polski ruch polityczny.

a/ Bezpartyjny Blok Współpracy z Rządem.

Działalność w terenie słaba, niemniej jednakże cokolwiek żywsza, niż w poprzednich miesiącach. Pomimo to niezauważono zwężania się wpływów, co należy tłumaczyć tem, że niedomagania tej działalności niwelują orjentujące się na BBWzR. organizacje społeczne i prasa. Prorządowe dzienniki "Głos Obywatela", "Przegląd Kresowy" i "Gazeta Polska Ziemi Grodzieńskiej", oraz "Tygodnik Łomżyński "Przegląd Łomżyński" oświetlały żywo istotę i przebieg wydarzeń politycznych, a równocześnie reagowały dość skutecznie na wystąpienia prasy opozycyjnej.-

"Głos Obywatela" w kilku artykułach oświetlał rolę Prezydenta Rzeczypospolitej w zgłoszonych Sejmowi projektach Konstytucyjnych BBWzR.,lewicy polskiej i t.zw. centrum, przyczem podkreślał wyraźnie że komisja konstytucyjna, a z nią Sejm w sprawie zmiany Konstytucji znalazły się ślepym zaułku, z którego nie widać wyjścia, Sejm bowiem zdaniem dziennika nie może wyłonić z siebie większości, któraby przeprowadziła zmiany Konstytucji w duchu, wysuniętym przez przełom majowy, Marszałka Piłsudskiego i klub BBWzR. - jako wykonawcę zamierzeń Marszałka Piłsudskiego na terenie parlamentarnym./artykuły "Rola Prezydenta Rzeczypospolitej w projektach konstytucyjnych" w Nr.62 z dnia 4 ub.m. i " W ślepym zaułku" w Nr.66 z dnia 8 ub.m./

Zdaniem pisma komisja konstytucyjna w sposób wyraźnie prowakacyjny domagała się od Rządu wyjaśnienia, jakie jest jego stanowisko w kwestji zmiany Konstytucji, na co otrzymała wyraźną odpowiedź premjera Bartla na posiedzeniu Senatu w dniu 12 ub.m. Pismo zaznacza, że odpowiedź ta stwierdzała, iż niema jakiegokolwiek [illegible]

między stanowiskiem, zajętem przez Rząd premjera Świtalskiego, a st
nowiskiem Rządu premjera Bartla. Traktując o uchwalonym przez Sejm
wniosku o votum nieufności dla Ministra Prystora, dziennik wskazywał,
że w wirze porachunków politycznych opozycyjne ugrupowania parlamen
tarne zatraciły swą ideologję i, że wywołanie kryzysu rządowego
przez te ugrupowania dla załatwienia tych porachunków w okresie, gdy
budżet nie został jeszcze uchwalony, było wprost zbrodnią. Artykuł
na ten temat pismo zakończyło następująco: "Zdrowy odłam społeczeń-
stwa, stojącego poza nawiasem machinacyj politycznych, musi zareago
wać na sejmowe igraszki. Nie potó w walce o Niepodległość krew
najlepszych synów Ojczyzny lała się strumieniami i tysiące krzyżów
znaczą mogiły poległych, by przez warcholstwo partyjne byt państwa
narażony był na wstrząsy. Sejm, dla którego interes partyjny jest
ponad interesem państwa, staje się zbiorowiskiem warchołów i winien
ustąpić z widowni życia państwowego".-

Następnie pismo dowodziło, że opozycja wywołała przesilenie
rządowe, aby nie dopuścić do przeprowadzenia ulg podatkowych i " móc
swobodnie żerować na pokrzywdzonych masach drobnego włościaństwa",
co oczywiście nie przeszkadza jej składać odpowiedzialność za prze-
silenie na Rząd. Wreszcie "Głos Obywatela" polemizował z prasą opo-
zycyjną w kwestjach natury gospodarczej. Dowodził on konsekwentnie,
że w Polsce nie jest źle i na potwierdzenie swych wywodów powoływał
się na opinję Charles'a Dewey'a.-

"Przegląd Kresowy" przypominał opozycji, jej zainteresowa-
nie się w swoim czasie kwestją poprawy bytu urzędników i zapomnienie
o tej kwestji w komisji budżetowej /artykuł "Zakończona komedja" w
Nr.48 z dnia 9 ub.m./, stwierdzał, że czyny głębokie dla Państwa, wyr
tościowe i pożyteczne tworzą się w ciszy codziennego wysiłku i w
trudzie nieustannym, nie zaś w krzykach Sejmowych, wobec czego społe-
czeństwo coraz silniej poczyna rozumieć, że potężną Polskę budują ci

którzy tworzyli ją w odmętach wojny na polach bitew. Ze sprawą przesilenia rządowego "Przegląd Łomżyński" łączył wysuwaną przez opozycję kwestję "ustalenia odpowiedzialności" /artykuł w "Gazecie Warszawskiej"o.odpowiedzialności Marszałka Piłsudskiego za wszystko, co się w Polsce od czterech lat dzieje/ i odpowiadając prasie opozycyjnej, zaznaczał, że całą odpowiedzialność za te wszystkie nikczemne rzeczy, jakie się od lat dzieją w polskim Sejmie, ponoszą wyłącznie i nieopodzielnie - Sejmy polskie; całą odpowiedzialność za antypaństwową robotę wywołania w obecnej chwili przesilenia rządowego - ponoszą wyłącznie i niepodzielnie posłowie opozycyjni z obecnego Sejmu, za co będą w rzeczywistości pociągnięcie do odpowiedzialności wobec społeczeństwa. W podobny sposób pismo łączyło kwestję naprawy Konstytucji z poprawą życia gospodarczego Polski. Zdaniem pisma, nie wolno przewlekać naprawy Konstytucji, gdyż spowoduje to odwleczeń poprawy dobrc bytu i postępu gospodarczo-cywilizacyjnego Polski.

"Przegląd Łomżyński" w artykule p.t. "Czy już czas"/Nr.8 z dnia 9 ub.m./ przytoczył w oświetleniu krytycznem argumenty, wysunięte przez opozycję Sejmową przy uchwalaniu budżetu Ministerstwa Spraw Wojskowych na poparcie swego żądania co do okrojenia funduszu, przeznaczonego na walkę ze szpiegostwem i wysnuł po rozważeniu tych argumentów następujące wnioski:" Najwidoczniej istnieją w Polsce czynniki, które doszły do przekonania, że"przyszedł już czas", kiedy można bezkarnie i otwarcie rozpocząć walkę z siłą obronną Państwa i przygotować grunt do likwidacji... Nazywać się to ma - wedle nich- "likwidacją systemu pomajowego", "likwidacją ukrytej dyktatury","obroną demokracji i parlamentaryzmu". Ale w istocie - ma to być likwidacją Polski".

W artykule " W obłąkaniu nienawiści"/Nr.9 z dnia 16 ub.m./ pismo scharakteryzowało przewrotność i taktykę Stronnictwa Narodowego

które zarzucało BBWzR popieranie wniesionego do Sejmu przez lewicę projektu zmian samorządu w Małopolsce wschodniej, niekorzystnego dla ludności polskiej a gdy w komisji Sejmowej rozważany był wniosek o votum nieufności dla przewodniczącego posła Polakiewicza za przeciwstawianie się wyraźnie temu projektowi, Stronnictwo Narodowe li tylko z nienawiści partyjnych uchyliło się od udziału w głosowaniu i dopuściło w ten sposób do oddania przewodnictwa w ręce lewicowego doktrynera, posła Putka.
W tymże artykule jako drugi przyczynek do charakterystyki taktyki i postępowania Stronnictwa Narodowego przytacza fakt, że Stronnictwo woli Żo przeciwstawić się woli Papie/ża, zalecającego modły o odwrócenie niebezpieczeństwa komunistycznego w dniu 19 marca i odbyć je dnia 16 marca, niż dopuścić do odbycia się tych modłów w dniu imienin Marszałka Piłsudskiego.-

Wreszcie w art. "Likwidacja przesilenia rządowego" "Przegląd Łomżyński" dowodzi, że przesilenie wykazało niezbicie, iż opozycja sejmowa jest niezdolna do pozytywnej pracy dla Państwa, a Sejm wymaga jak najszybszego odmłodzenia i wyzbycia się dawnych posłów b.państw zaborczych, którzy właśnie Państwo traktują/narówni z byłymi zaborami.

Łat Augustowski. Ruch organizacyjny.

Naskutek polecenia posła Sawickiego Adolfa instruktor powiatowy Stronnictwa Chłopskiego, Trochim Antoni zapowiedział zebranie organizacyjne we wsi gminnej Szczebra. W związku z tem dnia 9 ub.m. zwołano w tej wsi zebranie organizacyjne koła BBWzR., na którem wybrano do zarządu koła włościan Sadowskiego Hilarego, Okrągłego Stefana i Kwiatkowskiego Józefa, potępiono demagogiczną działalność Stronnictwa Chłopskiego i postanowiono zwalczać przybywających na teren gminy jego agitatorów /20 osób/.-

Zebranie zamknięto.

We wsi Szczebra zebranie, zwołane przez Kierownika Sekretarjatu powiatowego BBWzR. w Augustowie. Sprawiało w [illegible]

ze Stronnictwem Chłopskiem /40/.-

Powiat Łomżyński. Zebranie zamknięte.

W Nowogrodzie dnia 16 ub.m. zebranie zwołane przez b.posła Ignacego Zakęskiego w celu zorganizowania obchodu imienin Marszałka Piłsudskiego. Wysłano depeszę hołdowniczą do Marszałka Piłsudskiego /40/.-

Powiat Grodzieński. "Nowe Zycie" w numerze 20 z dnia 13 ub.m. w artykule p.t. " W rocznicę rządów komisarskich" wystąpiło przeciwko prezydentowi m.Grodna, Rączaszkowi, przytaczając jako fakt, że frakcja radziecka BBWzR. na jednem ze swych [illegible] posiedz[illegible] ocenia ujemnie działalność prezydenta Rączaszka i postanow[illegible] poddać rewizji swój dotychczasowy stosunek do prezydjum Mag. stratu.-

W związku z tym artykułem prezydjum frakcji radzieckiej BBWzR. zamieściło w prasie grodzieńskiej komunikat, regulujący prawdziwość informacyj, podanych przez "Nowe Zycie".-

Akcja kolportażowa.

Kolportowana była odezwa p.t. " Prawda o przesileniu rządowem".-

----0000000000----

Donioślejszem wydarzeniem dla BBWzR. była secesja na jego rzecz pstrołęckiej grupy Stronnictwa Chłopskiego. Przebieg tej secesji był następujący:-

W drugiej połowie ub.miesiąca w Ostrołęce odbyło się zebranie Komitetu Powiatowego Stronnictwa Chłopskiego, na którem na wniosek płatnego sekretarza tego Komitetu, Jana Paszkółkowskiego uchwalono następującej treści rezolucję:" Partje opozycyjne, do których należy także Stronnictwo Chłopskie, w walce z rządami Marszałka Piłsudskiego kroczyły na drogę szkodliwą dla

klasy chłopskiej jak również i dla rozwoju Państwa. Wobec tego rada okręgowa Stronnictwa Chłopskiego w Ostrołęce /właściwie Komitet Powiatowy/ odmawia Stronnictwom tym prawa występowania w imieni zorganizowanego ludu chłopskiego na terenie okręgu łomżyńskiego, gdyż chłopi zaufanie swe pokładają w osobie Marszałka Piłsudskiego". W celu uzyskania aprobaty ogółu członków Stronnictwa Chłopskiego w powiecie postanowiono zwołać walne zebranie. Zebranie to odbyło się pód przewodnictwem Pszczółkowskiego w dniu 26 ub.m. Uchwalono na nim poniższą rezolucję:" My niżej podpisani członkowie Stronnictwa Chłopskiego, zebrani w dniu 26 marca 1930 r.w Ostrołęce, stwierdziwszy, że:

1/ Wolą Naczelnika Państwa i Naczelnego Wodza Józefa Piłsudskiego został nadany Rzeczypospolitej Polskiej demokratyczny ustrój parlamentarny i jaknajszersze prawa wolnościowe wszystkim obywatelom Państwa - najliczniejsza w Polsce klasa chłopska, od samego początku zmartwychwstania Rzeczypospolitej Polskiej rozbijana na partje i partyjki przez zaciętych dotychczasowych przywódców, wzajemnie zwalczających się, mających nie dobro Polski i pracującej klasy chłopskiej na celu, lecz interes swój partyjny i osobisty z nadanych praw należycie nie mogła skorzystać -

Historja trzech Sejmów, w których posłowie t.zw."Ludowi" całą swoją energję wykładowali na obrzucaniu się wzajemnem błotem, przez co niezorganizowaną pracę chłopską do reszty rozbijali, pozbawiając ją odpowiednio silnej reprezentacji w parlamencie, dobitnie nas poucza, że żadnej nawet nadziei na lepsze pokładać w dotychczasowych przywódcach partyjnych nie możemy, tembardziej obdarzać ich zaufaniem -

Hasło: "Dążymy do zjednoczenia ruchu chłopskiego" jest obłudnym frazesem, rzuconym przez partyjników dla zamydlenia oczu naiwnych chłopów, gdyż sami oni w to nie wierzą i nie chcą pokojenia,

o czem świadczą chociażby ostatnio uprawiane [illegible] napaści podczas agitacji przy ponownych wyborach w okręgu sandomierskim.

2/ Uprawianie stałej wrogiej agitacji wśród ludności wiejskiej przeciwko rządom pomajowym i budzenie niewiary w poczynania i zamierzania Marszałka Piłsudskiego, który był i jest naszym Wodzem i Opiekunem, wywołuje wśród mas chłopskich obrzydzenie i pogardę do przywódców partyjnych, dobrze opłacanych z podatków, przez klasę chłopską wpłacanych, - postanawiamy: 1/wystąpić z szeregów Stronnictwa Chłopskiego 2/ wydelegować obyw. Jana Paszczółkowskiego i Piotra Kupisa do Warszawy do Marszałka Piłsudskiego z prośbą o wskazanie nam drogi, po której odtąd mamy kroczyć, aby dojść do dobrobytu mas chłopskich i mocarstwowego rozwoju Rzeczypospolitej Polskiej"- /90 osób/

Traktowana secesja z punktu widzenia organizacyjnego dla BBWR większego znaczenia nie posiada. W tej materji powołuje się na sprawozdanie moje do Ministerstwa Nr. BB.I 678/30.T. z dnia 19 marca b.r. wktórem m.in. podkreśliłem:" W późniejszych latach, w miarę zbliżania się Kazimierza Piotrowskiego do obozu prorządowego - działalność Stronnictwa słabła, co w konsekwencji doprowadziło do tego, że liczy ono obecnie najwyżej 150 członków i sympatyków w powiecie i posiada małożywotne koła we wsiach: 1/ Nandysie /27 czł./, Dylewo /20 czł / Olszyny /25 czł./, Długie /24 czł./, Zegg-Przedmiejski /18/ Siedliska /15 czł./, Zagrodzie /37 czł./, Białobiel /23 czł./, Kadzidło /24 czł/, os. Kyszyniec /18 czł./, Stary-Kyszyniec/37 czł./ i St. Lwi Borek /29 czł/.

Jedynym czynnym nadal działaczem Stronnictwa jest sekretarz Jan Paszczółkowski, który bynajmniej nie jest idealistą, a działalność swą na rzecz Stronnictwa traktuje jako odskocznię do własnych interesów materialnych. Sekretarjat Powiatowy w Ostrołęce niejako nosi charakter biura pisania próśb i porad i [illegible] wydawnictw Stronnictwa. Ogólnie sytuacja Stronnictwa przedstawia się w ten sposób że gdyby bez-

czymość trwała , szczególnie przez czas dłuższy, a wzmogła się działalność grup prorządowych, to niewątpliwie w okresie kilku miesięcy utraciłoby ono kompletnie swe wpływy."

Nie przesądzając możliwości, jakie secesja stworzy dla pracy organizacyjnej BBWzR., zaznaczam, że rychłe jej wykorzystanie wzmocniłoby niewątpliwie stan posiadania grup prorządowych w powiatach ostrołęckim, łomżyńskim i kolneńskim. Dla ścisłości dodaję, że uchwalono na zjeździe zebraniu w dniu 26 marca b.r. rezolucję, podpisało 87 członków Stronnictwa Chłopskiego z poszczególnych miejscowości powiatu ostrołęckiego.-

b/ P.P.S. d. Frakcja Rewolucyjna.

Jak już zaznaczyłem w poprzednich sprawozdaniach miesięcznych , PPS.d.Frakcja Rewolucyjna na terenie Województwa Białostockiego przy obecnym doborze kierowniczych jednostek, traktujących najczęściej pracę polityczną jako odskocznie do własnych interesów, nie może liczyć na poważniejsze sukcesy organizacyjne. W okresie sprawozdawczym poniosła ona porażkę na gruncie samorządowym w Ostrowi-Mazowieckiej, gdzie istniały dla niej znaczne możliwości organizacyjne, w pozostałych zaś ośrodkach Województwa, za wyjątkiem Choroszczy w powiecie Białostockim i kilku miejscowości w powiecie łomżyńskim - była bezczynną nawet w tych wypadkach, gdy PPS. rugowała ją z placówek, opanowanych bądź zorganizowanych w roku ubiegłym.

Białystok-Miasto. Brak środków finansowych utrudniał działalność Komitetu Okręgowego, który prowadził nieznaczną akcję na gruncie związków zawodowych, bez poważniejszych zresztą wyników.-

Powiat Białostocki. Znaczne rozszerzenie wpływów w Choroszczy, gdzie przeszedł pod wpływy PPS.d.Frakcja Rewolucyjna liczebnie silny oddział Związku Zawodowego Robotników Przemysłu Budowlanego nastąpił w następstwie umiejętnej interwencji delegata Komitetu Okręgowego w Białymstoku Przytuły Józefa w

sprawie sporów pomiędzy Związkiem i firmą budującą gmach na [illegible].-

Powiat Łomżyński. Ruch organizacyjny.

Sekretarz Łomżyńskiego oddziału Klasowego Związku Zawodowego Robotników Rolnych i Leśnych, Wacław Tchorek wzmocnił wpływy [illegible]ńska i PPS.d.Frakcja Rewolucyjna w majątkach Kołomyja i Grądy.

Powiat Ostrowski. Trwająca od kilku miesięcy walka PPS.d.Frakcja Rewolucyjna o gruncie rady miejskiej w Ostrowi-Mazowieckiej ze zblokowanemi PPS., PSL"Wyzwolenie" i Stronnictwem Narodowem zakończyła się dla niej porażką.-

Dnia 8 ub.m. na burmistrza został wybrany Jan Zakrzewski b.Komisarz ziemski, czołowy działacz Stronnictwa Narodowego.-

Z zakulisowych momentów wyborów Zakrzewskiego zasługuje na podkreślenie fakt, że do wyborów stanęły grupa prorządowa, licząca 12 mandatów i posiadające tyleż mandatów zblokowane PPS., PSL"Wyzwolenie" i Stronnictwo Narodowe. W pierwszem i drugiem głosowaniu Zakrzewski otrzymał 12, w trzecim zaś 13 głosów, wskutek oddania za nim głosu przez Władysława Bańskiego, organizatora PPS.d.Frakcja Rewolucyjna i Klasowego Związku Zawodowego Robotników Rolnych i Leśnych, co do którego wypowiedziałem się w swoim czasie w sprawozdaniu do Ministerstwa, że zdolny jest zmienić swe orjentacje polityczne za pieniądze.

Fakt ten aż nadto wyraźnie potwierdza słuszność moich podkreśleń w poprzednich sprawozdaniach miesięcznych, że PPS.d. Frakcja Rewolucyjna nie rozporządza na terenie Województwa Białostockiego wartościowemi jednostkami kierowniczemi, które mogłyby skutecznie przeciwstawiać się wyrobionym i popularnym dziś ludziom PPS.CKW.

c/ Monarchistyczna Organizacja Wszechstanowa.

Przejawów działalności nie notowano.

d/ Stronnictwo Narodowe.

Działalność w terenie żywsza, niż w lutym. Nastawienie jej szło w dalszym ciągu po linji przekonywania ludności, że Rząd uchyla się od przeprowadzenia reformy podatkowej, zaprzepaszcza stan polskiego posiadania narodowego na Kresach Wschodnich, zawarł szkodliwą dla Państwa umowę likwidacyjną z Niemcami, prześladuje obóz narodowy i jego czołowych działaczy, ~~xxxxx~~ ucieka się do prześladowania religji w szkołach, walk politycznych i policyjnego systemu wychowywania młodzieży szkolnej i t.p.

Prowadzoną w tym kierunku kampanję Stronnictwa Narodowego ilustrują artykuły łomżyńskiego tygodnika "Życie i Praca", który, rozwijając poruszone w lutym tematy, dowodził, że tylko naród jest silny wtedy, kiedy mocno stoi przy wierze, kiedy wszystkie sprawy domowe i publiczne podług swej wiary urządza i, że nie żadne brygady ani czerwone zwachory ale zdrowa katolicka robota przyniesie ład i lepszą dolę narodową. Traktując o szczegółach tej roboty, pismo podkreślało, że dobrzy katolicy, dobre rodziny katolickie i naprawdę po katolicku wierzący i żyjący naród - to najlepsza gwarancja potęgi Państwa i szczęścia obywateli, a dalej wskazywało na potrzebę uporządkowania sumień w jednostkach, rodzinach i organizacjach, gdyż tylko wtedy pójdzie raźniej praca katolicka. Pracę tę pismo rozumie w ten sposób, że zadaniem Stronnictwa Narodowego jest opanowywanie organizacyj społecznych, spółdzielczych i t.p. i reorganizowanie ich

na zasadach wiary katolickiej. Artykuły "Życia i Pracy" w tej materji były uzasadnieniem propagowanej przez nią w poprzednich miesiącach konieczności podjęcia natychmiastowej i planowej pracy katolickiej, której ośrodkiem winna być parafja.

Jednocześnie omawiane pismo występowało ostrzej przeciwko Ministrowi Czerwińskiemu. W artykule "Czas skończyć z masońską okupacją szkolnictwa polskiego" pismo dowodziło, że Minister Czerwiński, wzorem Ministra Świtalskiego wprowadził do szkół powszechnych i średnich policyjny system wychowania w duchu skrajnie sanacyjnym i postawił sobie za punkt honoru niweczenie obozu narodowego i wyrzucanie jego wpływów ze szkół, poczem podkreślało, że w Polsce katolickiej Minister oświaty musi być człowiek, który wymiecie ze szkół wpływy masońskie, będzie otaczał należytą opieką kościół katolicki i katolików, stanowiących ogromną większość narodu i wpajał w młodzież zasady miłości Boga i Ojczyzny.

Wreszcie poza oświetlaniem w sposób swoisty wydarzeń politycznych na gruncie parlamentarnym, wskazywał na katastrofalny stan rolnictwa z tendencją narzucenia społeczeństwu przekonania że zarządzenia Rządu, mające na celu ulżyć doli rolnika, nie odniosły żadnego skutku, gdyż premje wyznaczone za wywóz zboża są zbyt niskie, a odroczenie zaległych podatków nie rozwiązuje kryzysu w rolnictwie. Jedyny ratunek pismo widzi w zapewnieniu rolnictwu nisko oprocentowanego i długoterminowego kredytu, oraz podniesieniu wysokości premij zbożowych.

Dużo uwagi poświęcało pismo walce ze Związkiem Strzeleckim i Związkiem Młodzieży Wiejskiej. W artykule "Z Bogiem, czy bez Boga" podkreślało ujemne skutki wychowania młodzieży w obojętności dla religji przez różne organizacje młodzieżowe i m.in. zamaszyście: "A trzeba stwierdzić, że takich organizacji młodzieży

w których pomija się Boga - namnożyło się dość wiele i co dziwna i przykra, to doznają one opieki ze strony władz, tymczasem gdy organizacje katolickie młodzieży są źle widziane. Nie potrzebujemy rzeczy owijać w bawełnę, ale otwarcie wyrażamy obawę, że organizacje strzeleckie i organizacje kół młodzieży wiejskiej nie doceniają, a nawet bardzo często pomijają całkiem religię w swej pracy".-

t Łomżyński. Zebranie zamknięte.

W Łomży dnia 8 ub.m. zebranie członków i sympatyków Stronnictw Poseł Staniszkis Witold omówił obecną sytuację gospodarczą w kraju i scharakteryzował przeżywany ogólnie kryzys gospodarczy w całym świecie. Pod względem gospodarczym stawiał Polsce za wzór Czechosłowację. Zebrani przyjęli następującą rezolucję w redakcji posła Staniszkisa:"Zebrani ... domagają się przeprowadzenia reformy podatkowej; wyrażają uznanie dla byłego Marszałka Sejmu Trąmpczyńskiego za jego wielkie zasługi, położone dla odzyskania niepodległości Polski, jak również za jego intensywną i owocną pracę w Izbie Ustawodawczej; proszą byłego Marszałka Trąmpczyńskiego o jak najrychlejsze przybycie do Łomży, gdyż chcą go poznać; stoją zdecydowanie na gruncie narodowym i będą nadal pracować nad budową Stronnictwa Narodowego, będącego wyrazem religji i polskości; protestują przeciwko barbarzyńskiemu prześladowaniu chrześcijan w Rosji Sowieckiej" /400/.-

Ostrowski. Zgromadzenie publiczne.

W Ostrowi-Mazowieckiej dnia 6 ub.m. wiec posła Zygmunta Berezowskiego, który określał stan gospodarczy w kraju, jako katastrofalny. Poseł stwierdzał, że trzy zasadnicze błędy Rządu spowodowały kryzys gospodarczy, a mianowicie: 1/ nie współmierny do zdol-

ności płatniczej obywateli budżet Państwa,ułożony z pominięciem zasad oszczędności; 2/zaniedbanie poczynania kroków przez Rząd w kierunku ściągnięcia do kraju kapitałów zagranicznych i 3/ zaniedbania we właściwym czasie zorganizowania eksportu ziemiopłodów. Zasługuje na podkreślenie pomawianie przez posła Rządu, że wydał zakaz brania udziału urzędnikom pracy społecznej na kresach /70/.-

Powiat Wys.-Mazowiecki. Zgromadzenie publiczne.

We wsi Kuczyn, gminy Klukowo konferencja polityczna,na której poseł Berezowski wygłosił referat,jak wyżej w Ostrowi-Mazowieckiej /300/.-

Zebranie zamknięte.

W Wyszkiem-Mazowieckiem dnia 9 ub.m. zebranie z udziałem posła Berezowskiego.Oróez posła ks.kanonik Rogiński,b.poseł Włodek, Józef Grodzki i J. Roszkowski,sekretarz powiatowy Stronnictwa Narodowego, z których Józef Grodzki uznawał dodatnie wyniki prac rządów pomajowych, a Jan Roszkowski występował gwałtownie przeciwko Związkowi Strzeleckiemu/200/.-

Powiat.	Miejscowość.	Ilość zgromadzeń.	Mówcy.	Główny temat przemówień.	Ilość zgromadzonych. symp.	opoz.	Nastrój zgromadzeń.	Przebieg.	Uwagi.
Łomżyński	Łomża	1	pos. Staniszkis.	krytyka Rządu.	400	-	przychylny	spokojny	
Ostrowski	Ostrów	1	pos. Berezowski.	"	70	-	"	"	
Wys. Mazow.	Wys.-Mazow.	1	pos. Berezowski, ks. Rogiński i in.	"	200	-	"	"	
	Kuczyn	1	"	"	300	-	"	"	

50

e/ Obóz Wielkiej Polski.

wiat Łomżyński. Zebranie zamknięte.

W Śniadowie dnia 30 ub.m. zebranie za specjalnemi zaproszeniami z udziałem Bronowicza Bronisława, redaktora "Życia i Pracy" i Bronisława Łady, emerytowanego podpułkownika z Łomży. W wygłoszonych referatach ocenia ono krytycznie sytuację gospodarczą i polityczną w kraju. Dopatrywano się przyczyn wyjątkowo ciężkiej sytuacji gospodarczej w wadliwym systemie rządów pomajowych i dowodzono, że ogół społeczeństwa winien ustosunkować się nieprzychylnie do tego systemu i nawoływano do tworzenia silnych organizacyj Obozu Wielkiej Polski, który, być może, w odpowiedniej chwili będzie musiał przeciwstawić się rządom sanacyjnym i postąpić w sposób podobny, jak to uczyniła sanacja w maju 1926 roku./50/.-

f/ Stronnictwo Chrześcijańskiej Demokracji.

Działalności w terenie Stronnictwo nie prowadziło. Organ Stronnictwa, grodzieńskie "Nowe Życie" rozpatrywało centrowy projekt Konstytucji i w wyniku jego analizy godziło się z tem, że lepiej przeprowadzić przynajmniej częściowo reformę Konstytucji, niż nie przeprowadzać żadnej. Podkreślało przytem, że jeśli inne stronnictwa okażą tyle dobrej woli, co stronnictwa centrum, to reforma Konstytucji będzie uchwalona. W każdym razie stwierdzało pismo, jakimkolwiek byłby los projektu centrowego, będzie on świadectwem, że posłowie Ch.D. niezaniedbali przyczynić się ze swej strony do naprawy ustroju Rzeczypospolitej. Omawiając sprawę unieważnienia wyborów przez Sąd Najwyższy w okręgach Sandomierz, Łuck, Lida i Gniezno pismo z zadowoleniem zaznaczało, że policzne mandaty, zdobyte poprzednio przez BBWnR.

sięgają teraz prawnie ci, którym mandaty te zostały wydarte podczas poprzednich wyborów przez "deprawacyjny system insanji moralnej". Z równym zadowoleniem "Nowe Życie" akcentowało przy traktowaniu sprawy uchylenia przez Sejm rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej o prawie prasowem i wydanie przez Pana Ministra Spraw Wewnętrznych okólnika o wiecach poselskich, że nadszedł zmierzch cenzorów i lekkomyślności niezrównoważonych polityków w niższej administracji państwowej. W uchwaleniu przez Sejm votum nieufności Ministrowi Prystorowi pismo widziało wypowiedzenie wojny "tym, którzy nie szanowali praworządności i prowadzili wojnę z własnem społeczeństwem". Dopatrując się różnych możliwości przy rozwiązywaniu przesilenia rządowego, akcentowało, że ukryta dyktatura w Polsce będzie trwała tak długo, dopóki siła ciężkości będzie pozostawać w ręku Marszałka Piłsudskiego i, że ewentualne poszukiwanie przyszłych ministrów wśród BBwR. "byłoby ostatnim strzałem z sanacyjnej reduty Ordona".

Ponadto w szeregu artykułów pismo wskazywało na pogwałcanie praworządności przez obóz rządowy, rzekome nadużycia ze strony administracji, walkę BBwR. i grup prorządowych z polskością na Kresach Wschodnich, podkreślało potrzebę konsekwentnego dążenia do pacyfikacji umysłów w kraju, podnoszenia autorytetu przedstawicielstwa narodowego w Sejmie i t.p.

g/ Polskie Stronnictwo Ludowe "Piast".

Działalność Stronnictwa wyczerpywała akcja organizacyjna w powiecie bielskim.

t Bielsk-Podlaski. Ruch organizacyjny.

Nowe koła Stronnictwa powstały we wsiach:

a/ [illegible]ice, gminy Rudka, członków 26, zarząd: Adam Koc-prezes, Władysław Łokycki - wiceprezes, Józef Żempicki-sekretarz i Aleksander Żempicki - skarbnik;

b/ Ozajec, gminy Rudka, członków 25, zarząd: Stanisław Skinda-prezes Aleksander Mazur-viceprezes, Antoni Charyton-sekretarz i Kazimierz Wiszocki-skarbnik;

c/ Radziszewo-Sienczuchy, gminy Rudka, członków 27, zarząd: Stanisław Siekierko-prezes, Kłodzimierz Zostowski-viceprezes, Bronisław Perzeliński-sekretarz i Józef Koc-skarbnik.-

W najbliższym czasie ma być zorganizowany obwodowy sekretarjat Stronnictwa w Brańsku.-

h/ Polskie Stronnictwo Ludowe "Wyzwolenie".

Przejawów działalności nie notowano.-

i/ Stronnictwo Chłopskie.

Prowadziło żywą działalność organizacyjną, której nastawienie miało charakter przygotowywania lokalnych organizacyj Stronnictwa do udziału w zapowiedzianych przez posła Sawickiego wyborach do przedstawicielstw samorządowych. Charakter agitacji propagandy terenowej - niemniej demagogiczny, niż w poprzednich miesiącach. W powiecie augustowskim Stronnictwo Chłopskie prowadziło akcję wypierania wpływów BBWR., jednakże niezbyt skutecznie.

Na urządzonych zjazdach przez Sawicki w sposób demagogiczny występował przeciwko policji i administracji państwowej, zarzucał Rządowi zupełny brak zainteresowania się potrzebami drobnego rolnictwa, przeżywającego niebywały kryzys gospodarczy i stwierdzał, że największem złem dla Polski jest istnienie Bezpartyjnego Bloku Współpracy z Rządem.-

...ist Augustowski. Ruch organizacyjny.

Nowe koło, liczące 18 członków, powstało we wsi gminnej Szczebra/przejaw akcji przeciwko BBWR./. Zarząd: Szpulewski Jan-prezes Rzodkiewicz Aleksander-viceprezes, Kowalczyk Jan-skarbnik i Kazimierz Jabłoński-sekretarz.

Ponieważ na gromady wiejskie wywierają z reguły znaczny wpływ sołtysowie, przeto Stronnictwo dąży konsekwentnie do obsadzania stanowisk sołtysów swymi ludźmi.-

Dnia 27 ub.m. odbyły się wybory sołtysów we wsiach Ponizie i Czernucha. W pierwszej został wybrany Bernard Kondracki, członek miejscowego koła Stronnictwa Chłopskiego, w drugiej zaś prorządowiec Jan Kraszko pomimo zabiegów instruktora Trochima, wobec czego ostatni czyni wysiłki w kierunku unieważnienia wyborów Kraszki.

Białystok-Miasto. Z j a z d .

Dnia 12 ub.m. zjazd powiatowy. Poseł Sawicki w obszernym referacie, ujętym chaotycznie przytoczył szereg oskarżeń pod adresem Rządu, streszczających się w tem, że Rząd rozrzutnie szachuje pieniędzmi państwowemi, działa na korzyść obszarników z wyraźną szkodą dla drobnego rolnictwa, toleruje nadużycia, administracji państwowej i policji, nie czyni nic w kierunku poprawy warunków bytowania drobnego rolnictwa, prowadzi politykę rozbijania stronnictw ludowych jako jedynych, istniejących obrońców włościaństwa. W końcu przestrzegał przed podpisywaniem deklaracyj, protestujących przeciwko prześladowaniom religijnym w Rosji Sowieckiej i wyjaśniał, że chłop polski jest bratem każdego chłopa rolnika, który pracuje we własnym kraju. Następni mówcy student Swistun Konstanty, działacz Stronnictwa Chłopskiego w powiecie wołkowyskim /syn włościanina z powiatu krzemienieckiego/, Szczepański Józef, instruktor Stronnictwa Chłopskiego na powiat białostocki występowali specjalnie przeciwko duchowieństwu katolickiemu i nawoływali zgromadzonych, by nie brali udziału w akcji protestacyjnej przeciwko prześladowaniu religji w Rosji Sowieckiej, gdyż udział ich w tej akcji może spowodować wojnę z Rosją. Na zjeździe przyjęto rezolucję, żądającą natychmiastowego połączenia się wszystkich stronnictw ludowych, zlikwidowania kryzysu

gospodarczego, zawarcia przez Rząd traktatu handlowego z Niemcami, zorganizowania eksportu produktów rolnych zagranicę, zmiany Konstytucji i zniesienia BBWR., pociągnięcia do odpowiedzialności karnej winnych popełniania nadużyć konstytucyjnych, zwrotu przez BBWR. do Kas Skarbowych 8 miljonów złotych, wydanych na wybory.

Na zakończenie zjazdu wybrano do zarządu powiatowego Stronnictwa Chłopskiego w Białymstoku: Szczepańskiego Józefa, ze wsi Kamionka - prezes, Ostaszewskiego Jana - wiceprezes, Grybścia Józefa, Gryniewskiego Władysława i Wasiluka Antoniego, oraz zlecono temuż zarządowi utworzyć w najbliższym czasie w Białymstoku Sekretarjat Powiatowy /100/

Białostocki — Ruch organizacyjny

W poszczególnych gminach rozpoczął akcję organizacyjną Józef Szczepański, zwolniony z dniem 1 marca b.r. ze stanowiska kierownika zlikwidowanej z tym dniem agencji pocztowo-telegraficznej we wsi Kamionka, gminy Kaliúwka.-

Zasługuje na uwagę, że wspomniany Szczepański, powołując się na instrukcje posła Sawickiego, żąda od sołtysów zwoływania zebrań gromadzkich, które następnie usiłuje wykorzystać dla celów organizacyjnych Stronnictwa.-

Dnia 3 b.m. Szczepański otworzył w Knyszynie sekretarjat lokalny Stronnictwa Chłopskiego.-

Zebranie zamknięte.

Dnia 18 ub.m. we wsi Dąbrówka, gminy Bojlidy i dnia 28 ub.m. we wsi Zofijówka, gminy Krypno o charakterze organizacyjnym przy udziale Szczepańskiego /40 i 16/.-

Powiat Grodzieński

Z j a z d .

W Grodnie dnia 30 ub.m. zjazd powiatowy z referatem posła Sawickiego, jak wyżej na zjeździe w Białymstoku. Przy omawianiu w sposób swobodny i demagogiczny stosunku Marszałka Piłsudskiego do Sejmu, poseł Sawicki użył niewłaściwych do osoby Marszałka Piłsudskiego określeń, wobec czego został ostrzeżony przez delegata Starostwa. W dyskusji nad referatem posła Sawickiego przemawiali m.in. Kazimierczyk, członek Wydziału Powiatowego w Grodnie i Małyszko, członek Rady Gminnej w Hożym. Z pośród przybyłych na zjazd 68 osób pod koniec obrad na sali pozostało zaledwie około 40 osób. Zjazd zakończono uchwaleniem rezolucji, identycznej treści jak w Białymstoku i wybranie do zarządu powiatowego Stronnictwa Chłopskiego w Grodnie Surowca - prezes, Haraskiewicza i Kuczkowskiego - wiceprezesi, oraz Gryniewicza-sekretarz./68/

R ó ż n e .

Stefanowicz Antoni, komendant oddziału Związku Strzeleckiego we wsi Czechowszczyzna, gminy Hornica prowadzi akcję propagandową na rzecz Stronnictwa Chłopskiego wśród członków Związku Strzeleckiego. Powiadomiono o tem władze Związku.

Powiat Kolneński.

Zebranie zamknięte.

Dnia 15 ub.m. we wsi gminnej Mały-Płock. Przemawiał instruktor Borys Maciej, rolnik, który ganiał Rząd o prowadzenie fałszywej polityki gospodarczej w odniesieniu do włościaństwa i popieranie sfer urzędniczych i wojskowych /30/.-

: Wołkowyski Z j a z d

W Wołkowysku dnia 11 ub.m. zjazd powiatowy przy udziale posła Sawickiego. Referat posła Sawickiego i rezolucja, jak na zjeździe w Białymstoku i Grodnie. Do zarządu powiatowego Stronnictwa Chłopskiego w Wołkowysku wybrano: Zarzeckiego Józefa ze wsi Szandry, gminy Mścibów - prezes, Daukszę Bolesława ze wsi Wejszyce w gminie Szydłowice, Szota Ludwika z Marcinowicz, gminy Krzemienica i Chudzika Bolesława ze wsi Mścibów /48/.

t. Miejscowość	Ilość zgromadzeń.	Mówcy.	Główny temat przemówień.	Ilość zgromadzonych. sympa.	opoz.	Nastrój zgromadzen.	przebieg.	Uwagi.
Białystok	1	poseł Sawicki	Sytuacja w kraju i krytyka Rządu.	100	-	Przychylny	Spokojny	
Grodno	1	poseł Sawicki	"	68	-	Obojętny	"	
Wołkowysk	1	"	"	48	-	"	"	

j/ Polska Partja Socjalistyczna.

Widoczne osłabienie w akcji terenowej, zaniedbanie przez posła Diboisa bielskiego okręgu przemysłu drzewnego i przygotowywanie do akcji organizowania w okręgu łomżyńskim Związku Zawodowego Rolników, wymierzonej przeciwko zunifikowanym organizacjom rolniczym. Zasadniczym momentem akcji terenowej była walka z BBWzR. Podjęta w styczniu przez PPS. w sposób demonstracyjny i obliczony na efekt zewnętrznie walka z bezrobociem w marcu zmalała do minimum. "Wspólna Praca" w numerze z dnia 31 ub.m. stwierdza, że "walka z bezrobociem na terenie miasta Łomży, zawdzięczając zdecydowanej postawie Pana Wojewody Kirsta, aby pomoc bezrobotnym była okazywana wyłącznie w postaci zatrudnienia jakiejś

pożyteczną pracę, wszędzie na właściwe tory", a następnie dodaje, że "liczba bezrobotnych przy takiem załatwieniu sprawy znakomicie zmalała: kiedy do zapomóg doraźnych, wydawanych w naturze, zgłosiło się około 5 tysięcy bezrobotnych, to do pracy zaledwie 300." Stwierdzenie to jest o tyle charakterystyczne, że ilustruje całkowicie fałszywe ujęcie kwestji bezrobocia przez PPS. w poszczególnych ośrodkach Województwa Białostockiego w styczniu b.r. i pewne zakłopotanie tejże PPS. z racji złagodzenia bezrobocia przez czynniki państwowe całkowicie niezależnie od demonstracyjnych nacisków ze strony jej działaczów /wiece i zgromadzenia w sprawie bezrobocia, omówione w sprawozdaniach za miesiąc styczeń i luty/.-

Łomżyński. Zgromadzenie publiczne.

W Łomży dnia 8 ub.m. OKR.PPS. zwołał wiec w sprawie bezrobocia, mimo wystawionej przy drzwiach wejściowych milicji na wiec ten wtargnęli członkowie PPS lewicy i komuniści, którzy zorganizowali przeciwko PPS.ostrą opozycję i niedopuścili jej mówców do głosu, wobec czego wiec został rozwiązany w momencie, gdy doszło do bójki pomiędzy członkami PPS. i komunistami.

Ostrołęcki. W Ostrołęce dnia 23 ub.m. wiec posła dra Czarneckiego o charakterze sprawozdawczym. Poseł udawadniał, że rządy pomajowe samowolnie, bez zgody Sejmu wydatkowały pieniądze państwowe, zdemoralizowały aparat urzędniczy i rozpętały walki polityczne w kraju. /200 osób/

Traktowan[illegible] niejako rozpoczęciem przez PPS. i PSL. "Wyzwolenie" akcji organizowania Związku Zawodowego Rolników. Bezpośrednio po wiecu został otworzony w Ostrołęce Sekretarjat Powiato Związku, na kierownika którego poseł Czarnecki zangażował Halinę Chmielewską, która dotychczas prowadziła w Ostrołęce biuro pisania próśb i podań. Wspólnie z Chmielewską akcję organizowania kół Związ

w powiecie ostrołęckim prowadzi obecnie Stefan Ulitowski, delegat Centrali Związku Zawodowego Rolników.

Nat Wys. Mazowiecki. Zgromadzenie publiczne.

W Łapach dnia 12 ub.m. wiec sprawozdawczy posła Dubois Stanisława. Tematem przemówienia posła były sprawy redukcji dni pracy w warsztatach kolejowych, sytuacja gospodarcza i polityczna w kraju i krytyka Rządu. /250/

at.	Miejscowość.	Ilość zgromadzeń.	Mówcy.	Główny temat przemówień.	Ilość zgromadzonych. symp.	opoz.	Nastrój zgromadzon.	Przebieg	Uwagi.
	Łomża	1	Rozbite przez PPS.Lewicę i komunistów.						
	Ostrołęka	1	Poseł Czarnecki.	Sytuacja w kraju.	200	-	Przychylny.	Spokojny.	
-Mazo-k.	Łapy	1	poseł Dubois	"	250	-	"	"	

-6-:-:-:-:-:-:-:-:-:-:-:-:-

WOJEWODA BIAŁOSTOCKI
Nr.SB. I-1047/30.T.
dnia 29 kwietnia 1930 r.

Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr.4
za miesiąc marzec 1930 r.

III. Polskie związki i stowarzyszenia społeczne.

1/ Wojewódzkie Towarzystwo Opieki Społecznej "Przystań".-

Nowe oddziały. W Sejnach powiatu suwalskiego, członków 30. W Stawiskach, powiatu kolneńskiego; Zarząd: właściciel majątku Stanisław Kisielnicki - prezes, Kowalska Marja - skarbnik i nauczycielka Laskowska Kazimiera - sekretarz.-

W Choroszczy, powiatu białostockiego dnia 21 ub.m. zarząd: dr. Andryjewski Antonina, kierownik szkoły Hoł Jan, burmistrz Narasimowicz Jan, Duszyński Edward i Lebiedziński Ignacy.

Zebrania. W wysokiem-Mazowieckiem dnia 29 ub.m. o charakterze sprawozdawczym. Wybrano nowy zarząd

W Krynkach, powiatu grodzieńskiego dnia 15 ub.m.; wybrano do nowego zarządu: dr. Olszewskiego Franciszka - prezes, nauczycielkę Szymczakównę Felicję - sekretarz, sekretarza gminy Myślickiego Wacława - skarbnik, burmistrza Garewicza, sekretarza Sądu Powiatowego Bjsmonta Brunona i zastępcę notarjusza Tocsko Walerjana.-

2/ Polskie Towarzystwo Emigracyjne.

Nowy oddział. Nowy oddział Towarzystwa powstał w Wołkowysku dnia 22 ub. miesiąca.-

Odczyty. W Wysokiem-Mazowieckiem dnia 6 ub.m. w związku z akcją propagandową "Tygodnia Emigranta Polskiego". Wybrano komisję organizacyjną "Tygodnia" z sędzią powiatowym Szybińskim jako

55

prezesom.

W Grodnie dnia 7 b.m. odczyt delegata Kom. Centrali Towarzystwa Warszawy. Wybrano Komitet organizacyjny "Tygodnia".-

3/ Towarzystwo opieki nad zabytkami "Lechja"

we oddziały: W Sokółce, liczący 18 członków; zarząd - inż. Stefan Litwiniszyn -prezes, notarjusz Witold Czarnecki - vicepreżes, lekarz weterynarji Witold Wodnicki - skarbnik, Powązki - sekretarz i Stanisław Tylman--korespondent.-

4/ Związek Rezerwistów i b.Wojskowych.

e oddziały: W Sokołach pow.wys. mazowieckiego oddział gminny z zarządem: Ign. Kuleszа, Konstanty Ławinkiewicz, Jan Panas i Bronisław Bogacewi. Członków: 40.

W Czeremsze powiatu bielskiego, członków 12; zarząd: Feruś Stanisław, Kirylak Ignacy i Kotalbach Stanisław.-

5/ Towarzystwo Popierania Przemysłu Ludowego "Krajan"

wy oddział: W Grodnie; wybory zarządu wyznaczono na dzień 5 b.m.

6/ Związek Strzelecki

we oddziały. We wsiach Kuzie /Dziekoński Bolesław-prezes, Pijanowski Jan-vi-ceprezes, Dziekoński Władysław - sekretarz, Cakała Władysław-skarbnik i Prusinowski Aleksander - komendant/; Dobrylas /prezes-Koczkodan Antoni, sekretarz-Piasek Bronisław, skarbnik-Piaścik Florjan i komendant Piaścik Władysław/, gminy Gawrychy w powiecie kolneńskim /26 i 12 członków/.-

ebrania. W Broku, powiatu ostrowskiego dnia 30 ub.m. zebranie oddziału. Wybrano do nowego zarządu: nauczyciela Gierusa Szymona-prezes, szewiec

nika Zdziarskiego Feliksa - wiceprezes, Balę Eugenjusza - sekretarz i burmistrza Wojcickiego Józefa skarbnik /50/.-

We wsi Zbójna, gminy Gawryc[illegible] powiecie kolneńskim dla dokonania wyborów zarządu, do którego weszli: sekretarz urzędu gminnego Walenty Piotrowicz - prezes, kierownik szkoły powszechnej Ludwik Czajkowski - wiceprezes, urzędnik gminny Chojnowski Teofil-sekretarz, wójt Lemański Teofil - skarbnik i Iwanicki Franciszek - komendant.

W Sabłudowie, powiatu białostockiego dnia 11 ub.m. zebranie w sprawie wyboru zarządu, do którego zostali wybrani: kierownik szkoły powszechnej Kubala Józef, nauczyciel Bucko Antoni, burmistrz Godlewski Michał, kierownik urzędu pocztowego Szczepanek Franciszek, Misiewicz Ryszard, Kulikowski Czesław, Kruszewski Antoni i Zawadzki Józef, robotnicy z Wasilkowa.

ł n e .

W Augustowie usunięto z oddziału Związku Strzeleckiego kilku członków, którzy pod wpływem Ardziejewskiego Feliksa, komunizującego działacza PPS.CKW., zawieszonego w czynnościach radnego miasta Augustowa naskutek postawienia go w stan oskarżenia przez Prokuratora przy Sądzie Okręgowym w Suwałkach za przestępstwo natury kryminalnej, prowadzili zagrażającą bezpieczeństwu publicznemu agitację wśród bezrobotnych.

7/ Towarzystwo Przyjaciół Związku Strzeleckiego.

wiat Grodzieński. W Grodnie dnia 18 ub.m. pod przewodnictwem Dowódcy Okręgu Korpusu, generała Litwinowicza odbyło się zebranie organizacyjne Towarzystwa Przyjaciół Związku Strzeleckiego. Generał Litwinowicz streścił genezę powstania i rozwoju Związku Strzeleckiego podkreślając, że Związek Strzelecki jest organizacją ściśle apolityczną, powstałą wyłącznie dla zwiększenia sił obronnych Państwa, a wobec tego, że wśród wszystkich organizacyj przysposobienia wojskowego ma za sobą najbardziej utrwaloną, najstarszą i chwalebną tradycję, jest

organizacją najżywszą i najbardziej skoordynowaną, winien znaleźć zrozumienie u obojętnego dotąd społeczeństwa i cieszyć się jego pomocą i opieką. Następnie kapitan Skwarnicki, komendant okręgu Związku Strzeleckiego wygłosił źródłowo opracowany referat, w którym wskazał na ogromny wysiłek w pracy organizacyjnej Związku Strzeleckiego na terenie DOK.III. Ze sprawozdania tego wynika, że okręg grodzieński Związku Strzeleckiego liczy 295 oddziałów zorganizowanych, obejmujących 5.350 członków ćwiczebnych. i, że na polu pracy przysposobienia wojskowego obejmuje 85% wszystkich stanów ćwiczebnych. Po referacie kapitana Skwarnickiego i krótkiej dyskusji powołano do tymczasowego zarządu Towarzystwa generałową Litwinowiczową - prezes, Bohdana Sokłana - viceprezes, inspektora szkolnego Komandera - sekretarz, majora Smolenia- zastępca sekretarza, dyrektora Laure - skarbnik, Janiszewską, prokuratora Przybylskiego, b.posła Łaszkiewicza i dependenta notarjalnego Bolesława Kozona - członkowie, zaś do komisji rewizyjnej notarjusza Choynowskiego, pułkownikową Sawicką, dyrektora fabryki tytoniowej Swiechowskiego, adwokata Terlikowskiego i dra Rataja.

Dnia 22 ub.m. w Krynkach odbyło się organizacyjne zebranie koła Towarzystwa Przyjaciół Związku Strzeleckiego. Postanowiono wynając nowy lokal dla oddziału Związku, zaopatrzyć go w odpowiednie urządzenia i podjąć szerszą akcję w kierunku werbowania nowych członków.

8/ Federacja Polskich Związków Obrońców Ojczyzny.

W Białymstoku dnia 22 ub.m. walne zebranie informacyjne pod przewodnictwem Stanisława Jankowskiego. W dyskusji omawiano sprawy doraźnej pomocy dla b.wojskowych, organizacyjne i kulturalno-oświatowe /50/.-

9/ Związek Pracy Obywatelskiej Kobiet

Nowy oddział.

W Stawiskach, powiatu kolneńskiego zarząd: Laskowska Helena - prezes, Czerwińska [illegible] - sekretarz i Laskowska Kazimiera - skarbnik.

Z e b r a n i a :

W Wysokiem-Mazowieckiem dnia 9 ub.m. w sprawie obchodu dnia 3-go Maja i uruchomienia kursów tkackich /30/.-

W Łomży dnia 15 ub.m. zebranie członków oddziału z referatem b posłanki Moczydłowskiej o zadaniach: pracy społecznej kobiet. Wybrano nowy zarząd /35/.-

10/ Związek Legjonistów.

Z e b r a n i a :

W Grodnie dnia 19 ub.m. doroczne walne zebranie członków miejscowego oddziału. Sprawozdanie z okresu rocznej działalności, związku przedstawił prezes Bankun. Po dyskusji Komisja rewizyjna udzieliła staremu zarządowi absolutorjum, poczem został wybrany nowy zarząd, w którego skład weszli: Bankun, Grynhajt, Stanuchowski, Jaszczałerz, Janicki Czesław i Jankowski. Podczas zebrania wysłano depesze hołdownicze do Marszałka Piłsudskiego, gen. Rydza-Śmigłego i prezesa Zarządu Głównego Związku Legjonistów, pułk. Walerego Sławka.

11/ P.O.W.

Nowy oddział.

W Wysokiem-Mazowieckiem dnia 16 ub.m. na zjeździe powiatowym b. członków P.O.W. postanowiono utworzyć tamże oddział organizacji, który będzie miał na celu pracę zbiorową nad utrwaleniem bytu i potęgi Rzplitej, jej rozwoju w kierunku demokratycznym, pielęgnowanie tradycyj powiackich, opiekowanie się inwalidami, wdowami i sierotami po poległych powiakach i t.p.

Do zarządu od[illegible]zu wybrano: Bolesława Sztylera, Janinę Sulkowską, Kazimierza Tyszko, Pawła Glinskiego, Aleksandra Smiałkowskiego, Józefa Kuleszę, Józefa Rakowicza, Aleksandra Dąbrowskiego i Wacława Gołaszewskiego.

Zjazd wysłał depesze hołdownicze do Pana Prezydenta Rzplitej i Pana Marszałka Piłsudskiego /80/.-

b r a n i e .

W Grodnie dnia 23 ub.m. doroczne walne zebranie członków koła grodzieńskiego pod przewodnictwem redaktora "Nowego Dziennika Kresowego", Koralskiego Tadeusza. Wysłano depeszę hołdowniczą do Marszałka Piłsudskiego, omówiono sprawy organizacyjne i uchwalono przystąpić do ufundowania sztandaru.

12/ Związek Hallerczyków.

b r a n i e.

W Wyszkowie-Mazowieckiem dnia 24 ub.m. w sprawach organizacyjnych /30/. Przewodniczący Jan Roszkowski, sekretarz powiatowy Stronnictwa Narodowego podkreślał, że członek związku Hallerczyków nie może należeć do innej organizacji b.wojskowych /30/.-

13/ Domy Ludowe im.Marszałka Piłsudskiego.

iat Grodzieński.

W Marcinkańcach dnia 9 ub.m. odbyło się zebranie organizacyjne komitetu budowy Domu Ludowego im.Marszałka Piłsudskiego Powzięto uchwałę co do natychmiastowego przystąpienia do zamierzonej akcji, aby do zimy 1930 roku wybudować przynajmniej część domu z salą na zebrania, odczyty i scenę.-

14/ Związek Drobnych Rolników.

agi ogólne.

Po organizacyjnem opanowaniu zwłaszcza zachodniej połaci powiatu bielskiego Związek Drobnych Rolników przeniósł swą działalność na teren powiatu wys.-mazowieckiego, gdzie spotkał się z ostrym przeciwdziałaniem ze strony Stronnictwa Narodowego

Nowe oddziały:

W powiecie bielskim powstały nowe oddziały Związku:

w gminie Rudka

1/ we wsi Łempice, członków 26, zarząd: Koc Adam - prezes, Poryckl Władysław-wiceprezes, Łempicki Józef - sekretarz i Łempicki Aleksander - skarbnik;

2/ we wsi Radziszewo-Sienczuchy, członków 27, zarząd: Siekierka Stanisław - prezes, Włostowski Włodzimierz - wiceprezes Porzeziński Bronisław-sekretarz i Koc Józef - skarbnik;

w gminie Pasynki:

3/ we wsi Pasynki, członków 20, zarząd: Monachowicz Andrzej-prezes, Misiejuk Wiktor-wiceprezes, Sidoruk Andrzej-sekretarz Wesołowski Daniel-skarbnik i Monachowicz Bazyli - zast. skarbn.

4/ we wsi Krzywa, członków 16, zarząd: Stroczuk Wincenty-prezes, Osipiuk Bazyli, wiceprezes, Bakulewski Jan-sekretarz;

w gminie Katy:

5/ we wsi Hornowo, członków 11, zarząd: Hermaniuk Jan-prezes, Herman Franciszek-wiceprezes, Glinko Stefan-sekretarz i Laskowski Jan-skarbnik;

6/ we wsi Osmola, członków 20, zarząd: Tołwiński Wacław-prezes, Osmólski Józef-wiceprezes, Miłkowski Franciszek-sekretarz i Osmólski Konstanty-skarbnik

w gminie Orla:

7/ we wsi Parcewo, członków 15, zarząd: Sakowski Piotr-prezes, Babulewicz Terenty-wiceprezes, Babulewicz Aleksy-skarbnik i Piekoniuk Wasyl-sekretarz;

8/ we wsi Wólka, członków 9, zarząd: Troc Sergjusz-prezes, Szpak Eljasz-wiceprezes, Troc Wawrzyniec-skarbnik i Zmienko Sylwester - sekretarz;

9/ we wsi Spiczki, członków 20, zarząd: Osiennik Wasyl-prezes, Chomański Dymitr-wiceprezes, Wawryszuk Zacharjusz-skarbnik i Karpiuk Siemion - sekretarz;

10/we wsi Koszeli, członków 23, zarząd: Gon[illegible] Kirył-prezes, Szostak Szymon-wiceprezes, Pajstrowicz Mikołaj-sekretarz, Gonczyko Konstanty-skarbnik, Kaziora [illegible] i Kuna Konrad - członkowie;

11/ we wsi Reduty, członkó 20, zarząd: Szaremos Andrzej-prezes, Troc Jefim-wiceprezes, Bochenek Nieczypor-sekretarz i Golonka Paweł - skarbnik;

12/ we wsi Szczyty, członków 8, zarząd: Kruk Taras-prezes, Jakimiuk Piotr-wiceprezes, Zmienko Nikita-sekretarz i Suchar Nazar-skarbnik;

13/ we wsi Tofiłowce, członków 30, zarząd: Rybak Jan-prezes, Dmitruk Maksym-wiceprezes, Topor Konstanty-sekretarz i Zubor Jakób-skarbnik;

14/ we wsi Kubicze-Cerkiewne, członków 30, zarząd: Onopryjuk Paweł-prezes, Szul Dymitr-skarbnik, Siemieniuk Parfjen-sekretarz i Marczuk Korniło-wiceprezes;

15/ we wsi Staro-Berezowo, członków 18, zarząd: Owsiuk Filip-prezes, Treszczotka Teodor-wiceprezes, Janowski Jan-sekretarz, i Kubajczuk Piotr - skarbnik;

16/ we wsi Krywiatycze, członków 17, zarząd: Klin Aleksy-prezes, Rola Prokop-wiceprezes, Sulima Jakób-sekretarz i Sulima Szymon-skarbnik;

17/ we wsi Korze, członków 24, zarząd: Borowik Zenowjusz-prezes, Kiendyś Szymon-wiceprezes, Saszko Jerzy-sekretarz, Jakoniuk Aleksy-skarbnik i Filimoniuk Garwyło-zast. skarbnika;

Zar[illegible]aio Pasynk

18/ we wsi Podrzeczany, członków 20, zarząd: Samojluk Kirył-prezes, Firaiuk Roman-wiceprezes, Kondraciuk Paweł-sekretarz, Demianiuk Piotr-skarbnik i Sierocki Szymon-zast. skarbnika;

19/we wsi Rakowicze, członków 18, zarząd: Golonko Jan-prezes, Pietruczuk Zenobjusz-wiceprezes, Baczyński Kirył-sekretarz, Kiryłuk Aleksander-skarbnik i Tyszko Łukasz-zast. skarbnika;-

w gminie Rutka:

20/ we wsi Rutka, członków 24, zarząd: Półtorak Kazimierz-prezes, Warmijak Józef-viceprezes, Rutkowski Józef-sekretarz, Hanikowski Józef-skarbnik;

21/ we wsi Koce-Sohaby, członków 10, zarząd: nie został wybrany.

22/ we wsi Lubieszcze, członków 10, zarząd: nie został wybrany;

23/ we wsi Poletyły, członków 13, zarząd: nie został wybrany;

w m.Mielniku : 30 członków, zarząd Tokarzewicz Marcin-prezes, Artysiewicz Leon-viceprezes, Cudny Józef-sekretarz, Hackiewicz Michał - skarbnik.

w m.Bielsku-Podlaskim: 28 członków, zarząd: Trocewicz Aleksander-prezes, Hackiewicz Kazimierz-sekretarz i Antychowicz Grzegorz-skarbnik.-

Zasługuje na podkreślenie fakt, że w gminach Krzywa i Pasynki do kół Związku i ich zarządów weszli byli działacze BWRHromady w czasie jej legalnego istnienia. N.p. do zarządu koła we wsi Krzywa weszli wszyscy członkowie zarządu b.hurtka BWHromady a obecnie członkowie koła TOB.tamże. W gminie Rutka do kół Związku i ich zarządów weszli z kolei członkowie kół PSL"Piast" i ich zarządów.

15/ Związek Obrony Kresów Zachodnich

z d : W Grajewie dnia 16 ub.m. zjazd działaczów na gruncie oświaty pozaszkolnej w przygraniczu /200/.-

16/ Związek Młodzieży Wiejskiej.

oddział: W Podoroscu, powiatu wołkowyskiego, liczący 90 członków. Zarząd: Kaluta Wiktor-prezes, Olga Jaroszewicz-viceprezes, Kożowski Teofil-sekretarz, Czaplejewski Edward-skarbnik i Gruntowicz Juljan-komendant oddziału.

17/ L.O.P.P.

wy oddział.

W Stawiskach,powiatu kolneńskiego; zarząd: burmistrz Lan
ge Józef - prezes, kupiec Goldflam Mendel-vicepreses i Raczyński
Stanisław- sekretarz.

branie.

W Łomży dnia 9 ub.m. doroczne zebranie Komitetu Powiatowe
go. Omówiono sprawy organizacyjne dwutygodniowegokursu gazowego
dla instruktorów 3-ej klasy /86 uczestników/ i wybrano do nowe-
go zarządu: sędziego Wiszniewskiego Włodzimierza, adwokata Ko-
mornickiego, naczelnika urzędu pocztowego Badowskiego, nauczycie
la gimnazjum Wojczyńskiego, Nestorowicza, Sadowskiego i Deptułę
/50/.-

18/ Związek Polskiego Nauczycielstwa Szkół Powszechnych.

jazdy.

W Szczuczynie dnia 30 ub.m. zjazd powiatowy, zwołany nasku-
tek nieporozumienia pomiędzy Wiśniewskim, prezesem koła powiato-
wego w Szczuczynie i ogółem nauczycielstwa. Na jednem z zebrań
koła uchwalono Wiśniewskiemu votum nieufności i wybrano na jego
miejsce Załuskę Pawła. Uchwały oddziału w tej materji Wiśniewski
nie uznał, wobec czego ogół nauczycielstwa zwrócił się do Zarzą-
du Głównego Związku z prośbą o zarządzenie zjazdu. Referat na
zjeździe wygłosił Matelski, członek Zarządu Głównego Związku,po-
czem po wyjaśnieniu zatargu nauczycielstwa z Wiśniewskim wybrano
do nowego zarządu koła Jenkajtysa Pawła, kierownika szkoły pow-
szechnej w Szczuczynie-prezes, Załuskę Pawła,vicepreses, Załus-
kę Jana,Jesionowskiego,Parasa, Szenka, Karpowicza,Klimowicza,
Ławnicką,Łosia, Tarnackiego, Olszewskiego, Grondzkiego i Gnie-
wińską /66/.-

W Grodnie dnia 29 ub.m. zjazd powiatowy, na którym omówiono
szereg spraw, mających zagadnienia szkoły powszechnej i oświa-
ty pozaszkolnej. Starosta Powiatowy w Grodnie wygłosił na zjeź-
dzie referat o sytuacji w powiecie ze uwzględnieniem co do rzeczy

Rolnej i oświatowej nauczycielstwa.

Kurs społeczno- W dniach od 27 ub. m. do dnia 1 b.m. w Łomży odbył się oświatowy zorganizowany przez Związek kurs społeczno-oświatowy dla nauczycielstwa szkół powszechnych, na który uczęszczały 54 osoby. Na kursie wygłoszono 11 referatów, ujmujących szczegółowo zadagnienia oświaty pozaszkolnej, pracy nauczycielstwa na gruncie społecznym i samorządowym, przysposobienia wojskowego i wychowania fizycznego i t.p.-

19/ Towarzystwo Uniwersytetu Robotniczego.

Z e b r a n i a. W Białymstoku dnia 12 ub.m. zebranie członków oddziału Towarzystwa z referatem posła Dubois, który stwierdzał, że o ile PPS. rozwija się szybko i pozyskuje masy, o tyle TUR. pozostaje w tyle za prądem życia robotniczego/25/.-

20/ Organizacje gospodarcze.

a/ Związek Kupców Chrześcijańskich.

Nowy oddział. W Łapach, powiatu wys.-mazowieckiego narazie z komisją organizacyjną w składzie: Kulesza Józef, Kiełsa Kazimierz, Łapiński Franciszek, Malinowski Dominik, Gąsowski Ignacy, Ostrowski Franciszek i Tydelski Aleksander, zamiast zarządu.-

b/ Stowarzyszenie Kupców Polskich.

Nowy oddział. W Łapach, powiatu wysoko-mazowieckiego.-

21/ Związek Inwalidów Wojennych R.P.

Z e b r a n i a. W Wołkowysku dnia 16 ub.m. w sprawach bieżących /45/.-

W Grodnie dnia 23 ub.m. doroczne walne zebranie członków koła powiatowego. Po dyskusji nad sprawozdaniem zarządu poszczególni członkowie wystąpowali przeciwko referentowi referatu inwalidzkiego w Starostwie Powiatowym w Grodnie, Gabryjelewskiemu z powodu

60

rzekom[illegible] niepopierania przez nie [illegible]teresów koła inwalidów w Grodni[illegible] Powzięto rezolucję, do [illegible]ającą się usunięcia Gabryjelewskiego z referatu inwalidzkiego. Następnie wybrano do nowego zarządu Chomickiego Antoniego-prezes, Kazmo[illegible]kiego Aleksandra-vice-prezes, Borkowskiego [illegible]zesława-sekretarz, [illegible]ego Bazylego-skarbnik, Kowzana Walerego i Fruktenberga Pereca-członkowie.-

22/ Organizacje rolnicze i spółdzielcze.

Wiat Wys.-Mazow. W Wysokiem-Mazowieckiem dnia 30 ub.m. walne zebranie członków Spółdzielni Rolniczo-Handlowej. Przyjęto sprawozdania zarządu dokonano wyborów uzupełniających do rady nadzorczej i upoważniono zarząd do osiągnięcia maksymalnej granicy zadłużeń spółdzielni w wysokości 500 tys.złotych /250/.-

Wiat Wołkowyski. W Wołkowysku dnia 30 ub.m. zgromadzenie delegatów Wołkowyskiego Okręgowego Stowarzyszenia Spółdzielczego. Przyjęto sprawozdanie zarządu, rady nadzorczej, komisji rewizyjnej i lustratora, zatwierdzono bilans i budżet na rok 1930, Dokonano wyborów do rady nadzorczej i zdecydowano szereg spraw, związanych z działalnością kooperatyw i spółdzielni, należących do Stowarzyszenia/70/.-

Wiat Szczuczyński. W Grajewie dnia 31 ub.m. Zjazd delegatów Okręgowego Towarzystwa Rolniczego, poświęcony sprawom unifikacji organizacyj i kółek rolniczych w powiecie szczuczyńskim, oraz połączenia Stowarzyszenia "Rolnik" i Syndykatu Rolniczego w Grajewie. Uchwalono konkretne wnioski.

Wiat Sokólski. W Sokółce dnia 24 ub.m. zebranie organizacyjne Przysposobienia Rolniczego .wybrano komisje Przysposobienia Rolniczego, do której weszli Stanisław Bilmin z ramienia O.T.R.-prezes, ks.dziekan Antoni Bokszczanin, ks.wikarjusz Władysław Paszkowski, instruktorka przemysłu ludowego-Zofja Tomrle, referent rolny Janusz Otfinowski - instruktor rolny [illegible]ktor Wilczyński.

wiat Łomżyński. W Łomży dnia 16 ub.m. odbył się kurs dla przodowników i uczestników zespołów konkursów rolniczych z udziałem młodzieży z organizacyj Związku Młodzieży Wiejskiej i Zrzeszenie Patronatów Młodzieży Polskiej. Wygłoszone zostały referaty przez referenta rolnego Sejmiku, Rostkowskiego, instruktora ogrodniczego Nehringa, instruktorkę kół gospodyń wiejskich, Mikułowską i instruktora przysposobienia rolniczego, Olszewskiego. Po zakończeniu kursu ~~xxxxxxxxx~~ odbyło się posiedzenie Zarządu Okręgowego Związku Młodzieży Wiejskiej, na którem omówiono sprawy organizacyjne i konkursów rolniczych.

owiat Grodzieński. W związku z realizowaniem uchwał powziętych, na ostatnim zjeździe osadników w Grodnie w sprawie połączenia się organizacyj kobiecych na terenie powiatu w jedną organizację-odbyła się w Grodnie dnia 7 ub.m. konferencja pod przewodnictwem Sapieżyny na której omówiono zasadnicze warunki unifikacji wspomnianych ~~xx~~ organizacyj ~~xxxxx~~. Do wspólnego zarządu ma wchodzić 11 osób, które będą reprezentowały równorzędnie połączone organizacje. Ukonstytuowanie się zarządu ma nastąpić w najbliższym czasie.

owiat Bielsk-Podl. W Bielsku-Podlaskim dnia 30 ub.m. - zebranie członków Okręgowego Stowarzyszenia spółdzielczego. Przyjęto sprawozdania zarządu i komisji rewizyjnej, oraz wybrano nowy zarząd, do którego weszli - Borkowski Jakób, zawiadowca stacji kolejowej, Radkiewicz Michał i Kijko Bolesław, urzędnicy Wydziału Powiatowego, Kwiatkowski Teofil, starszy przodownik P.P., Sakowicz Jan rolnik z Nielska i Ostasiewicz Jan, rolnik ze wsi Augustowo, gminy Wysoki./100/

Powiat Augustowski. W Augustowie dnia 25 ub.m. zebranie członków spółdzielni "Praca", pozostającej pod wpływami PPS.-UW. Omówiono sprawy organizacyjne i finansowe. Przewodniczył Arciszewski Feliks.

23/ Akcja protestacyjna przeciwko prześladowaniu religji w Rosji Sowieckiej.

Zalecone przez Papierza nabożeństwa i protesty odbyły się na terenie Województwa w dniu 16 ub.m. : Ważniejsze wiece i zgromadzenia protestacyjne:

Powiat	Miejscowość	Ilość zgromadzonych.	U w a g i .
Wys.-Mazowiecki	Ł a p y	2800	Uchwalo protest. Nie brał udziału ZZO.
"	Wys.-Mazowieckie	500	Uchwalono protest.
Wołkowyski	Wołkowysk	800	" " W innych miejscowościach powiatu odczytano w kościołach po odczytaniu orędzia Papierza uchwalono rezolucje. Duchowieństwo prawosławne z nielicznymi wyjątkami powstrzymało się od udziału w akcji.
Grodzieński	Grodno	750	"
Białostocki	Supraśl	500	"
Białystok-Miasto		50	"
		180	"

24/ Wiec i zebrania gospodarcze.

W Białymstoku dnia 9 ub.m. odbył się wiec chrześcijańskich i żydowskich organizacyj gospodarczych w sprawach podatkowych i obecnej sytuacji gospodarczej, na którym przemawiali wiceprezydent miasta Białegostoku, dr.Maksymiljan Ziemilski w imieniu wielkiego przemysłu, Zebin z ramienia rzemieślników, Kornacki w żargonie w imieniu żydowskich kupców ~~żydów~~, Wysocki i Szwiff. Po ich przemówieniach uchwalono następującą rezolucję: " Członkowie białostockich chrześcijańskich i żydowskich organizacyj gospodarczych, zebrani w dniu 9 marca 1930 r. na wiecu zwołanym przez Stowarzyszenie Kupców Polskich Stan Średni, Okr.Zw. Kupców, Zw.Rzem.Żyd., po wysłuchaniu referatów o ciężkiej sytuacji przemysłu i handlu, oraz rzemiosł, domagają się od miarodajnych czynników państwowych urzeczywistnienia następujących postulatów:
1/ stopniowego kasowania obecnego podatku przemysłowego, jako niesprawiedliwego i rujnującego przemysł, handel i rzemiosło, a do czasu skasowania tego podatku wprowadzenia już z dniem 1 kwietnia 1930r. 1-procentowej stawki dla detalu, rzemieślników i drobnego przemysłu i o 5% dla hurtu, 2/ obniżenia stawki podatku przemysłowego dla artykułów pierwszej potrzeby i surowców niezbędnych do rozwoju rolnictwa i przemysłu krajowego do 1/4 procent w hurcie i 1/2% w detalu; 3/ wyłączenia z podstaw opodatkowania strat wynikłych na dłużnikach, po dokumentalnem udowodnieniu przez płatnika; 4/ zasadniczego zreformowania klasyfikacji świadectw przemysłowych i zaliczenia tychże na podatek przemysłowy; 5/ wprowadzenia zasad jawności postępowania wymiarowego i odwoławczego; 6/ zniesienia 10% dodatku do podatków jako czasowego i zwiększonego obcią-

62

łenia podatkowego; 7/ zrównania spółdzielni towarowych pod względem opłacania podatku przemysłowego z przedsiębiorstwami handlowemi; 8/ umorzenie zaległości podatkowych zupełnie zubożałych płatników, na podstawie opinji org.gospodarczych; 9/ rzemieślnicy pracujący przy pomocy jednego pracownika winni być zwolnieni całkowicie od świadectwa i podatku przemysłowego; 10/ całkowitego zwalniania od podatku najuboższych płatników; 11/ obniżenia odsetek kar za zwłokę do 1% miesięcznie; 12/ obniżenie kosztów egzekucyjnych do 2%; 13/ wyłączenia narzędzi rzemieślniczych od zajęcia; 14/ obniżenia odsetek przy rozłożeniu na raty i sprolongowaniu podatku o 0,5% miesięcznie, jak obecnie przy podatku spadkowym; 15/ termin ulgowej stopy odsetek liczyć dopiero od ustawowej daty płatności podatków, a nie od daty złożenia podania od ulgi; 16/ karygodność nadużyć podatkowych gaśnie po 2 latach; 17/ podatek majątkowy od przedsiębiorstw obecnie zlikwidowanych ulega umorzeniu; 18/ wobec krytycznego stanu mas drobno-kupieckich i rzemieślniczych winien Rząd zasilać z funduszów państwowych Spółdzielnie Kredytowe tych warstw, względnie stworzyć specjalny bank stanu średniego lub odpowiednie wydziały przy istniejących bankach państwowych; 19/ cofnięcia projektu wprowadzenia do przemysłu ksiąg handlowych dla drobnych kupców jako niewykonalnego. Następnie na wniosek prezydjum zebrani chrześcijanie wznieśli okrzyki na cześć Prezydenta R.P.,i Marszałka Józefa Piłsudskiego, uchwalając jednocześnie wysłanie depesz hołdowniczych. Pozatem uchwalono wysłać depeszę do Pana Premjera Bartla, Ministra Skarbu, Ministra Pracy i Op.Społ,Marszałka Sejmu z prośbą o podjęcie odpowiednich kroków celem wpro-

dzenia nig podatkowych dla handlu i rzemiosł.

W Żonky dnia 23 ub.m. odbyło się zebranie dyskusyjne członków Towarzystwa rzemieślniczego "Rozwój" w sprawie podatku obrotowego. Po 2-godzinnych debatach zebrani uchwalili jednogłośnie następującą rezolucję: 1/ zupełne zniesienie podatku dla przedsiębiorstw rzemieślniczych VIII-ej kat., 2/ zniesienie podatku obrotowego do 1-no % stawki dla wszystkich przedsiębiorstw i wprowadzenie w życie tej zniżki od dnia 1 kwietnia r.b., 3/ zniesienie 10% podatku od wszystkich podatków skarbowych, jaki uchwalony był tylko na jeden rok; 4/ zniesienie kar za zwłokę do wysokości 1%; 5/ wstrzymanie egzekucji przy ściąganiu podatków, o ile ona zagraża egzystencji płatnika; 6/ w wypadku omyłek Urzędu Skarbowego przy wymiarach podatkowych, winny one być odrębnie prostowane przez Urząd bez składania odwołań, 7/ rozpatrywanie odwołań winno być uskuteczniane najpóźniej do 6 miesięcy. Do czasu rozpatrzenia odwołania płatnik obowiązany jest wnieść sumę podatku nie większą, jak kwestjonuje w swojem odwołaniu, 8/ jawność procedury podatkowej; 9/ przy ustalaniu podatku obrotowego nie wliczać w przedsiębiorstwach rzemieślniczych zupełnie uczni i wyeliminować ich jako siły niefachowe/32 osoby/.

W Suwałkach dnia 20 ub.m. zebranie, zwołane przez Towarzystwo Rzemieślnicze "Jutrzenka" w sprawie rządowych projektów podatkowych, obchodzących rzemiosło /obecnych było [illegible] osób/. Po przemówieniach powzięto rezolucję następującej treści:

Zebrani w dniu 20 marca 1930r. Rzemieślnicy Chrześcijanie m.Suwałk uchwalają:

1/ Projekt nowego opodatkowania na zasadzie fundu-

szów Izb Rzemieślniczych jest niesłuszny i obciążający dodatkowo rzemiosło i tak już przeciążone świadectwa i socjalnemi podatkami państwowymi i komunalnymi.

Domagają się sprawiedliwego podziału 15% dodatku do świadectw przemysłowych na rzecz Izb Rzemieślniczych, przyczem Izby Rzem. powinny otrzymywać także 15% dodatek od świadectw przemysłowych dla przedsiębiorstw handlowych nabywanych przez rzemieślników.

II. Zebrani uważają, że projekt Min.Skarbu o zmianie podatku przemysłowego nie uwzględnia interesów rzemiosła polskiego i domagają się: a/ natychmiastowego obniżenia podatku od obrotu, do 1% dla wszystkich warsztatów rzemieślniczych; b/ utrzymania zasady, że rzemieślnik pracujący bez żadnej siły pomocniczej nie jest obowiązany do nabywania świadectwa przemysłowego; c/ zwolnienia w myśl wyroku Sądu Najwyższego od wykupywania świadectwa przemysłowego, tych rzemieślników, którzy pracują przy pomocy jednej najemnej siły, lub jednego członka rodziny."

W Augustowie dnia 9 ub.m. zebranie związków rzemieślniczych w sprawie podatków na rzecz Izby Rzemieślniczej. Zgromadzeni na zebraniu wypowiedzieli się obwilowo przeciwko uchwaleniu dodatkowego podatku dla Izby Rzemieślniczej z uwagi na materjalne zubożenie rzemieślników.-

.-.-.-.

WOJEWÓDZ. BIAŁOSTOCKI
Nr.BB.I-1047/30 T.
Dnia 9 kwietnia 1930 roku.

Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr.4.
za miesiąc marzec 1930r.

IV. Ruch wyznaniowy.

a/ Polski Kościół Narodowy.

Wpływy Polskiego Kościoła Narodowego w powiatach łomżyńskim, ostrowskim i ostrołęckim zmalały do minimum wskutek z jednej strony przeciwdziałania duchowieństwa katolickiego i nacisku Kurji Biskupiej w Łomży z drugiej strony na to duchowieństwo, by uniknąć ono zadrażnienia stosunków z ludnością katolicką.

Przybyły w pierwszych dniach marca do wsi Malinowo w powiecie ostrołęckim duchowny Polskiego Kościoła Narodowego, Czesław Domiziak wyjechał po kilku dniach do Warszawy, gdzie stale zamieszkuje przy ul.Pańskiej Nr.90.

W powiecie kolneńskim nieznaczną akcję, które zresztą nie dała pozytywnych wyników, podejmowali na rzecz Polskiego Kościoła Narodowego Charubin Antoni i Piwowarski Antoni ze wsi Korzeniste, gminy Mały-Płock, działacze PSL Wyzwolenie.-

b/ Prawosławni - starowierzy.

Gmina starowierców w Suwałkach skoczyła dnia 19 ub.m. na ręce Starosty Powiatowego adres dziękczynno-hołdowniczy z życzeniami dla Marszałka Piłsudskiego i Rzeczypospolitej.-

3/ Stowarzyszenie Badaczy Pisma Świętego.

Powiat Wołkowyski.

W Wołkowysku dnia 23 ub.m. odbyło się zebranie członków Stowarzyszenia Badaczy Pisma Świętego, zwołane przez Zielińskiego Feliksa z Fremlowa./10/.-

Tenże Zieliński dnia 23 ub.m. zwołał zebranie we wsi Dziaki bez zezwolenia władz. Na zebraniu tem przemawiał Ludwik Kostkiewicz z Sieniawicz, zamieszkały w Warszawie przy ulicy Nowy-Zjazd 1. Ponieważ przemówienie jego zawierało momenty, obrażające uczucia ludzi innych wyznań, przeto zebranie zostało rozwiązane.-

4/ Sekta Babtystów.

Powiat Białostocki.

We wsiach Rogawka, Krupice i Klenotowo odbyły się zbory babtystów w sprawach wyłącznie religijnych /50, 40, 40/.-

Powiat Wołkowyski.

W Wołkowysku dnia 22 ub.m. odbyło się poświęcenie domu modlitwy babtystów. Przemówienia okolicznościowe wygłosili Momol Włodzimierz ze wsi Morocze w gminie Dereczyn, powiatu słonimskiego i Kirenn Antoni z Zelwy /70/.-

5/ Sekta Adwentystów.

Powiat Grodzieński.

Działacz sekty Szpica Antoni ze wsi Zakiewicze w gminie Indura zwołał dnia 8 ub.m. we wsi Odka, gminy Krynki zebranie miejscowej ludności prawosławnej w celu założenia zboru sekty adwentystów. Z pośród zgromadzonych nikt nie wyraził chęci zapisania się na członka sekty /40/.-

-.-.-.-.-.-

WOJEWÓDZTWO BIAŁOSTOCKIE
Nr.BB.I-1047/30.T.
Dnia 9 kwietnia 1930 roku.

Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr.4.
za miesiąc marzec 1930 rok.

V. Mniejszości narodowe.

I/ Żydzi:

Równie jak społeczeństwo polskie, ludność żydowska interesowała się żywo wydarzeniami na gruncie parlamentarnym, niemniej jednakże w mniejszym stopniu uzewnętrzniała swój stosunek do tych wydarzeń, jeżeli nie dotyczyły one bezpośrednio jej interesów gospodarczych. Dlatego też w działalności politycznych i społecznych organizacji żydowskich dominowała przedewszystkiem obok innych zainteresowania sprawami gospodarczemi. Wykładnikiem tego zainteresowania były liczne zgromadzenia kupców i rzemieślników żydowskich, na których uchwalano rezolucje, podkreślające konieczność obniżenia podatków dla rzemiosła i kupiectwa, przyjścia im z pomocą kredytową, i tp.

Aktualne były w dalszym ciągu kwestja żydowskiej szkoły powszechnej i akcja palestyńska. W pierwszym wypadku zasługuje na uwagę zwalczanie przez Bund w sposób namiętny i krzykliwy powszechnych szkół państwowych dla żydów, oraz ludzi, którzy w tych szkołach pracują i rodziców, którzy do tych szkół posyłają swoje dzieci. Przyczynkiem do charakterystyki tej walki była m.in. akcja Bundu w Radzie Miejskiej m.Białegostoku, która doprowadziła do tego, że Rada Miejska w trzeciem czytaniu odrzuciła budżet miasta, w którym uwzględniono pierwotnie, nieuzasadnione istotnemi potrzebami pozycje na prywatne szkolnictwo powszechne żydowskie i niewspółmiernie wyższe niż na zawodowo szkolnictwo polskie subwencje na żydowskie szkoły zawodowe.

W akcji palestyńskiej wskazywała na konieczność bardziej niż dotychczas planowego organizowania emigracji do Palestyny.-

Życie polityczne.

t Białostocki. B u n d .

asto W Białymstoku dnia 29 ub.m. zwołany przez Okręgowy Komitet Bundu zebranie w sprawie bezrobocia. Przemawiali Lew Jankiel, Jaworowska Gołda i Szobfisz Lejzor. Usiłowano uchwalić rezolucję, do czego jednakże nie dopuścił delegat Starosty ze względu na to, że zebranie nie miało charakteru wiecu /70/.-

Grodzieński. W Krynkach dnia 29 ub.m. zebranie członków miejscowej organizacji Bundu w sprawach organizacyjnych i akcji przygotowawczej do obchodu pierwszomajowego.

Łomżyński. W Łomży dnia 14 ub.m. odczyt bundowca Gajsta Pinchesa n.t. "Sprawa narodowościowa a socjalizm". Prelegent wyjaśnił, że konflikty narodowościowe przyjmują wyjątkowo ostry charakter w chwilach kryzysu ekonomicznego w państwach o ustroju kapitalistycznym. Poruszając kwestję szowinizmu niektórych grup społecznych w Polsce w stosunku do mniejszości narodowych ogólnie, a żydów w szczególności, stwierdzał, że grupy te mają na względzie przedewszystkiem konkurencję handlową. Dowodził, że stosunek ten ulegnie poprawie z chwilą zmiany na lepsze warunków ekonomicznych. W sprawie autonomji terytorjalnej i kulturalnej Gajst oświadczył, że mniejszości narodowe, zamieszkujące w zwartej masie pewne obszary Rzeczypospolitej /białorusini i ukraińcy/ winny otrzymać autonomję terytorjalną i kulturalną, jednakże w granicach Państwa, żydzi zaś autonomję kulturalną./100/

W Łomży dnia 20 ub.m. odczyt zbiorowy Makowskiego Chaima Gorodzieńskiego Icka, Rajczyka Mejera i Zamiatyna Jakóba w sprawie m.in. likwidacji "Jewsekcji" w Rosji Sowieckiej". Dowodzono, że "jewsekcja" swą błędną taktyką przyczyniła się

do zlikwidowania jej. Opozycyjnie występował komunista Olach Ennoc /9/.-

. Tamże dnia 22 ub.m. odczyt n.t."Kobieta a socjalizm", zorganizowany przez Stowarzyszenie Żydowskich Kobiet Pracujących "Jaff". Mówcy Zusman Estera i Gajst Pinches scharakteryzowali rolę kobiety w życiu społecznem i ruchu socjalistycznem, przyczem podkreślali, że kobieta może i powinna przyczynić się wydatnie do wzmocnienia kadr socjalistycznych /80/.-

W Łomży dnia 29 ub.m. wiec sprawozdawczy frakcji radzieckiej w Radzie Miejskiej. Uchwalono rezolucję protestującą przeciwko taktyce koła żydowskiego w Radzie Miejskiej za jego głosowanie razem z endecją przeciwko żądaniom żydowskich mas robotniczych i wzywającą wszystkich robotników żydowskich w mieście do poparcia żądań, wysuwanych przez frakcje Bundu w Radzie Miejskiej /200/.-

Powiat Kolneński. W Kolnie dnia 8 ub.m. odczyt Krawieckiego Eljasza, poświęcony krytyce sjonistycznej akcji palestyńskiej /45/.-

Pow. Ostrowski. W Ostrowi-Mazowieckiej dnia 13 ub.m. odczyt Korna Szlomy z Warszawy n.t."Problemy kulturalne w życiu i walce proletarjatu". Prelegent zaprzeczał, by w Rosji Sowieckiej komuniści walczyli z duchowieństwem /90/.-

Powiat	Wiece i zgromadz. z udziałem posłów.	Wiece i zgromadz. Inne.	Jednostki organizacyjne. nowe	Jednostki organizacyjne. zlikwidowane.	Uwagi.
Białystok Miasto	-	1	-	-	-
Białostocki			-	1	zamknięto-stowarzyszenie "Bibljoteka im.Pereca" w Zabłudowie.
Grodzieński		1	-	-	
Łomżyński		4	-	-	
Kolneński		1	-	-	
Ostrowski		1	-	-	

iat Augustowski. S j e n i ś c i .

W Augustowie dnia 10 ub.m. akademja ku czci Trumpeldora. /600/.

ałystok-Miasto. W Białymstoku dnia 10 ub.m. akademja ku czci Trumpeldora, rozwiązana przez przewodniczącego wskutek opozycji bundowskiej. /200/.-

Dnia następnego akademja została powtórzona przy obecności 250 osób.-

wiat Bielsk-Podl. W Bielsku-Podlaskim dnia 15 ub.m. akademja ku czci Trumpeldora /50/.-

wiat Łomżyński. W Łomży dnia 8 ub.m. akademja ku czci Trumpeldora /400/.-

W Łomży dnia 20 ub.m. odczyt dra Arona Lipmana z Warszawy o stosunku żydów do arabów. Prelegent rozstrząsał problem odbudowy Palestyny i dowodził bezpodstawności opozycji arabskiej względem żydów./60/

wiat Kolneński. We wsi Zbójna, gminy Gawrychy zebranie członków stowarzyszenia Ligi Pomocy Pracującym w Palestynie w sprawach organizacyjnych.

wiat Ostrowski. W Zarębach-Kościelnych dnia 7 ub.m. odczyt o sytuacji w Palestynie /70/.-

Tamże dnia 13 ub.m. odczyt Towarzystwa Przyjaciół pracującej Palestyny o akcji palestyńskiej./80/

wiat Suwalski. W Suwałkach dnia 13 ub.m. akademja ku czci Trumpeldora/350/

wiat Szczuczyński. W Grajewie dnia 11 ub.m. akademja ku czci Trumpeldora, zerwana przez lokalną organizację skautową "Hacofe"

owiat Wołkowyski. W Zelwie dnia 29 ub.m. akademja ku czci Trumpeldora./100

Powiat.	Wiece i zgromadz. z udziałem posłów.	Wiece i zgromadz. inne.	Jednostki organizac. nowe.	Jednostki organizac. zlikwidowane.	Uwagi
Augustowski	-	1	-	-	
Białystok-Miasto	-	2	-	jedno zerwane.	
Bielsk-Podlaski	-	1	-	-	
Łomżyński	-	2	-	-	
Kolneński	-	1	-	-	
Ostrowski	-	2	1	-	
Suwalski	-	1	-	-	
Szczuczyński	-	1	-	-	zerwane

Powiat Łomżyński. M i z r a c h i .

W Łomży dnia 15 ub.m. wieczór purymowy z okolicznościowemi przemówieniami /250/.-

Powiat Białostocki. Ortodoksi.

W Jasionówce dnia 5 ub.m. zebranie organizacyjno-sprawozdawcze Keren-Kajemet Izrael z udziałem delegata Centrali, Popowskiego Szlomy z Siedlec.-

Powiat Kolneński. Poalej-Sjon Prawica.

W Kolnie dnia 8 ub.m. zebranie w sprawach organizacyjnych akcji palestyńskiej /20/.-

Życie Kulturalno - oświatowe.

Powiat Grodzieński. W Grodnie dnia 8 ub.m. akademja, poświęcona zagadnieniom szkolnictwa żydowskiego./250/

iat Ostrowski. W Zarębach-Kościelnych pogadanka n.t. "Walka pomiędzy językiem hebrajskim a żydowskim w Palestynie /50/.-

iat Szczuczyński. W Grajewie w dniach 25 i 26 ub.m. odczyty dra Fogelsona Kronenberga ze Lwowa o zadaniach współczesnej kobiety w życiu kulturalno-oświatowem ludności żydowskiej /120, 140/.-

P r a s a .

Lokalna prasa żargonowa bardziej charakterystycznych tematów nie poruszała.

Z dniem 3 marca b.r. wydawany jest w Ostrowi-Mazowieckiej tygodnik o treści talmudyczno-moralnej p.n."Haboterach", powielany na milografie. Nakład 86 egzemplarzy. Redaktorem odpowiedzialnym jest Herszm Goelman.

Życie zawodowe.

at Łomżyński. W Łomży dnia 7 ub.m. Rada Żydowskich Związków Zawodowych urządziła odczyt zbiorowy, poświęcony krytyce kleru żydowskiego przeciwstawiającego się bundowskiemu projektowi wprowadzenia oświaty do różnych dziedzin życia społecznego i szkolnictwu świeckiemu, krytyce stosunków w Rosji i t.p. /100/.-

Życie gospodarcze.

stok-Miasto. W Białymstoku dnia 29 ub.m. zebranie Związku Rzemieślników Żydowskich w sprawach działalności Izby Rzemieślniczej i innych, obchodzących rzemieślników żydowskich./250/

: Grodzieński. W Grodnie dnia 2 ub.m. zebranie Związku Drobnych Kupców. Uchwalono rezolucję, domagającą się szeregu ulg podatkowych dla drobnego kupiectwa żydowskiego./100/

W Grodnie dnia 15 ub.m. obchód 15-toletniej rocznicy istnienia Żydowskiego Banku Ludowego, połączony z otwarciem własnego gmachu, przy ulicy Zamkowej i odsłonięciemsztandaru spółdzielczego.

Powiat Bielsk-Podlaski. W Bielsku-Podlaskim dnia 8 ub.m. zebranie członków żydowskiego Banku Ludowego. Wybrano nowy zarząd i uchwalono budżet.

Powiat Ostrowski. W Ostrowi-Mazowieckiej dnia 22 ub.m. na zebraniu rzemieślników żydów postanowiono zająć stanowisko opozycyjne względem zarządu Banku Spółdzielczego w Ostrowi.-

Powiat Szczuczyński. W Grajewie dnia 13 ub.m. walne zebranie członków żydowskiego banku spółdzielczego. Uchwalono pokrycie strat Banku w sumie 1.150 złotych, budżet na rok 1930 w wysokości 2.400 dolarów i wykluczenie 31 członków, oraz wybrano nowy zarząd./232/

Życie społeczne.

Powiat Szczuczyński. W Grajewie dnia 30 ub.m. walne zebranie członków stowarzyszenia "Gemiłus Chesed" w sprawach kasowych i organizacyjnych.

Pozatem organizacje społeczne odbyły ogółem około 30 zebrań sprawozdawczych i organizacyjnych.-

Życie sportowe.

Powiat Łomżyński. W Łomży dnia 15 ub.m. wieczór sportowy, zorganizowany przez stowarzyszenie "Jutrznia". ~~Pozatemxorganizacjexxsportowe~~

Pozatem organizacje sportowe w Województwie urządziły 15 zebrań.-

2/ Białorusini.-

Życie społeczne ludności białoruskiej wyczerpuje nikła naogół działalność Towarzystwa Szkoły Białoruskiej, zazębiająca się coraz widoczniej z działalnością Białoruskiego Włościańsko-Robotniczego Klubu Poselskiego, omawianą wyczerpująco w sytuacyjnych sprawozdaniach tygodniowych. Pomimo stosunkowo znacznych wysiłków BWRKP, idących w kierunku ożywienia poszczególnych kół Towarzystwa Szkoły Białoruskiej, koła te stopniowo zamierają. Przyczyny tego należy dopatrywać się w konsekwencjach antypaństwowych poczynań BWRKP, do których wciągane są przedewszystkiem koła TSB. Prowadzona przez BWRKP w poprzednich miesiącach akcja przygotowawcza do Europejskiego Kongresu Chłopskiego objęła na terenie Województwa Białostockiego białoruski element radykalny, zgrupowany w kołach Towarzystwa Szkoły Białoruskiej. Dlatego też represje organów bezpieczeństwa publicznego i władz sądowych, skierowane przeciwko temu elementowi, godziły pośrednio w Towarzystwo Szkoły Białoruskiej i jako takie przyczyniały się wydatnie do ograniczania jego działalności.

Współpraca ludności białoruskiej z polskiemi organizacjami społecznemi dostrzegana była jedynie w powiecie bielskim, gdzie ponad stu białorusinów, przeważnie byłych członków BWRHromady w czasie legalnego jej istnienia zapisało się na członków Związku Drobnych Rolników.

Niezależnie od BWRKP i TSB akcja o charakterze polityczno-społecznym prowadzona była w powiecie białostockim przez nieprzychylnie usposobionych do państwowości polskiej księży narodowości białoruskiej Reszecia, Sirko i Ostrowskiego Adama. Szczegóły tej akcji uwzględnię w oddzielnem sprawozdaniu do Ministerstwa.-

Powiat Białostocki.

W Topilcu dnia 23 ub.m. odbyło się zebranie członków koła TSB przy udziale Kuźmina Szymona, prezesa Zarządu Okręgowego TSB w Białymstoku. Wybrano Działkowicza Stefana na sekretarza i Poźniaka Jana na zastępcę sekretarza koła, zdecydowano powiększyć bibljotekę i domagać się przyznania przez gminę na cele kulturalno-oświatowe Towarzystwa znaczniejszej subwencji. /16/.-

Białystok miasto. Zarząd Okręgowy TSB w Białymstoku otrzymał w dniu 14 ub.m. polecenie delegowania na zjazd delegatów TSB w Wilnie dnia 19 marca jednego ze swych członków. Na zjazd ten wyjechał Sidorowicz Konstanty, sekretarz Zarządu Okręgowego, który po powrocie z Wilna oświadczył, że przedmiotem obrad zjazdu była sprawa zmiany systemu pracy organizacyjnej w TSB.

W Białymstoku dnia 30 ub.m. odbyło się zwyczajne zebranie członków lokalnego koła TSB, na którem uchwalono następującej treści rezolucję:" Członkowie TSB w Białymstoku, dowiedziawszy się z gazet o niegodnem i niewłaściwem postępowaniu Centralnego Komitetu TSB w Wilnie , który namówił chłopów do zerwania szyldów ze Spółdzielczego Banku Białoruskiego w Wilnie i Sekretarjatu Białoruskiego Włościańsko-Robotniczego Klubu Poselskiego w celu spowodowania rozłamu w TSB, postępowanie takie piętnujemy i uznajemy je za haniebne"/20/.

-.-.-.-

Ogólnie koła TSB odbyły w marcu sześć zebrań i urządziły siedem wieczorków scenicznych, które dały Towarzystwu dochód w sumie około 600 złotych.

69

3/ Ukraińcy.

iat Suwalski.

Kolonja ukraińska w Płociczanem /emigranci polityczni/ w dniu 19 marca złożyła na ręce Starosty Powiatowego w Suwałkach pisemne życzenia dla Marszałka Piłsudskiego i zapewnienia o swej gotowości do współpracy z władzami i ludnością polską nad budową potęgi Rzeczypospolitej.

Wspomniana kolonja dnia 23 ub.m.urządziła obchód ku czci Tarasa Szewczenki /30/.-

Białystok-sto.

Dnia 16 ub.m. w mieszkaniu Leona Makarewicza i pod jego przewodnictwem odbyło się zebranie członków oddziału Ukraińskiego Centralnego Komitetu w R.P. Omawiano stosunki w Rosji Sowieckiej i teror władz sowieckich względem kulturalnego ruchu ukraińskiego na Ukrainie Sowieckiej./25/.-

4/ Rosjanie.

Białystok-sto.

Dnia 26 ub.m.wybrano do nowego zarządu Rosyjskiego Towarzystwa Dobroczynności Kiciuszowską Nadzieję, właścicielkę majątku pod Białymstokiem, Lebiediewą Eugenję, Strzelbicką, Mejera, Bibiłko i Jaworskiego /29/.-

5/ Litwini.

iat Suwalski.

Prezes Oddziału Litewskiego Towarzystwa Św.Kazimierza we wsi Klejwy, gminy Krasnopol, Michał Sidor wygłosił tamże odczyt o kierunkach wychowania młodzieży litewskiej./22/.-

70

WOJEWODA BIAŁOSTOCKI

Nr.BB.I-1440/30.

Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr.5 za miesiąc kwiecień 1930 r.

Białystok, dnia 9. maja 1930 roku.

T A J N E - P I L N E .

Do

Ministerstwa Spraw Wewnętrznych
Pan Dyrektor Departamentu II.

w W a r s z a w i e .

Przesyłam sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr.5. za miesiąc kwiecień 1930 rok.

Z A W O J E W O D Ę :

/ M. S Y S K A /
NACZELNIK WYDZIAŁU BEZP.PUBL.

Odpisy otrzymują:

1/ Pan Wojewoda w Wilnie,
2/ " " w Brześciu n/Bugiem,
3/ " " w Nowogródku,
4/ " " w Warszawie,
5/ " " w Tarnopolu,
6/ " " w Stanisławowie,
7/ " " w Lublinie,
8/ " " w Łodzi,
9/ Pan Prokurator przy Sądzie Apel. w Warszawie,
10/ " " " " " w Wilnie,
11/ " " " " Okr. w Białymstoku,
12/ " " " " " w Grodnie,
13/ " " " " " w Suwałkach,
14/ " " " " " w Łomży,
15/ Sam.Ref.Informac. DOK.III. w Grodnie,
16/ " " " DOK. I. w Warszawie,
17/ " " " DOK. I. w Brześciu nad Bugiem,
18/ K.O.P. "Brygada Grodno",
19/ Wszyscy Panowie Starostowie Powiatowi Województwa Białostockiego,
20/ Pan Starosta Grodzki w Białymstoku
21/ Pan Naczelnik Urzędu Śledczego w/m.

WÓDA BIAŁOSTOCKI
BB.I-1440/30.T.
stok, dn.10 maja 1930 r.

Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr.5
za miesiąc kwiecień 1930 r.

I. Sytuacja ogólna.

Podkreślone w poprzednim sprawozdaniu przesunięcia, jakie zaszły w ogólnym układzie stosunków społeczno-politycznych na terenie Województwa Białostockiego /secesja ostrołęckiej grupy Stronnictwa Chłopskiego na rzecz BBWzR., znaczna utrata wpływów w Łomży przez PPS., osłabienie wśród robotników w bielskim okręgu przemysłowym orjentacyjj na PPS. i niekorzystna dla niej zmiana nastrojów wśród robotników w białostockim okręgu przemysłu włókienniczego/, niezostały zupełnie wykorzystane przez polityczne grupy prorządowe dla zmniejszenia stanu posiadania stronnictw opozycyjnych.-

Poza PPS.d.Frakcja Rewolucyjna, która w białostockim okręgu przemysłowym wyrugowała wpływy PPS.CKW. z dwóch ważniejszych ośrodków przemysłowych /Czarna-Wieś i Choroszcz/ wspomniane ugrupowania nie starały się wykorzystać wymienionych wyżej przesunięć, ani też nie przeciwdziałały skutecznie akcji organizacyjnej i propagandowej stronnictw opozycyjnych, aczkolwiek stronnictwa te w kwietniu ze szczególną ostrością występowały przeciwko Rządowi.

Fakt powołania Rządu Premjera Sławka oceniany był przez opozycje wyraźniej dopiero w pierwszej połowie ub.miesiąca. Pod tym względem zgodne były zdania wszystkich ugrupowań opozycyjnych, które starały się zasugerować społeczeństwo, że Marszałek Piłsudski rzucił na front "wewnętrznej walki ze znaczną większością narodu gwardję" co świadczy o tem, że uważa sytuację za decydującą.

Określenia, że Rząd Premjera Sławka jest Rządem walki ze społeczeństwem, które domaga się zaprzestania walk wewnętrznych, aby w

spokojnej atmosferze podjęta [illegible] mogła niezwłocznie akcja naprawy gospodarczej w kraju, że Rząd pogłębi Państwo w ostateczną ruinę gospodarczą, sabotowaniem Sejmu osłabi kompletnie pozycję Polski na terenie międzynarodoeym i t.p., powtarzane były stale przez działaczy wszystkich bez wyjątku opozycyjnych ugrupowań politycznych i ich organa prasowe.

PPS.CKW. / poseł dr.M.Czarnecki we "Wspólnej Pracy"/ podkreślała, że jeśli Rząd Premjera Sławka nie da sobie rady z życiem gospodarczem Polski, to spokojni obywatele mogą dać posłuch zwolennikom pięści i na pięść.od góry dać taką samą odpowiedź od dołu, zaś Stronnictwo Narodowe wyrażało obawę, by Rząd nie dał się wciągnąć do zbrojnej koalicji, dążącej do rozbioru Rosji Sowieckiej, co byłoby zgubnem dla Polski.

Oświadczenie Premjera, że Rząd odwoła się do opinji społeczeństwa przez przeprowadzenie wyborów do Sejmu było przedmiotem obszernych rozważań prasy Stronnictwa Narodowego i Ch.D. a niemniej także przemówień wiecowych działaczy opozycyjnych. I w tym wypadku mniej więcej zgodnie wypowiadano przekonanie, że opozycja nie ma zastrzeżeń przeciwko wyborom, a równocześnie dodawano z tupetem, że wybory te przyniosłyby olbrzymie zwycięstwo grupom opozycyj, nie zaś obozowi pomajowemu.

Budzącą wreszcie żywe zainteresowanie stronnictw politycznych była kwestja zjednoczenia stronnictw chłopskich. Szczególnie interesowała ona Ch.D. jako sojuszniczkę PSL.Piast z okresu wyborów do Sejmu roku 1928. Charakterystyczne jest w tej materji wypowiedzenie się posła Karola Wierzbaka /Stronnictwo Narodowe/ na łamach organu Ch.D.,grodzieńskiego "Nowego Życia". Poseł wręcz nie wierzy, by doszło do zjednoczenia stronnictw chłopskich, a raczej do przystąpienia do bloku chłopskiego PSL."Piast", które - jego zdaniem - w wypadku zblokowania się ze Stronnictwem Chłopskiem i PSL. "Wyzwolenie" musiałoby zerwać z popierającą je ludnością wiejską

z uwagi na zasadniczy stosunek jej do Kościoła Katolickiego. Prasa prorządowa w deklaracji stronnictw chłopskich o ich zjednoczeniu się widziała jedynie chęć stworzenia pozorów jednolitego frontu i zastraszenia Rządu, przyczem wyrażała przeświadczenie, że gdyby nawet działacze chłopscy nie obstawali przy swych, starych hasłach i programach to na utworzenie bloku stronnictw chłopskich nie pozwolą osobiste ambicje i własne interesy lokalnych wielkości partyjnych. W terenie kwestja ta nie nabrała jeszcze cech aktualności, tembardziej, że deklaracje stronnictw chłopskich na gruncie Sejmowym przeczą poczynania lokalnych ich działaczy, którzy muszą brać pod uwagę nastroje ludności wiejskiej. Nastroje te w ostatnim czasie kształtują się niezbyt korzystnie dla stronnictw chłopskich z racji nie znacznej w[illegible]dzie, lecz już widocznej zwyżki cen na ziemiopłody. Związana z spodziewana poprawa konjunktury gospodarczej wsi przyczynić się może do uspokojenia umysłów ludności wiejskiej i uczynić ją mniej podatną na agitację. Dlatego też Stronnictwa opozycyjne zaostrzyły wystąpienia przeciwko Rządowi, dotyczące gospodarczego położenia wsi, starając się zbogatelizować tę drobną poprawę i kładąc duży nacisk na bardzo znaczne obciążenie podatkowe ludności wiejskiej.

Mniej korzystnie kształtowała się konjunktura gospodarcza w miastach i ośrodkach przemysłowych, sezon bowiem wiosennego ożywienia przemysłu jeszcze się nie rozpoczął. W związku z tem pozostawała ożywiona działalność organizacyj gospodarczych i rzemieślniczych, które starały się z-aktualizować sprawę reformy podatkowej i wprowadzenia ulg podatkowych dla kupiectwa i rzemiosła.

Korzystnie układało się życie społeczne ludności polskiej, które w sumie jego przejawów jest wykładnikiem zrozumienia tej ludności dla i[illegible] i współpracy z Rządem.

Z życia mniejszości narodowych zasługuje na podkreślenie wzrost orjentacyj ludności białoruskiej na lojalne ustosunkowanie się do państwowości polskiej i władz. Ludność ta coraz częściej współpracuj z władzami i ludnością polską.

Godną również uwagi jest akcja organizacyj żydowskich w samor dach, nastawiona na wykorzystanie finansowych możliwości dla szkolni ctwa żydowskiego i żydowskich organizacyj kulturalno-oświatowych.-

-:-:-:-:-:-:-:-:-:-:-

WOJEWODA BIAŁOSTOCKI
Nr.BB I-1440/30.T.
Dnia 10 maja 1930 roku.

Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr.5L
za miesiąc kwiecień 1930 rok.

II. Polski ruch polityczny.

a/ Bezpartyjny Blok Współpracy z Rządem.

Działalność w terenie w dalszym ciągu słaba, aczkolwiek cokolwiek żywsza, niż w miesiącach poprzednich. Zwężania się wpływów nie zauważono. Powstałe w marcu b.r. możliwości rozszerzenia tych wpływów w okręgu łomżyńskim i bielskim okręgu przemysłowym nie zostały wykorzystane, szczególnie w okręgu łomżyńskim, gdzie PPS.CKW. wspólnie z PSL."Wyzwolenie" rozpoczęły akcję organizowania Związku Zawodowego Rolników. Słabsze, niż w marcu b.r. było reagowanie lokalnej prasy prorządowej na wystąpienia stronnictw opozycyjnych i zainteresowanie się tejże prasy wypadkami politycznymi w terenie. Zarówno secesja ostrołęckiej grupy Stronnictwa Chłopskiego na rzecz BBWzR., jako-też dostrzegane rozluźnianie się centrolewu w terenie nie zostały należycie uwypuklone na łamach traktowanej prasy, która najczęściej zapełnia swe szpalty artykułami politycznymi, nadsyłanymi jej przez agencje prasowe. Wyjątek pod tym względem do pewnego stopnia stanowi "Głos Obywatela", który odzwierciadlał życie i działalność polskich organizacyj społecznych, orjentujących się na BBWzR.

Pismo to w artykule "Opinja społeczeństwa" stwierdzało przy omawianiu oświadczenia Premjera Walerego Sławka, złożonego na posiedzeniu klubu parlamentarnego BBWzR., że Rząd dążyć będzie do rozwiązania obecnego Sejmu i do przeprowadzenia nowych wyborów, jest bowiem przekonany, że opinja społeczeństwa polskiego w wyborach sejmowych da odpowiedź, co wybiera - spokojną i konsekwentną pracę twórczą

dla dobra i potęgi Państwa, czy też anarchiczne i demagogiczne warcholstwo, które jedynie wygody partyj i posłów ma na względzie.

W dalszych rozważaniach na temat przyszłych wyborów pismo w artykule "Koniec złudzeń" wyraża przekonanie, że przyjście do władzy Rządu o określonem obliczu politycznem dowodzi, że minął już okres złudzeń politycznych i rzeczywistość rzeczywista zajęła miejsca rzeczywistości urojonej. Następnie podkreśla ono, że dla opozycji zły stan gospodarczy kraju jest przedewszystkiem świetną okazją polityczną do urabiania odpowiednio myśli i dusz społeczeństwa, któremu należy szeroko otwierać na to oczy, aby dowiedziało się, czego ma się od kogo spodziewać. Zdaniem pisma, przyszłe wybory spowodują przewartościowanie wszystkich fałszywych wartości, jakiemi teraz są przesycone wyobrażenia mas, obrabianych wciąż przez nieuczciwą agitację.

Pod tym samym kątem widzenia rozpatrywał kwestję wspomnianych wyborów "Przegląd Łomżyński", który w artykule "Siła moralnego prawa" podkreślał, że sprawa martwych praw i przywilejów partyjnictwa, zgodnie z zapowiedzią Premjera Sławka, będzie oddana do przesądzenia w dniu wyborów całemu społeczeństwu i, że nowe wybory sejmowe zdecydują, czy zwolennikom dawnego złego obyczaju w Polsce dla zachowania litery potępionej ustawy, wolno jest paraliżować i hamować rozwój 30 miljonowego Państwa.

Traktując o wyborach, "Przegląd Łomżyński" przeciwstawiał martwym i aktywnym przepisom istniejącej Konstytucji narastające od lat czterech prawo niepisane jeszcze, ale mocniejsze od pisanego, bo dyktowane moralnym nakazem polskiego życia i zaznaczał, że nie może być istotnego konfliktu między martwą literą ustawy, a żywem poczuciem nowego, narastającego prawa, gdyż wielkie konflikty historyczne nie mogą być rozwiązywane tą metodą podrzędnych kauzyperdów, jakoby chcieliby do kwestji naprawy Konstytucji zastosować posłowie z opozycji.

74

Sprawami, związanemi z poczynaniami Rządu w dziedzinie naprawy gospodarczej Państwa, zajmował się dość szczegółowo grodzieński "Przegląd Kresowy", który przekonywał społeczeństwo, że na każdym kroku może natrafiać na celową pracę Rządu, która już w dniu jutrzejszym zacznie wydawać swe owoce. Zdaniem pisma, jest wszakże najważniejszą rzeczą, by od wytężonej pracy na rzecz dnia jutrzejszego nie odrywano Rządu i społeczeństwa ani na moment swarami i waśniami, jakie rodzić się zawsze muszą w atmosferze jednostkowych interesów. Dla pisma nie ulega wątpliwości, że właśnie Sejm stwarzał te swary i waśnie, dlatego też teraz, kiedy zbiorowy wysiłek społeczeństwa chce w spokoju kontynuować dalszy postęp poprawy gospodarczej, Sejm winien nie przeszkadzać ani Rządowi ani krajowi.-

Równocześnie pismo daje wyraz przekonaniu, że Rząd Premjera Składkowskiego w trosce o gospodarcze i polityczne jutro Polski nie zawaha się przed rozwiązaniem Sejmu w tym wypadku, gdyby Sejm nadal rzucał mu kłody pod nogi w jego pracy nad zwalczaniem kryzysu gospodarczego. Rząd Premjera Składkowskiego bowiem, według przeświadczenia pisma, posiada wszelkie dane na to, ażeby w walki przeciwko kryzysowi gospodarczemu wyjść zwycięsko i ażeby dać w ten sposób odprawę opozycji, która w trudnościach państwowo-gospodarczych widzi tylko atuty do walki z rządami Marszałka Piłsudskiego. "Przegląd Kresowy" jest przeświadczony, że Rząd Premjera Składkowskiego nie popełni takiej omyłki w rachunku, jaką popełnił b.Premjer Bartel, który zadaną Sejmowi całkowitą gwarancję lojalnej i najdalej idącej z nim współpracy, został przez tenże Sejm wezwany brutalnie do ustąpienia.

Rozpatrując poszczególne momenty kryzysu gospodarczego w kraju, "Przegląd Komżyński" wskazywał na niepokojące zjawisko zalewania przez Sowiety rynku polskiego wyrobami przemysłowymi, produkowanymi na eksport po cenach bezkonkurencyjnych dla celów propagandowych i podkreślał, że miarodajne czynniki powinny jak najrychlej korzystając z braku konwencji handlowej z Rosją, przeciwdziałać praktykom

Gminnowym Sowietom.

Białystok-Miasto. Z j a z d

Dnia 26 ub m. w lokalu Sekretarjatu Wojewódzkiego odbył się zjazd Wojewódzki przedstawicieli rad powiatowych przy udziale b. premjera dra Switalskiego, generalnego sekretarza BBWzR. Siedleckiego senatora Romana, wojew. wicewojewody dra Dziadosza, Starosty Grodzkiego w Białymstoku i Starosty Powiatowego w Białymstoku /37/.-

Powiat Augustowski. Ruch organizacyjny

W osadzie Raczki zostało zorganizowane lokalne koło BBWzR, liczące 16 członków, do którego zarządu tymczasowego wybrano Władysława Janickiego, urzędnika celnego z Lipówki - prezes, Paprockiego Wiktora z majątku Dowspuda - wiceprezes, Kujałowicza Józefa z osady Raczki - sekretarz i Sienkiewicza Andrzeja z osady Raczki - skarbnik, oraz Opałko Karola, Buragasa Leona i Kartosińskiego - członkowie.

Zebranie zamknięte.

We wsi Bargłów dnia 6 ub m. zebranie, zwołane przez sekretarza powiatowego Lucjana Szarlaka, który wygłosił referat o sytuacji gospodarczej w kraju /30/.-

Powiat Kolneński. Ruch organizacyjny.

Zorganizowane zostały komitety gminne w Małym-Płocku, Rogienicach, Stawiskach i Przytułach.

Zebranie zamknięte.

We wsi Borkowo, gminy Mały-Płock zebranie sympatyków z referatem kierownika Sekretarjatu Powiatowego Sulimy Szlmaniewicza o sytuacji politycznej i gospodarczej w kraju /200/.-

b/ PPS d.Frakcja Rewolucyjna.

W powiecie ostrowskim zupełny zanik działalności. Skompromitowany na gruncie samorządowym Bański Władysław ostatnio przerz

cił swą działalność na teren wiejski. Zamierza on rozpocząć akcję organizacyjną naszrzecz Związku Drobnych Rolników /grupa Morelowskiego/, który w chwili obecnej na terenie Województwa Białostockiego nie stanowi pozytywnej wartości dla politycznych grup prorządowych.

W białostockim okręgu przemysłowym działalność PPS.d.Frakcja Rewolucyjna była o tyle pozytywna, że doprowadziła do całkowitego wyparcia wpływów PPS.CKW. w Czarnej - Wsi i Choroszczy, powiatu białostockiego. Sprawdzianem tego jest fakt, że w Czarnej-Wsi, gdzie w latach poprzednich demonstrowało w dniu pierwszego maja pod sztandarami PPS.CKW. do 500 osób, w roku bieżącym robotnicy odmówili zupełnie brania udziału w pochodzie, zapowiedzianym przez OKR.BPS.CKW. Białystok.i, że w Choroszczy odbyły się w dniu 1-go maja pochód i wiec PPS.d.Frakcja Rewolucyjna przy udziale około 150 osób.

Zaznaczyć należy, że dotychczasowe powodzenie akcji organizacyjnej i propagandowej PPS.d.Frakcja Rewolucyjna w powiecie białostockim może w poważnym stopniu wpłynąć na zmianę nastrojów wśród robotników, zależeć to jednakże będzie w dużym stopniu od umiejętnie prowadzonej nadal i stale nasilanej pracy od góry, element bowiem robotniczy, który objęła ostatnio swymi wpływami PPS.d.Frakcja Rewolucyjna, nie-posiada jeszcze wyrobienia politycznego i społecznego.

at Białostocki. Zgromadzenia publiczne.

W Czarnej-Wsi dnia 12 ub.m. wiec, który doprowadził do utworzenia się tamże Komitetu Miejscowego PPS.d.Frakcja Rewolucyjna w składzie - Sobierajski Roman - prezes, Grad Franciszek - sekretarz i Pawelski Wacław - skarbnik. Wiec usiłowała rozbić opozycja PPS.CKW. z członkami OKR.Białystok Reginella Aleksandrem i Kapitułką Tomaszem na czele. Opozycja ta uspokoiła się dopiero wtedy, gdy przemawiający na wiecu Bekierski Władysław zagroził jej, że ujawni

publicznie nazwiska tych działaczów PPS CKW., którzy w restauracyjnych w Białymstoku pili z przemysłowcami i zbierali od nich pieniądze na likwidację strajku włókniarzy /300 osób/.

Obecnie PPS.d.Frakcja Rewolucyjna liczy w Czarnej-Wsi ponad 100 członków, których liczba stale się zwiększa.

W Choroszczy dnia 13 ub.m. wiec z udziałem Przytuły Józefa z Białegostoku, który zaglizował działalność stronnictw opozycyjnych, podkreślał konieczność rozwiązania Sejmu i krytykował poczynania Magistratu w Choroszczy. /300/

Obecnie w Choroszczy PPS.d.Frakcja Rewolucyjna posiada dobrze zorganizowany Związek Zawodowy Robotników Przemysłu Budowlanego, liczący ponad 250 członków.-

Zebranie zamknięte.

W Czarnej-Wsi dnia 29 ub.m. zebranie, na którem Przytuła Józef potępiał działalność PPS.CKW., podnosił zasługi Marszałka Piłsudskiego i wzywał zebranych do wzięcia udziału w pierwszomajowym pochodzie PPS.d.Frakcja Rewolucyjna w Białymstoku /70 osób/.-

c/ Monarchistyczna Organizacja Wszechstanowa.

Przejawów działalności nie notowano.

d/ Stronnictwo Narodowe.

Działalność w terenie słabsza, niż w marcu. Nastawienie jej szło w kierunku przekonywania społeczeństwa, że rządy pomajowe i Marszałek Piłsudski angażują się w sprawie koalicji mocarstw europejskich, która kosztem Polski zamierza wystąpić angresywnie w stosunku do Rosji Sowieckiej, że obóz pomajowy uległ kompletnemu rozbiciu i stanowi w chwili obecnej tylko znikomą garstkę, niezdolną do pracy twórczej i, że przyjście do władzy Rządu Premjera Sławka było wyzwaniem, rzuconem całemu narodowi.

Ostrze wystąpień agitacyjnych Stronnictwa zwrócone było w dalszym ciągu przeciwko Ministrowi Czerwińskiemu. Łomżyńskie "Życie i Praca" w artykule "Jakie ma być nasze stanowisko" wobec p.Ministra Czerwińskiego" wyraziło wręcz oburzenie z racji objęcia teki Ministra Oświaty w gabinecie Premjera Sławka przez p.Czerwińskiego i wytoczyło przeciwko Panu Ministrowi cały szereg zarzutów, mających ilustrować negatywny stosunek Ministra Czerwińskiego do Kościoła Katolickiego i religji. Wystąpienia przeciwko Ministrowi Czerwińskiemu w prasie wiązały się przyczynowo z akcją terenową, obliczoną na odgrodzenie społeczeństwa, a zwłaszcza ludności wiejskiej od nauczycielstwa, myślącego państwowemi kategorjami. Na tym gruncie uwypukliła się wyraziście akcja kleru katolickiego, który konsekwentnie zmierza do utrudnienia nauczycielstwu pracy państwowotwórczej wśród ludności wiejskiej. Przeciwko temu nauczycielstwu ze strony duchowieństwa wysuwane są znajdujące u ludności wiejskiej posłuch zarzuty, że nauczycielstwo pozostaje pod wpływem wrogich Kościołowi Katolickiemu czynników i oddziaływuje zgubnie na młodzież.

Wykładnikiem agitacji Stronnictwa, wymierzonej przeciwko obozowi pomajowemu jest artykuł "Życia i Pracy" pod tytułem "Czas z tem skończyć", którego autor zaznacza, że sanacja doraźnemi korzyściami zjednywała sobie dotychczas zwolenników, a następnie dodaje " Dziś jest inaczej, dziś cała opinja woła, że czas z tem skończyć, dziś nikogo okłamać ani oszukać się nie da. Tylko garstka pozostała przy obozie sanacji majowej, garstka tych, którzy samodzielnie nie umieją myśleć, garstka tych, którzy popierają i idą slepo za tymi, którzy posiadają władzę bez względu na ich wartość, dla karjer, zaszczytów, orderów, dla żłobu - ale tych jest tylko garstka znikoma. Ogół społeczeństwa wie, kto jest odpowiedzialny za straszny stan gospodarczy Państwa, za upadek moralny i rozwydrzenie polityczne, za 300 tysięcy bezrobotnych, za zastój w handlu, w przemyśle, beznadziejne położenie rolnictwa, wzrost komunistycznej propagandy,

podcinanie wpływów Kościoła Katolickiego." Tego rodzaju agitacja prowadzona jest w terenie również przez duchowieństwo katolickie, które w sposób niewybredny wskazuje na Rząd jako na sprawcę obecnego kryzysu gospodarczego i pogorszenie bytu włościan, a co więcej nawet zarządza modły na intencję zmiany Rządu. Jako fakt konkretny podaję, że dnia 20 ub.m. na rannem nabożeństwie ksiądz Wacławski Wacław, proboszcz w Brańszczyku, powiatu ostrowskiego wygłosił kazanie, w którem m.in. oświadczył dosłownie:" Źle się dzieje w Polsce, bo od czterech lat rządzą piłsudczycy, którzy więcej wierzą w Piłsudskiego, aniżeli w Boga. I tak Starosta odprawia nabożeństwo do Wojewody, Wojewoda do Ministra, a Minister do Piłsudskiego. Wzajemnie się sobie kłaniają i trzymają się mocno za ręce. A tym-czasem w Polsce bieda coraz gorzej ludziom dokwiera. Zwracam się przeto do Pana Jezusa Zmartwychwstałego z prośbą, by Rząd poprawił się i rządził po Bożemu, lub też ustąpił miejsca innym ludziom mądrym, bo obecny Rząd jest zupełnie głupi i rządzi głupio".

Pozatem Stronnictwo dowodziło, że obóz pomajowy nie wypełnił warunków, pod których auspicjami dokonany został przewrót majowy, nie poprawił bowiem stanu gospodarczego Polski i nie dokonał zmiany Konstytucji, a przeciwnie prowadził rozrzutną gospodarkę i doprowadził do tego, że od listopada 1929 roku zmniejszają się stale dochody Państwa z podatków i monopolów.

iat Łomżyński. O d c z y t .

W Łomży dnia 13 ub.m. odbył się odczyt Jana Mozdorfa z Warszawy n.t.:" Gdańsk czy Kijów" /o kierunek ekspancji narodowej/. Prelegent wskazywał na konieczność posiadania przez Polskę Gdańska i, ażeby dokładniej podkreślić tę konieczność odwoływał się do historji, zaznaczając, że już Olbracht, Batory i Puławski wskazywali, iż bez Gdańska nie może być mowy o Kijowie.

Omawiając postanowienia Traktatu Wersalskiego, Kozdorf powoływał się na zabiegi Romana Dmowskiego co do przyznania Polsce morza z Gdańskiem, którego posiadanie jest podstawowym warunkiem możliwości rozszerzenia granic Polski na Wschód. Następnie prelegent specjalnie krytykował taktykę wojenną Marszałka Piłsudskiego w roku 1920, potępiał rządy pomajowe wogóle, a w szczególności Rząd Premjera Bartla, który, zdaniem preleganta, przy zawieraniu umowy z Niemcami odstąpił od żądania przyłączenia Gdańska do Polski, zarzucał nieznajomość rzeczy i nieudolność Ministrowi Zalewskiemu. Dalej podkreślał, że państwa koalicyjne noszą się z zamiarem podziału Rosji Sowieckiej pomiędzy Anglję, Francję, Turcję, Niemcy i Polskę i w tym celu usiłują wciągnąć Polskę do wojny, dla której prowadzenia Polska musiałaby zadłużyć całe pokolenie. Odczyt został zakończony okrzykiem na cześć Romana Dmowskiego /100/.

t Sokólski. Ruch organizacyjny.

Instruktor Stronnictwa, emerytowany major Owoc przystąpił do organizowania kół parafjalnych. Pracę w tym kierunku prowadzi pośrednio przez duchowieństwo katolickie i Stowarzyszenie Młodzieży Polskiej. Specjalnie dąży do rozbicia Związku Strzeleckiego. Owoc opłacany jest przez proboszczów parafij.-

Szczuczyński. Zgromadzenie publiczne.

We wsi Grabowo dnia 4 b.m. wiec posła Staniszkisa nie-zgłoszony Starostwu. Treścią przemówienia posła na wiecu była krytyka rządów pomajowych i ilustracja katastrofalnego położenia gospodarczego w kraju. Nastrój zgromadzonych apatyczny. /120/

e/ Obóz Wielkiej Polski.

t Ostrołęcki. Ruch organizacyjny.

We wsi Troszyn powstało koło, do którego zarządu weszli: Stanisław Dyspolski - prezes, Zygmunt Zaorski-skarbnik, i Stanisław Damięcki - sekretarz. Na członków koła /placówki/ zapisało się do-

tychczas 30 osób z pośród mieszkańców wsi Troszyn. Nadesłane placówce przez Dzielnicę Warszawską regulamin prac placówki młodych i wskazania ideowe Obozu Wielkiej Polski załączam w odpisie.-

f/ Stronnictwo Chrześcijańskiej Demokracji.

Działalność w terenie znikoma. Organ Stronnictwa w Województwie grodzieńskie "Nowe Życie" rozpatrywało fakt powołania przez Pana Prezydenta Rzeczypospolitej Rządu Premjera Sławka w płaszczyźnie zaszłych w Europie wydarzeń politycznych w tym czasie. Zdaniem pisma Rząd Prejmera Sławka jest nie jako wykładnikiem wojny wewnętrznej z większością społeczeństwa, rządem siły, zaufania jednostki lecz nie zaufania olbrzymiej części narodu, jest raczej rządem wojny wewnętrznej, który nie daje gwarancji uspokojenia walk wewnętrznych w kraju, od czego zależy poprawa gospodarcza Państwa.

Przechodząc do zapowiedzi Pana Premjera Sławka, że Rząd odwoła się do opinji społecznej przez przeprowadzenie wyborów do Sejmu, "Nowe Życie" daje wyraz przeświadczeniu, że wybory przyniosą obozowi narodowemu ogólne zwycięstwo i daje wyraz przekonaniu, że w płaszczyźnie akcji wyborczej nastąpi skonsolidowanie sił społecznych kraju, co znów w konsekwencji wzmocni pozycje przyszłych posłów w Sejmie. Dlatego też pismo twierdzi, że rozpisanie wyborów do Sejmu zostanie przyjęte z zadowoleniem przez obóz narodowy, który pragnąłby jedynie tego, by wybory przeprowadzone były uczciwie. Zarazem zauważa, że Sejm obecny nie może się cofnąć wraz podjętej walce o usunięcie Rządów, które od lat czterech wykazują całkowitą nieumiejętność gospodarowania krajem.-

Charakterystyczny jest artykuł posła Karola Wierzchka w "Nowem Życiu", traktujący o sprawie zjednoczenia stronnictw chłopskich

Poseł Wierczak podkreśla, że w tym czasie, kiedy na gruncie parlamentarnym przywódcy stronnictw chłopskich zabiegają o doprowadzenie do fuzyj tych stronnictw,w terenie dostrzegane są coraz częściej wypadki nie-wybrednej walki pomiędzy PSL."Wyzwolenie" i Stronnictwem Chłopskiem , a także pomiędzy PSL."Wyzwoleniem" i Stronnictwe Chłoppkiem z jednej , a PSL"Piast z drugiej strony. Posłowi Wierczakowi chodzi specjalnie o stosunek PSL."Piast" do koncepcji zjednoczenia stronnictw chłopskich. Według jego przekonania, PSL. "Piast", gdyby istotnie zjednoczyło się z PSL"Wyzwoleniem" i Stronnictwem Chłopskiem, musiałoby zerwać z idącymi dotychczas za nim masami włościańskiemi, które nie wyrzekną się nigdy obrony znaczenia i powagi Kościoła Katolickiego. Poseł Wierczak dopatruje, że ze zjednoczenia chłopskich stronnictw, które nie mogą mieć wspólnego programu twórczego, ani Polska, ani wieś Polska korzyści mieć nie mogą.

t Szczuczyński. Zebranie zamknięte.

W Grajewie dnia 6 ub.m. zebranie członków lokalnego koła Stronnictwa za specjalnemi zaproszeniami. M.in. referat na zebraniu wygłosił poseł Staniszkis ze Stronnictwa Narodowego. Referat ten dotyczył wyłącznie krytyki rządów pomajowych /250/.-
Dla orjentacji podaję, że w powiecie szczuczyńskim od dłuższego czasu dostrzegam ścisłe współdziałanie Stronnictwa Narodowego i Ch.D

g/ Polskie Stronnictwo Ludowe "Piast"

Działalność w terenie słaba. Akcja organizacyjna w powiecie bielskim straciła na intensywności. Ważniejszymi momentami działalności propagandowej i agitacyjnej były bezwzględna krytyka rządu, zwłaszcza w dziedzinie poczynań gospodarczych i wykorzystywanie nastrojów wsi w związku z ciężkiem położeniem materjalnem jej ludności.

Powiat Bielsk-Podlaski. Ruch organizacyjny

Z dniem 24 ub.m. w Brańsku został uruchomiony Sekretarjat, którego kierownikiem jest Józef Piotrzak, dotychczasowy instruktor Sekretarjatu w Siemiatyczach.-

We wsi Skliniowo, gminy Łubin powstało koło, liczące 12-tu członków z zarządem Sałaszewski Józef-prezes, Łazowski Zygmunt-wiceprezes, Michalski Grzegorz-sekretarz i Jakubowski Jan - skarbnik.-

Powiat Białostocki. Zgromadzenie publiczne.

We wsi Tryczówka, gminy Zawyki dnia 6 ub.m. wiec sprawozdawczy posła Łosia Dominika, który demagogicznie oświetlał sytuację gospodarczą wsi i wskazywał na rzekome obrzydzanie życia ludności wiejskiej przez władze administracyjne./400/

b/ Polskie Stronnictwo Ludowe "Wyzwolenie".

Po kilku-miesięcznej bezczynności przystąpiło do akcji organizacyjnej. W związku z tem zwołane zostały zjazdy powiatowe w Łomży i Augustowie.-

Na zjazd w Łomży przybyło zaledwie 25 osób. Referat na zjeździe o sytuacji politycznej i gospodarczej w kraju wygłosił poseł Zygmunt Nowicki. Podkreślał on, że powołanie Rządu Kremjera Składkowskiego jest prowokacją w odniesieniu do ludu pracującego miast i wsi i zapowiedział, że lud ten prowadzony będzie nadal do ruiny materjalnej, a Państwo do upadku gospodarczego. Zasadniczo zjazd traktowany był przez posła Nowickiego jako zebranie ściśle zamknięte, którego uczestnicy posiadali specjalne zaproszenia. Uchwał na zjeździe z racji jego małej liczebności nie powzięto. Zjazd odbył się dnia 13 ub.m.

Na zjazd w Augustowie dnia 4 b.m. przybyło około 250 osób przeważnie zwolenników [illegible] Chłopskiego z sekretarzem

tegoż Stronnictwa, Antonim Trochimem na czele. Na krótko przed zjazdem Sekretarz Trochim pokazał referentowi zjazdu, posłowi Pradze Władysławowi pismo Zarządu Głównego Stronnictwa Chłopskiego polecające poufnie paraliżowanie działalności PSL."Wyzwolenie" na terenie powiatu augustowskiego, a pozostające w rażącej sprzeczności - ci z uchwałami o zjednoczeniu stronnictw chłopskich. Po przeczytaniu tego pisma poseł Praga oświadczył, że po przybyciu do Warszawy napiętnuje odpowiednio nie-szczere względem PSL."Piast" stanowisko Stronnictwa Chłopskiego , a następnie, obawiając się, że przybyli na zjazd zwolennicy Stronnictwa Chłopskiego , uniemożliwią obrady zjazdu, zażądał by wszyscy, którzy nie należą do PSL"Wyzwolenie, usunęli się z sali. Na żądanie to sekretarz Trochim oświadczył, że usuwanie z sali członków Stronnictwa Chłopskiego jest aktem nie-lojalności PSL"Wyzwolenie" względem jego Stronnictwa,poczem wezwał swych zwolenników do demonstracyjnego opuszczenia sali Ponieważ po wyjściu sekretarza Trochima i jego zwilenników na sali pozostało około 15 osób, poseł Praga postanowił zjazd odłożyć, nie oznaczając konkretnie daty następnego zjazdu. Przed rozwiązaniem zjazdu poseł Praga wygłosił krótkie przemówienie o sytuacji międzynarodowej, w którem podkreślił, że w chwili obecnej jedynym ratunkiem dla Polski byłaby pomoc kapitału zagranicznego, który jednakże dopóki będzie istniała w Polsce ukryta dyktatura nie może mieć do Polski zaufania. Po przemówieniu posła Pragi sekretarz urzędu gminnego Krupiński wzniósł okrzyk na cześć Marszałka Piłsudskiego, który zebrani przyjęli oklaskami.

i/ Stronnictwo Chłopskie.

Stronnictwo Chłopskie prowadziło nadal żywą działalność organizacyjną w związku z przygotowywaniem swych organizacyj lokalnych do udziałów przewidywanych w wyborach do przedstawicielstw samorządowych. Charakter agitacji i propagandy Stronnictwa był rów-

demagogiczny, jak w miesiącach poprzednich

Zasługuje na uwagę, że ustosunkowanie się Stronnictwa Chłopskiego do PSL"Piast" w terenie jest naogół lojalne, natomiast zgoła nieżyczliwe do PSL"Wyzwolenie", o czem świadczy omówiony na innem miejscu przebieg zjazdu powiatowego PSL"Wyzwolenie" w Augustowie.-

Powiat Sokólski. Zgromadzenie publiczne.

W osadzie Janów dnia 23 ub.m. wiec sprawozdawczy posła Adolfa Sawickiego. Poseł oświadczył, że Pan Prezydent swą zgodą na zamknięcie sesji Sejmu przyczynił się do pogorszenia sytuacji gospodarczej w kraju i ułatwił Niemcom podniesienie cła na wszystkie towary polskie. Nadto podkreślił, że on osobiście wyrzeka się Marszałka Piłsudskiego, który naród polski nazwał idjotami i w sposób obelżywy wymyślał na Sejm"/300/

Powiat Białostocki. Ruch organizacyjny.

W Knyszynie otwarty został z dniem 3 ub.m. Sekretarjat Gminny, którego kierownikiem jest Józef Szczepański.-

Zgromadzenie publiczne.

W Jaświłach wiec sprawozdawczy posła Sawickiego. Przemówienie, jak wyżej na wiecu w Janowie/500/.-

Powiat Augustowski. Ruch organizacyjny.

We wsi Juryzdyka, gminy Szczebro-Olszanka sekretarz powiatowy Stronnictwa, Trochim założył dnia 1 ub.m. lokalne koło, liczące 12 członków. Zarząd: Andrulewicz Kazimierz, Kulbacki Piotr, Jaworowski Władysław i Soroka Józef.

Zarząd Powiatowy Stronnictwa po wewnętrznej reorganizacji ukonstytuował się następująco: Kotarski Adam ze wsi Topiłówka - prezes, Truszkowski Zygmunt, gospodarz z Augustowa - pierwszy viceprezes, Bartoszewicz, zamożny gospodarz ze wsi Topiłówka - drugi viceprezes, Zedela Szczepan, zamożny gospodarz - sekretarz, Zazarski Aleksander, osadnik wojskowy - skarbnik, Kołosowski ze wsi Rutki, Magera i Kowalski z Topiłówki, Harasim ze wsi Jaśki i Ołdak z osady Ciszewo w gminie Sztabin.

at Kolneński. Zebranie zamknięte.

We wsi Mały-Płock dnia 6 ub.m. zebranie, na którem prezes Borys Maciej omawiał działalność posłów Stronnictwa na gruncie parlamentarnym /40/.-

at Suwalski. Ruch organizacyjny.

We wsi Stoki, gminy Koniecbór zebranie organizacyjne lokalnego koła, zwołane przez sekretarza Trochima z Augustowa. Na członków koła zapisało się 12 osób. /18/

j/ Polska Partja Socjalistyczna.

Nieznacznie wzmocniła akcję terenową w przyczynowym związku z przygotowaniami do obchodu dnia pierwszego maja. W bielskim okręgu przemysłu drzewnego przeciwdziałała "Federacji Pracy", znajdującej znaczne możliwości do działalności organizacyjnej. Z poszczególnych momentów tego przeciwdziałania wynika, że szczególnie w Białowieży istnieją poważne tarcia pomiędzy miejscowym komitetem partji i ogółem członków. W okręgu łomżyńskim nieznaczne poczynania partji na gruncie organizowania Związku Drobnych Rolników. W akcji propagandowej działacze PPS. podkreślali, że rządy ukrytej dyktatury ułatwiają działalność elementów komunistycznych. Argument ten podniósł także przeciwko Rządowi poseł dr.M.Czarnecki w art.p.t. "Gwardja na froncie", umieszczonym w "Wspólnej Pracy". W artykule tym poseł Czarnecki określił Rząd Premjera Sławka jako gwardję Marszałka Piłsudskiego i wysnuwał stąd wniosek, że jeśli Marszałek Piłsudski rzucił gwardję na front, to chwila istotnie musi być decydującą. W tymże artykule poseł podkreślił, że jeśli Rząd Premjera Sławka nie da sobie rady z życiem gospodarczem Polski i nic się za jego sprawą w Polsce nie poprawi, to " spokojni i lojalni obywatele mogą stać się wrażliwi na podszept tych, którzy tylko w sile pięści widzą argument.

Argument pięści od góry musi wywołać taką samą odpowiedź u dołu".

wiat Wys.-Mazowiecki. Zgromadzenie publiczne.

W Żabach dnia 24 ub.m. wiec sprawozdawczy posła Stanisława Łuboisa. Po omówieniu sytuacji gospodarczej i politycznej w Państwie i wytoczeniu całego szeregu zarzutów przeciwko Rządowi ukrytej dyktatury poseł Łubois zaznaczył, że ZPPS. domagać się będzie zdecydowanie zwołania w maju sesji nadzwyczajnej Sejmu. /400/.

iat Grodziński. Konferencja.

W Grodnie dnia 7 ub.m. konferencja posła Łuboisa z miejscowymi działaczami n.t. aktualnych spraw partyjnych.-

at Bielski. Zgromadzenie publiczne.

W osadzie Białowieża dnia 27 ub.m. wiec, na którym przemawiali miejscowi działacze Pasiak Leon i Kaśny Franciszek. Przemówienia ich dotyczyły sytuacji gospodarczej i politycznej w kraju oraz obchodu pierwszomajowego. Uchwalono rezolucję, potępiającą sprawców zajścia w Zawierciu i wzywającą Rząd do zwołania sesji nadzwyczajnej Sejmu /250/.-

R ó ż n e .

Ostatnio PPS. usiłuje rozszerzyć swą działalność w powiecie na teren wiejski — i w tym celu powołała w Bielsku do życia oddział okręgowy Związku Zawodowego Robotników Rolnych R.P., którego kierownikiem jest Kazimierz Mościchowski.

iat Suwalski. Zgromadzenie publiczne.

W Suwałkach dnia 27 ub.m. wiec. Przemawiali członek OKR.PPS Suwałki, Stanisław Nowicki, kontroler elektrowni miejskiej i prezes tegoż OKR., Gałaj Wawrzyniec. Szczególnie Gałaj ostro występował przeciwko Marszałkowi Piłsudskiemu, przyczem posuwał się nawet do negowania zasług Marszałka Piłsudskiego w walce o niepodległość Polski.

X 281

3/ Towarzystwo Popierania Przemysłu Ludowego "Krajana"

Nowy oddział. W Ostrowi-Mazowieckiej wybrano do zarządu burmistrza Zakrzewskiego, nauczyciela gimnazjum Ormezowskiego, nauczyciela szkoły powszechnej Szulborskiego, dyrektora gimnazjum Warchalskiego, inspektora szkolnego Perembskiego, urzędnika Starostwa Olszewskiego nauczyciela gimnazjum Rytla, ks.dra Ciesielskiego i żonę lekarza weterynarji Walterową /51 os./

Zebrania. W Grodnie dnia 6 ub.m. w sprawie akcji popierania przemysłu ludowego w grodzieńszczyźnie.

4/ Stowarzyszenie Rezerwistów i b.Wojskowych.

Zebrania. W Białowieży, powiatu bielskiego - dnia 6 ub.m. w sprawach organizacyjnych /35 osób/.-

W Bielsku-Podlaskim dnia 13 ub.m.-w sprawach organizacyjnych i obchodu Święta Narodowego 3 Maja.-

5/ Związek Strzelecki.

Nowy oddział. Powstał w Reszkach, gminy Bargłów w powiecie augustowskim, członków 19./wieś Reszki położona jest w odległości ½ klm.od granicy Prus Wschodnich.

Zebrania. W Andrzejewie, powiatu ostrowskiego dnia 6 ub.m. - wybrano do nowego zarządu: Kamińskiego Bonifacego - prezes, Michalika Józefa--sekretarz, Czyżewskiego Józefa - komendant i Jankowskiego Piotra-skarbnik, oraz do komisji rewizyjnej Władysława Jaska, Adama Zojusk i Jana Brzozowskiego, z których Jankowski Piotr, Jasko Władysław i Brzozowski Jan współdziałali z władzami bolszewickiemi w czasie inwazji w r.1920.-

W Wysokiem-Mazowieckiem dnia 5 ub.m. zebranie zreorganizowanego oddziału. Omówiono sprawę udziału członków oddziału w 10-cio dniowym kursie wychowania fizycznego w Wysokiem-Mazowieckiem i wybrano do nowego zarządu Wacława Sulkowskiego, zastępcę Starosty Po

Stanisława Janczyka, Tyszko Henryka, Dziarskiego Ludwika i Cecylję Stadnikównę /30 osób/.

ż n e. W Stawiskach, powiatu kolneńskiego ks.Kostro Bolesław w czasie kazania, czynił Związkowi Strzeleckiemu zarzuty, że urządza podczas nabożeństwa ćwiczenia i zbiórki, a następnie zwrócił się z apelem do rodziców, by zabronili synom uczęszczania na podobne ćwiczenia i zbiórki, zaś do władz związku, by niedopuszczały do urządzania ćwiczeń strzeleckich podczas nabożeństwa. Jednocześnie ks.Kostro zagroził, że zwróci się z interwencją do władz naczelnych Związku Strzeleckiego, gdyby napomnienia jego z ambony nie poskutkowały.

Ks.Bagiński proboszcz parafji katolickiej w Jelonkach, powiatu ostrowskiego nie-dopuścił do zorganizowania oddziału Związku Strzeleckiego we wsiach Jelonki i Przyjmy, zabronił orkiestrze ochotniczej straży pożarnej w Jelonkach, której jest członkiem, grać "Pierwszą Brygadę", a przewodniczący na zebraniu członków tejże straży, wyprosił z zebrania instruktora P.W.Kaszubę tylko za to, że tenże chciał zorganizować w Jelonkach oddział Związku Strzeleckiego.

6/ Związek Legjonistów.

brania. W Białymstoku dnia 13 ub.m. zebrania członków oddziałów Związku i P.O.W. pod przewodnictwem wicewojewody, dr.Dziadosza. Przyjęto sprawozdanie z działalności dotychczasowego zarządu i wybrano do nowego zarządu: Wicewojewodę, dr.Dziadosza - prezes, Boreckiego Józefa, kierownika Wojewódzkiego Sekretarjatu BBWzP - sekretarz, Starostę Powiatowego Kaczmarczyka Stanisława, Filipowicza Feliksa, dr.Szaykowskiego, Szczęsnego Kazimierza i Fokta Andrzeja /30/.-

7/ Federacja Polskich Związków Obrońców Ojczyzny.

rania. W Białymstoku dnia 5 ub.m. zebranie pod przewodnictwem notarjusza Jankowskiego Stanisława w sprawach pomocy materjalnej bezrobotnym członkom Federacji, oraz zorganizowania sekcyj sportowej i strzelec-

82 W

Uchwalono rezolucję, wzywającą robotników miasta Suwałk i okolicy do wzięcia udziału w obchodzie pierwszomajowym.- /200/

Augustowski — Ruch organizacyjny

Prezes Komitetu PPS.w Augustowie, Ardziejewski Feliks, rozpoczął w terenie akcję organizacyjną, która na-razie pozytywnych wyników nie dała.

Białystok-Miasto — Zgromadzenie publiczne.

Dnia 28 ub.m. wiec w sprawie bezrobocia /200/.

-:-:-:-:-:-:-:-:-:-

OJEWODA BIAŁOSTOCKI
Nr.BB.I-1440/30 T
mia 10 maja 1930 roku.

Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr.5
za miesiąc kwiecień 1930 rok

III. Polskie związki i stowarzyszenia społeczne

1/ Wojewódzkie Towarzystwo Opieki Społecznej "Przystań

ebrania.

W Augustowie dnia 6 ub.m. poświęcenie stacji opieki nad matką i dzieckiem i kropli mleka, oraz akademja, na której Wojewoda określiłem program działania i cele Towarzystwa.-

Pan Wojewoda K

W Białymstoku dnia 27 ub.m. ~~w mojej~~ obecności pod przewodnictwem Starosty Powiatowego zebranie członków oddziału, poświęcone wyborom nowego zarządu, do którego zostali wybrani: Kolendo Jan - prezes, Rynkiewicz Stanisław - sekretarz i Wysocki Ludwik - skarbnik /80 osób/

W Choroszczy, powiatu białostockiego dnia 7 ub.m. wybrano do nowego zarządu oddziału ks.Piesciuka Franciszka - prezes, dr Andrijewską Antoninę - viceprezes, Lichtensztejna Jakóba - skarbnik, Grzędzińskiego Zygmunta - sekretarz i Pankształową Stefanję - zastępca sekretarza.

W Wołkowysku dnia 13 ub.m. zebranie młodzieży szkolnej i członków Towarzystwa pod przewodnictwem dyrektora gimnazjum Tatomira Adama, który podkreślał zainteresowanie się czynników rządowych sprawą wychowania dzieci. Na zebraniu tem omówiłem Pan Wojewoda kierunki wychowania młodzieży i wynikające stąd obowiązki starszego społeczeństwa /400 osób/.-

2/ Towarzystwo opieki nad zabytkami, kulturą i pomnikami przyrody "Lechja"

ranie.

Dnia 8 ub.m. w Grodnie zebranie organizacyjne oddziału Towarzystwa mojej obecności. Wybrano do zarządu oddziału Janinę Stadnicką-Kozłowską, dyrektora Adlera, Jerzego Cytarzyńskiego, inspektora szkolnego Komandera i dra Jakimowicza./50 osób/

kiej /40 osób/.-

W Suwałkach dnia 12 ub.m. wybrano do zarządu powiatowego Józefa Lubańskiego, zastępcę Starosty Powiatowego - prezes, majora rezerwy Karola Niedzielskiego, osadnika wojskowego, Antoniego Czaję, kierownika ruchu na stacji kolejowej Suwałki, Mieczysława Kunickiego, zarządzającego hurtownią tytoniową i Edmunda Kareckiego, sekretarza powiatowego Urzędu Ziemskiego.-

8/ Organizacje W.F. i P.W.

Komitet Powiatowy W.F. i P.W. w Wysokiem-Mazowieckiem zorganizował tamże kurs Wychowania Fizycznego dla członków P.W., który trwał od dnia 8 do dnia 16 ub.m. Kurs ten ukończyło 26 kandydatów, w ten 22 członków Związku Strzeleckiego, trzech członków oddziałów P.W. i jeden członek Stowarzyszenia Młodzieży Polskiej.-

W Skidlu, powiatu grodzieńskiego dnia 31 marca b.r., omawiano sprawy budowy boiska sportowego, zakupu inwentarza i przyrządów sportowych i propagandy na rzecz wychowania fizycznego /14/.-

W Łunnie, powiatu grodzieńskiego zebranie lokalnego Komitetu W.F. i P.W. w sprawie budowy boiska sportowego.-

9/ Związek Młodzieży Ludowej.

Nowe koła powstały w powiecie wołkowyskim:

w: 1/ Podorosku, liczące 51 członków; Zarząd: Kaluta Wiktor, sekretarz gminny, Jaroszewicz Olga, Kołosowski Teofil, Czeplojewski Edward i Grindowicz Juljan;

2/ wsi Hubczyca, gminy Podorosk, 31 czł.; zarząd: Piekarski Józef, Dubrowski Filip, Błażewicz Stanisław, Błażewicz Bronisław, Sienkiewiczówna Genowefa, Błażewicz Rozalja i Maksymczuk Stanisław.

W Podorosku, powiatu wołkowyskiego dnia 5 ub.m. w sprawach organizacyjnych.-

10/ Stowarzyszenie Młodzieży Polskiej

j a z d .

W Łomży dnia 5 i 6 ub.m. odbyły się doroczny walny zj[illegible] elegatów Stowarzyszeń Polskiej Młodzieży Męskiej, na który pr[illegible] 60 delegatów z całej djecezji, Przedmiotem obrad były sprawy or[illegible]zacyjne. W otwarciu zjazdu wziął udział ks.biskup Łukomski,który w krótkim przemówieniu zobrazował ataki na Kościół wrogich mu czynników i zachęcał do zorganizowania się i pracy w Stowarzyszeniu Młodzieży Polskiej, jako jedynej organizacji młodzieży, stojącej na gruncie katolickim. Następnie wysłuchano sprawozdań poszczególnych delegatów za rok 1929, poczem odbyły się wybory zarządu. Nadto dnia 6 b.m. delegaci w zwartych szeregach przemaszerowali z lokalu Związku Stowarzyszeń do kościoła katedralnego, gdzie wzięli udział w nabożeństwie. Obrady Zjazdu odbywały się w lokalu Związku i Resursie Obywatelskiej.

Zebrania.

We wsi Kramkowo, gminy Bożejewo w powiecie łomżyńskim dnia 30 marca b.r. ks. Choromański zwołał zebranie młodzieży wiejskiej,na którem przekonywał ją, że powinna zerwać ze Związkiem Młodzieży Wiejskiej i zorganizować koło Stowarzyszenia Młodzieży Polskiej. Przemówienie jego nie znalazło posłuchu wśród uczestników zebrania.

W Bogutach, powiatu ostrowskiego zebranie sprawozdawcze o przebiegu zjazdu w Łomży i w związku z obchodem 3 Maja/30 osób/.-

11/ Chrześcijański Uniwersytet Robotniczy.

Odczyt.

W Łomży dnia 27 ub.m. odczyt prezesa Zarządu Głównego Stowarzyszenia, Błażewicza Tadeusza n.t. "Dobre obyczaje jako warunek tężyzny duchowej jednostki i narodu /70/.-

12/ L. O. P. P.

Nowe oddziały:

W Wiźnie,powiatu łomżyńskiego z zarządem: Szymański Stefan, wójt - prezes, kiesownik urzędu pocztowo-telegraficznego Prokopowicz [illegible] ks.Józef Choromański, kierownik szkoły powszechnej, Kłosk[illegible]

ski Władysław, kierowniczka szkoły powszechnej w Bronowie Stopa Józefa, Wierzbowski Jan i Chrabrowska Bronisława z Nizny /100/.-

We wsi Puchały,powiatu łomżyńskiego /60 osób/.-

W Grodnie dnia 14 ub.m. zebranie organizacyjne komitetu "Tygodnia Lotniczego". Po dyskusji został przyjęty program obchodu, który przewiduje szereg imprez i pokazów gazowo-lotniczych.

W Indurze ,powiatu grodzieńskiego dnia 13 ub.m. walne zebranie członków miejscowego koła, na którem przyjęto sprawozdanie z działalności za rok ubiegły i wybrano do nowego zarządu burmistrza Sankowskiego Aleksandra - prezes, kierownika szkoły powszechnej Iglickiego Antoniego - sekretarz, felczera weterynarji Rutkowskiego Jana-skarbnik.-

13/ Związek Inwalidów Wojennych R.P.

W Wysokiem-Mazowieckiem dnia 13 ub.m. doroczny walny zjazd powiatowy przy udziale prezesa zarządu Wojewódzkiego w Białymstoku, Witolda Sniećko. Przyjęto sprawozdania z działalności kołaą powiatowego i komisji rewizyjnej za rok 1929 i wybrano do nowego zarządu Józefa Ostowskiego, Kazimierza Włostowskiego, Józefa Głogiewicza, Stanisława Gąsowskiego, Tymowicza i Janczewskiego./50/

W Łomży dnia 27 ub.m. doroczne walne zebranie koła powiatowego. Przyjęto sprawozdania z działalności zarządu dotychczasowego i wybrano nowy.-

14/ Związek Drobnych Rolników.

W powiecie sokólskim:

1/we wsi Skidlewo, gm.Janów; zarząd: Stanisław Szkiłądź-prezes,Michał Krutul-viceprezes,Bronisław Chmielwski-sekretarz,Wiktor Chmielewski-skarbnik,leon Szkiłądź i K.Małyszko-członkowie,wszyscy sympatycy Stronnictwa Chłopskiego;

2/ we wsi Sitkowo,gm.Janów; zarząd: Juljan Klepacki-prezes,Władysław

Bucko-viceprezes, Juljan Bakun-sekretarz, Władysław Siwicki-skarbnik, Wincenty Gilewski i Franciszek Jelski-członkowie, wszyscy sympatycy Stronnictwa Chłopskiego;

3/ we wsi Górnystok, gm. Korycin, zarząd: Władysław Waszkiewicz-prezes, Kazimierz Iłenda-viceprezes, Walerjan Klejn-sekretarz, Wincenty Jurko-skarbnik i Walerjan Iłenda - członek, wszyscy sympatycy Stronnictwa Chłopskiego;

4/ we wsi Kumiała, gm. Korycin; zarząd: Władysław Fiodorowicz-prezes, Józef Bendar-viceprezes, Feliks Puchalski-sekretarz, Feliks Bałdan-skarbnik, Juljan Bartulewicz i Emil Szubzda-członkowie, wszyscy sympatycy Stronnictwa Chłopskiego;

5/ we wsi Skindzierz, gm. Korycin; zarząd: Antoni Chużedziejko-prezes, Józef Gabryel-viceprezes, Sebastjan Rudziński-sekretarz, Józef Chudecki-skarbnik, Jan Kozłowski i Bronisław Szubzda - członkowie, wszyscy sympatycy Stronnictwa Chłopskiego;

6/ we wsi Wysokie, gm. Korycin; zarząd: Jan Zynel-prezes, Antoni Rudziński-viceprezes, Józef Siwicki-sekretarz, Stanisław Gornia-skarbnik, F. Zynel i Antoni Rudziński-członkowie, wszyscy sympatycy Stronnictwa Chłopskiego;

7/ we wsi Kamionka-Stara, gm. Sokółka; zarząd: Józef Fiłon-prezes, Michał Szydłowski-viceprezes, Jan Aniśko-sekretarz, Bronisław Woronowicz-skarbnik, Michał Łowczewski, Michał Trofimowicz i Antoni Żółtko-członkowie, wszyscy za wyjątkiem Michała Trofimowicza i Antoniego Żółtki, bezpartyjnych - sympatycy BBL. "Piast";

8/ we wsi Dobrowniki, gm. Sokółka; zarząd: Paszko Aleksander-prezes, Fiłonowicz Walerjan-viceprezes, Konstanty Matuk-sekretarz, Andrzej Paszko-skarbnik, Juljan Matuk, Rećko Bronisław i Paszko Robert-członkowie, wszyscy sympatycy Ch. D. Viceprezes Walerjan Fiłonowicz skazany był przez Sąd Pokoju w Sokółce na 3 miesiące więzienia za ciężkie uszkodzenie ciała.-

W powiecie bielskim:

1/ we Bodkach, członków 24; zarząd: Hiniewicz Władysław-prezes, Jabłoński Tomasz-vicepreses, Lubowicki Antoni - sekretarz i Turewicz Władysław-skarbnik.-

15/ Organizacje rolnicze i spółdzielcze.

wiat Grodzieński. W Grodnie dnia 6 ub.m. została otwarta przy ulicy Bankowej Nr.16 filja Spółdzielni Spożywców "Jutrzenka". Z okazji otwarcia wygłoszono przemówienia o rozwoju spółdzielczości.-

Tegoż dnia w Krynkach odbyło się walne zebranie członków miejscowej Spółdzielni Rolniczo-Handlowej "Kłos" /150 osób/. Po przyjęciu sprawozdania z działalności spółdzielni za rok 1929 i omówieniu spraw organizacyjnych dokonano wyboru zarządu, w którego skład weszli Stanisław Szyfler i Stanisław Nowak, nauczyciele szkół powszechnych oraz białorusini Piotr Kasacki i Jan Łotysz, /b.hromadowiec/.-

at Łomżyński. W Szumowie, powiatu łomżyńskiego dnia 6 ub.m. zebranie organizacyjne kółka rolniczego z udziałem Starosty Powiatowego posła Targońskiego i inspektora rolnego, Rostkowskiego. Wybrano do zarządu kółka w wójta Rutkowskiego Pawła, Szymczuka Piotra i Głębockiego Kazimierza, oraz wysłuchano referatu posła Targowskiego o sytuacji politycznej i gospodarczej w kraju /300/.-

W Łomży dnia 11 ub.m. odbył się zjazd gospodyń wiejskich z powiatu łomżyńskiego, zwołany przez Okręgowe Towarzystwo organizacyj i kółek rolniczych. Celem zjazdu było odnowienie pracy w kołach gospodyń i młodzieży na terenie powiatu. Referaty na zjeździe wygłosili inspektorka Zrobkówna o pracy w kołach i zadaniach radnych i Radziejewska, obie z Warszawy o znaczeniu kursów gospodyń wiejskich. W dalszych debatach zabierali głos: ks.prałat Szczęsnowicz, Martuzowska, Mikułowska i inspektorka wojewódzka Krasucka. Następnie wybrano do tymczasowego zarządu koła powiatowego Godlewską Zofję z Wierzbowa, Bo-

le owska Stefanja z Kowmat, Irena Milewska z Łomży, Stopowa
Wilny i Katarzyna Lewańska /80/.-

Powiat Ostrowski.

W Zuzeli, powiatu ostrowskiego na zebraniu kółka rolnic
nowiono założyć tamże mleczarnię spółdzielczą /100/.-

-:-:-:-:-:-:-:-:-:-:-:-

WOJEWODA BIAŁOSTOCKI
Nr.BB.I-1440/30.T.

Dnia 10 maja 1930 roku.

Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr.5.
za miesiąc kwiecień 1930 r.

86

IV. Ruch wyznaniowy.

1/ Kościół Narodowy Katolicki.

Proboszcz łomżyńskiej parafji Kościoła Narodowego Katolickiego, ksiądz Piechulski wydał własnym nakładem odezwę p.t. "Do czego dążymy" /nakład 6.000 egzemplarzy/ następującej treści: "Zaledwie Kościół Narodowy Katolicki przystąpił do pracy organizacyjnej na ziemi łomżyńskiej, a już posypały się nań grozy i pioruny. Rzymscy duchowni zamiast uczyć wiernych o miłości Boga i bliźniego, rzucają na nas przekleństwa. Mniemają oni, że przy pomocy fałszu i oszczerstw, przekleństw i groźby kar wiecznych, wstrzymają groźne chmury zawisłe nad Kościołem rzymskim. Pismo klerykalne biskupie "Życie i Praca" ta niema sługa Rzymu, syczy i pieni się ze złości, rzuca na nas różne potwarze żeśmy niedowiarkami, że rozbijamy jedność narodową, a inni jak Kapucyni. Ci niewolnicy papieża krzyczą, obrzucają nas błotem, przywołują na nas pomstę nieba, ale sami nie wiedzą o co. Tak im kazano więc tak trzeba robić. Pan Każe - sługa musi. Oto cała racja bytu tego hałasu, szumu, przekleństw i rozpaczy.-

Odpierać te niecne napaści, znaczy groch rzucać na ścianę. Nie przekonają ich najpoważniejsze argumenty, gdyż prawdziwy dowód przekona tylko ludzi, ale kurze siedzącej na grzędzie i wykrzykującej swoje hałaśliwe ko...ko...ko... dowodzić, że to niełądnie, że to bezsensownie, że lepiej znieść jajko aniżeli krzyczeć bez końca, znaczy napróżno tracić czas i siły. Nie zadajemy sobie przeto trudu spokoić te rzymskie kury. Wszak znudzi im się kiedyś krzyczeć swoje głupie jednostajne ko...ko...ko... i umilkną. Poważnym jednak i rozumnym przeciwnikom K.N. jak również jego zwolennikom i sympatykom chcemy powiedzieć jasno do czego dążymy. Być może nasze oświadczenie przekona niejednego ze szlachetnych przeciwników, że mamy słuszność za sobą, a także zjedna-

zwolenników idei K.N.Hasłem K.N.Katolickiego jest:praca dla Boga i narodu. Pod hasłem Boga dążymy do zreformowania Kościoła według nauki Chrystusa. Chcemy mieć Kościół taki, jaki założył Chrystus, jaki szerzyli Apostołowie za jaki lała się krew męczenników, to jest Kościół ludowy, domokratyczny, gdzie biskupi i księża nie panują, ale służą wiernym. Mają oni, jako kapłani głosić słowo Boże, spełniać posługi religijne, udzielać Sakramentów św., nieść bliźniemu pomoc duchową i prowadzić drogą wskazaną przez Chrystusa, taki chcemy mieć Kościół. Przedmiotem naszej wiary jest Bóg Ojciec, Syn Boży i Duch Św. czyli Trójca Św. Czcimy Marję, matkę Zbawiciela i Świętych Pańskich Uznajemy i przyjmujemy Sakramenta Św. i wogóle wierzymy w to wszystko, co nam Pan Jezus do wierzenia podał, w Co wierzyli Apostołowie i za co oddali życie miljony męczenników. Wiara to święta, bo ma za przedmiot Boga Najwyższego, święta, bo podana przez Syna Bożego, święta bo uświęcona krwią męczenników Wychodząc z zasady, że Chrystus ustanawiając Kościół, podał w niu do wierzenia to wszystko, co potrzebne człowiekowi do osiągnięcia szczęścia w tem i przyszłem życiu, twierdzimy, że nauka Chrystusa jest doskonałą i nie potrzebuje przeróbek ani poprawek ludzkich. Z tego względu odrzucamy te dodatki, jakie z biegiem czasu wprowadził Kościół rzymski, ulegając ludzkiej ułomności pysze i zarozumiałości.

Nie tworzymy więc nowej wiary, ale chcemy wznowić Kościół chrześcijański oparty na Chrystusie, a nie Kościół chrześcijańsko papieski oparty na rzymskim biskupie, który przyznaje sobie prawo tworzenia nowych prawd wiary i zmiany pierwotnego ustroju Kościoła.-Chrystus Pan nie dał tego prawa biskupom rzymskim, więc nie mogą oni przekształcić religji chrześcijańskiej, ani też zniekształcić jej i zanieczyszczać swemi poprawkami i dodatkami. Dlatego też prawdziwy chrześcjanin nie tylko nie jest obowiązany wierzyć w to co utworzyli rzymscy biskupi, ale przeciwnie musi z oburzeniem odrzucić te ludzkie naleciałości, gdyż Chrystus nakazał w to wierzyć, co On podał do wierzenia, a nie w to, co powstało w ograniczonych umysłach ludzkich.-

Co się tyczy obrzędów religijnych, to przyjmujemy i spełniamy te rzymskie, co Kościół rzymski, ale w języku polskim, jak człowiek pochodzi od Boga, tak i jego mowa ma również swe źródło w Bogu. Żaden przeto język, czy to polski, rzymski lub angielski nie jest gorszy od łaciny. W każdym języku Bóg

87

zrozumie prośby ludzi.Jak wobec Boga są równe wszystkie narody,tak też i ich język.Pan Jezus uczył i modlił się nie po łacinie,ale jako człowiek pochodzący z Judei,używał zawsze i wszędzie języka hebrajskiego.Tak też czynili i Apostołowie.Z chwilą gdy poczęli głosić oni naukę Chrystusa innym narodom,czynili to w języku dla nich zrozumiałym, a więc w języku rodzinnym tych ludów.Opierając się na tem,sprawujemy obrzędy religijne w języku polskim.Inaczej być nie może.Obrzędy religijne są przeznaczone nie dla duchownego znającego łacinę, ale dla wszystkich wiernych.Wszyscy mają uczestniczyć w nich,wszyscy mają odnosić z nich pożytek,muszą więc rozumieć je dobrze,muszą się przejąć nimi, a to osiągnąć można tylko przez spełnianie ich w języku ojczystym.Kościół to nie cyrk lub teatr. Nie urządza on przedstawień, aby zadowolnić oczy widzów.Obrzędy jego,czyli ceremonje mają poważne znaczenie dla ludzi,musi więc człowiek nie tylko patrzeć na nie,ale wniknąć w nie i spełnić je z całem zrozumieniem.To wszystko zaś da się uskutecznić tylko wtedy,gdy będą one sprawowane w języku zrozumiałym,a więc we Francji- we francuskim, w Polsce zaś w polskim języku. Kto twierdzi,że tylko te obrzędy są ważne, które są sprawowane po łacinie,ten musiałby uznać za nieważną i pierwszą Mszę św.czyli Ostatnią wieczerzę Chrystusa,albowiem Jezus odprawił ją w języku hebrajskim, a nie po łacinie. Jest to nonsens,który może ~~xxxxxxxxxx~~ wypłynąć tylko z pustej głowy.Chrystus Pan ustanawiając Mszę Św.w swym rodzinnym języku,wskazał nam,że powinniśmy przy sprawowaniu obrzędów religijnych używać ojczystego języka. Nic tu nie pomogą wykręty rzymskich duchownych.Każdy zdrowo myślący człowiek przyzna,że tak być powinno.Pod względem ustroju kościelnego uznajemy Kościół demokratyczny,w którym wszyscy wierni mają współudział w zarządzie Kościołem.Nawet z czysto ludzkiego punktu widzenia wypływa niezbicie,że ten,kto buduje kościoły,kto łoży na utrzymanie świątyń,księży i obsługi kościelnej,tom jest właścicielem majątku kościelnego, a nie biskupi i duchowni.Ci więc,którzy łożą na to wszystko muszą mieć prawo zarządu.Tak było w pierwszych wiekach chrześcijaństwa,tak musi być i dzisiaj.To też w Kościele N.wierni wybierają komitety parafjalne czy djecezjalne,które wykonują ich uchwały i zarządzają całym majątkiem kościelnym.Ustrój ten opie-

rzmy na przykładzie Chrystusa i Apostołów,którzy zaprowadzili taki a nie inny.Opieramy się w tym względzie i na słuszności i sprawiedliwości ludzkiej,według której kto nabywa rzecz jakąś,ten jest jej właścicielem i rządcą.Ponieważ życie religijne ludów ma styczność z ich życiem politycznem,powstaje więc kwestja uregulowania stosunku Kościoła do Państwa.K.N. P.K.opierając się na słowach Chrystusa Pana:co jest cesarskiego oddajcie cesarzowi, a co Boskiego, Bogu /Mat.XXII.21./żąda rodziału Kościoła od Państwa.Kościół N.nie rości sobie pretensji do mieszania się w sprawy państwa,jak to czyni Kościół rzymski,gdyż często musiałby schodzić z drogi, jaką mu Bóg nakreślił.-To też smutne skutki wpływu Kościoła na państwo widzimy w historji naszego narodu.Biskupi rzymscy wpływali na królów polskich, a sami w kolei, jako wierni poddani papieża spełniali jego rozkazy, stąd też państwo polskie nie szło nigdy po linji swych polityczny celów, ale było wciągnięte do rydwanu polityki papieskiej i za to często drogo płaciło. Płaciła Polska za swą uległość względem papieża krwią własnych synów, swem stanowiskiem mocarstwowem w Europie, a w końcu swą niepodległością. Za rzymską politykę rządu polskiego przedzbiorowej płacił naród klęską pod Warną, pokojem w Pskowie,który zmarnował owoce zwycięstw oręża polskiego nad Moskalami,płacił naród licznemi wojnami z Moskwą i kozaczyzną; odpadnięciem Węgier, Wołoszczyzny i Czech, a w końcu polityczną niewolą. To tylko krótki i pobieżny wykaz strat poniesionych przez Polskę,wskutek polityki rzymskiej./Wkrótce przedstawię obszerniejszy i szczegółowy obraz polityki Watykanu względem Polski/.-

Państwo więc nie może ulegać wpływom biskupów i kapłanów,tembardziej,gdy Ci z kolei ulegają wpływom zagranicznym,jeśli nie chce zbierać tych owoców jakieśmy już raz zebrali.Z drugiej strony Państwo nie może mieszać się w sprawy Kościoła,bo to czyni z Kościoła instytucję państwową i pozbawia go właściwego jego celu,jakim jest nie polityka,ale uświęcenie dusz i prowadzenie ich po drodze urzeczywistnienia wzniosłych ideałów Chrystusa.

Nie chcemy przeto być Kościołem państwowem,ani panującym.Nie żądamy od państwa pomocy, ani obrony naszego Kościoła.-

Chcemy tylko mieć swobodę wyznania naszych zasad religijnych.Kościół na

jako dobrowolne stowarzyszenie ludzi czujących potrzebę religji i Kościoła, nie zmusza nikogo do należenia doń,ani spełnienia praktyk religijnych.Jest to sprawa wewnętrzna każdego człowieka,za którą będzie odpowiadał nie przed ludźmi, a Bogiem.Nie potrzebujemy więc pomocy państwa w tym względzie,ani ochrony jego,byleby państwo zachowało taką neutralność i względem innych wyznań. Żądając rozdziału Kościoła od państwa,my ze swej strony musimy stanąć na gruncie apolitycznym,to jest nie wciągać Kościoła w spory polityczne i partyjne.Kościół ma określone granice działalności religijnej i społecznej i nie może popierać tej lub innej partji.Kościół jako dobrowolne stowarzyszenie ludzi,wyznających wspólną naukę,zjednoczonych wiarą w najwyższe ideały Chrystusa,nie może wtłoczyć się w ramy jakiejś partji,nie może służyć wybranemu stronnictwu, ale wszystkim wiernym bez względu na ich poglądy polityczne i nie może działać na korzyść jednego stronnictwa z krzywdą dla drugiego,jak to czyni Kościół rzymski.Takie jest stanowisko K.N.w tej sprawie i każdy zdrowo myślący i nieuprzedzony uzna to za słuszne.Stojąc zaś na gruncie bezpartyjnym i nie mieszając się do polityki, tem samem K.N. nie tylko nie zabija jedności narodowej,jak to czyni Kościół rzymski przez popieranie pewnych partyj,ale przeciwnie,łączy wysiłki ludzi różnych odcieni politycznych,którzy chcą pracować dla dobra narodu. Hasło naszego Kościoła w tym względzie da się ująć w te słowa:dobro Rzeczypospolitej ponad dobro stronnictw.K.N.nie wnosi rozłamu wśród narodu,ale łączy synów Polski w szlachetnych wysiłkach zmierzających do podniesienia,uszlachetnienia i wzmocnienia naszego kraju,a przez to stworzenia Polski potężnej,silnej zasadami wiary św.,mocnej samopoczuciem narodowem,świadomej swych celów i nieugiętej w osiągnięciu takowych. Ponieważ K.N.Polski Katolicki składa się z synów naszej matki Polski,ma przeto obowiązki względem niej i takowe święcie wypełni.To drugie hasło naszego Kościoła"Ojczyzna" znajdzie swoje urzeczywistnienie w pracy społecznej.Opierając się na wzniosłym przykładzie Chrystusa,który miłował swój naród i płakał nad jego losem,my wyznawcy K.N.jako synowie Polski,wykarmieni mlekiem matki Polki,żyjący w polskim kraju,spożywający polski chleb,nie pójdziemy na lep Watykanu lub innych potęg zagranicznych,ale służyć będziemy naszej ukochanej Ojczyźnie,każdy według sił i możności ,gotowi złożyć na jej ołtarzu wszystko co posiadamy,naszą młodość,nasze siły,nasze zdolności,a gdy zajdzie potrzeba i życie damy w ofierze.Wychowując wiernych w zasadach nauki Chrystusa,damy Polsce synów,dobrych obywateli - nie demagogów,ale szczerych demokratów,przesiąkniętych ideą chrześcijaństwa,tęgich duchem i miłością kraju,gotowych dla niego wszystko poświęcić.Tak chcemy wierzyć i tak pracować.Nie ka-

mianujcie nas przeto, wy obrońcy Rzymu! Nie rzucajcie na nas oszczerstw. Ale miast pluć na nas i złorzeczyć nam, porzućcie lepiej obronę strupieszałego rzymskiego tronu, a czas i siły użyjcie na pracę wśród ludu. Nie czas na kłótnie, waśnie, spory i obroną tego, co szkodliwe dla prawdziwej wiary św. i naszej Ojczyzny. Lepiej złączeni wspólnym wysiłkiem twórzmy w k kraju polskim prawdziwy Kościół Boży, a ojczyznę naszą otoczmy chwałą i majestatem. A więc do pracy dla Boga i narodu. Ks. T. Piechulski"

Dnia 12 ub.m. ksiądz Piechulski przybył na zaproszenie sympatyków Stronnictwa Chłopskiego i PPS. CKW. do wsi Korzeniste w gminie Mały-Płock, powiatu kolneńskiego w celu zorganizowania parafji Kościoła Narodowego Katolickiego. Po przybyciu do wspomnianej wsi zwołał on zebranie /100 os. na którem scharakteryzował ideologję i cele Kościoła Narodowego Katolickiego i wyjaśnił stosunek tegoż Kościoła do Kościoła Rzymsko-Katolickiego. Z pośród zgromadzonych na zebraniu 20 osób zdeklarowało się na członków parafji Kościoła Narodowego.

Dnia 30 marca b.r. we wsi Malinowo-Nowe w gminie Czerwin, powiatu ostrołęckiego ks. prałat Komorowski odprawił nabożeństwo /200 osób/, podczas którego kazanie wygłosił ks. Piechulski z Łomży. Po nabożeństwie wybrano do komitetu parafjalnego Adama Dumałę - prezes, Jana Brzozowskiego - viceprezes i Wiktora Pierzchanowskiego - sekretarz.-

W tejże wsi zostały odprawione nabożeństwa dnia 20 ub.m. przez ks. Piechulskiego /60 osób/ i dnia 21 ub.m. przez ks. prałata Komorowskiego /65 osób/.-

Dnia 19 ub.m. do wsi Podbołocie w gminie Krzemienickiej, powiatu wołkowyskiego naskutek prośby mieszkańców tejże wsi przybył ks. Perkowski Jan kanclerz Kurji Biskupiej Kościoła Narodowego Katolickiego w Zamościu, posiadający pismo delegacyjne co do zorganizowania parafji we wsi Podbołoci podpisane przez ks. biskupa Franciszka Farona. Dnia następnego ks. Perkowski odprawił nabożeństwo rezurekcyjne /350 osób/ i wygłosił kazanie, w którym nawoływał zgromadzonych do zorganizowania się w parafję Kościoła Narodowego Katolickiego.

Dnia 21 ub.m. po nabożeństwie odbyło się zebranie organizacyjne parafji, na którem zostali wybrani do Komitetu parafjalnego Jan Jewtuch-pre

Józef Stefan Koniakiewicz - wiceprezes, Jan Wieliczko - sekretarz, Ludwik Sikorko - skarbnik, oraz członkowie doradcy Kisłowski Stanisław, Józef Sidorko, Antoni Kisłowski i Jan Padczyk, oraz do Komitetu budowy kościoła Antoni Kalenko, Szot Wincenty, Antoni Kowalewicz i Feliks Koniewicz.

Przystąpienie do organizowania parafji we wsi Podbołocie ułatwiło Kościołowi Narodowemu Katolickiemu odłączenie tej wsi od parafji rzymsko-katolickiej w Krzemienicy i przyłączenie jej do takiejże parafji Grobośnicy. Początkowo ludność wsi Podbołocie zabiegała w Kurji Metropolitarnej w Wilnie o pozostawienie jej przy dawnej parafji, a dopiero wtedy, gdy zabiegi te zostały przez Kurję odrzucone zwróciła się do Kościoła Narodowego Katolickiego.

Dnia 28 kwietnia bar. ks.biskup Michalkiewicz w celu sparaliżowania akcji organizacyjnej ks.Perkowskiego ogłosił ludności wsi Podbołocie postanowienie ks. arcybiskupa Jałbrzykowskiego w kwestji erigowania parafji rzymsko-katolickiej w Podbołociu. Tego rodzaju posunięcie ze strony ks.arcybiskupa Jałbrzykowskiego prawdopodobnie odniesie tylko częściowy skutek, gdyż ludność wsi Podbołocie pozostaje nadal przy swych żądaniach co do utrzymania jej w parafji Krzemienieckiej.

Zauważyć należy, że stanowisko ludności wsi Podbołocie ożywiło i do pewnego stopnia skonsolidowało orjentacje radykalnie myślącej ludności wiejskiej w innych miejscowościach gminy Krzemienickiej na Kościół Narodowy Katolicki i, że orjentacje te mogą znacznie ułatwić działalność organizacyjną i propagandową Kościołowi Narodowo Katolickiemu w tejże gminie.-

Stowarzyszenie Badaczy Pisma Świętego

Zbory Stowarzyszenia w Województwie Białostockiem zostały powiadomione przez Strażnicę - Tow.Biblijne i Broszur w Warszawie, że w dniach od 7 do 9 czerwca w Warszawie odbędzie się konwencja Zborów. Pismo Strażnicy w tej sprawie brzmi:" Konwencja Jeneralna,która,dotąd zawsze była urządzana w Warszawie w grudniu na święta Narodzenia Pańskiego, obecnie jest przesunięta na dni Zielonych Świątek.

Na początku maja wyślemy do wszystkich zborów bliższe informacje odnośnie konwencji,formularze celem zarejestrowania kwater i programy. Jest pożą-

nem, byś już teraz się dowiedział, jaka ilość osób w przybliżeniu z Naszego zgromadzenia pragnie wziąć udział w tej uczcie duchowej, by takową nam jeszcze przed dniem 1-go maja zakomunikować. Stosownie do waszego zawiadomienia wyślemy wam powyżej wymienione formularze i programy. Jeśli będzie wolą Pana, na konwencję oczekujemy też przyjazdu gości brata Herbecka z Środkowo-Europejskiego Biura w Szwajcarji. Będą także wszyscy bracia Okręgowi Kierownicy Służby i spodziewamy się, że Ojciec Niebieski udzieli nam obfitych błogosławieństw. Jest pożądanem, by przyjeżdżali bracia z każdego zboru, nawet najbardziej odległych, nie tylko polscy, lecz także ukraińcy, rosyjscy i niemieccy, którzy choć cokolwiek rozumieją po polsku. Przedewszystkiem jest pożądanem, by mogli wziąć udział w konwencji bracia Przewodniczący Służby. Oprócz tego bracia ukraińcy będą mieli lokalną konwencję na "Wielkanoc" od dnia 20-go do 22-go kwietnia, na którą zapraszają braci z pobliskich zborów. Adres, na który trzeba posłać pisemne zawiadomienie o przyjeździe, jest następujący: Jakimczuk Filimon, p-ta S O K A Ł, wieś i stacja kolejowa Cielądz, lwowskie. Na tej konwencji lokalnej również będzie brat Suszko ze Lwowa.-

3/ Kościół Prawosławny.

Dnia 1 ub.m. na teren unickiej parafji Kośniańskiej w gminie Kleszczele, powiatu bielskiego przybyli księża prawosławni Łotocki z Milejczyc i Turowski z Rogacz w celach agitacji antyunickiej. M.in. żądali oni od miejscowej ludności składania przez nią podpisów na specjalnie opracowany podaniu o zniesienie parafji unickiej w Kośnie. Podanie to, zaopatrzone większą ilością podpisów, miało być skierowane przez władze Kościoła Prawosławnego do władz państwowych i zainteresowanych czynników kościelnych. Po odwiedzeniu wsi Dasze, Żuki i Pietrowszczyzna, gdzie doznali niepowodzeń w swej misji, księża Łotocki i Turowski zaniechali dalszej agitacji antyunickiej.

90

4/ Sekta ,babtystów.

Odbyły się w powiecie bielskim zbory religijne babtystów:
we wsi Czarna-Średnia, gminy Grodzisk pod przewodnictwem przełożonego zboru Jaćko Daniela z Kobrynia w Województwie Poleskiem, który odprawił nabożeństwo w językach polskim i rosyjskim; /50 osób/
we wsi Czarna-Cerkiewna, gminy Grodzisk pod przewodnictwem przełożonego zboru Nikona Jakoniuka, zamieszkałego we wsi Andrjanki w gminie Kąty,powiatu bielskiego.-

Na zebraniu tem duchowny prawosławny Piotr Kuźmiuk i djakon Onocik prowadzili z poszczególnymi babtystami dyskusję na tle religijnym./200/

-:-:-:-:-:-:-:-:-:-:-

WOJEWODA BIAŁOSTOCKI
Nr.BB.I-1440/30.T.
Dnia 10 maja 1930 roku.

Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne
za miesiąc kwiecień 1930 rok.

V. Mniejszości narodowe.

1. Żydzi.

Podobnie jak w poprzednich miesiącach, w życiu ludności żydowskiej uwidacznia się w mniejszym stopniu zainteresowanie się wydarzeniami politycznemi nawet natury ogólno-państwowej, niż w życiu ludności polskiej, ludność bowiem żydowską interesują przedewszystkiem sprawy, dotyczące bezpośrednio jej interesów gospodarczych. W dalszym ciągu aktualne były kwestja żydowskiej szkoły powszechnej i akcja palestyńska. W związku z zasadniczem ustosunkowaniem się radykalnych organizacyj żydowskich do akcji palestyńskiej i zwalczaniem przez te organizacje, zwłaszcza bundowskie organizacyj sjonistycznych, pojawiły się symptony ostrych tarć wewnątrz Bundu w powiatach łomżyńskim, białostockim, grodzieńskim i ostrowskim. Pozatem organizacje żydowskie występowały intensywniew przedstawicielstwach samorządowych o subwencje dla szkolnictwa żydowskiego i instytucyj żydowskich, przyczem niejednokrotnie, jak np. w Łomży popierały postulaty polskich ugrupowań prawicowych, aby zapewnić sobie ich poparcie w sprawie traktowanej subwencji.

Życie polityczne.

Bund.

Pod sztandarami dnia 15 ub.m. przed wyświetleniem filmu pod nazwą "Początki nowego życia Bundu" Artur Zygielboim wygłosił odczyt n.t. "Na drogach [illegible] żydowskie". Prelegent udawadniał, że dopiero Bund ożywił masy robotnicze /żydowskie i poprowadził je do walki o prawa socjalne i narodowe /.

W Łomży dnia 26 ub.m. odbyło się zebranie Bundu w sprawach pierwszomajowych.

W Łomży dnia 5 ub.m. odbył się wiec sprawozdawczy radnych

miejskich z frakcji Bundu w związku z uchwaleniem budżetu miasta na rok 1930-1931. Radny Gaist Pinches i Posesorski Mordko podkreślali małe zainteresowanie się prawicowych radnych żydowskich stanem zdrowotnym ubogiej ludności miasta i potępiali koło żydowskie w Radzie za popieranie przeżeń polskiej endecji w celu uzyskania subwencji w sumie 3.000 złotych na odnowienie szkoły "Talmud-Tory". /200./-

tok Miasto. Dnia 5 ub.m. odbył się wiec, na którym radni Waks i Flomenbaum Benjamin złożyli sprawozdanie ze swej działalności w Radzie Miejskiej. Dawali oni wyraz przekonaniu, że Rada Miejska wskutek swej nieudolnej gospodarki zostanie rychło rozwiązana./200/

Ostrowski. W Ostrowi-Mazowieckiej dnia 14 ub.m. radny miasta stołecznego Warszawy Jankiel Witkin wygłosił odczyt n.t." Opozycja w stronnictwie żydowskiem". Prelegent uwypuklał różnicę poglądów w obozie sjonistycznym i przeciwstawiał zwartość Bundu zróżniczkowanemu sjonizmowi /80/-

Sjoniści ogólni.

t Ostrowski. W Ostrowi-Mazowieckiej dnia 20 ub.m. radny miasta stołecznego Warszawy, dr.Lipman wygłosił odczyt o stosunku żydów w Palestynie do arabów i odwrotnie. /120/-

Poalej-Sjon Prawica.

t Grodziński. W Krynkach dnia 2 ub.m. Lejba Litman z Palestyny wygłosił odczyt o palestyńskiej akcji sjonistycznej /40/-

Tamże dnia 5 ub.m. Jakób Kromenberg wygłosił odczyt o pracy społecznej kobiet /100/-

Życie społeczne.

at Wołkowyski. W Świsłoczy dnia 16 ub.m. odbyło się odsłonięcie sztandaru organizacji "Haszomer-Hacair". Po przemówieniach okolicznościowych

odspiewano w języku polskim hymn narodowy polski.

Życie kulturalno-oświatowe.

Białystok-Miasto. Dnia 15 ub.m. zebranie członków "Tarbuthu" w celu uczczenia pięcioletniej rocznicy istnienia uniwersytetu hebrajskiego w Jerozolimie. /80/

Dnia 14 ub.m zebranie rodzicielskie, zwołane przez Zjednoczenie Szkół Żydowskich, w sprawach szkolnictwa powszechnego przemawiali radny Flomenbaum Benjamin, Domeradzki Leon, Goldberg i Berman /80/.-

Tegoż dnia zebranie rodzicielskie poświęcone krytyce szkół hebrajskich i powszechnych polskich. Przemawiał z ramienia Zjednoczenia Szkół Żydowskich Tabaczyński Benjamin /130/.-

Powiat Bielski. W Bielsku-Podlaskim staraniem Stowarzyszenia Kultur-Liga dnia 12 ub.m. odczyt Szejnina Abrama z Warszawy n.t. "Demokracja, faszyzm a klasa robotnicza". /60/.-

Powiat Grodzieński. W Krynkach dnia 12 ub.m. odczyt Zjednoczenia Szkół Żydowskich n.t. Religijny. Przemawiał Rjsurowicz Borys z Warszawy /200/.-

Powiat Wołkowyski. W Wołkowysku dnia 14 ub.m. - zebranie Towarzystwa Przyjaciół Żydowskiego Instytutu Narodowego, na którem wybrano nowy zarząd/50/.-

Życie gospodarcze.

Powiat Żomżyński. W Żomży dnia 21 ub.m. zebranie członków Banku Spółdzielczego Przyjęto sprawozdanie z działalności zarządu i rady nadzorczej, oraz wybrano zarząd. /250/ -

Powiat Grodzieński. W Wołpie dnia 29 mar[illegible] b.r. - doroczne zebranie członków Żydowskiego Banku Ludowego. Wybrano nowy zarząd. /45/.-

92

W Grodnie dnia 18 ub.m. zebranie członków Żydowskiego Banku Ludowego. Postanowiono zmniejszyć personel biurowy po przyjęciu do wiadomości sprawozdania z działalności zarządu /50/.-

wiat Kolneński. W Kolnie dnia 21 ub.m. zebranie członków Spółdzielczego Banku Żydowskiego. Nie doszło do wyboru zarządu, gdyż przedstawiciele kupców w dążeniu do uzyskania większości w tym zarządzie zakłócili spokój publiczny, wobec czego przewodniczący zebranie rozwiązał.-

lat Szczuczyński. W Szczuczynie dnia 27 ub.m. zebranie członków Spółdzielczego Banku Żydowskiego. M.in. uchwalono przymus oszczędzania jednego złotego 50 groszy przez każdego członka Banku tygodniowo /60/.-

at Wołkowyski. W Piaskach dnia 2 ub.m. zebranie członków Żydowskiej Kasy Spółdzielczej. Delegat z Wilna Klański Abram poddał krytyce całokształt działalności zarządu Kasy i domagał się wyborów nowego zarządu. Wyborów nie dokonano wskutek rozbieżności zdań./63/.

W Wołkowysku dnia 27 ub.m. zebranie członków Spółdzielczego Banku Kupieckiego. Przyjęto do wiadomości sprawozdania z działalności Banku, oraz dokonano wyborów uzupełniających do zarządu i rady nadzorczej /70/.-

lat Ostrowski. W Ostrowi-Mazowieckiej dn-ia 6 ub.m. zebranie członków Banku Udziałowego-Spółdzielczego. Po odczytaniu sprawozdania zarządu i komisji rewizyjnej wywiązała się burzliwa dyskusja, w czasie której zarzucano zarządowi Banku lekkomyślne szafowanie pożyczkami, faworyzowanie niektórych członków Banku i t.p. Po dyskusji wybrano nowy zarząd i radę nadzorczą, zatwierdzono budżet na rok bieżący w sumie 20.000 złotych i określono najwyższe zobowiązanie Banku na 750 złotych. Wobec tego, że większość w radzie i zarządzie uzyskali agudowcy, opozycja sjonistyczna zapowiedziała złożenie

protestu co do ważności wyborów./500/.-

Życie sportowe.

Powiat Łomżyński. W Łomży dnia 26 ub.m. odbyło się odsłonięcie sztandaru Stowarzyszenia Sportowego "Jutrznia". Przemówienie okolicznościowe wygłosił bundowiec Rozental Jakób.

2/ Białorusini.

Życie społeczne ludności białoruskiej wyczerpywała nieznaczną działalność Towarzystwa Szkoły Białoruskiej, które w chwili obecnej żywotne jest tylko w powiatach białostockim i wołkowyskim.

Znaczne ożywienie dostrzegane było w życiu gospodarczem tej ludności na terenie powiatu grodzieńskiego, gdzie w dniu 21 ub.m. we wsi Komotowo, gminy Zytomla została uruchomiona spółdzielnia spożywców białoruskich "Snop", która rozpoczęła sprzedaż artykułów pierwszej potrzeby.-

Do zarządu spółdzielni wchodzą Sidorowicz Michał - prezes, Puzynia Andrzej - viceprezes i ośmiu członków, którzy w czasie legalnego istnienia BWKHromady byli jej członkami, obecnie zaś nie biorą jakiegokolwiek udziału w życiu politycznem.

Ogólnie na terenie Województwa Towarzystwo Szkoły Białoruskiej urządziło w kwietniu b.r. 9 przedstawień, które dały Towarzystwu około 1000 złotych dochodu.

Zarząd okręgowy Towarzystwa Szkoły Białoruskiej w Białymstoku na zebraniu w dniu 20 kwietnia postanowił wziąć czynny udział w powitaniu Pana Prezydenta przez społeczeństwo miasta Białegostoku poczem porozumiał się z Zarządem Głównym Towarzystwa.

Według oświadczenia prezesa Zarządu Okręgowego TSB.w Białymstoku, Kuźmina Szymona Zarząd Główny TSB. zastrzegł sobie w tej sprawie całkowitą neutralność. Podobnie ustosunkowali się do omaw-

nej sprawy posłowie BWRKP. za wyjątkiem posła Dworczanina, który oświadczył że władze Województwa Białostockiego ustosunkowały się rzeczowo do działalności TSB. i, że wobec tego nie znajduje zastrzeżeń przeciwko wzięciu przez Zarząd Okręgowy TSB. w Białymstoku czynnego udziału w powitaniu Pana Prezydenta.

Ostatecznie po zasięgnięciu opinji w Wilnie Zarząd Okręgowy TSB.w Białymstoku rozpoczął już przygotowania do uroczystego powitania Pana Prezydenta w dniu 10 czerwca b.r. i złożenia Panu Prezydentowi deklaracji hołdowniczej.-

3/ L i t w i n i .

Oddziały Towarzystwa Św.Kazimierza urządziły 8 przedstawień, w tem 5 w powiecie grodzieńskim i 3 w powiecie suwalskim.

We wsi Raszecie, gminy Krasnowo w powiecie suwalskim miejscowy działacz Towarzystwa Św.Kazimierza Wincenty Masionis wygłosił odczyt n.t. " Święty Kazimierz, a nasza młodzież"./40 osób/ -

-:-:-:-:-:-:-:-:-

94

WOJEWODA BIAŁOSTOCKI

BB.I-1708/30.T

Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr.6 za miesiąc m a j 1930 r.

Białystok, dnia ..11..czerwca 1930 roku

T A J N E - P I L N E !
-:-:-:-:-:-:-:-:-:-:-:-:-:-

Do

Ministerstwa Spraw Wewnętrznych

Pan Dyrektor Departamentu II.

w W a r s z a w i e.
-:-:-:-:-:-:-:-:-:-:-

Przesyłam sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr.6 za miesiąc m a j 1930 rok

WOJEWODA:

Odpisy otrzymują:

Pan Wojewoda w Wilnie,
" " w Brześciu nad Bugiem,
" " w Nowogródku
" " w Warszawie,
" " w Tarnopolu,
" " w Stanisławowie,
" " w Lublinie,
" " w Łodzi,
Pan Prokurator przy Sądzie Apel. w Warszawie,
" " " " " w Wilnie,
" " " " Okr. w Białymstoku,
" " " " " w Grodnie,
" " " " " w Suwałkach,
" " " " " w Łomży,
Sam Ref. Informac. DOK III. w Grodnie,
" " " DOK. I. w Warszawie,
" " " DOK. IX. w Brześciu n/Bugiem,
K.O.P. "Brygada Grodno",
Wszyscy Panowie Starostowie Powiatowi Województwa Białostockiego,
Pan Starosta Grodzki w Białymstoku,
Pan Naczelnik Urzędu Śledczego w/m.-

H.F.

JEWODA BIAŁOSTOCKI
Nr. BB I-1708/30.T.
stok, dnia 10 czerwca 1930 r.

Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr. 6.
za miesiąc m a j 1930 rok.

95

I. Sytuacja ogólna

W poprzedniem sprawozdaniu miesięcznem podkreśliłem, że już w kwietniu b.r. w miarę wyłaniania się możliwości poprawy konjunktury gospodarczej dla wsi, mogących przyczynić się do uspokojenia umysłów ludności wiejskiej i uczynienia jej mniej podatną na agitację stronnictw opozycyjnych, stronnictwa te zaostrzyły kampanję przeciwrządową w terenie i akcję prasową. Zaostrzenie to stanowiło cechę charakterystyczną polskiego ruchu politycznego w okresie sprawozdawczym, który rozpoczął się pod znakiem akcji stronnictw opozycyjnych dotyczącej zwołania sesji nadzwyczajnej Sejmu. W akcji tej podkreślano całkiem niedwuznacznie, że sesja nadzwyczajna, zwołana pod auspicjami gospodarczemi, winna być wykorzystana przez opozycję dla obalenia Rządu, którego ustąpienia, jak zaznaczała prasa opozycyjna, nie ze względów partyjnych, tylko dla dobra kraju, domagają się wszyscy, którzy chcą widzieć w Polsce Rząd, mający jasny i wyraźny program naprawy ciężkiego położenia gospodarczego, prowadzenia poszanowania dla prawa, uporządkowania stosunków wewnętrznych i przywrócenia znaczenia Polsce na terenie międzynarodowym. Dopatrując możliwości odroczenia zwołanej sesji nadzwyczajnej Sejmu, opozycja naogół zgodnie na wiecach i w prasie oświadczała, że wszelkie odraczanie posiedzeń Sejmu byłoby tylko fałszywą grą, która do niczego w rezultacie nie doprowadzi i, że Rząd ma przed sobą tylko dwie drogi - albo ustąpić pod naciskiem konieczności życiowych kraju i ogromnej większości społeczeństwa, albo też odwołać się do opinji narodu przez przeprowadzenie nowych, sprawiedliwych wyborów do Sejmu i Senatu. Również zgodnie oceniały stronnictwa opozycyjne sam fakt odroczenia sesji sejmowej, a mianowicie w ocenie tego faktu starały się narzucić społeczeństwu przekonanie, że Rząd wszelkimi sposobami unika kontroli sejmowej, odrzuca zdecydowanie wszelką możliwość nawiązania współpracy z Sejmem nawet na tych odcinkach swej działalności.

które tej pracy konstucyjnie wymagają i nie chce wreszcie dopuścić do tego, aby z trybuny sejmowej powiedziano o tem, co kraj myśli o czteroletnich rządach obozu pomajowego. Na całokształt skierowanych przeciwko Rządowi wystąpień stronnictw opozycyjnych składały się ponadto - wyolbrzymianie przeżywanego przez kraj kryzysu do poziomu ostatecznej katastrofy gospodarczej i finansowej, obarczanie Rządu całkowitą i wyłączną winą za powstanie tego kryzysu, oskarżanie obozu pomajowego o prowadzenie i zaostrzanie walki z własnem społeczeństwem, niszczenie w ten sposób zaufania zagranicy do Polski, zaślepianie oczu społeczeństwa na grożące w Polsce niebezpieczeństwa i bezczynność w obliczu tych niebezpieczeństw. W terenie wystąpienia te nastawiane były na zaostrzanie i podniecanie nastrojów ludności, generalizowanie jej niedomagań gospodarczych, a nierzadko także na wywoływanie ekscesów, który później byłoby można dyskontować dla celów politycznych /bezrobocie, kwestja podatkowa/. Przedewszystkiem zaś opozycja dowodziła, że potężny doniedawna obóz sanacyjny kurczy się i traci grunt pod nogami i że w łonie tego obozu rozlegają się głosy rozważniejsze, jak naprzykład byłego Ministra Czechowicza, które stwierdzają, że w kraju dzieje się źle. Z poszczególnych momentów działalności stronnictw opozycyjnych zasługują na uwagę - mobilizowanie przez Stronnictwo Narodowe inteligencji wiejskiej pod przewodnictwem duchowieństwa do walki ze społecznemi organizacjami prorządowemi, zaostrzanie kwestji bezrobocia i nastrojów wśród bezrobotnych przez PPS. w Białymstoku i białostockim okręgu przemysłowym, akcja przygotowawcza Stronnictwa Chłopskiego, PPS. i PSL"Wyzwolenie" do wyborów do przedstawicielstw samorządowych, dość intensywne poczynania organizacyjne PSL"Wyzwolenie" i wreszcie zgodne współdziałanie Stronnictwa Chłopskiego, PSL"Piast" i Chrześcijańskiej Demokracji w powiatach białostockim i sokólskim. Ogólnie należy zauważyć, że stronnictwa opozycyjne nie pomijały najmniejszego wydarzenia i najmniejszej sposobności w kampanji przeciwrządowej, szczególnie w płaszczyźnie życia gospodarczego, które w większości powiatów województwa kształtowało się nadal niezbyt pomyślnie. Stanowi czynnikiem, regulującym już nietylko nastroje, lecz nawet stosunek ludności pracującej ogólnie, a wiejskiej w szczególności do stronnictw wogóle jest przedewszyst-

kiem jej sytuacja gospodarcza, przeto ponowna zniżka cen na produkty wytwórczości wsi, trwający zastój w przemyśle i zwężenie prac inwestycyjnych samorządu, a także słaby stosunkowo ruch budowlany sprzyjały działalności stronnictw opozycyjnych i utrudniały reagowanie na nią politycznym grupom prorządowym, tkwiącym zresztą najczęściej w bezczynności. Dlatego też w maju b.r uwidoczniło się dość wyraźnie zwężanie się wpływów tych grup powodne o tyle, że hamowały je orjentujące się na te grupy organizacje społeczne. Na gruncie działalności wspomnianych organizacyj odbywały się konsolidacja byłych wojskowych i peowiaków, zbliżanie społeczeństwa do Związku Strzeleckiego i budzenie wśród wszystkich warstw ludności zrozumienia dla idei współpracy z Rządem. W życiu mniejszości narodowych dominowały akcja protestacyjna organizacyj sjonistycznych przeciwko wstrzymaniu imigracji do Palestyny i załamywanie się działalności Białoruskiego Włościańsko - Robotniczego Klubu Poselskiego w wyniku omówionego w sytuacyjnych sprawozdaniach tygodniowych procesu odpadania od organizacyj komunistycznych i komunizujących mniej zradykalizowanych elementów białoruskich -

-:-:-:-:-:-:-:-:-:-

OJEWÓDA BIAŁOSTOCKI
Nr BB.I-1703/30 T.
nia 10 maja 1930 r.

Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr.6.
za miesiąc Maj 1930 rok.

I. Polski ruch polityczny

a/ Bezpartyjny Bolk Współpracy z Rządem.

Działalność BBWzR. w terenie była znacznie żywsza, niż w miesiącach poprzednich niemniej jednakże nastawienie jej nie - szło po linji wykorzystania dla celów propagandowych i organizacyj nych tych przesunięć w ogólnym układzie stosunków społeczno politycznych na terenie województwa, jakie zaszły w marcu i kwietniu b.r./secesja ostrołęckiej grupy Stronnictwa Chłopskiego na rzecz BBWzR, znaczna utrata wpływów w Lomży przez PPS., osłabienie wśród robotników w bielskim okręgu przemysłowym orjentacji na PPS. i nie-korzystna dla niej zmiana nastrojów wśród robotników w białostockim okręgu przemysłu włókienniczego/. Nie-wykorzystanie wspomnianych możliwości, silna i wręcz demagogiczna agitacja stronnictw opozycyjnych przeciwko Rządowi i BBWzR., szczególnie wśród ludności wiejskiej i wreszcie ciężkie położenie gospodarcze wsi, sprzyjające raczej demagogji tych stronnictw, niż pozytywnej działalności BBWzR i grup prorządowych powodowały, że wpływy BBWzR. zwężyły się w powiatach ostrowskim, augustowskim, wys.-mazowieckim i częściowo białostockim. Jak już podkreślałem w poprzednich sprawozdaniach, na ważniejszym brakiem w działalności BBWzR. jest niedocenianie konieczności reagowania na ważniejsze przejawy akcji stronnictw opozycyjnych i przystosowywania tej działalności do warunków terenowych. Pod tym względem nie lepiej przedstawia się akcja prasowa BBWzR. Lokalna prasa prorządowa zbyt mało uwagi poświęca zagadnieniom lokalnym i wydarzeniom politycznym w terenie. Na łamach traktowanej prasy nie-znalazły należytego odzwierciadlenia tego rodzaju fakty, jak załamanie się w powiecie ostrołęckim akcji PPS. i PSL "Wyzwolenie" p ze-

ciwko zunifikowanym organizacjom rolniczym /Związek Zawodowy Rolników/ demagogiczne ujmowanie przez PPS. kwestji bezrobocia w białostockim okręgu przemysłowym, rozluźnianie się centrolewu w terenie i t.p. Prasa ta zajmowała się prawie wyłącznie zagadnieniami natury ogólnej, któremi ludność interesuje się wprawdzie, lecz w mniejszym stopniu, niż sprawami lokalnemi, bezpośrednio ją obchodzącemi. Stosunkowo najwięcej tym sprawom poświęcał miejsca "Głos Obywatela". Pismo to w artykule" X ozwartą rocznicę walki i programów" stwierdzało, że opozycja Sejmowa, przejąwszy system i plan gospodarczy gabinetu Premjera Sławka za swój i odrzekszy się swych dawnych, wprost chorych pomysłów, lecz stara się wmówić społeczeństwu, że jest już zdolna do współrządów, a następnie demaskowało poszczególne momenty opozycyjnych wystąpień stronnictw prawicy i centrolewu. Tematami rozważań pisma były następnie wyniki wyborów do sejmu śląskiego i wyborów uzupełniających do Sejmu w okręgu Nr.57. W pierwszym wypadku podkreślało ono sukces BBWzR.,w drugim zaś dowodziło, że większość ludności ukraińskiej i żydowskiej, postawiona między programem państwowym obozu Marszałka Piłsudskiego, a hasłami nacjonalizmu i Undu, wstrzymała się od głosowania, wierna zaleceniom BBWzR. Z kolei pismo oświetlało przyczyny, które skłoniły Pana Prezydenta Rzeczypospolitej i Rząd do odroczenia zwołanej na dzień 23 ub.m. sesji nadzwyczajnej Sejmu. Między innemi zwracało uwagę na podkreślenie w komunikatach stronnictw opozycyjnych, wydanych niezwłocznie po odroczeniu wspomnianej sesji, że za odroczenie odpowiedzialność ponosi Pan Prezydent Rzeczypospolitej i zaznaczało, że tego rodzaju zdanie mogło być podyktowane tylko zaciekłością partyjną, albo chęcią podburzania opinji publicznej przeciwko Panu Prezydentowi Rzeczypospolitej, który za swoje zarządzenia nie jest przed nikim odpowiedzialny. Wreszcie "Głos Obywatela" dementował twierdzenie stronnictw opozycyjnych, dotyczące kurczenia się wpływów BBWzR. na społeczeństwo i w tej materji powoływał się na wyniki wyboru uzupełniających w okręgu lidzkim i na Wołyniu, gdzie olbrzymia większość społeczeństwa swą abstynencją odmówiła aprobaty [illegible] opozycji

sejmowej.-

"Przegląd Pomżyński" w kilku artykułach występował przeciwko ugrupowaniom prawicy. Asumpt do tych wystąpień dał mu przedewszystkiem gdyński zjazd Obozu Wielkiej Polski. Na zjeździe tym, zdaniem pisma Obóz Wielkiej Polski pokazał wreszcie , czem jest naprawdę.Po zaznaczeniu, że poszarpanej opinji Obozu Wielkiej Polski naprawić się już nie da, "Przegląd Pomżyński" w artykule "Morze i bałwany" zaznaczał, że społeczeństwo polskie nie może i nie będzie tolerować instytucji, która w dniu święta narodowego nad samą granicą Państwa urządzała dzikie i barbarzyńskie awantury. Omawiając zabiegi opozycji, co do zwołania nadzwyczajnej sesji Sejmowej, "Przegląd Pomżyński" podkreślał że opozycja dążyła do rychłego obalenia Rządu, aby przerwać jego prace gospodarcze, a następnie wyjaśniał, że nadzwyczajna sesja Sejmowa zwołana pod auspicjami gospodarczemi, przynosiła poprostu na pierwszy dzień obrad - wniosek nieufności dla Rządu , który był nie-jako wykładnikiem głębokiej wiary opozycji w skuteczność rządowej walki z przesileniem gospodarczem. Ten nieudany manewr opozycji , według określenia pisma, jest stwierdzeniem że opozycja wierzy w Rząd i dlatego usiłuje na próżno zahamować jego wysiłki, zmierzające do naprawy sytuacji gospodarczej w Państwie.-

"Przegląd Kresowy" i "Gazeta Polska Ziemi Grodzieńskiej", nie zaniedbując poruszania spraw ogólno-państwowych, reagowały jednocześnie na przeciwrządowe wystąpienia "Nowego Życia".-

Powiat Augustowski. Zebrania zamknięte.

Kierownik Sekretarjatu Powiatowego w Augustowie, Szarlak zwołał zebrania dnia 11 ub.m. we wsi Mikaszówka w gminie Kurjanka, dnia 17 ub.m. we wsi Rutki-Stare, dnia 18 ub.m. w Żabętniku i Reszkach, oraz dnia 25 ub.m. w Jaminach i Mogilnicach, na których omawiał sytuację polityczną i gospodarczą w kraju/40,28,52,34,24,30/.-

Zebrania te nie należą do specjalnie udanych, gdyż we wsi Mikaszówka zgromadzeni nie wyrazili zgody na propozycję Szarlaka co do zorga-

niza ania lokalnego komitetu walki z partyjnictwem, zaś w pozostałych miejscowościach jego wywodom przeciwstawiali ciężką sytuację gospodarczą ludności wiejskiej.-

Szczuczyński. W Grabowie dnia 7 ub.m. wiec posła Targońskiego w sprawie sytuacji politycznej i gospodarczej w kraju. Poseł wyjaśnił, że na powstanie kryzysu gospodarczego w kraju złożyło się wiele przyczyn, a przedewszystkim kryzys gospodarczy w całym świecie. Dalej poseł omówił szczegółowo działalność i zamierzenia Rządu w płaszczyźnie łagodzenie wspomnianego kryzysu. Po przemówieniu posła Targońskiego uchwalono rezolucję, wyrażającą hołd Panu Prezydentowi Rzeczypospolitej i Panu Marszałkowi Piłsudskiego./70/.

Zebranie zamknięte.

We wsi Skaje, gminy Szczuczyn poseł Targoński wygłosił odczyt dla rolników /50/.-

Sokólski. Ruch organizacyjny.

Delegat Sekretarjatu Wojewódzkiego BBwzR., Sulima Szulmaniewicz organizował komitety gminne BBwzR. w:

Szudziałowie: Martynelis Franciszek, pisarz gminny-prezes, Golicz Kazimierz-viceprezes i Musiał Józef, nauczyciel z Knyszewicz-sekretarz; /70/

Babikach: rolnik Prokopczyk Władysław - prezes, nauczyciel Kozaczyk Teofil - viceprezes, pisarz gminny Malicki Stanisław-sekretarz, Jaworowski Antoni i Królewski Józef, rolnicy - członkowie /40/;

komitety miejskie w:

Sokółce: naczelnik urzędu pocztowego Chwiedźko Józef-prezes, aptekarz Sobociński Piotr-viceprezes, rolnik Daszuta Józefe-Skarbnik, rolnik Matuniewicz Franciszek-sekretarz i Czarnocki Witold-członek /48/;

Dąbrowie: rolnik Burel Jan - prezes, Garbecki Władysław-viceprezes Woźniak Piotr-sekretarz, dr.Sztoldz Alfons-skarbnik /100/.

Obok komitetu miejskiego w Dąbrowie powstał również komitet

gminny , do którego weszli Kundziewicz Władysław,rolnik - prezes, Szkiłodź Władysław, wójt - vicesprezes, Trela Jan , nauczyciel-sekretarz, Gruszecki Stanisław - s[illegible]rbnik, K[illegible]ucik Marjan i Remba Wincenty - członkowie.-

Z j a z d .

W Sokółce dnia 21 ub.m. odbył się zjazd powiatowy delegatów BB.Zh przy udziale senatora Romana, profesora Puzyńskiego i kierownika Sekretarjatu Wojewódzkiego, Józefa Boreckiego. Po referatach senatora Romana i profesora Puzyńskiego wybrano do prezydjum Rady Powiatowej ziemianina Bańkowicza Karola, lekarza powiatowego dra Tarasiewicza Stefana, burmistrza m.Sokółki Komara Kazimierza, rolnika Kundziewicza Władysława z gminy Dąbrowskiej i urzędnika Magistratu w Sokółce Lenkiewicza Szymona /40/.-

iat Suwalski. Zgromadzenie publiczne.

W Jeleniewie wiec sprawozdawczy posła Konstantego Krzywickiego /300/.-

b/ P.P.S. d. Frakcja Rewolucyjna.

Po dość żywej działalności w okresie przedpierwszomajowym PPS.d.Frakcja Rewolucyjna weszła znów w okres bezczynności. Jedynie w białostockim okręgu przemysłowym działała ona nieznacznie na gruncie Związków zawodowych, na którym przeciwstawiała się PPS.GKW. Oceniając tę działalność, należy podkreślić, że nawet w tym okręgu PPS.d.Frakcja Rewolucyjna bez pomocy czynników z nią współdziałających nie jest zdolna do wypierania wpływów PPS. GKW. i, że przeto nie może być ona uważana za grupę polityczną, przynajmniej w chwili obecnej i przy rozporządzalnych obecnie przez nią środkach osobowych i materjalnych, do oddziaływania w szerszym zakresie na kształtowanie się układów stosunków społeczno-politycznych w Województwie.-

99

c/ Monarchistyczna Organizacja Wszechstanowa.

Przejawów działalności nie notowano.-

d/ Stronnictwo Narodowe.

Działalność Stronnictwa w terenie była ożywiona. Polegała ona głównie na cichej agitacji, częstokroć posiadającej cechy akcji konspiracyjnej i w mniejszym stopniu na akcji wiecowej. W obu wypadkach posłowie i działacze Stronnictwa Narodowego starali się przekonać społeczeństwo, że w poczynaniach Rządu trudno dopatrzeć się istotnego odczucia dla potrzeb kraju i jego ludności, że Rząd umyślnie ukrywa przed społeczeństwem grożące krajowi niebezpieczeństwa, a wskazuje natomiast na rzeczy małe, jednak bardzo dotkliwe i, że wreszcie prowadzona przez Rząd walka z własnem społeczeństwem doprowadziła do tego, iż Polska straciła zaufanie zagranicy, a przeto nie może liczyć na jakąkolwiek z jej strony pomoc finansową. Nastawienie i charakter omawianej działalności Stronnictwa Narodowego ilustrują artykuły "Łomżyńskiego Tygodnika "Życie i Praca", który, traktując o ewentualności nowych wyborów do Sejmu, zaznaczał, że już zawczasu należy ustalić podstawy, na których katolicy opierają swe życie prywatne i publiczne, by służyły one szerokiemu ogółowi katolickiemu za drogowskaz przy przyszłych wyborach. Z zasad tych na pierwszem miejscu pismo stawia nierozerwalność rodziny, katolickie wychowanie młodzieży w szkołach i nieodłączność kościoła od Państwa. W pierwszej połowie maja "Życie i Praca" dowodziło, że jest rzeczą potrzebną zwołanie Sejmu dla przeprowadzenia zmian ustaw podatkowych i innych, któreby umożliwiły wyprowadzenie Polski z obecnego, ciężkiego położenia gospodarczego. Dalej pismo sugerowało społeczeństwo grozą niebezpieczeństwa niemieckiego. W tej materji stwierdzało ono, że nic u nas nie robi się w kierunku wzmocnienia i scementowania Państwa, aby skutecznie móc przeciwstawić się temu niebezpieczeństwu, a przeciwnie "Państwo osłabiane jest przez

walki Sejmu z Rządem w których złośliwie poniża się przedstawicielstwo narodowe jakiem jest Sejm, a nawet rozpowszechnia się zupełnie bezkarnie przez prasę sanacyjną opinję, aby obecny Sejm rozpędzić.

Przy uwypuklaniu niebezpieczeństwa niemieckiego pismo podkreślało, że "Prawie zupełnie nie mówi się u nas o tem, że naprzykład nasze zapasy walutowe w Banku Polskim zmalały wciągu 4-ch miesięcy o 20%, a kurs naszej pożyczki w Nowym-Yorku spadł nawet niżej od kursu takich samych pożyczek Litwy i Bułgarji". W konkluzji tego rodzaju wywodów pismo zauważało, że " Biorąc to wszystko pod uwagę, odnosi się wrażenie, że na terytorjum Polski powróciły jakieś rządy absolutne, niczem dawne carskie, w których społeczeństwu umyślnie zakrywa się przed oczyma istotne niebezpieczeństwa, a wskazuje się na rzeczy małe, jednak bardzo dotkliwe". W artykule "Tak być nie powinno"pismo z racji zapowiedzianej konferencji w Krzemieńcu wytoczyło cały szereg zarzutów przeciwko Ministerstwu Wyznań Religijnych i Oswiecenia Publicznego. Poruszając zagadnienia polityczne, "Zycie i Praca" wiązało je ze wskazaniami Stronnictwa, które szły przeważnie po linji podkreślania konieczności prowadzenia ciągłej pracy katolickiej na wsi i wskazywania, że hasła radykalne i wywrotowe znajdują coraz większy posłuch we wsi, zwłaszcza wśród młodzieży. Oczywiście, że pod pojęciem haseł radykalnych i wywrotowych pismo podciągało hasła, głoszone przez tego rodzaju organizacje, jak Związek Strzelecki, Związek Młodzieży Wiejskiej, Związek Młodzieży Ludowej i in., które w swej istocie są przeciwstawieniem dla Stowarzyszenia Młodzieży Polskiej. Ponieważ dotychczas ciężar walki z temi organizacjami spoczywał przeważnie na barkach duchowieństwa katolickiego, przeto Stronnictwo Narodowe postanowiło zmobilizować wokół tego duchowieństwa do walki z organizacjami prorządowemi także te wszystkie elementy inteligenckie, które w sumie wysiłków wspólnych mogą spowodować zmniejszenie się wpływów traktowanych organizacji. Sprawę tą podniosło "Zycie i Praca" w artykule "Troske o rozwój wsi", w którym, mówiąc o potrzebach pracy katolickiej na wsi w celu zwalczania radykalizmu, podkreśla, że do pracy tej powinna

stanąć inteligencja wiejska, a więc nauczycielstwo, dwór i wszyscy, co wyrośli ponad ogół, zwalanie bowiem wszystkiej pracy na duchowieństwo, które jest nieliczne i przeciążone pracą, sprawy nie załatwi. Traktując o odroczeniu sesji nadzwyczajnej Sejmu, pismo zaznaczało /artykuł posła Karola Mierczaka/, że Rząd odroczył Sejm, chcąc uniknąć odpowiedzialności za zużycie pieniędzy podatkowych na cele wyborcze i, że odroczenie tejże sesji należy tłumaczyć tylko tem, że w obozie rządowym powstają coraz większe tarcia i, że wreszcie Rząd stracił całkowicie zaufanie kraju. Nie-będący wprawdzie organem Stronnictwa Narodowego , lecz odzwierciadlający i popierający dążenia tego Stronnictwa dziennik "A.B.C.Ziemi uwalskiej" w kilku kolejnych numerach zamieścił charakterystyczny artykuł J.Skibińskiego p.t. " Zbudź się Polsko". Autor tegoż artykułu stwierdzał przedewszystkiem, że polskość odrodzonem Państwie polskiem dotąd nigdy nie miała dostatecznej opieki ze strony władz państwowych, a szczególnie tam, gdzie tego wymagają wyjątkowe warunki terenu, a następnie wskazywał na konieczność okiełznania "niezdrowych apetytów i dania godnej odpowiedzi tym, co przez swoją błędną politykę mogą doprowadzić Polskę do wywłaszczenia z wielowiekowego dorobku".-

Powiat Kolneński. Zebranie zamknięte.

W Kolnie dnia 4 ub.m. zebranie z udziałem posła Witolda Staniszkisa. Przebieg i szczegóły zebrania utrzymywane są w tajemnicy.

Powiat Szczuczyński. Zgromadzenie publiczne.

We wsi Grabowo dnia 4 ub.m. wiec sprawozdawczy posła Staniszkisa Witolda, który oświadczał, że w Polsce istnieje ukryta dyktatury Marszałka Piłsudskiego, a następnie w oświetleniu swego stronnictwa omawiał sytuację polityczną i gospodarczą w kraju. W momencie, gdy poseł Staniszkis mówił o ciężkiej sytuacji gospodarczej wsi i nadmiernem obciążeniu jej podatkami z pośród zgromadzonych odezwały się głosy: "A czemu wy nie wyrzekniecie się waszych wysokich djet i t.p.". Ponieważ

wiec nie był zgłoszony, przeto Starosta Powiatowy zarządził skierowanie przeciwko posłowi Staniszkisowi sprawy na drogę sądową./300/

Zebranie zamknięte.

W Szczuczynie dnia 3 ub.m zebranie członków Stronnictwa przy udziale posła Staniszkisa Witolda. Poseł nawoływał zgromadzonych do utworzenia spółdzielni handlowej, któraby zajęła się wywożeniem produkowanego przez nich zboża zagranicę /26/.-

Powiat Wys.-Mazowiecki. Zebrania zamknięte.

W Czyżewie dnia 25 ub.m. zebranie członków i sympatyków, zwołane za zaproszeniami przez Sekretarza Powiatowego Jana Roszkowskiego. Na zebraniu poseł Berezowski Zygmunt referował sytuację gospodarczą i polityczną kraju. Oskarżał on m.in. Rząd o kroczenie po drodze etatyzmu, szafowanie funduszami dyspozycyjnymi i zawarcie niekorzystnego dla Polski układu z Niemcami. Po zebraniu utworzono lokalne koło Stronnictwa, do którego zarządu zostali wybrani właściciel majątku Brulino-Koski w gminie Szulborze, powiatu ostrowskiego, Józef Godlewski - prezes, właściciel majątku Krzeczkowo-Gromadzyn w gminie Dmochy-Glinki, Ludwik Gutkowski - viceprezes, wójt gminy Dmochy-Glinki, Adam Przeździecki - skarbnik, i mieszkańcy gminy Dmochy-Glinki Przezdziecki Józef i Niemyński Antoni. /120/

Podobne zebranie z udziałem posła Zygmunta Berezowskiego odbyło się dnia 1 b.m. w Sokołach /200/.-

Powiat Sokólski. W powiecie sokólskim działał jako instruktor Stowarzyszenia Młodzieży Polskiej i Stronnictwa Narodowego emerytowany major Owoc, który specjalnie nastawia[illegible]alność na rugowanie wpływów Związku Młodzieży Wiejskiej. Z dotychczasowych spostrzeżeń, dotyczących tej działalności oraz ustosunkowania się Owoca do Stronnictwa Chłopskiego - zdaje się wynikać, że pomiędzy Stronnictwem Narodowem i Stronnictwem Chłopskiem nastąpiło milczące porozumienie co do rozgraniczenia terenu działalności i wpływów. Stronnictwo Chłopskie prowadzi

101

działalność przeważnie w gminach zachodnich i centralnych powiatu, zaś Owoc działa wyłącznie w gminach wschodnich i północnych.

Zebranie zamknięte.

W Dąbrowie dnia 25 ub.m. zebranie, zwołane za zaproszeniami imiennemi przez Owoca, który oskarżał Rząd o prowadzenie kraju do ruiny i upadku, stosowanie rugów politycznych w wojsku i administracji i t.p. Przemówienie jego zebrani przyjęli naogół obojętnie, a nawet przerywali je uwagami w rodzaju " Gadał, gadał a nic nie powiedział, każdy jak szewc ciągnie na swoje kopyto" i t.p./25/

t Suwalski. Nieznaczną działalność na rzecz Stronnictwa w powiecie rozpoczął wspomniany wyżej instruktor Owoc.

e/ Obóz Wielkiej Polski.

Łomżyński. Ruch organizacyjny.

W Wiźnie powstała w sposób poufny placówka młodych O.W.P. licząca 20 członków. Zebranie organizacyjne odbyło się w mieszkaniu miejscowego ks.wikarjusza.-

Z j a z d .

W Łomży dnia 11ub.m. w lokalu Sekretarjatu Stronnictwa Narodowego odbył się zjazd delegatów Obozu Młodych Wielkiej Polski z powiatów łomżyńskiego, ostrowskiego, kolneńskiego, szczuczyńskiego, augustowskiego, ostrołęckiego, mazowieckiego i białostockiego, na który przybyło około 50 delegatów. Po przedyskutowaniu i przyjęciu do wiadomości sprawozdań poszczególnych delegatów, oraz omawianiu programu rozbudowy organizacji i jej pracy na przyszłość wygłosili obszerne referaty delegaci O.W.P. z Warszawy Nembeliński i Leszczyński. Pierwszy z nich zobrazował przebieg zjazdu O.W.P. w Gdyni, przyczem specjalnie atakował PAT-ieznę, drugi zaś traktował o sprawach organizacyjnych. Zjazd miał charakter poufny.

fk

f/ Stronnictwo Chrześcijańskiej Demokracji.

Żywszą niż w poprzednich miesiącach działalność Stronnictwa cechowała ostra krytyka wszelkich poczynań rządowych. Krytykę tę ilustrują artykuły grodzieńskiego "Nowego Życia", które nie pomijało najmniejszej nawet sposobności dla wykorzystania jej przeciwko Rządowi. Dowodzi tego fakt, że nawet w artykule "Takie było zadanie na duchy", poświęconym dwudziestej rocznicy zgonu Elizy Orzeszkowej, nie mogło się powstrzymać od wycieczek politycznych przeciwko obozowi pomajowemu, którego upadek, zdaniem pisma - byłby dla kraju zejściem słońca. W okresie przed zwołaniem sesji nadzwyczajnej Sejmu pismo dowodziło, że ustąpienia obecnego Rządu nie ze względów partyjnych, tylko dla dobra kraju, domagają się wszyscy, którzy chcą widzieć w Polsce Rząd, mający jasny i wyraźny program naprawy ciężkiego położenia gospodarczego, zaprowadzenia prawa, pożądkowania stosunków wewnętrznych i przywrócenia znaczenia Polski na terenie międzynarodowym. Nadto w tymże okresie pismo wyrażało przekonanie, że Rząd ma przed sobą dwie tylko drogi - albo ustąpić dobrowolnie, względnie pod naciskiem życia i opinji olbrzymiej większości społeczeństwa, albo też odwołać się do narodu przez przeprowadzenie nowych, sprawiedliwych wyborów do Sejmu i Senatu. Po zwołaniu sesji nadzwyczajnej pismo wskazywało na konieczność wykorzystania tej sesji przez stronnictwa opozycji dla generalnej rozprawy z Rządem i przeprowadzenia tej rozprawy pod hasłem radykalnej naprawy położenia gospodarczego kraju, a także "Usunięcia gromadzonych przez cztery lata gruzów i pozostałości po czteroletniej pracy sanacji". Odroczenie sesji na dni 30 przyjęte zostało przez pismo z wyraźnem zdenerwowaniem. W artykule "Zwłoka na 30 dni" podkreślało ono, że tonący brzytwy się chwyta, że taką brzytwą dla sanacji będzie odwleczenie na dni 30. konieczności stanięcia oko w oko w rzeczywistością, a następnie dodawało, każda taka zwłoka, każdy taki ratunek przez uchwycenie się brzytwy zmniejsza szanse obozu pomajowego na przyszłość, zmniejsza ilość je

102

zwolenników i przyszłych wyborców. Wreszcie w artykule " Na dreptaku" określało obecną politykę wewnętrzną Rządu "kręceniem się na miejscu", z którego wyjścia rychłego nie widać i nie mogą być do strzegane grożące Polsce niebezpieczeństwa ze strony Niemiec i Litwy

Grodzieński. Zebranie zamknięte.

W Ejsmontach-Wielkich zebranie, zwołane przez posła Romualda Pukjana, który oświadczył m.in., że Rząd wprowadza do gry polityczn nej osobę Pana Prezydenta Rzeczypospolitej. Na zebraniu uchwalono rezolucję, wzywającą Rząd do otwarcia sesji Sejmowej poddania się kontroli Sejmu i składającą odpowiedzialność Stronnictwa za zaostrze nie się sytuacji na Rząd /40/.0

Białostocki. Zgromadzenia publiczne.

Dnia 25 ub.m. we wsi Juchnowiec i dnia 1 b.m. w Knyszynie wiece sprawozdawcze posła Franciszka Urbańskiego. W przemówieniach swych poseł zaznaczał, że Rząd, unikając współpracy z Sejmem, zaostrza sytuację gospodarczą w kraju, nie pozwala Polsce zabezpieczyć się przed grożącemi jej niebezpieczeństwami ze strony Niemiec i Litwy i kieruje Państwem wbrew woli większości narodów./250 , 250/.-

Suwalski. Działalność na rzecz Stronnictwa prowadzi w powiecie suwalskim opłacany przez posła Pukjana Borochowicz z Żywej-Wody w gminie Jeleniewo.

g/ Polskie Stronnictwo Ludowe "Piast".

Stronnictwo wznowiło działalność organizacyjną w powiecie bielskim i wspólnie ze Stronnictwem Chłopskiem prowadziło agitację w powiecie białostockim. Nastawienie tej agitacji szło po linji bezwzględnej i częstokroć wręcz demagogicznej krytyki wszelkich poczynań Rządu, szczególnie w dziedzinie gospodarczej i wykorzystywania niedomagań gospodarczych wsi w celu zaostrzenia nastrojów ludności wiejskiej.-

Powiat Bielski.

Ruch organizacyjny.

Lokalne koła Stronnictwa powstały:
we wsi Szpaki, gminy Topczewo, członków 24, zarząd Bałło Stanisł -prezes, Bałło Marek-viceprezes, Chomko Stefan-skarbnik i Makowi ki Tadeusz-sekreterz;
we wsi Pokaniewo, gminy Milejczyce, członków 20, zarząd Kapusta Wincenty-prezes, Skrzycki Stanisław-viceprezes, Ostrowski Antoni -skarbnik i Mikowski Wincenty-sekretarz.-

Zjazd.

W Brańsku dnia 25 ub.m. zjazd powiatowy z udziałem senatora Alfonsa Erdmana. Po referacie senatora Erdmana o sytuacji polity cznej i gospodarczej w kraju zjazd uchwalił rezolucję, domagając się od Rządu opieki nad drobnem rolnictwem, zmniejszenia ceny o połowę na budulec i udzielania kredytu długoterminowego na odbud wę wsi, udzielania pożyczek dla rolników przez państwowy Bank Rolny, potępiającą odroczenie Sejmu, podkreślającą konieczność połączenia się stronnictw ludowych i żądającą wykonania przez n ustawy o zmniejszeniu o połowę ubezpieczeń /150/.-

Powiat Białostocki.

Zgromadzenie publiczne.

W Jasionówce dnia 4 ub.m. wiec sprawozdawczy posła Łosia D nika. Poseł omawiał w oświetleniu swego Stronnictwa sytuację pol tyczną i gospodarczą w kraju. Na wiecu uchwalono rezolucję, dom ącą się zjednoczenia ruchu ludowego /300/.-

h/ Polskie Stronnictwo Ludowe "Wyzwolenie".

Dość żywa działalność Stronnictwa wiązała się przyczynowo z przewidywanymi wyborami do przedstawicielstw samorządowych. Dla go też zmierzała ona do utworzenia kół powiatowych i lokalnych organizacyj Stronnictwa, oraz zainteresowania ludności wiejskiej wspomnianymi wyborami.

iat Ostrowski.

Zgromadzenie publiczne.

W Ostrowi-Mazowieckiej dnia 8 ub.m. wiec sprawozdawczy senato ra Iżyckiego Aleksandra, oraz posłów Roga Michała i Langera Anto niego. Pierwszy przemawiał vice-marszałek Sejmu poseł Róg, który w sprawozdaniu z działalności klubu PSL"Wyzwolenie" podkreślał, że klub sejmowy Stronnictwa stoi zdecydowanie na stanowisku bez względnej obrony interesów gospodarczych mas włościańskiego i, że stąd właśnie wypływa jego opozycyjne ustosunkowanie się do Rządu cichej dyktatury, który interesy te lekceważy. Następnie senator Iżycki omawiał sytuację gospodarczą w kraju, przyczem w działalności Rządu dopatrywał się braku zrozumienia dla istotnych potrzeb rolnika, stosowanie zgubnej dla wsi polityki podatkowej i faworyzowania większej własności ziemskiej. Poseł Langer wytoczył cały szereg zarzutów przeciwko Rządowi, dotyczących ustosunkowania się Rządu do Sejmu. Wreszcie czwarty z kolei mówca, Janowski Roman, prezes koła powiatowego PSL"Wyzwolenie" w Ostrowi-Mazowieckiej poruszał sprawy lokalne. Replikował na przemówienia senatora i posłów Sobieszczański Mieczysław z Ostrowi-Mazowieckiej, który zapytywał ich, co zdziałali dla narodu i urzędników w ciągu dziesięciu lat, dlaczego w chwili kryzysu gospodarczego nie zrzekną się części swych djet poselskich i t.p. Zaskoczeni temi pytaniami senator Róg i posłowie usiłowali ośmieszyć Sobieszczańskiego, a następnie wiec zamknęli /120/.-

Różne.

Na wniosek radnego Janowskiego Romana Rada Miejska miasta Ostrowi-Mazowieckiej dnia 28 ub.m. powzięła następującą uchwałę: " Rada Miejska, stojąc na stanowisku, że kadencja jej urzędowania skończyła się, prosi Magistrat o zwrócenie się do Pana Przewodniczącego Wydziału Powiatowego o rozpisanie nowych wyborów. Wniosek ten został zgłoszony przez Janowskiego pod naciskiem klubu Sejmowego PSL"Wyzwolenie".-

owiat Kolneński.

Z j a z d .

W Kolnie dnia 11 ub.m. zjazd powiatowy delegatów Stronnict
pod przewodnictwem nauczyciela Krupki Stanisława, zamieszkał
go w Warszawie. Przemawiali wspomniany Krupka i Borys Maciej
prezes koła Stronnictwa w Małym-Płocku. Pierwszy z nich oświe
lił sytuację gospodarczą i polityczną w kraju, podkreślając
in., że PSL"Wyzwolenie" pomimo opozycyjnego ustosunkowania si
do rządu i Pana Marszałka Piłsudskiego, skłonne jest w każde
chwili przejść od opozycji do rzeczowej z nimi współpracy, dr
gi zaś omawiał sprawę połączenia się Stronnictw Chłopskich. P
ich przemówieniach wybrano do zarządu powiatowego, wspólnego
dla PSL"Wyzwolenie" i Stronnictwa Chłopskiego Stanisława Krup
-prezes, Karwowskiego Aleksandra, Pikulińskiego Józefa, Pomi
chowskiego Tomasza i Cenbarskiego Stanisława, wszystkich z K
na /100/.-

owiat Ostrołęcki.

Zebranie zamknięte.

W Ostrołęce dnia 4 ub.m. odbyło się pod przewodnictwem
Stanisława Krupki zebranie w sprawie połączenia się Stron-
nictw Chłopskich. Po przemówieniach Stanisław Krupki ~~Skrzynni~~
/PSL"Wyzwolenie"/Kazimierza Piotrowskiego, burmistrza m.Ostro
łęki i Wyrębka Józefa z Dylewa /Stronnictwo Chłopskie/ uchw
no rezolucję domagającą się niezwłocznego połączenia PSL"Wy
lenie, Stronnictwa Chłopskiego i PSL"Piast".-

Akcja kolportażowa.

W poszczególnych powiatach województwa kolportowany był
druk okólnika Zarządu Głównego PSL."Wyzwolenie" w sprawie w
rów do samorządów. Egzemplarz druku przesyłam.

104

i/ Stronnictwo Chłopskie.

Działalność najczynniejszego z pośród wszystkich działających na terenie województwa ugrupowań politycznych Stronnictwa Chłopskiego miała ogólne nastawienie, jak w miesiącach poprzednich z tą jedynie różnicą, że bardziej wyraźnie obejmowała akcję przygotowywania gruntu dla fuzji stronnictw chłopskich. Poseł Sawicki w terenie działał zgodnie ze Stronnictwem Chrześcijańskiej Demokracji i PSL"Piast" / z posłem Łosiem/. Działalność jego nosiła często charakter wybitnie antypaństwowy z mierzała niejednokrotnie do sprowokowania wystąpień ludności przeciwko władzom administracyjnym i policji.-

at Augustowski. Zebrania zamknięte.

W osadzie Raczki dnia 27 kwietnia b.r. zwołane przez kierownika Sekretarjatu Powiatowego Stronnictwa Chłopskiego w Augustowie. Antoniego Trochima, który szczegółowo omawiał kwestje zjednoczenia się stronnictw ludowych. Następny mówca prezes zarządu powiatowego Stronnictwa Chłopskiego w Augustowie, Adam Kolarski ze wsi Topiłówka stwierdzał wzrost wpływów Stronnictwa w powiecie augustowskim. Polemizował z nimi robotnik z osady Raczki, Teodor Witkowski, Dowodził on, że stronnictwa opozycji nie rozporządzają ludźmi, dostatecznie przygotowanymi do objęcia steru rządów w państwie i, że naprawa sytuacji gospodarczej w kraju związana jest ściśle z kwestją złagodzenia kryzysu gospodarczego w całym świecie /100 osób/.-

lat Sokólski. Ruch organizacyjny.

Instruktor Jan Kreczko zorganizował koło lokalne Stronnictwa w Odelsku; członków 40, zarząd Józef Piasecki-prezes, Antoni Zwierzewicz-viceprezes, Ignacy Budrewicz-sekretarz i Jan Szubicki-skarbnik.

Tenże Kreczko zwołał zebranie organizacyjne we wsi Wojnowce gminy Odelsk, gdzie z pośród czterdziestu pięciu zgromadzonych

osób nikt nie zapisał się na członka Stronnictwa Chłopskiego.

Zgromadzenia publiczne.

W Nowym-Dworze dnia 18 maja b.r. wiec sprawozdawczy posła Sawickiego. Tematem przemówienia posła była demagogiczna krytyka poczynań rządowych. Na przemówienie posła Sawickiego reflikował skutecznie delegat Wojewódzkiego Sekretarjatu BBWzR. Sulima Szulmaniewicz. /100/.-

W Szudziałowie dnia 1 b.m. wspólny wiec sprawozdawczy posłów Adolfa Sawickiego i Łosia Dominika /PSL"Piast"/. Na przemówienie posła Sawickiego replikował b.jego sekretarz Jan Mikołajewski, który zarzucał mu zmarnowanie sumy 12.000 złotych, pobranej tytułem składek członkowskich od ludności, zaś na przemówienie Łosia Dominika - Józ Rybko ze wsi Wierzbiesie, który zapytał wręcz posła "Panie Dominik Łoś, co Pan uczynił ze świńmi, któreś otrzymał z sejmiku, gdy Pan był członkiem tegoż Sejmiku". Naskutek wystąpienia Mikołajewskiego i Rybki powstała na wiecu awantura, wobec czego wiec został przez policję rozwiązany /250/.-

owiat Wołkowyski. Ruch organizacyjny.

Instruktor Stronnictwa, Stanisław Chojnacki zorganizował koła Łokalne:

we wsi Moszury-nie, gminie Mścibów, członków 32, zarząd Stanisław Chojnacki-prezes, Antoni Ostrowski-viceprezes, Zygmunt Gruszyński--sekretarz i Stanisław Wilgocki-skarbnik;

we wsi Marusin, członków 16, zarząd Chojnacki Stanisław-prezes, Pruszyński Zygmunt i Wilgocki Stanisław;

we wsi Gumbiszki, gminy Szydłowice, członków 28, zarząd Jan Andrusz ko- Wincenty Benisz, Bernadr Borysiewicz i Konstanty Murańczyk.-

owiat Białostocki. Zgromadzenie publiczne.

W osadzie Czarna-Wieś, dnia 8 ub.m. wiec sprawozdawczy posła Sawickiego Adolfa /300 osób/.-

Zebrania zamknięte.

Dnia 30 kwietnia b.r. we wsi Bajki-Stare zebranie nielegalne, zwołane przez instruktora Szczepańskiego Józefa, Przecisko Szczepańskiemu i sołtysowi Stanisławowi, który ułatwił Szczepańskiemu zwołanie zebrania, Starosta Powiatowy wdrożył dochodzenie celem pociągnięcia ich do odpowiedzialności sądowej.

Dnia 7 ub.m. we wsi Krynicwiec, gminy Białostoczek nielegalne zebranie, zwołane przez Szczepańskiego Józefa. Na zebraniu tem zapisało się na członków Stronnictwa 20 osób.

Dnia 11 ub.m. we wsi Hermanówka, gminy Juchnowiec zwołane przez Szczepańskiego zebranie organizacyjne lokalnego koła, do którego zapisało się 30 osób. Do zarządu koła zostali wybrani Krynicwski Władysław - prezes i Kajewski Władysław - wiceprezes.

Dnia 12 ub.m. we wsi Klewinowo zebranie organizacyjne, na którem po przemówieniu Szczepańskiego na członków Stronnictwa zapisało się 50 osób.-

Dnia 13 ub.m. podobne zebranie we wsi Biele. Na członków Stronnictwa zapisało się 7 osób.-

Dnia 1 b.m. w Juchnowcu-Kościelnym w mieszkaniu Gaińskiego Michała zebranie pod przewodnictwem Ostaszewskiego Jana z Klewinowa w sprawie wyboru komitetu gminnego, wspólnego dla PSL Piast Chrześcijańskiej Demokracji i Stronnictwa Ludowego. Do komitetu tego zostali wybrani Gaiński Michał ze wsi Juchnowiec, Więcław Stanisław ze wsi Juchnowiec-Kolny, Krynicwski Władysław z Hermanówki, Bielecki Ludwik z Juchnowca-Kolnego, Lulkiewicz Józef ze wsi Biele, Ostaszewski Jan z Klewinowa, Andruk Tadeusz z Wólki, Kosicki Adolf z Lewickich, Kuszyński Franciszek ze wsi Nowojki i Więcław Władysław ze wsi Lubelki /22/.-

Jasionówce dnia 23 ub.m. zebranie o charakterze wiecu sprawozdawczego posła Sawickiego /300/. Z pośród obecnych na zebraniu zaledwie 60 osób wypowiedziało się za koniecznością połączenia się Stronnictw Ludowych.-

owiat Suwalski.

Ruch organizacyjny.

Kierownik Sekretarjatu Powiatowego Stronnictwa Chłopskiego w Augustowie, Trochim organizował koła lokalne: w Płocicznem 9 członków, Sobolewie 34 członków, Bierżałowcach,16 członków /prezes sołtys Chmielewski Stanisław/ i we wsi Berżniki 9 członków -

j/ Polska Partja Socjalistyczna.

Działalność terenowa nie-znaczna, natomiast silna agitacja na gruncie bezrobocia w Białymstoku i białostockim okręgu przemysłowym oraz dążenie do zaostrzenia nastrojów ludności. W bielskim okręgu przemysłu drzewnego PPS. dążyła do odbudowania swych wpływów, a w Ostrowi-Mazowieckiej do zaktualizowania sprawy wyborów do Rady Miejskiej. Rozpoczęta w marcu b.r. przez PPS. wspólnie z PSL"Wyzwolenie" akcja organizowania Związku Zawodowego Rolników w powiecie ostrołęckim w maju b.r. załamała się kompletnie w sposób kompromitujący dla posła Czarneckiego. W agitacji posłów i działaczy PPS. przeważała krytyka poczynań rządowych i podnoszenie sytuacji gospodarczej w kraju do poziomu katastrofy. W oświetleniu "Wspólnej Pracy" sytuacja ta stała się taką, że miljonowe rzesze robotnicze wyciągają rozpaczliwie ręce o ratunek, że dla miljonów polskich obywateli przekleństwo stało się modlitwą i,że stwarza ona podłoże do agitacji wywrotowej. Przejawem świadczyć mają coraz liczniejsze areszty i procesy sądowe. Pismo zastrzega się, że nie ma zamiaru posądzania kogoś o złą wolę i jest nawet skłonne widzieć w każdem posunięciu Marszałka Piłsudskiego jak najlepsze zamiary, obawia się jednakże, aby struna zanadto przeciągnięta - nie pękła. W konkluzji na ten temat wywodów "Wspólna Praca" podkreślała, że nie podziela stanowiska, jakie zajmują skrajna prawica i skrajna lewica "Czem gorzej - tem lepiej", ale wymaga od czynników decydujących, aby praca państwowo-twórcza odbywała się w atmosferze spokoju, rozwagi i praworządności.

106

Świat Ostrowski

Zgromadzenie publiczne.

W związku z mającymi się odbyć w najbliższym czasie wyborami do komisji rozjemczej dla spraw uregulowania wynagrodzeń dla robotników rolnych poseł Stanisław Dubois zwołał dnia 11 ub.m. w Zarębach - Kościelnych wiec sprawozdawczy, na którym demagogicznie oświatlił sytuację gospodarczą i polityczną w kraju i oskarżał Rząd o lekceważenie najżywotniejszych interesów mas włościańskich i robotniczych./250/.-

Białystok-Miasto.

Zgromadzenie publiczne.

Dnia 25 b.m. w lokalu OKN.PPS.w Białymstoku odbył się wiec w sprawie sytuacji politycznej i gospodarczej w kraju i bezrobocia w Białymstoku. Na wiecu tym poseł Dubois Stanisław specjalnie traktował o przyczynach, które skłoniły Rząd do odroczenia zwołanej na dzień 23 b.m. sesji nadzwyczajnej Sejmu, przyczem podkreślał, że odroczenie Sejmu jest przejawem rozgrywki Rządu i Premjera Składkowskiego z opozycją Sejmową i, że w orbitę tej rozgrywki wciągana jest osoba Pana Prezydenta. Następnie poseł zaznaczał, że unimożliwieniem Sejmowi wykonywania ciążących na nim wobec kraju obowiązków Rząd przyczynia się do pogłębienia kryzysu gospodarczego w kraju, któremu sam bez Sejmu zapobiec nie zdoła. Po szerszych na ten temat wywodach poseł Dubois oświadczył, że walka Rządu z Sejmem jest niczem innem, jak tylko lekkomyślną zabawą z ogniem, w której Rząd może poparzyć ręce i świadomem prowokowaniem mas robotniczych, wśród których coraz bardziej uwidacznia się zdecydowana wola do obrony parlamentaryzmu i demokracji. Kończąc swe przemówienie, poseł Dubois m.in.powiedział: "Zbliża się chwila,kiedy robotnicy po ciągłem gnębieniu przez obecny system rządzenia przejdą od wieców,pochodów i demonstracyj do zdecydowanego czynu i zrzucą ze swych rąk kajdany, a nałożą je temu,komu potrzeba".-

Następny mówca,Reginella Aleksander,członek Okręgowej Komisji

klasowych związków zawodowych usiłował oświetlić tendencyjnie i wręcz fałszywie kwestję zatrudniania bezrobotnych w Białymstoku. Ponieważ przemówienie jego zmierzało wyraźnie do sprowokowania bezrobotnych do wystąpień w dniu 25 b.m., przeto urzędnik Starostwa Grodzkiego nie pozwolił Reginelli przemawiać, wobec czego poseł Dubois po krótkiej utarczce słownej ze wspomnianym urzędnikiem zdecydował się zakończyć wiec odczytaniem rezolucji. Rezolucja ta odczytana przez członka OKR.PPS. Hryniewickiego, wyraża votum zaufania sesji Sejmowej, a zarazem ostrzeżenie, że w razie uniemożliwienia przedstawicielstwu narodowemu pełnienia konstytucyjnych obowiązków na gruncie parlamentarnym - robotnicy gotowi są w każdej chwili w obronie swych najżywotniejszych interesów i gwałconego pracą stanąć pod czerwonymi sztandarami PPS. /150 osób/.-

Powiat Bielski.

W Czeremsze, dnia 1 b.m. odbyło się odsłonięcie sztandaru miejscowego komitetu PPS. przy udziale posła Duboisa oraz delegacyj z Białowieży, Hajnówki, Bielska-Podlaskiego, Brześcia, Siedlec, Białegostoku, Warszawy i Wilna. W uroczystości wziął udział i wygłosił przemówienie ksiądz rzymsko-katol., dr. Szyszko, proboszcz parafji w Kleszczelach.

Powiat Ostrołęcki.

Zorganizowane w marcu b.r. w Ostrołęce Komitet Powiatowy Związku Zawodowego Rolników i Sekretarjat tegoż Komitetu, które w założeniu miały być ekspozyturami powiatowemi PPS.,CKW, i PSL. "Wyzwolenie" w maju b.r. zaprzestały wszelkiej działalności. Obecnie uważać je należy za nieistniejące. Kierownikami komitetu i sekretarjatu byli zaangażowani osobiście przez posła dr.M.Czarneckiego Halina Chmielewska, właścicielka biura pisania próśb i podań w Ostrołęce i Stefan Ulikowski z Centrali wspomnianego Związku. Ten ostatni rozpoczął w kwietniu b.r. agitację wśród bezrobotnych i małorolnych na rzecz emigracji do Francji. Naskutek tej agitacji sekretarjat uskuteczniał zapisy chcących wyemigrować do Francji włościan, od których w tymże sekretarjacie pobierano róż-

ne kwoty za rejestrację. Ulitowski i Chmielewska oświadczali zapisującj się na wyjazd, że pierwszy transport emigrantów wyjedzie do Francji dnia 27 kwietnia b.r., później jednakże termin ten został przesunięty przez Ulitowskiego do dnia 13 maja b.r. W międzyczasie od zapisanych w sekretarjacie Ulitowski pobrał różne kwoty tytułem opłat za przejazd i dokumenty, a następnie wyjechał z Ostrołęki w niewiadomym kierunku, prawdopodobnie do Warszawy. Po dniu 13 maja b.r. zapisani na wyjazd do Francji, zorjentowawszy się, że padli ofiarą oszustwa ze strony Ulitowskiego i Chmielewskiej, poczęli masowo zgłaszać się do Sekretarjatu Związku z żądaniem zwrócenia im wpłaconych przez nich kwot i oskażeniami, dotyczącemi posła dr. M.Czarneckiego, Stefana Ulitowskiego i Haliny Chmielewskiej. Następnie interwenjowali oni u posła dr.M.Czarneckiego, który oświadczył im, że z akcją emigracyjną nie miał nic wspólnego i, że cała odpowiedzialność w danym wypadku spada na Ulitowskiego i Chmielewską.-Zbiegły Stefan Ulitowski pobrał różne kwoty w wysokości od 4 do 40 złotych od blisko 60 osób, które zarejestrowały się w sekretarjacie oddziału powiatowego Związku Zawodowego Rolników w Ostrołęce na wyjazd do Francji. Chmielewska Halina /studentka Uniwersytetu Warszawskiego/ starała się początkowo osłonić Ulitowskiego, później jednakże złożyła na niego do Prokuratora Sądu Okręgowego w Łomży skargę, w której podała nazwiska poszkodowanych i prosiła o pociągnięcie Ulitowskiego do odpowiedzialności karnej za przywłaszczenie powierzonych mu sum. Poszukiwania za Ulitowskim zostały zarządzone.

Traktowana afera poderwała mocno wpływy posła dra M.Czarneckiego w powiecie ostrołęckim.

-:-:-:-:-:-:-:-:-:-:-:-

WOJEWODA BIAŁOSTOCKI
Nr.BB. I-1708/30.T.

Dnia 10 czerwca 1930 roku.

Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne za miesiąc m a j 1930 rok.

III. Polskie związki i stowarzyszenia społeczne.

1/ Wojewódzkie Towarzystwo Opieki Społecznej "Przystań".

Nowe oddziały:

Nowe oddziały Towarzystwa powstały:
w Czarnej-Wsi, powiatu białostockiego, 80 członków, zarząd:nadleśniczy Filipowski, kierownik szkoły powszechnej Ma-czas, przemysłowiec Elsner,prezes oddziału Centralnego Związku Robotników Przemysłu Drzewnego Grot i inni. Oddział przystąpił do urządzania w Czarnej-Wsi "Domu Dziecka".
w ~~Kadaryszkach~~ Wiżajnach ,powiatu suwalskiego, 30 członków, zarząd: Morozowa, żona lekarza sejmikowego i Halina Sławińska, osadniczka z gminy Kadaryszki.

Różne.

W Hajnówce, powiatu bielskiego dnia 27 ub.m. w mojej obecności odbyło się poświęcenie "Domu Dziecka", urządzonego przez miejscowy oddział Towarzystwa.

W okresie od dnia 25.V. do dnia 31 ub.m. poszczególne oddziały Towarzystwa prowadziły intensywną i dodatnią w ogólnych wynikach akcję,związaną z "Tygodniem Dziecka", który we wszystkich miejscowościach Województwa wypadł imponująco. W płaszczyźnie tej akcji Towarzystwo konsolidowało różne odłamy społeczeństwa polskiego i żydowskiego, a także częściowo litewskiego i białoruskiego. Z tego powodu traktowaną akcję należy uważać jako wartościową w zrozumieniu politycznem.

2/ Legja Mocarstwowa.

Dnia 1 maja Komenda Główna Legji Mocarstwowej mianowała regimentarzem na Województwo Białostockie Tadeusza Zukctyńskiego, podpułkownika w stanie spoczynku, oraz delegatami: Jędrosza Stanisława, urzędnika kolejowego w Białymstoku na okręg białostocki,

108

Michała Kuleszę, urzędnika sądowego w Białymstoku na m.Białystok, dra Edwarda Orzechowskiego na powiat wysoko-mazowiecki, ziemianina De Virion Jerzego na powiat grodzieński, Stanisława Wybranowskiego, porucznika rezerwy na powiat wołkowyski, Władysława Budreckiego, podoficera rezerwy na powiat suwalski, dra Władysława Rojkowskiego w Łomży na powiat łomżyński i Wasilewskiego Kazimierza, porucznika rezerwy na rejony Ostrów-Mazowiecka i Małkinia w powiecie ostrowskim.

Pod koniec ub.miesiąca Legja liczyła w Województwie około 1000 członków, rekrutujących się ze wszystkich warstw społeczeństwa.

3/ Związek Młodzieży Wiejskiej.

azd.

W Bielsku-Podlaskim dnia 4 ub.m. odbył się zjazd powiatowy, na którym wygłosili referaty prezes CZMW. St.Gierat o podstawach ideowych Związku, kierownik działu rolniczego CZMW. Jędrzejewski o wychowaniu rolniczem i komendant okręgu WF. i PW., Maksymiljan Ludertowicz o wychowaniu fizycznem.

Na zjazd zaproszeni byli także delegaci kół Związku Młodzieży Ludowej w powiecie bielskim jako organizacji pokrewnej, jednakże z powodu wydania przez zarząd Wojewódzki ZML. zakazu brania udziału w zjeździe delegatom wspomnianych kół na zjazd ten wysłały swych delegatów tylko 2 koła ZML. Ogółem na zjeździe było obecnych około 40-tu delegatów. W związku z omawianym zjazdem Zarząd Główny ZML. wystosował dnia 25 kwietnia b.r. do Zarządu Głównego CZMW. pismo Nr.422/30 ZG.następującej treści:" Zarząd Wojewódzki ZML. w Białymstoku zwrócił się do Zarządu Głównego z zapytaniem, jak ma postąpić wobec pisma p.Stan.Kaliny z dnia 12.IV.1930 r., w którym p.Kalina zwraca się bezpośrednio do naszych najniższych komórek organizacyjnych, na terenie powiatu bielsko-podlaskiego z zaproszeniami. Ponieważ ten niepraktykowany krok p.Kaliny w stosunku do organizacji z którą Centralny Zw.Mł.Wiejskiej jest w Federacji, raczej wskazuje na chęć zamącenia stosunków wzajemnych, osłabienia dyscypliny zewnętrznej Związku-Zarząd Główny ZML. zastrzega się przeciwko tego rodzaju postępowaniu w sposób jaknajbardziej stanowczy, zwracając

równocześnie uwagę Zarządowi Głównemu CZM., że jeżeli okólnik niniejszy nie będzie wycofany, albo też w razie powtórzenia się takiego wypadku, t.zn. zwrócenia się bezpośrednio do najwyższych komórek organizacyjnych-zamiast porozumienia się względnie powiadomienia o tem Zarząd Gł.ZML./Zarząd Gł.ZML.wyciągnie z tego właściwe konsekwencje organizacyjne.-

W końcu Zarząd Główny ZML.zaznaczyć musi, że mając zastrzeżenia personalne przeciwko p.Kalinie,który wobec jego postępku da wyraz we właściwej formie i czasie- prosi Zarząd Głó[illegible] CZM. o powiadomienie p.Kaliny,że nie pragnie ani na terenie Województwa Białostockiego,ani też na żadnym innym utrzymywać z nim jakichkolwiek stosunków organizacyjnych,czy koleżeńskich.- Za Zarząd Główny ZML.: Prezes: Dr.Polakiewicz. Sekretarz: L.Kucharczyk.".-

Różne. Na terenie Województwa wśród członków Związku Młodzieży Wiejskiej i Związku Młodzieży Ludowej kolportowany był druk listu oddziału Związku Młodzieży Ludowej w Warszawie p.t."Koleżanki i koledzy", skierowany przeciwko posłowi dr.Polakiewiczowi i podkreślający konieczność połączenia się obu Związków w jedną, nierozerwalną całość. Egzemplarz druku załączam.

4/ Federacja Polskich Związków b.Obrońców Ojczyzny.

Nowe oddziały. W Sokółce dnia 29 ub.m. odbył się zjazd powiatowy b.wojskowych przy udziale około 100 osób. Na zjeździe tym utworzono oddziały powiatowe Związku Oficerów Rezerwy i Stowarzyszenia Rezerwistów i b.wojskowych. Do zarządu oddziału Związku oficerów rezerwy zostali wybrani ziemianin Marek Ryszko - prezes, komisarz P.P. Stanisław Szczurewski -viceprezes, rejent Witold Czarnocki-skarbnik, Janusz Otwinowski-sekretarz,urzędnik Starostwa Władysław Gruszecki i nauczyciel Roman Pawłowski, zaś do zarządu oddziału Stowarzyszenia rezerwistów i b.wojskowych dr.Stefan Tarasiewicz,zastępca Starosty Powiatowego w Sokółce Edward Wójcik, urzędnik Starostwa Józef Moniuszko, urzędnik Wydziału Powiatowego Stanisław Tylman, Zenon Peterzon, Michał Orecki, Jan Gromowicz,

Jan Bućko i Wacław Borowski.

Wspomniane oddziały na wspólnem posiedzeniu połączyły się w powiato wy oddział Federacji, do którego zarządu weszli z ramienia Związku oficerów rezerwy Marek Ryszko i Roman Pawełowski, a z ramienia Stowarzyszenia rezerwistów i b.wojskowych Edward Wójcik. Zarząd ten uzupełniony ma być przez przedstawicieli Powiatowego Koła Związku Inwalidów Wojennych

Zjazd wysłał depesze hołdownicze do Pana Prezydenta Rzeczypospolitej i Pana Marszałka Piłsudskiego, oraz depeszę meldującą o powstaniu powiatowego oddziału Federacji do generała Góreckiego.

W Bielsku dnia 10 ub.m. z inicjatywy Stowarzyszenia Rezerwistów i b Wojskowych odbyło się zebranie organizacyjne powiatowego oddziału Federacji. Do zarządu zostali wybrani komisarz P.P. Teodor Borucki i ziemianin Marjan Nargutt z ramienia Stowarzyszenia Rezerwistów i b.Wojskowych i Alojzy Maleszewski z ramienia Związku Inwalidów Wojennych R.P.-

5/ P.O.W.

jazdy. W Kolnie dnia 18 ub.m. zjazd powiatowy pod przewodnictwem Starosty Powiatowego. Po przemówieniach delegatów Zarządu Okręgowego P.O.W. Łomży, Fulmyka i Malinowskiego wybrano do zarządu powiatowego Starostę Powiatowego Kulikowskiego - prezes, Józefa Sokołowskiego, urzędnika skarbowego - viceprezes, Józefa Rogińskiego, urzędnika skarbowego - skarbn Czesława Kulągowskiego, urzędnika Starostwa - sekretarz, Antoniego Dodę i dra Adama Kuklińskiego. Zjazd wysłał depesze hołdownicze do Pana Prezydenta Rzeczypospolitej i Pana Marszałka Piłsudskiego.

W Rutkach, powiatu łomżyńskiego dnia 11ub.m. odbył się zjazd b. członków P.O.W. z rejonu gminy Rutki i okolicy. Wybrano zarząd koła i wytknięto program jego pracy /15/.-

W Grajewie, powiatu szczuczyńskiego dnia 25 ub.m. odbył się zjazd powiatowy z udziałem Michała Fulmyka, prezesa Zarządu Okręgowego POW. w Łomży. Po referacie Fulmyka zjazd wysłał depesze hołdownicze do Pana Prezydenta Rzeczypospolitej i Pana Marszałka Piłsudskiego, a nastę nie wybrał do zarządu powiatowego Starostę Powiatowego Stefanusa-prezes

nauczyciela ze wsi Czarnówek Władysława Dzięgielewskiego, Stanisława Kiełczewskiego, Chrostowskiego, Baraniecką, Dąbrowskiego i in.-

X/ 6/ Związek Strzelecki.

Nowe oddziały. Nowe oddziały Związku powstały:

we wsi Zarobki, gminy Bargłów w powiecie augustowskim, członków 12.;

w Zuzeli, powiatu ostrowskiego, 10 członków, zarząd: Wacław Oleszkiewicz rolnik-prezes, Teofil Przezdziecki, nauczyciel - vicepreses, Wacław Galanty, rolnik - sekretarz i Aleksander Rutkowski, rolnik - skarbnik.

W Czyżewie, powiatu wys.-mazowieckiego.

Zebranie. W Krynkach, powiatu grodzieńskiego zebranie oddziału w sprawach organizacyjnych i finansowych.

XX/ 7/ Związek Drobnych Rolników.

Nowe koło. Powstało w Choroszczy, powiatu białostockiego. Członków 32, zarząd Ignacy Lebiedziński - prezes, Mieczysław Andruszkiewicz - sekretarz i ks Leon Andruszkiewicz - skarbnik.

Różne. Intensywna w poprzednich miesiącach akcja organizacyjna Związku w maju b.r. załamała się niemal kompletnie.-

8/ Towarzystwo opieki nad zabytkami, kulturą i pomnikami przyrody "Lechja".

Nowy oddział. Nowy oddział Towarzystwa powstał w Łomży; zarząd prezydent miasta Łomży Władysław Swiderski-prezes, Stanisław Dębowski-sekretarz, Zdzisław Swiątkowski, architekt powiatowy, Władysław Prawdzik, archiwista państwowy i Paweł Zarnoch, nauczyciel państwowego seminarjum nauczycielskiego męskiego -

9/ Stowarzyszenie Młodzieży Polskiej.

branie. Rutkach , powiatu łomżyńskiego zebranie oddziału w sprawach orga nych /20/.-

10/ L. O. P. P.

Komitet. W Narwi, powiatu bielskiego, zarząd: ks. rzymsko-kat. Wacław Turłaj-prezes, duchowny prawosławny Witalis Strokowski-wiceprezes, Karol Borkowski-sekretarz i Eleonora Widowska - skarbnik.-

11/ Organizacje PW. i WF.

ta. W Bargłowie, powiatu augustowskiego dnia 11 ub.m. odbyło się gminne święto, w którem wzięło udział ponad 100 ćwiczących się członków Związku Strzeleckiego. Przemówienia okolicznościowe wygłosił Starosta Powiatowy, który specjalnie podkreślił znaczenie Związku Strzeleckiego i jego zadania jako czołowej organizacji PW. i WF.

W osadzie Raczki, powiatu augustowskiego na pograniczu Prus Wschodnich, odbyło się święto gminne dnia 18ub.m. /100 /.-

W Brańsku, powiatu bielskiego w czasie święta PW. i WF. dziekan miejscowy, ks. Czarkowski podczas kazania w formie nawet niewłaściwej zniechęcał młodzież do organizacyj PW. i WF., pomawiał te organizacje o propagowanie bezbożności i scharakteryzował je jako przynoszące zło społeczeństwu.

Ponadto niemal we wszystkich powiatach odbyły się w różnych miejscowościach święta PW. i WF., połączone z zawodami, akademjami, odczytami i t.p.-

12/ Organizacje rolnicze i spółdzielcze.

Bielski. Okręgowe Stowarzyszenie spółdzielcze spożywców zorganizowało odczytowe zgromadzenia spółdzielcze w Bielsku-Podlaskim, Dubiczach-Cerkiewnych, Starym-Korninie, Kleszczelach, Łubinie i Nowoberezowie. Zgromadzenia te obudziły wśród ludności duże zainteresowanie się ruchem spółdzielczym.-

Grodzieński. W Grodnie dnia 27 kwietnia b.r. w sali odbył się zjazd przedstawicieli kółek rolniczych z powiatu grodzieńskiego. Przewodniczył ziemianin O'Brien de Lacy. Omawiano najbliższe zadania na przyszłość. Po omówieniu całokształtu spraw gospodarczych podnoszono konieczność

ściślejszej współpracy z kasami Stefczyka w celu wykorzystania kredytów dla podniesienia rolnictwa, organizowania nowych i rozszerzenia działalności istniejących spółdzielni mleczarskich, organizowanie spółdzielni rolniczo-spożywczych, w szczególności w miejscowościach gdzie ukończono budowę domów ludowych. Ponadto rozpatrywano plan pomocy sejmiku powiatowego, odnoszący się do różnych dziedzin życia rolniczego.-

W Grodnie dnia 29 ub.m. odbył się poraz pierwszy wojewódzki zjazd spółdzielczy przy udziale delegata Centralnego Związku Spółdzielni Spożywczych Zalewskiego, przedstawicieli spółdzielni wojskowych z terenu D.O.K.III i przedstawicieli władz. W uchwałach zjazdu podkreślono specjalnie potrzebę rozwinięcia szerszej propagady haseł spółdzielczych i akcji wychowawczej w szerokich warstwach społeczeństwa.-

Powiat Łomżyński. W Łomży dnia 4 ub.m. odbyło się doroczne walne zebranie członków Powszechnej Spółdzielni Spożywców /105 osób/. Po złożeniu sprawozdania o stanie finansowym spółdzielni wywiązała się dyskusja w której poruszono kwestję defraudacji spółdzielni. Po zamknięciu dyskusji odbyły się wybory do rady nadzorczej, do której weszli: Swigoński i Czochmański /PPS.CKW/, Butkiewicz, Grochowski, Kochański i Ciepliński /BBWzR/, oraz Borawska i Kazimierz Tyborowski /PPS.Lewica/.

W Kołłakach dnia 11 ub.m. odbyłoxx się zebranie kółka rolniczego, na którem po preferatach fachowych dłuższe przemówienie o sytuacji politycznej i gospodarczej w kraju wygłosił poseł Targoński /BBWzR/ obecnych na zebraniu było około 250 osób.

W Zambrowie dnia 11 ub.m. - roczne walne zebranie członków spółdzielni mleczarskiej. Podniesiono udziały członkowskie od 10% /80 osób/.

W Łomży dnia 20 ub.m. odbyła się konferencja delegatów Rady Okręgowej Związków Stowarzyszeń spożywczych, a następnie wieczór sp

111

dzielczy. Przemawiał delegat Centralnego Związku Spółdzielni Spożywców B. Zawadzki, który wypowiadał się przeciwko zamierzonej nowelizacji ustawy o podatku przemysłowym, jako godzącej, jego zdaniem w ruch spółdzielczy.

W Łomży dnia 20 ub.m. odbyło się walne doroczne zgromadzenie Kasy Spółdzielczej Przemysłowców Łomżyńskich. Obrady zagaił prezes Rady Nadzorczej Jan Mogilnicki, który podkreślił, że kasa szczęśliwie wybrnęła z ciężkiej sytuacji, w jaką wtrąciły ją nadużycia byłego dyrektora Grapowa i zdołała odzyskać zaufanie społeczeństwa. Następnie odczytano sprawozdanie z działalności kasy za rok 1929, które większością głosów zostało przyjęte, poczem załatwiono budżet i wybrano trzech członków rady na miejsce wylosowanych.-

Powiat Szczuczyński.

W Szczuczynie dnia 4 ub.m. na zebraniu ogólnem członków Chrześcijańskiego Banku Spółdzielczego zatwierdzono budżet i wybrano nową radę nadzorczą.-

Powiat Wołkowyski.

W Podoroslu dnia 15 ub.m. walne zebranie członków mleczarni spółdzielczej. Rozpatrywano sprawy stworzenia kapitału własnego spółdzielni i otwarcia filji we wsi Mańciaki, jednakże konkretnych uchwał nie powzięto.-

-.-.-.-.-

X

W Grodnie dnia 25 maja b.r. pod przewodnictwem Wicewojewody dr.Dziadosza odbył się zjazd delegatów Związku Strzeleckiego z Podokręgu Grodzieńskiego,obejmującego powiaty Województwa Białostockiego - grodzieński,augustowski,suwalski,białostocki,wołkowyski,szczuczyński/Grajewo/, szczuczyński /Lidzki/, sokólski i wysoko-mazowiecki.Po złożeniu sprawozdań przez komendanta okręgu,kapitana Skwarnickiego i kierownika okręgu,Jerzego Ursyna Niemcewicza,oraz dyskusji nad temi sprawozdaniami i referacie przewodniczącego komisji p.w. i w.f. Michcińskiego Bohdana przyjęto następujące wnioski:1/ześrodkowanie wysiłku społecznego na podniesieniem obrony Państwa w szeregach Związku Strzeleckiego przez spowodowanie ,by władze nie tolerowały w pracy p.w. tych organizacyj,które dla powiększenia swych szeregów przyjmują młodzież przedpoborową i pociągały do odpowiedzialności tych wszystkich, którzy działają na szkodę Związku Strzeleckiego; 2/udostępnienie szeregów Związku Strzeleckiego dla każdego,kto zachowanie niepodległości mocarstwowości Państwa zalicza do swego najwyższego obowiązku obywatelskiego;3/ jak najdalsze popieranie pracy strzeleckiej przez komitety p.w. i w.f.; 4/wykluczeni ze Związku Strzeleckiego członkowie nie powinni ćwiczyć w oddziałach p.w.;5/ po wychowaniu obywatelskiem -prac p. w. ;6/ dobór ideowych pracowników na polu przysposobienia wojskowego. Ponadto zjazd uchwali wnioski,dotyczące protestu przeciwko prześladowaniom polaków na Litwie, wzmocnienia pracy strzeleckiej na pograniczu pruskiem i protestu przeciwko partyjnm metodom walki ze Związkiem Strzeleckim. Zamykając obrady zjazdu,Wicewojewoda dr. Dziadosz podkreślił znakomite rezultaty prac komisyj i ważniejsze momenty w dyskusjach.

X X.

W Suwałkach dnia 4 ub.m odbył się zjazd delegatów kół P.O.W. z powiatów augustowskiego i suwalskiego pod przewodnictwem posła Konstantego Krzywickiego. Po omówieniu spraw organizacyjnych wybrano do prezydjum zarządu okręgowego posła Łazarskiego, kierownika sekretarjatu powiatowego BBWzR w Suwałkach, Karczewskiego, właściciela biura pisania próśb i podań Bubko, sekretarza powiatowego urzędu ziemskiego Karockiego i rolnika Ciborowskiego. Zjazd wysłał depesze hołdownicze do Pana Prezydenta Rzeczypospolitej i Pana Marszałka Piłsudskiego, oraz depeszę deklaracyjną do Pana Premjera Sławka/80/

1/2

OJEWÓDZKI URZĄD ŚLEDCZY W BIAŁYSTOKU
Nr.BS.I-1706/30 T.

Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr.6. za miesiąc maj 1 9 3 0 r.

Białystok, dn. 10 czerwca 1930.

IV. Ruch wyznaniowy.

1/ Kościół Narodowy Katolicki.

Łomżyńska parafja Kościoła Narodowego Katolickiego stopniowo traci swych zwolenników, wobec czego proboszcz tej parafji ks.Piechalski stopniowo przenosi swą działalność na powiaty ostrołęcki /wieś Malinowo / i ostrowski /wieś Jelonki/.

Znaczne sukcesy w roku ubiegłym w powiatach łomżyńskim, ostrołęckim i ostrowskim Kościół Narodowy Katolicki zawdzięcza głównie nastrojom rzekomo antyklerykalnym, nurtującym wśród rzesz robotniczych i drobnego włościaństwa z powodu wyzysku ze strony duchowieństwa rzymsko-katolickiego, pobierającego nadmierne opłaty za posługi religijne, a niemniej także poparciu PSL.Wyzwolenie i PPS.

Ponieważ w pierwszych miesiącach b.roku naskutek nacisku ze strony Kurji Biskupiej w Łomży proboszczowie parafji rzymsko-katolickiej w miejscowościach, w których wzrastały wpływy Kościoła Narodowego/Katolickiego zmniejszyli opłaty za obsługi kościelne i częściowo przełamali nastroje antyklerykalne wśród ludności, przeto Kościół Narodowy Katolicki począł tracić grunt do dalszej działalności. W początkach ub.miesiąca wskutek drobnego napozór zajścia Kościół Narodowy Katolicki zyskał nowe możliwości dla agitacji. Mianowicie w dniu 4 maja b.r. umarła we wsi Malinowo w powiecie ostrołęckim, należącej do parafji w Jelonkach, powiatu ostrowskiego, wyznawczyni Kościoła Narodowego Katolickiego, Marja Nowakowska. W związku z jej śmiercią wykonida się kwestja, na jakim cmentarzu mają być pochowane jej zwłoki. Wyznawcy Kościoła Narodowego Katolickiego pragnęli za wszelką cenę pochować Nowakowską na cmentarzu katolickim w Jelonkach, mniemali bowiem, że będzie to pierwszy krok do zawładnięcia w przyszłości tym cmen-

tarzem, a nawet kościołem, wyznawcy zaś kościoła rzymsko-katolickiego, niewątpliwie za wiedzą i zgodą swego proboszcza, oparli się stanowczo przeciwko temu zamierzeniu, wychodząc z założenia, że pochowanie sekciarki byłoby profanacją cmentarza i dlatego zagrozili, że w wypadku jakiejkolwiek próby usiłowania wtargnięcia na cmentarz ze zwłokami zmarłej - użyją siły. Wytworzyła się wówczas taka sytuacja, że przeciwko sobie stanęły dwa obozy wyznaniowe, uzbrojone w kije, pałki i kłonice. Tymczasem ks. Piechulski, istotny sprawca wezbrania namiętności tłumu, zabiegał u starosty powiatowego w Ostrowi-Mazowieckiej o pozwolenie na pochowanie zwłok na cmentarzu katolickim, aczkolwiek pozwolenia tego wobec sprzeciwu proboszcza parafji rzymsko-katolickiej uzyskać niem mógł. Przez dwie doby obie strony nie ustępowały i trwały na stanowiskach, obozując pod gołem niebem. Dopiero naskutek interwencji Urzędu Wojewódzkiego na miejsce zajścia wyjechał starosta powiatowy w Ostrowi-Mazowieckiej, który zlikwidował ostatecznie zatarg w ten sposób, że polecił zwłoki Nowakowskiej pochować na jej własnym gruncie we wsi Malinowo. Ten zdecydowany krok uspokoił tłumy i spowodował odprężenie sytuacji. Zaznaczam, że w sprawie grzebania sektantów ks. Piechulski powołuje się na postanowienia okólnika Ministerstwa Spraw Wewnętrznych z dnia 23 stycznia 1926 r. Nr. Z.A. 9766/25. proboszcz zaś rzymsko-katolickiej parafji jelonkowskiej na artykuły VI i XVII Konkordatu. Kwestja grzebania zwłok wyznawców Kościoła Narodowego Katolickiego komplikuje się o tyle, że nie zgadzają się oni na grzebanie zwłok swych współwyznawców na jakimkolwiek innym cmentarzu chrześcijańskim, prócz rzymsko-katolickiego, zaś duchowieństwo rzymsko-katolickie kategorycznie im tego odmawia. W celu wyjaśnienia tej kwestji Urząd Wojewódzki zwrócił się o dyrektywy do Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego.-

We wsi Malinowo, gminy Czerwin w powiecie ostrołęckim ks. Piechulski odprawił nabożeństwa w dniach 3 i 11 ub.m. Podczas nabożeństwa w dniu 3-ib

m. kazanie wygłosił ks.Biskup Komorowski z Siedlec, a dnia 11 ub.m. ks. Piechulski oświadczył, że wkrótce uzyska zezwolenie na grzebanie zmarłych wyznawców Kościoła Narodowego Katolickiego na rzymsko-katolickim cmentarzu parafjalnym w Jelonkach.

Ostatnio ks.Piechulski pozyskał około 50 zwolenników we wsi Malinowo Nowe, gminy Czerwin w powiecie ostrołęckim, gdzie miejscowy Komitet parafjalny Kościoła Narodowego Katolickiego czyni przygotowania do budowy domu modlitwy na posesji Adolfa Mierzejewskiego i w tym celu zakupił już 1400 sztuk pustaków cementowych.

Omawiana w poprzedniem sprawozdaniu miesięcznem akcja propagandowa i organizacyjna Kościoła Narodowego Katolickiego we wsi Podbołocie, gminy Krzemienickiej w powiecie wołkowyskim w ubiegłym miesiącu doprowadziła w kilku wypadkach do starć pomiędzy wyznawcami obu kościołów. Dnia 15 ub.m. do wspomnianej wsi przybył ks.Stanisław Koc w celu objęcia parafji Kościoła Narodowego Katolickiego. Tegoż dnia ks.Koc zamierzał odprawić nabożeństwo majowe pod krzyżem około domu Jana Radczyka. Przeciwko temu zaprotestowali mieszkańcy wsi, którzy nie przyłączyli się do Kościoła Narodowego Katolickiego i zażądali zwrócenia im krzyża i ołtarzyków. Oświadczyli oni ponadto, że nie pozwolą na odprawienie nabożeństwa przy krzyżu na krańcu wsi i, że godzą się natomiast na odprawienie nabożeństwa przy krzyżu naprzeciw szkoły, przy którym odprawiały się już nabożeństwa Kościoła Narodowego Katolickiego. Skuteczna interwencja sołtysa wsi doprowadziła do tego, że ks.Koc odprawił nabożeństwo przy krzyżu naprzeciw szkoły /50 osób/. Podczas powrotu ks.Koca po nabożeństwie do wsi gromada wyznawców Kościoła rzym-katolickiego usiłowała obrzucić go kamieniami, do czego jednakże nie dopuścił obecny tamże szeregowy P.P.

Celem zapobieżenia tego rodzaju wypadkom na przyszłość Starosta Powiatowy w Wołkowysku ustalił, że ks.Koc do czasu zdecydowania sprawy przez miarodajne czynniki odprawiać może nabożeństwa przy krzyżu w środku wsi. Ks.Koc niem zastosował się do zarządzenia Starosty, wobec czego w

114

dni później wyznawcy kościoła rz.-katolickiego pobili trzech jego zwolenników.

Dnia 20 ub.m. ks.dziekan Jaroszewicz z Kołkowyska i ks.proboszcz z Krzemienicy-Kościelnej dokonali we wsi Podbołocie poświęcenia dwuch krzyży, przed którymi odbywały się nabożeństwa katolików narodowych. W czasie uroczystości poświęcania tych krzyży domy wyznawców kościoła rz.-katolickiego przybrane były kilimami i obrazami. Katolicy narodowi zapowiadają, że pomimo poświęcenia wspomnianych krzyży będą nadal odprawiali przed nimi nabożeństwa, według ich bowiem przekonania stanowią one własność wsi, a nie tego, czy innego kościoła.

Dnia 23 ub.m. katolicy narodowi zebrali się na nabożeństwo przed krzyżem naprzeciw szkoły, gdzie jednakże doszło do scysji z wyznawcami kościoła rz.katolickiego, wobec czego odprawili oni nabożeństwo przed krzyżem przy młynie. W czasie nabożeństwa doszło nawet do bójki, w której lekko poturbowane zostały Chwiedo Marja, Stafczyk Agata i Wieliczko Jadwiga. Dnia 28 ub.m. wyznawcy kościoła rz.-katolickiego zwrócili się do władz z prośbą o odebranie wyznawcom Kościoła Narodowego Katolickiego przywłaszczonych przez nich dwóch krzyży tyluż pochodni, trzech komż, przenośnego ołtarzyka i nakrycia na tenże ołtarzyk. Przedmioty te zostały im zwrócone.

W ostatnich dniach maja wzajemne zatargi pomiędzy wyznawcami obu kościołów pozornie ustały, niemniej jednakże nie przestała istnieć możliwość zaostrzenia się sytuacji z uwagi na zainteresowanie się ruchem sekciarskim przez Stronnictwo Chłopskie. Ostatnio komitet parafjalny Kościoła Narodowego Katolickiego we wsi Podbołocie zwrócił się z prośbą o interwencję do posła Adolfa Sawickiego, który ze swej strony powiadomił sołtysa tejże wsi, a zarazem członka wspomniane o komitetu, Jewtucha, że dnia 8 b.m. zwoła tamże wiec. Zauważam, że ks.Koc jako proboszcz parafji katolicko-narodowej w Podbołociu wykorzystowuje sytuację, wytworzoną wskutek odłączenia wsi Podbołocie od parafji rzymsko-katolickiej w Krzemienicy i przyłączenia

do takiejże parafji w Rogoźnicy przed pięciu laty. Od tego czasu dla ludności tejże wsi [illegible] jedna, ani też druga parafja nie prowadzą ksiąg stanu cywilnego, ludność ta bowiem grzebie umarłych w tajemnicy na cmentarzu parafjalnym w Kr[illegible]icy i nie chrzci dzieci w kościele.-

2/ Kościół Prawosławny.

We wsi Zadworzańce gminy [illegible]abelin w powiecie wołkowyskim powstał zatarg pomiędzy mieszkańcami tej wsi prawosławnymi i katolikami na tle procesu o cerkiew w Święcicy, której rewindykacji domaga się ludność katolicka i Kurja metropolitalna w [illegible]ilnie.-

3/ Sekta Baptystów.

We wsi Czarna-Średnia, gminy Grodzisk, liczący 15-tu członków zbór sekty baptystów urządził kilka nabożeństw.-

-.-.-.-.-.-

WOJEWODA BIAŁOSTOCKI
L.BB.I-1708/30.T.
Białystok dnia 10 czerwca 1930 roku.

Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr.6.
za miesiąc m a j 1930 rok.

115

V. Mniejszości narodowe.

XXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXX

Zainteresowanie się mniejszości narodowych wydarzeniami politycznemi natury ogólno-państwowej było mniejsze, niż ludności polskiej. Ludność żydowską interesowały przedewszystkiem sprawy, dotyczące bezpośrednio jej interesów gospodarczych, a ponadto była ona zaabsorbowana sprawą wstrzymania przez rząd angielski imigracji żydów do Palestyny. Organizacje sjonistyczne we wszystkich niemal miejscowościach Województwa Białostockiego urządziły wiece protestacyjne przeciwko wstrzymaniu imigracji, przyczem na wiecach tych wyrażano przekonanie, że protest ludności żydowskiej w omawianej sprawie zostanie poparty w Lidze Narodów przez rząd polski. Ludność litewska naskutek wezwania Litewskiego Towarzystwa "Rytas" i Litewskiego Towarzystwa Św.Kazimierza czyniła przygotowania do obchodu 500-letniej rocznicy śmierci Wielkiego Księcia Witolda. W programie obchodu rocznicy przewidziane jest wznoszenie pomników we wsiach i przy drogach. Ludność białoruska powstrzymywała się widocznie od udziału w życiu politycznem i nie wykazała żywszego zainteresowania się życiem społecznem. Jako ważniejsze spostrzeżenie, dotyczące życia tej ludności, podkreślam uwidaczniającą się wśród niej nieufność do Białoruskiego Włościańsko-Robotniczego Klubu Poselskiego, który z tego powodu utracił wiele ze swych dotychczasowych wpływów, zwłaszcza w powiatach grodzieńskim i wołkowyskim. Następnie zauważam, że w roku bieżącym liczniejszy był niż w latach poprzednich udział mniejszości narodowych w obchodzie święta narodowego dnia 3 Maja.i, że ludność białoruska nie brała udziału w obchodach pierwszomajowych, aczkolwiek prowadzona była wśród niej w tym kierunku usilna agitacja, zarówno przez PPS., jako też przez elementy wywrotowe i nieodpowiedzialne.

a/ Z y d z i .

Życie polityczne.

S j o n i ś c i.

Powiat Łomżyński. W Łomży dnia 24 ub.m. sjonista Naftuł Gerbowski z Wilna wygłosił odczyt na temat "Sytuacja w związku z ograniczeniem imigracji żydowskiej do Palestyny". Prelegent omówił zarządzenie rządu angielskiego, ograniczające imigrację i zaznaczył, że żydzi nie powinni upadać na duchu, lecz tem intensywniej prowadzić dzieło odbudowy siedziby narodowej, zasilając wydatniej fundusze "Karen-Kajamat-Leisroel" i "Keren-Hejesoel". Dalej prelegent oświetlił znaczenie Agencji Sjonistycznej, powstałej w roku 1928, oraz krytykował ustosunkowanie się "Agendy" i "Bundu" do problemu palestyńskiego. W końcu wyraził nadzieję, że ostry protest całego społeczeństwa żydowskiego we wszystkich państwach niewątpliwie przyczyni się do zniesienia ograniczenia imigracji /300 osób/.

W Łomży dnia 28 ub.m. odbył się wiec protestacyjny, zwołany przez "Mizrachi" w związku z wstrzymaniem imigracji żydów do Palestyny. Przemówienia wygłosili: Domowicz Abram, Tobolicki Izaak i Wajnberg Naftuł, którzy wskazywali jak dalece zarządzenia rządu angielskiego szkodzi interesom sjonizmu i krzywdzi naród żydowski, godzi bowiem w jego najżywotniejsze zagadnienia. Wiec został zakończony przyjęciem następującej rezolucji "Zebrani na wiecu w Łomży dnia 28.V.1930 r. sjoniści postanawiają domagać się od rządu angielskiego przez Centralę sjonistyczną w Warszawie natychmiastowego zniesienia zakazu, ograniczającego imigrację hechaluc-pionierom do Palestyny. Obecnych na wiecu było około 300 osób."

Także wiec zwołany przez miejscową organizację Ligi Pomocy pracującym w Palestynie odbył się dnia 2 czerwca r.b. w Zambrowie w lokalu kina "Modern" przy udziale 250 osób. Przemawiali B.Karasjzman z Warszawy i Jankiel Jabłkowski z Zambrowa. W końcu

wiecu przyjęta została rezolucja: "Zebrani w Zambrowie na wiecu w dniu 2 czerwca r.b. sjoniści w liczbie 250 osób protestują przeciwko ostatniemu zarządzeniu rządu angielskiego w sprawie zamknięcia granicy dla imigracji żydów do Palestyny i proszę o natychmiastowe cofnięcie tego zarządzenia".

Wiec ten usiłowali zerwać miejscowi komuniści zebrani nazewnątrz lokalu, wznosząc okrzyki i starając się przedostać przemocą na salę. Inèydent ten został zlikwidowany przez policję, poczem wiec odbył się spokojnie.

Dnia 2 czerwca b.r. w Łomży przybyły z Warszawy sjonista inżynier Rajs Abram wygłosił odczyt w języku żydowskim na temat "Anglja, Arabowie i Zydzi."

Prelegent oświetlił ustosunkowanie się Anglji i rządu Mac Donalda do problemu odbudowy Palestyny jako żydowskiej siedziby narodowej, podkreślając dwulicową w tym względzie politykę Anglji, czego dowodem jest właśnie obecne ograniczenie imigracji bechalucòw i mas żydowskich do Palestyny. Stwierdził, że robotnicy arabscy i masy pracujące nie przeciwstawiają się odbudowie przez żydów Palestyny, a jedynie możnowładcy arabscy starają się niedopuścić do wzrostu żywiołu żydowskiego na terenie Palestyny, widząc w tem niebezpieczeństwo dla swoich interesów. Zdaniem mówcy ograniczenie imigracji żydowskiej do Palestyny godzi w najżywotniejsze interesy narodu żydowskiego i wobec tego wszystkie ugrupowania sjonistyczne na całym świecie bez względu na odchylenia prawicowe czy też lewicowe winny wyrazić solidarny i energiczny protest przeciwko zarządzeniu rządu angielskiego i poczynić starania o niezwłoczne odwołanie tego zarządzenia. /150 osób/.-

Powiat Augustowski. W Augustowie dnia 2 b.m. odbył się wiec protestacyjny przeciwko wstrzymaniu imigracji do Palestyny. Przemawia

li miejscowi działacze sjonistyczni nauczyciel szkoły Talmud-Tory Bergsztejn i prezes gminy wyznaniowej D.Aleksandrowicz /300/.-

Powiat Wołkowyski.

W Wołkowysku dnia 25 ub.m. odbył się wiec protestacyjny przeciwko wstrzymaniu imigracji do Palestyny. Przemawiali sjoniści Nowogródzki Jubel i Szkałat Izaak /300/

Powiat Szczuczyński.

W Grajewie dnia 29 ub.m. odbył się wiec ludowy, na którym przemawiał miejscowy rabin o obecnych stosunkach w Palestynie, oraz o wstrzymaniu imigracji żydów. Po jego przemówieniu przyjęto rezolucję następującej treści: "Wiec ludowy odbyty w dniu 29 maja 1930 r. w m.Grajewie w gmachu synagogi po wysłuchaniu sprawozdania i przemówienia o zarządzonem przez rząd angielski jako mandatarjusza wstrzymaniu imigracji żydowskich pionerów do Palestyny stwierdza, iż odnośne zarządzenie po wydaniu przez administrację palestyńską, w wyniku dłuższych badań i rozważań 2350 certyfikatów dla pionerów i robotników, brak których obecnie dotkliwie odczuwa kraj i osiedla żydowskie, iż to zarządzenie pozostaje w zupełnej sprzeczności z ciągłem oświadczeniem mandatarjuszki, że imigracja żydowska powinna być uregulowana jedynie według zdolności ochronnej kraju i narusza przepisy mandatowe, w myśl których Anglja przy przyjęciu zarządu nad Palestyną zobowiązała się stwarzać takie warunki ekonomiczne i administracyjne, któreby sprzyjały budowie żydowskiej siedziby narodowej w Palestynie.

Z bólem i goryczą wiec ludowy stwierdza w dalszym ciągu, że mandatarjusz dąży do zaspakajania arabskich wrogów żydowskiej siedziby narodowej w Palestynie, nie licząc się z słusznemi żąda-

niami narodu żydowskiego, ani też z dobrobytem kraju budującego się zapomocą pracy żydowskiej. Rząd angielski poddaje się aktom terorystycznym arabskiej egzekutywy reprezuntującej te warstwy społeczeństwa arabskiego, które dotychczas zaniedbywały kraj i wyzyskiwały arabską ludność chłopską.

Wiec ludowy dopatruje się w tej ustąpliwości, znajdującej wyraz w sposób tak jaskrawy w ostatniem zarządzeniu cofnięcia wydanych już certyfikatów daru premjowego dla organizatorów krwawych napadów w sierpniu r.ub. i uważa za swój obowiązek dać wyraz uczuciom obawy i zaniepokojenia, że podane postępowanie spowodować może spotęgowanie chęci podburzycieli do kontynuowania ich czynów zbrodniczych i naraża na szwank bezpieczeństwo i spokój w kraju.

Wiec ludowy oświadcza uroczyście, iż żadne niebezpieczeństwa, żadne rozporządzenia nie odstraszą narodu żydowskiego, nie osłabią w nim na chwilę wzmagających się i niezmordowanych starań i zabiegów w kierunku odbudowy kraju jego przodków i przekształcenia takowego w kwitnącą siedzibę odradzającego się narodu żydowskiego.

Rezolucję zebrani w licznie około 400 przyjęli jednogłośnie.-

owiat Ostrowski.

W Ostrowi-Mazowieckiej dnia 25 ub.m. bundowcy zerwali wiec sjonistyczny.-

owiat Kolneński.

W Kolnie dnia 13 ub.m. Leon Lewit, członek "Achdut Anoda" w Palestynie wygłosił odczyt o sytuacji politycznej, społecznej i gospodarczej kolonistów żydowskich w Palestynie. Po odczycie odbyła się pogadanka na temat kolonizacji żydowskiej. /50 osób/.-

Powiat Grodzieński.

Dnia 6 ub.m. przybył do Grodna działacz sjonistyczny Aleksander Goldsztejn, który dla członków i sympatyków miejscowej organizacji sjonistycznej wygłosił w dniach 7,11 i 19 ub. m. odczyt na temat budowy państwa żydowskiego w Palestynie /800,100,400/.

W Grodnie dnia 29 ub.m. odbył się wiec protestacyjny przeciwko wstrzymaniu imigracji żydów do Palestyny./300/.

Powiat Bielski.

Dnia 24 ub.m. w Siemiatyczach i dnia 25 ub.m. w Bielsku Podlaskim, dnia 27 ub.m. w osadzie Orla odbyły się wiece protestacyjne przeciwko wstrzymaniu imigracji do Palestyny. Mówcy na tych wiecach wyrażali przekonanie, że żądanie ludności żydowskiej poprze w Lidze Narodów rząd polski /300, 400,200/.-

B u n d .

Powiat Łomżyński. W Łomży dnia 2 b.m. członkowie CK Bundu Pozesowski Mortko, Makowski Chaim i Radymowski Józef wygłosili odczyt zbiorowy n.t."Sytuacja obecna w sjonizmie" Poddali oni krytycznej ocenie obecną sytuację sjonizmu, wytworzoną wskutek ograniczenia imigracji do Palestyny, a następnie dowodzili, że sjonizm był i pozostanie utopją, odrywającą żydowskie masy pracujące od właściwego celu walki z kapitałem i wyzyskiem /50/.-

Powiat Ostrołęcki.

Na V Zjazd Bundu w Łodzi wyjechał z Ostrołęki Aszer

118

Poalej-Sjon Prawica.

Powiat Grodzieński.

Dnia 17 ub.m. w m.Krynkach staraniem miejscowego oddziału "Poalej-Sjon" odbył się odczyt Wogdorowidza z Warszawy, na którym obecnych było około 150 osób. Tematem odczytu była kwestja imigracji do Palestyny.

Sjoniści rewizjoniści.

Powiat Suwalski.

W Suwałkach dnia 22 ub.m. odbył się z inicjatywy miejscowej organizacji Sjonistów-rewizjonistów wiec protestacyjny przeciwko wstrzymaniu imigracji do Palestyny. Obecnych było do 400 osób. Przemawiali kierownik szkoły "Tarbuthu" Dubrowski, Lubes-b.sierżant legjonu żydowskiego z Palestyny i Riesenberg, prezes Organizacji Sjonistów-rewizjonistów w Suwałkach, którzy oświadczali, że Anglja nie dotrzymała swych zobowiązań w stosunku do żydów, że żydzi, mimo ciężkich warunków, wytężoną pracą zdobędą niepodległość dla Palestyny, jak zdobyła ją dla siebie Polska. Na zakończenie uchwalono rezolucję protestującą przeciwko odebraniu Anglji przez Ligę Narodów mandatu palestyńskiego, a oddanie go innemu państwu.

We wsi Skazdub, gm.Wólka umieszczono u poszczególnych gospodarzy na półroczną praktykę rolną 18 osób młodzieży żydowskiej, obojga płci z Suwałk, Warszawy i Wilna.-

Życie społeczne.

Powiat Łomżyński.

W Łomży dnia 10 ub.m. w lokalu "Hatechija" staraniem organizacji "Hechaluc-Pioner" przybyły z Palestyny Lewita Lejb wygłosił odczyt na temat "Sytuacja żydowska w Palestynie". Prelegent oświetlił obecne stosunki gospodarcze i polityczne w Pale-

stynie, przyczem podkreślił że arabowie starają się wszelkimi sobami stawiać przeszkody żydom, to też żydzi muszą być towani do stoczenia w przyszłości otwartej walki z arabami. Następnie zaznaczał, że obecnie naród żydowski, znajdujący w "golusie", winien zdać sobie dokładnie sprawę z przyszłości acji i okazać jak najdalej idącą pomoc materjalną Palestynie a organizacja "Hechaluc Pioner" winna wysyłać kadry wyszkolonych do pracy na roli swych członków.

Tegoż dnia w Zambrowie odbyło się zebranie Ligi Pracujących w Palestynie przy udziale około 100 osób, na którym omówiono sprawy dotychczasowej działalności stowarzyszenia. Przewodniczący Rozental Dawid w przemówieniu swem krytykował dotychczasową działalność zarządu, dowodząc, że tenże przez swą opieszałość nie zdołał wzbudzić zainteresowania miejscowego społeczeństwa do organizacji. Po przemówieniach odbyły się wybory nowego zarządu, w którego skład weszli: Jabłkowski, jako prezes, Jakuła Izaak - sekretarz, Konopiaty skarbnik, Tykociński Benjamin i Piekarowicz Pesia - członkowie zarządu.-

Powiat Łomżyński.

W Jałówce dnia 17 ub.m. wybrano do nowego zarządu "Gemiłus-Chesed" Hirsza Lewina, Rozowskiego Mejera, Rozego Izaaka, Gurjana Lejbę, Jakowskiego Abrama, Kotsztejna i Zalewskiego Szmula /240/.-

Białystok-miasto.

W Białymstoku dnia 11 ub.m. odbyło się zebranie organizacyjne oddziału Związku Żydowskiego Inwalidów, Wdów i Sierot Wojennych przy udziale delegata Centrali w Krakowie. Wybrano zarząd i uchwalono budżet /85/.-

119

Życie kulturalno-oświatowe.

iat Łomżyński.

W Łomży dnia 24 ub.m. odbyło się zebranie członków lokalnego oddziału Zjednoczenia Szkół Żydowskich. Po przemówieniach bundowców Gajsta Pinchesa i Markiewicza Eljasza w sprawach organizacyjnych wybrano do nowego zarządu oddziału Białego Motela - prezes, Posesorskiego Mortka - sekretarz, Zamiatyna Jakóba - skarbnik, Markiewicza Eljasza, Goldberga Jankla, Gajsta Pinchesa i Epelbauma Abrama /70/.-

at Ostrowski.

Dnia 18 ub.m. w lokalu T-wa Kursów Wieczorowych dla robotników w Zarębach-Kościelnych T-wo Przyjaciół Pracującej Palestyny urządziło zebranie, na którem Warszniter Michał z Zarąb wygłosił odczyt na temat "Cel i zadania pierwszego kongresu pro-palestyńskiego". W czasie przemówienia obecni na sali członkowie organizacji komunistycznej wszczęli awanturę, nie dając mówcy przyjść do słowa, a następnie bójkę, wobec czego policja zebranie rozwiązała./100 osób/.-

Życie gospodarcze.

t Wołkowyski.

W Wołkowysku dnia 18 ub.m. na zebraniu Związku Kupców Żydowskich rozważano kwestję połączenia się ze Związkiem drobnych kupców żydów /50/.-

Na zebraniu członków Żydowskiego Banku Spółdzielczego w Wołkowysku dnia 25 ub.m. wybrano nowy zarząd i komisję rewizyjną.-

t Ostrowski.

W Ostrowi-Mazowieckiej dnia 29 ub.m. na zebraniu

członków spółdzielczego Banku Przemysłowców przyjęto sprawozdanie z działalności ustępującego zarządu i wybrano nowy zarząd /150/.

Powiat Bielski. Związek Kupców Żydowskich w osadzie Mielnik wybrał dnia 4 ub.m. delegację, która miała zabiegać u władz skarbowych o obniżenie wymiaru podatków dla miejscowego kupiectwa żydowskiego.-

Życie zawodowe.

Powiat Grodzieński.

W Grodnie dnia 25 ub.m. wybrano nowy zarząd oddziału Związku Drobnych Kupców.-

P r a s a.

Białostocki Dziennik "Dos Naje Łebn" zamieścił artykuł m.Zylberblata p.t. "Nie nam, lecz sobie wymierzono policzek". Autor artykułu, omawiając zarządzenie rządu angielskiego w sprawie wstrzymania imigracji żydów do Palestyny, zaznacza, że zarządzeniem tem rząd angielski wymierzył policzek nie żydom, lecz sobie i, że policzek ten przyniesie nieobliczalne szkody polityce angielskiej. W samym fakcie wydania wspomnianego zarządzenia Zylberblat dopatruje się obawy rządu angielskiego przed groźbami arabów i wypowiada przekonanie, że obawa ta pomniejszyła autorytet Anglji na terenie międzynarodowym.-

b/ Białorusini.

Życie polityczne.

W maju dostrzegany był proces odpadania od organizacyj komunistycznych mniej zradykalizowanych elementów bia

120

łoruskich, co w konsekwencji spowodowało załamanie się akcji Białoruskiego Włościańsko-Robotniczego Klubu Poselskiego. Z dniem 14 ub.m. został zlikwidowany w Grodnie Sekretarjat Powiatowy BWRKP, którego kierownik Apon Sergjusz wyjechał tegoż dnia do miejsca swego zamieszkania we wsi Golnie, w gminie Brzostowica-Wielka.-

Życie kulturalno-oświatowe.

Życie kulturalno-oświatowe ludności białoruskiej wyczerpywała nieznaczna działalność Towarzystwa Szkoły Białoruskiej którego koła w powiecie białostockim urządziły 6 zebrań w sprawach organizacyjnych i finansowych i 2 przedstawienia. -

Życie gospodarcze.

Dnia 4 ub.m. w Swisłoczy, powiatu wołkowyskiego odbyło się zebranie członków Białoruskiej Spółdzielni Spożywców "Praca" pod przewodnictwem Borysa Januszkiewicza. Po wysłuchaniu sprawozdania komisji rewizyjnej Antoni Łukjaniuk ze wsi Kowale wystąpił z wnioskiem o zupełnie zlikwidowanie spółdzielni, przeciwko czemu zaoponował Borys Januszkiewicz. Ostatecznie postanowiono spółdzielnię prowadzić nadalk i wybrano do jej zarządu Sacharczuka Makara, Charamandę Józefa, Szerszunowicza Józefa, Żywluka Józefa, Sztopa Jana, Kowalczuka Grzegorza i Kardasza Michała /19/.-

L i t w i n i .

Życie kulturalno-oświatowe.

Naskutek okólnika Zarządu Głównego Towarzystwa Oświatowego "Rytas" ludność litewska w powiatach grodzieńskim i su-

czyniła
walskim/przygotowania do obchodu 500-letniej rocznicy śmierci ks.Witolda. Według podanych w tym okólniku wytycznych podczas obchodu wspomnianej rocznicy mają być wznoszone pomniki we wsiach i przy drogach.

We wsi Dziedziule, gminy Krasnowo w powiecie suwalskim powstał oddział Towarzystwa Św.Kazimierza, liczący 32 członków.

Poszczególne oddziały tegoż Towarzystwa w powiatach suwalskim i grodzieńskim urządziły 7 wieczorów scenicznych i sześć zebrań.

D/Rosjanie.

Dnia 3maja b.r. delegacja ludności prawosławnej w Suwałkach złożyła Staroście Powiatowemu pisemny adres następującej treści: "W wielce uroczystym dniu święta państwowego 3 maja i po zaniesieniu gorących modłów do Najwyższego w naszej świątyni o pomyślność Rzeczypospolitej Polskiej, Jej Prezydenta i Wielkiego Wodza Narodu Polskiego, Marszałka Piłsudskiego, my niżej podpisani - w imieniu parafjan parafji prawosławnej w Suwałkach - składamy na ręce Pana Starosty zapewnienia naszego zupełnego oddania państwowości polskiej i gotowości wytężenia pracy pod przewodem Wielkich Kierowników Narodu Polskiego dla dobra, sławy i potęgi wspólnej naszej Ojczyzny, Najjaśniejszej Rzeczypospolitej Polskiej"

d/ Ukraińcy.

W dniu 3 maja b.r. kolonja ukraińska w Płocicznem koło Suwałk złożyła na ręce Starosty Powiatowego w Suwałkach odres hołdowy dla Pana Prezydenta Rzeczypospolitej, Marszałka Piłsudskiego i Rządu.

W dniu 25 maja b.r. w Grodnie i Białymstoku odbyły się nabożeństwa / w Białymstoku w katolickim kościele parafjalnym, gdyż proboszcz parafji prawosławnej sta[illegible] komitetowi różne trudności/ żałobne z owazji śmierci [illegible]etlury, a w Grodnie po-

121

oddziału Ukraińskiego Komitetu Centralnego Juszko Aleksander i Konopacki Hipolit/3o/

f/ Tatarzy.

W Grodnie dnia 19 ub.m. odbyło się zebranie członków Związku Kulturalno-Oświatowego Tatarów Rzeczypospolitej pod przewodnictwem Bohdanowicza Jakóba. Omówiono sprawy organizacyjne i program działalności na przyszłość./14/

OJEWÓDA BIAŁOSTOCKI
Nr.BB.I-1708/30.T.
Dnia 10 czerwca 1930 r.

Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr.6.
za miesiąc m a j 1930 rok.

VI. V A R I A.

a/ Nadanie obywatelstwa honorowego miasta Grodna Marszałkowi Piłsudskiemu.

Na posiedzeniu Rady Miejskiej m.Grodna dnia 15 maja b.r. Prezydent Rączaszek wystąpił z wnioskiem nadania honorowego obywatelstwa miasta Grodna Marszałkowi Piłsudskiemu. W związku z tem wnioskiem radni Ch.D. wnieśli demonstracyjnie, aby Rada miasta Grodna nadała również obywatelstwo honorowe generałowi Hallerowi. Ponieważ radni żydowscy zachowali w obu wypadkach stanowisko zupełnie wierne, przeto sprawa nie została na wspomnianem posiedzeniu załatwiona. Dnia 21 maja b.r. odbyło się nadzwyczajne posiedzenie Rady Miejskiej, na którem jednogłośnie przez aklamację wniosek o nadanie obywatelstwa honorowego miasta Grodna Marszałkowi Piłsudskiemu został uchwalony. Przed głosowaniem nad wnioskiem radni z PPS.CKW. opuścili demonstracyjnie salę. Radni Ch.D. wogóle na posiedzenie nie przybyli. Uchwalenie wniosku zostało przyjęte z entuzjazmem przez licznie zgromadzoną na sali posiedzeń publiczność, która wznosiła okrzyki na cześć Marszałka Piłsudskiego i odśpiewała "Pierwszą Brygadę".

b/ Sprawy gospodarcze.

Białostocka Izba Rzemieślnicza rozesłała do poszczególnych cechów okólnik następującej treści: "Izba Rzemieślnicza w Białymstoku posiada wiadomości, że wymiary podatkowe za rok 1929 są w stosunku do poprzedniego okresu podatkowego naogół znacznie podwyższone. Podwyższenia powyższe nie mogą mieć w większości wypadków należytego uzasadnienia.

22

gdyż jak to powszechnie wiadomo obroty za rok 1929 mogły być w porównaniu z poprzedniem okresem tylko niższe, a stąd i wymiary winny być niższe. Na powyższy stan rzeczy Izba Rzemieślnicza w memorjale swym do Izby Skarbowej w Białymstoku z dnia 17 marca r.b. zwróciła należycie uwagę jak i na należyte uzasadnienie zmian w sumach obrotu, wykazywanych przez urzędy.

"obec powyższego Izba przypomina wszystkim tym rzemieślnikom, których wymiary są znacznie podwyższone o konieczności złożenia odwołania do dnia 15 maja b.r. gdyż nie złożenie odwołania w tym terminie decyduje ostatecznie o przyjęciu i zatwierdzeniu przez płatnika wyznaczonej do zapłacenia kwoty podatku".-

-:-:-:-:-:-:-:-:-:-:-:-:-

123

WOJEWÓDZKI BIAŁOSTOCKI

Białystok, dnia 10 lipca 1930 roku

Nr.BB.I-2036/30.

Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr.7 za miesiąc czerwiec 1930 r.

TAJNE - PILNE!
-:-:-:-:-:-:-:-:-:-:-:-:-:-

Do

Ministerstwa Spraw Wewnętrznych
Pan Dyrektor Departamentu II.

w Warszawie.
-:-:-:-:-:-:-:-:-:-

Przesyłam sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr.7 za miesiąc czerwiec 1930 rok.-

WOJEWODA:

Otrzymują:

Pan Wojewoda w Wilnie,
" " w Brześciu nad Bugiem,
" " w Warszawie,
" " w Nowogródku,
" " w Tarnopolu,
" " w Stanisławowie,
" " w Lublinie,
" " w Łodzi.
Pan Prokurator Sądu Apel. w Warszawie,
" " " " w Wilnie,
" " Okr. w Białymstoku,
" " " w Grodnie,
" " " w Suwałkach,
" " " w Łomży,
Pan Ref. Informac. DOK. VII. w Grodnie,
" " DOK. I. w Warszawie,
" " DOK. IX. w Brześciu nad Bugiem,
K.O.P. " Brygada Grodno",
Wszyscy Panowie Starostowie Powiatowi województwa Białostockiego.
Pan Starosta Grodzki w Białymstoku,
" Naczelnik Urzędu Śledczego w miejscu.-

WOJEWÓDA BIAŁOSTOCKI
Nr BB.I-2036/30 T.
Białystok, dnia 10 lipca 1930 roku.

Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr.7.
za miesiąc czerwiec 1930 r.

I. Sytuacja ogólna.

W poprzedniem sprawozdaniu podkreślono, że w miarę wyłaniania się możliwości poprawy konjunktury gospodarczej dla wsi, mogących przyczynić się do uspokojenia umysłów ludności wiejskiej, podnieconych nieliczącą się z niczem agitacją stronnictw opozycyjnych, stronnictwa te zaostrzyły w sposób dotychczas niebywały kampanję przeciwrządową w terenie i prasie. Zaostrzenie "kursu opozycyjnego", stanowiące najważniejszą cechę polskiego ruchu politycznego w okresie sprawozdawczym, miało na celu przedewszystkiem odwrócenie uwagi społeczeństwa od tych, drobnych wprawdzie, lecz widocznych przeobrażeń w sytuacji gospodarczej kraju, które pozwalają stwierdzić, że w wyniku celowych poczynań Rządu na wszystkich odcinkach walki z kryzysem gospodarczym, gospodarstwo kraju wychodzi z kryzysu z plusami dodatnimi. Dlatego też wszystkie bez wyjątku stronnictwa opozycyjne nie tylko nie usiłowały zdobyć się chociażby na objektywną ocenę wspomnianych przeobrażeń, lecz przeciwnie alarmowały społeczeństwo, że zaostrzający się kryzys nie osiągnął jeszcze punktu kulminacyjnego i, że zwłaszcza rolnictwo, trapione t.zw.długami latającymi /określenie "Nowego Życia"/ i stojące w obliczu klęski nieurodzaju już w najbliższych miesiącach znajdzie się w sytuacji poprostu beznadziejnej. Oceniając w ten sposób sytuację gospodarczą kraju i przypisując winę jej wytworzenia wyłącznie Rządowi, pomawianemu stale o prowadzenie fałszywej polityki gospodarczej w kraju i nazewnątrz, szczególnie w odniesieniu do Niemiec, opozycja dawała wyraz przekonaniu, że wszystko w Polsce zmieni się na lepsze, gdyż zmienić się musi, ale tylko wtedy, gdy ustąpi Rząd Marszałka Piłsudskiego i zostanie zlikwi

dowany pomajowy system rządzenia. W przyczynowym związku z tem prasa opozycyjna wytaczała "najbardziej ciężkie", na jakie się tylko zdobyć mogła oskarżenia przeciwko rządom pomajowym i obozowi rządzącemu, starając się narzucić społeczeństwu przeświadczenie, że Rząd poszukuje rozgrywek politycznych na Wschodzie i z tej racji nie dostrzega grożących Państwu niebezpieczeństw, zbliżających się od Zachodu, zaprzepaszcza stan polskiego posiadania narodowego na kresach wschodnich i zachodnich, spycha życie polityczne kraju z torów normalnych przy pomocy koncesyj i przekupstwa zaostrza walkę z własnem społeczeństwem, które usuwa od wszelkiego wpływu na bieg życia państwowego i t.p. Oskarżenia te, ujmowane w różne formy przez posłów i działaczy stronnictw opozycyjnych, oraz prasę opozycyjną, sprowadzane były do wspólnego mianownika, który streszczał w sobie "tezę opozycyjną", że "zbliża się gwałtownie zmierzch legendy o Piłsudczyźnie", zrodzonej w roku 1914 w Krakowie. Teza ta miała obok innych wyjaśnić społeczeństwu, że intencją organizatorów kongresu ~~krakowskiego~~ "centrolewu" było, ażeby kongres ten, mający obwieścić krajowi o zmierzchu legendy o Piłsudczyźnie, rozpoczął nowy okres walki o "lepszą Polskę" właśnie tam, gdzie zrodziła się "zamierająca legenda". Co do samej akcji kongresowej należy zaznaczyć, że na terenie Województwa Białostockiego prowadziły ją wyraźniej PPS., PSL"Wyzwolenie" i Stronnictwo Chłopskie, często zresztą zwalczające się w terenie, natomiast PSL."Piast" i Stronnictwo Chrześcijańskiej Demokracji nie postawiły otwarcie kwestji swego udziału w kongresu obok stronnictw, od których oddzielają je znaczna przestrzeń różnic programowych i klasowych, odmienne ustosunkowanie się do Kościoła Katolickiego i t.p. Przyczyny zajęcia takiego stanowiska przez wspomniane stronnictwa trzeba dopatrywać się w walce, jaka pomimo wszystko w Województwie Białostockiem istnieje na gruncie wiejskim pomiędzy

125

PPS., PSL."Wyzwolenie" i Stronnictwem Chłopskiem z jednej, a PSL. "Piast" i Ch.D. z drugiej. W sposób zupełnie określony ustosunkowało się do kongresu krakowskiego Stronnictwo Narodowe, które przed kongresem stwierdzało, że spełni on zadanie, jeżeli nietylko wypowie się za koniecznością zerwania raz na zawsze z "legendą o Piłsudczyźnie", lecz pouczy społeczeństwo, w jaki sposób ma ono jak najrychlej rozpocząć ostateczną rozgrywkę z obozem pomajowym i jego systemem rządzenia, a jednocześnie przyniesie przyznanie się do winy przez stronnictwa lewicy, że popełniły błąd wobec historji, popierając "piłsudczyznę" od roku 1914 aż poza maj 1926 roku. Poza kongresem krakowskim i zamknięciem sesji nadzwyczajnej Sejmu, które opozycja oceniała tak samo, jak odroczenie tej sesji w maju, Stronnictwo Narodowe i Chrześcijańska Demokracja poświęcały szczególną uwagę zagadnieniom walki z Rządem w płaszczyźnie wygrywania na stosunku ludności wiejskiej do Kościoła Katolickiego przez oskarżanie Rządu i obozu pomajowego o zwalczanie kościoła i religji. Stronnictwo Chłopskie, PSL."Piast" i PSL."Wyzwolenie" przygotowywały grunt dla akcji wyborczej do samorządów, a PPS. dążyła do zaostrzenia nastrojów wśród robotników na gruncie bezrobocia w celu rozszerzenia swych wpływów. Charakterystycznem jest, że na wszystkich odcinkach walki z Rządem stronnictwa opozycyjne uciekały się bardzo często do agitacji konspiracyjnej, której formy zapożyczały jakby od ugrupowań wywrotowych. W walce tej nie napotykały one na silniejsze przeciwdziałanie ze strony politycznych grup prorządowych, z których BBWR. tkwił przeważnie w bezczynności nawet tam, gdzie rugowany był z uzyskanych w latach poprzednich placówek /powiaty wołkowyski, ostrowski i wysoko-mazowiecki lub też mógł skutecznie wykorzystać powstałe w ubiegłych miesiącach znaczne możliwości dla jego pracy organizacyjnej, a PPS.d.Frakcja Rewolucyjna ulegała rozkładowi wskutek tarć wewnętrznych i braku odpowiednich jednostek kierowniczych. Mimo to nie zmniejszyły się nigdzie nastroje prorządowe, gdyż z jednej strony zaostrzenie kursu opozycyj-

nego wywołało dostrzegany w czerwcu dość wyraźnie przesyt demagogją u ludności wiejskiej / czego dowodzą fakty, że w miejscowościach, gdzie z powodu odpustów, jarmarków i t.p. gromadziło się po kilka tysięcy osób - na urządzanych przez opozycje podczas tych odpustów, jarmarków i t.p. wiece było obecnych zaledwie kilkaset osób i, że zawsze pod koniec tych wieców liczba ich uczestników bardzo znacznie malała/, a z drugiej strony nie pozostawała bez wpływu na kształtowanie się orjentacyj politycznych wśród tej ludności intensywna naogół działalność prorządowych organizacyj społecznych. W płaszczyźnie działalności tych organizacyj odbywała się konsolidacja peowiaków /powiaty łomżyński, ostrołęcki, augustowski, ostrowski, wysoko-mazowiecki, szczuczyński i kol-ski/ i b.wojskowych /powiaty białostocki, bielski, sokólski i grodzieński/ oraz wytwarzała się trwała współpraca ludności wiejskiej z czynnikami państwowo-twórczymi /organizacje i kółka rolnicze w powiatach bielskim, białostockim, łomżyńskim i grodzieńskim/. Oceniając polski ruch społeczny, nie można pominąć faktu, że wnosi do niego ujemne wartości i osłabia jego energję niezdrowa rywalizacja edeowo pokrywnych i działających na tym samym gruncie organizacyj /np. Związek Młodzieży Wiejskiej i Związek Młodzieży Ludowej, które wskutek wzajemnego zwalczania się, względnie rywalizacji osłabiły się do tego stopnia, że na zwoływane przez nie zebrania i zjazdy przybywało w czerwcu w najlepszym wypadku po kilkanaście osób/. W przejawach życia politycznego i społecznego mniejszości narodowych dominowały nadal akcja protestacyjna organizacyj sjonistycznych przeciwko wstrzymaniu imigracji żydów do Palestyny i poczynania BWRKP., zmierzające do ożywienia jego działalności w terenie, która w maju i czerwcu załamała się i spowodowała proces przewartościowywania przez ludność białoruską swego stosunku do organizacyj wywrotowych. Proces ten o tyle zasługuje na uwagę, że przyczynia się poważnie do izolowania się kół TSB. od KPZB., co uwidoczniło się w powiatach białostockim i wołkowyskim. Sytuacja gospodarcza w województwie w porównaniu z majem uległa w czerwcu pewnym zmianom na lepsze. Poprawiła się znacznie konjun-

ktura w przemyśle włókienniczym /stan zatrudnienia wzrósł o 15-20%/ i w przemyśle chemicznym /stan zatrudnienia wzrósł o 5%/, wskutek czego bezrobocie zmalało o 10 - 12%. Z końcem czerwca uwidoczniła się poprawa cen na zboża ozimę, co już w lipcu może się odbyć dodatnio na wypłacalności większej własności ziemskiej i zamożniejszych włościan. Drobne rolnictwo z poprawy tej nie skorzysta, gdyż wyprzedało swe zapasy w okresie przed-żniwkowym. Zbiory w poszczególnych powiatach zapowiadają się dość dobrze. Trwająca w czerwcu susza wyrządziła rolnictwu duże szkody, gdyż obniżyła zbiory jarzyny i wysuszyła łąki.-

-:-:-:-:-:-:-:-:-:-:-

WOJEWODA BIAŁOSTOCKI
Nr.BB.I-2036/30.T.
Dnia 10 lip 1930 roku.

Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr.7.
za miesiąc czerwiec 1930 r.

II. Polski ruch polityczny.

a/ Bezpartyjny Blok Współpracy z Rządem.

Działalność BBWzR. w terenie nie była w-prawdzie w czerwcu słabsza, niż w miesiącach poprzednich, niemniej jednakże brakło jej nastawienia, przystosowanego odpowiednio do akcji stronnictw opozycyjnych. Akcja ta, zaostrzona niebywale dotąd w związku z zamknięciem sesji nadzwyczajnej Sejmu i krakowskim kongresem "centrolewu", nie spotkała się z należytem przeciw działaniem ze strony BBWzR., który, jak zresztą wypowiadali się jego działacze na zjeździe powiatowym w Bielsku-Podlaskim, nie wiele czyni, ażeby bezpośrednio docierać mas i urabiać je dla siebie. Swiadczy o tem fakt, że w czerwcu nie odbył się ani jeden wiec poselski BBWzR. i, że działacze BBWzR. nie-reagowali nigdzie w szerszym zakresie na wystąpienia stronnictw opozycyjnych. Tę bezczynność BBWzR. w terenie podkreślali ciągle na zgromadzeniach publicznych posłowie Sawicki, Łoś i Urbański, którzy oświadczali, oczywiście tendencyjnie, że wynikała ona u działaczy i posłów BBWzR. poprostu z obawy przed pokazaniem się na wsi, gdzie skutki przeżywanego przez kraj kryzysu gospodarczego są najbardziej widoczne. Z racji tej bezczynności, a także nieskoordynowania poczynań poszczególnych działaczy, którzy przy odpowiedniem poparciu i po-instruowaniu mogliby wydatnie rozszerzać wpływy BBWzR. - w czerwcu zmalały w dalszym ciągu wpływy BBWzR. w powiatach wysoko-mazowieckim, wołkowyskim i ostrowskim, w których słabsza była, niż gdzie-indziej działalność prorządowych organizacyj społecznych. Reasumując powyższe, należy podkreślić, że działalność BBWzR. w okresie sprawozdawczym była w porównaniu z natężeniem działalności stronnictw opozycyjnych nikła, nie-przystosowana do wymagań i aktualności terenowych i posiadała przeważnie charak

ter akcji propagandowej na rzecz ...ego BBWzR., nie zaś charakter przeciw-akcji w odniesieniu do wystąpień stronnictw opozycyjnych. Nie wiele lepiej przedstawiała się działalność BBWzR. na odcinku prasowym. Lokalna prasa prorządowa zbyt mało uwagi poświęcała zagadnieniom lokalnym i wydarzeniom politycznym w terenie, a przeto w nieznacznym stopniu zaledwie oddziaływała na szersze warstwy społeczeństwa. Poruszała ona przeważnie sprawy ogólno-państwowe, a jeżeli nawet reagowała na wystąpienia stronnictw opozycyjnych i ich organów prasowych w województwie, to czyniła to zbyt ogólnikowo i dla warstw tych abstrakcyjnie. Stosunkowo dużo miejsca poświęcała z wystąpieniom "centrolewu"- "Głos Obywatela", omawiając odezwy "centrolewu" wzywającą masy na kongres do Krakowa, podkreślał, że jej autorzy podjęli się przerastającego ich siły zadania, jeżeli chcieli tą drogą spopularyzować wśród szerokich mas hasło walki z Rządem o prawa Sejmu, Sejm bowiem przez nadużycie swej wszechwładzy i uleganie złym obyczajom z własnej winy przegrał bezpowrotnie w opinji publicznej swoje dostojeństwo. Dlatego też zdaniem pisma już przez samo wydanie tej odezwy "centrolew" wyznał niebacznie swą bezsilność, oraz brak programu i pozytywnego poglądu na sytuację gospodarczą. Z tej racji pismo proponowało organizatorom kongresu, by uroczystość kongresową rozpoczęli od wędrówki na mogiłę ułanów, poległych w listopadowych rozruchach krakowskich, aby posłowie Kiernik i Żuławski nad mogiłą tą mogli sobie powiedzieć:" Oto wspólne dzieło nasze, oto krwawy owoc niedołężnych rządów i rozbestwionych anarchji, która w żołnierzu polskim może widzieć cel do strzałów, jak i w żołnierzu państwa zaborczego". Już po odbyciu się kongresu "Głos Obywatela" stwierdzał, że jego inicjatorzy nie czują się zbyt pewni siebie, a "Przegląd Komżyński" w artykule " Po porażce krakowskiej" dowodził, że przywódcy "centrolewu" zostali zagnani przez własną, szaleńczą demagogję w ślepy zaułek, gdzie czeka ich może jedynie doszczętna kompromitacja

co może pozwoli im wreszcie po smutnych doświad[illegible]niach krakowskich spostrzec polską rzeczywistość. W podobny sposób ob[illegible]nisma oświatla ły oświadczenie posłów i senatorów "centrolewu" z dnia 20 czerwca i dowodziły, że oświadczenie to zrodziło się z coraz powszechniejszego wołania, idącego nawet z szeregu "centrolewu", że czas najwyższy zastąpić frazes negacji wskazaniami pozytywnemi, jeśli chce się uratować resztki wpływów i powagę wszczętej akcji. "Przegląd Łomżyński" w artykule " Powrót Ministra Sławoj-Składkowskiego" wyjaśniał, że fakt powrotu Ministra Sławoj-Składkowskiego do Rządu, który w kołach opozycji sejmowej wywołał nowy akak histerji i ożywił wyjałowioną w ostatnich czasach dziedzinę plotek domysłów i informacyj, jest aż nadto jasny i naturalny dla społeczeństwa, które przekonało się, że Minister Sławoj-Składkowski okazał się najdzielniejszym szefem administracji państwowej, z którym żaden z przedmajowych Ministrów spraw wewnętrznych równać się nawet nie mógł. Najszerzej oświetlała prasa prorządowa poczynania Rządu w dziedzinie gospodarczej. "Przegląd Łomżyński" w artykule p.t. "Wytyczne gospodacze rządu" podał w krótkim zarysie program działalności gospodarczej Rządu, zmierzający do wyprowadzenia Państwa z obecnego kryzysu gospodarczego i do stopniowej przebudowy struktury naszego gospodarstwa, przyczem zaznaczał, że w wyniku poczynań rządowych gospodarstwo nasze wychodzi z kryzysu z dodatniemi plusami. W następnym artykule p.t."Co zdziałał Rząd dla złagodzenia sytuacji w przemyśle i handlu" powoływał się "Przegląd Łomżyński" na opinję sfer przemysłowych i handlowych, które uznają dobrą wolę i ofiarną pracę Rządu w kierunku walki z kryzysem gospodarczym i kilkakrotnie już na odbywanych konferencjach z przedstawicielami.Rządu dawały wyraz swej wdzięczności dla tej pracy i dla zrozumienia przez czynniki rządowe potrzeb życia gospodarczego.- "Gazeta Polska Ziemi Grodzieńskiej" z kolei rozważała rzucane od czasu do czasu przez opozycje hasło pacyfikacji stosunków w Państwie.

128

P[illegible]liczny na ten temat [illegible]wodach dochodziła ona do przekonania, że rzucający hasło pacyfikacji sami nie wiedzą na jakiej płaszczyźnie ma się ugruntować propagowana przez nie pokojowość i, że dopóki Dmowski będzie współpracownikiem moskiewskich "Izwiestji", a Zuławski i Liberman będą przyjaciółmi rewizjonistów socjalistycznych Berlina, dopóty o pacyfizmie mowy być nie może. Rozwijając to niejako przekonanie "Gazeta Polska Ziemi Grodzieńskiej" stwierdzała, że wbrew woli opozycji proces pacyfikacji umysłów społeczeństwa dokonuje się w płaszczyźnie stosunku tegoż społeczeństwa do idei Marszałka Piłsudskiego, gdyż coraz więcej jednostek i grup i-ma się bezinteresownej pracy dla Państwa i w ten sposób powiększa szeregi wyznawców idei Marszałka Piłsudskiego, dla którego piłsudczykiem jest każdy, kto tworzy coś dla Polski bezinteresownie.

iat Białostocki. Zebrania zamknięte.

W dniach 3,4 i 5 b.m. Janusz Sulima-Szulmaniewicz, delegat Sekretarjatu Wojewódzkiego BBWzR.w Białymstoku zwołał zebrania we wsiach Penskie, gminy Krypno, Dobrzyniewo-Kościelne i Jasionówce /40,50,70/, na których wyjaśniał przyczyny przeżywanego przez kraj kryzysu gospodarczego, charakteryzował szkodliwą dla Państwa działalność stronnictw opozycyjnych i specjalnie ostro krytykował wystąpienia posłów Łosia i Sawickiego, którzy w sposób demagogiczny ogłupiają ludność z wyraźną dla niej szkodą. Zgromadzeni na zebraniach prosili Sulimę o to, by odwiedzał ich często.

W dniach 28 czerwca i 1 lipca b.r. tenże Sulima zwołał zebranie sympatyków BBWzR. w Zabłudowie i Juchnowcu-Kościelnym /20,25/. W obu miejscowościach po przemówieniach Sulimy wybrano komitety gminne, do których weszli: w Zabłudowie Liszowaty Aleksander-prezes, Jaszewicz Michał-viceprezes, Proniczuk Józef - skarbnik, Glinko Roman-sekretarz i Zdanowicz Jan-członek, a w Juchnowcu Dryl Maciej-prezes, Andrzuk Józef - viceprezes, Malcewski Aleksander-sekretarz, Kowalczyk Roman - skarbnik i Rynkowski Władysław - członek.

owiat Bielski.

Ruch organizacyjny.

W osadzie Milejczyce dnia 14 ub.m. powstał komitet gminny BBWzR., do którego weszli Narbut Marjan, ziemianin z Nurca, Kryński Bolesław z kolonji Kisielewo i Januszewicz Teodozy z osady Milejczyce /15/.-

Z j a z d.

W Bielsku-Podlaskim dnia 22 ub.m. odbył się zjazd powiatowy delegatów i sympatyków BBWzR. z udziałem senatora Walerego Romana, profesora Puzyńskiego z Warszawy i Boreckiego, kierownika sekretarjatu wojewódzkiego w Białymstoku. Na zjazd przybyło około 130 osób /w tem 70% polaków i 30% białorusinów/, reprezentujących większą i mniejszą własność ziemską robotników, przemysł rzemiosło, nauczycielstwo, urzędników i duchowieństwo prawosławne. Obrady zjazdu poświęcone były zagadnieniom natury organizacyjnej i oświetlaniu pracy BBWzR. na gruncie organizacji społecznej. W wyniku obrad zjazd uchwalił powołać przy radzie powiatowej BBWzR. w Bielsku-Podlaskim sekcję ogólno-polityczną, kulturalno-oświatową, propagandową i gospodarczą. Do prezydjum rady powiatowej powołano Ksepkę Władysława, Mercika Stanisława, Jasińskiego Witolda, ks.dziekana prawosławnego Kostycewicza i sołtysa wsi Widowo w gminie Pasynki, Białokozowicza Grzegorza. Następnie postanowiono zwoływać zjazdy powiatowe BBWzR. co kwartał ~~każdy czwartek~~. Zjazd wysłał depesze hołdownicze do Pana Prezydenta Rzeczypospolitej, Pana Marszałka Piłsudskiego i Pana Premjera Walerego Sławka

owiat Grodzieński.

Zebranie zamknięte.

W Grodnie dnia 30 ub.m. odbyło się zebranie informacyjno-sprawozdawcze, na którem poseł Przedpełski wygłosił referat o sytuacji ogólnej i gospodarczej w kraju, oraz stosowanych przez Rząd środkach w walce z kryzysem gospodarczym, a sekretarz generalny BBWzR omawiał sprawy organizacyjne. Ponadto przemawiali prezydent m.Grodna Rączaszek w sprawach gospodarczych i finanso-

wych samorządów m.Grodna i inspektor szkolny Komendy o pracy społecznej nauczycielstwa szkół powszechnych /100/.-

iat Kolneński. Zgromadzenie publiczne

We wsi Kuzie , gminy Gawrychy dnia 15 ub.m. - wiec Sulimy-Szulmaniewicza w sprawie sytuacji politycznej i gospodarczej w kraju, naprawy Konstytucji i szkodliwej dla Państwa działalności stronnictw opozycyjnych /100/.-

Po wiecu został zorganizowany tamże koło wiejskie BBWzR. z zarządem Władysław Prusinowski-prezes, Paulin Skopek-viceprezes i Władysław Borkowski-sekretarz,wszyscy trzej ze wsi Kuzie.

iat Ostrołęcki. Wybory do Rady Miejskiej.

W wyborach do Rady Miejskiej m.Ostrołęki, które odbyły się dni 15 ub.m., BBWzR. utrzymał dotychczasowy stan swego posiadania w Radzie, do której weszło sześciu bezpartyjnych - prorządowych na miejsca utracone przez Stronnictwo Chłopskie, nie zdołał jednakże skonsolidować wyraźnie społeczeństwa w płaszczyźnie akcji wyborcze

b/ P.P.S. d. Frakcja Rewolucyjna.

W czerwcu zarysował się silnie rozkład PPS.d.Frakcja Rewolucyjna w Białymstoku i białostockim okręgu przemysłowym, który dotychczas działała skutecznie o tyle, że osłabiała wpływy PPS.CKN. na gruncie związków zawodowych. Rozkład ten rozpoczął się przedewszystkiem w Komitecie Okręgowym w Białymstoku, składającym się z byłych, wybitniejszych działaczy PPS.CKN., którzy, co jest charakterystyczne dla całego terenu Województwa Białostockiego -z chwilą przejścia do PPS.d.Frakcja Rewolucyjna stawali się stopniowo bezczynni. W związku z tym rozkładem rozpoczęły się tarcia w poszczególnych organizacjach lokalnych PPS.d.Frakcja Rewolucyjna Sam proces rozkładu przyspieszają nieporozumienia w Komitecie Okręgowym, którego członkowie - Muszyński, Przytuła, Nowakowski /pracownicy Powiatowej Kasy Chorych w Białymstoku/ i Szałkan. urzęd-

nik Okręgowego Inspektoratu Pracy zwalczając się wzajemnie ni przebierają w oskarżeniach komprumitujących już nietylko osoby, lecz całą partję. Zapobiec rozkładowi mogłyby władze centralne partji przez przeprowadzenie selekcji członków Komitetu Okręgowego, względnie spowodowanie nowych wyborów do tegoż Komitetu i delegowanie na teren okręgu energicznego, zdolnego i doświadczonego działacza, który mógłby przeciwstawiać się na każdym odcinku pracy wywódcom OKR.PPS CKW Białystok, naogół rzutkim i umiejącym wykorzystać dla celów partji każdy moment w sytuacji politycznej i gospodarczej okręgu. Gorzej jeszcze dla PPS.d.Frakcja Rewolucyjna przedstawia się sytuacja w Ostrowi-Mazowieckiej /wskutek zupełnego skompromitowania się Władysława Bańskiego / i nawet w okręgu łomżyńskim, w którym działa wprawdzie Wacław Tchorek, kierownik oddziału klasowego Związku Zawodowego Robotników Rolnych i Leśnych jednakże pozostawiony własnym siłom, załamuje się także coraz widoczniej. Ogólnie należy zauważyć że zapowiadająca się świetnie w drugiem półroczu 1929 roku akcja organizacyjna PPS.d.Frakcja Rewolucyjna w Województwie Białostockim załamała się ostatnio wskutek nieskoordynowania odrębnych poczynań poszczególnych działaczy na różnych odcinkach walki z PPS.CKW., skompromitowania się tych działaczy /Bański Władysław w Ostrowi, Okolski Józef w Łomży, Muszyński Aleksander w Białymstoku i in., którzy pracę w PPS.d.Frakcja Rewolucyjna traktowali najczęściej jako odskocznie do własnych interesów/ i braku sprężystego kierownictwa. Wszystko to spowodowało taki stan rzeczy, że obecnie PPS.d.Frakcja Rewolucyjna, jak już podkreślono w poprzedniem sprawozdaniu, nie może być uważana za grupę polityczną która przy rozporządzanych przez nią środkach osobowych i materjalnych mogłaby oddziaływać skutecznie na kształtowanie się układu stosunków społeczno-politycznych w Województwie. Stanu tego nie zmieni, a jeżeli nawet, to w minimalnym stopniu, oparcie się o PPS.d.Frakcja Rewolucyjna Związku Drobnych Rolników Województwa Białostockiego, którego kierownicy z Teofilem Nowskim, Antonim Klimem i Aleksandrem Juszyńskim na czele nie n

130

do tego rodzaju działaczy politycznych, względnie społecznych, którzy mogliby prowadzić pracę polityczną i społeczną systematycznie, a co więcej nie są działaczami ideowymi.

c/ Monarchistyczna Organizacja Naszechcianowa.

Przejawów działalności nie notowano.

d/ Stronnictwo Narodowe.

Zewnętrzna działalność Stronnictwa w terenie była nieznaczna, bowiem prowadziło ono głównie cichą agitację, nierzadko posiadającą cechy akcji konspiracyjnej. Nastawienie tej agitacji szło po linii przekonywania zwłaszcza ludności wiejskiej, że obóz rządzący składa się całkowicie z jednostek co najmniej nie-przychylnie usposobionych do Kościoła-Katolickiego. Ilustracją tej agitacji jest niejako artykuł p.t." Budujmy zgodę w narodzie" umieszczony w Nr.22 "Życia i Pracy". Autor tego artykułu, wychodząc z założenia, że tylko religia katolicka przyczynić się może do zbudowania zgody w skłóconym politycznie narodzie, podkreśla, że nietylko lud powinien praktykować swą wiarę, ale czynić to powinni przede wszystkiem przywódcy narodu, którzy muszą pamiętać, że przez życie religijne prowadzi prosta droga do dobrobytu i potęgi narodu. W podobny sposób Stronnictwo starało się dyskredytować w oczach ludności Rząd i obóz pomajowy na każdym kroku. Działacze Stronnictwa podnosili przedewszystkiem, że Polskę otaczają coraz groźniejsze niebezpieczeństwa, wobec których stoi bezczynnie społeczeństwo, pozbawione wszelkiego wpływu na bieg życia państwowego. Argument ten rozwijał tygodnik "Życie i Praca" w artykule "Rola społeczeństwa w Państwie", w którym podkreślono, że wówczas, gdy wokół Polski gromadzą się olbrzymie niebezpieczeństwa w kraju nic czyni się nic w kierunku umacniania polskości i spójni wewnętrznej przez skierowanie energji całego społeczeństwa po skiego w jednym kierunku a przeciwnie nie-docenia się roli i

znaczenia samego społeczeństwa w Państwie. Całkowitą winę tego pismo przepisuje obozowi pomajowemu, który lekceważy opinję społeczną kieruje losami Państwa wbrew woli społeczeństwa polskiego niedozwala temuż społeczeństwu wybrnąć z zagadnień ustrojowych i wytrąca życie polityczne z torów normalnych, aczkolwiek powinien wiedzieć, że przy rządzeniu Państwem trzeba znać historję własnego narodu, która stwierdza najdobitniej, że w Polsce nikt dotąd nie zdołał się narzucić w roli jej zbawcy wbrew woli społeczeństwa polskiego. Przedstawiając sytuację gospodarczą w kraju w najczarniejszych barwach, Stronnictwo jednocześnie dowodziło, że istnieje nadzieja, że " w Polsce zmieni się wszystko na lepsze"i niedwuznacznie wskazywało, że zmiana na lepsze może nastąpić i nastąpi niewątpliwie wówczas, gdy zlikwidowany zostanie pomajowy system rządzenia. Wyraz tej nadziei dało "Zycie i Praca" w artykule " W górę serca", podkreślając w nim, że niema na świecie rzeczy wiecznych, a przeto należy mieć nadzieję, że i w Polsce zmieni się wszystko na lepsze, bo zmienić się musi, tembardziej, że do pracy dla Polski idzie młode pokolenie, które nierozumie zgrzytów wewnętrznych i ambicyj małostkowych i nie zna ugody w walce o silną i potężną Polskę. Przy omawianiu deklaracji stronnictw "centrolewu" z dnia 20 ub.m. "Zycie i Praca" za działaczami Stronnictwa oświadcza, że uchwały te są powtórzeniem tych zasad które zawsze głosiło Stronnictwo Narodowe, a którym bardzo często przeciwstawiały się lewica i inne stronnictwa, co według "Życia i Pracy" ma dowodzić, że tylko program polityczny i gospodarczy Stronnictwa Narodowego może prowadzić Polskę do lepszego jutra. Stosunek Stronnictwa do "centrolewu" i kongresu krakowskiego został scharakteryzowany przez "Zycie i Praca" w artykule "Przed zjazdem w Krakowie". Autor artykułu, poseł Karol Wierczak zaznaczył w nim, że

gdyby kongres krakowski miał się zakończyć powzięciem uchwał, domagających się ustąpienia tych, którzy od przewrotu majowego Polską rządzą, to oczywiście niczby w tem nie było nowego, gdyż w całej Polsce na licznych zgromadzeniach społeczeństwo domaga się od dłuższego czasu odejścia od władzy tych, co Polskę doprowadzili do ciężkiego położenia gospodarczego i politycznego. Poseł Bierczak domaga się w traktowanym artykule ustalenia odpowiedzialności rządu pomajowych za nieliczenie się z Sejmem i wskazania dróg naprawy, ja to uczyniło Stronnictwo Narodowe, nakreślając wyraźny program wyprowadzania Polski z obecnego ciężkiego położenia. Poseł Bierczak jest przekonany, że kongres krakowski nie spełni swego zadania jeżeli stwierdzi, że obóz rządzący nie ma programu, że istnieje w tym obozie rozłam i załamanie i, że powinien on podejść od władzy. Rząd bowiem obecny nie odda dobrowolnie komu innemu steru rządów Państwa. Dlatego też kierownicy stronnictw, zwołujący zjazd w Krakowie, podkreśla poseł Bierczak, powinni wyraźnie powiedzieć, jakim rozporządzają programem i jaki Rząd mógłby liczyć na ich poparcie, a także przyznać się do popierania rządów pomajowych wtedy kiedy łamały one prawo. Program, który stronnictwa "centrolewu" powinny były ogłosić w Krakowie, poseł Bierczak wyobraża sobie następująco: "Bezwzględnie należy potępić wszelkie próby awantur na Wschodzie. Przy sprawach gospodarczych domagać się przystąpienia do naprawy ustaw podatkowych, za żądać dalego idącej oszczędności w budżetach państwowym, samorządowych i ubezpieczalni społecznych. Trzeba zająć wyraźnie stanowisko do obywateli innych narodowości, którzy występują przeciwko całości Rzeczypospolitej, zaprzestać popierania sekt które atakują największe moralne dobro narodu, jakim jest Kościół Katolicki". W cichej agitacji Stronnictwo Narodowe narzucało społeczeństwu przekonanie, że Rząd prowadzi politykę rozgrywek na Wschodzie, ułatwiając w ten sposób Niemcom wojnę zaborczą. Stosunek Stronnictwa do poszczególnych ugrupowań opozycyjnych był nagół zróżniczkowany

i pozostawał w zależności od metod działania w terenie. Ostro wy-
stępowali działacze Stronnictwa przeciwko Stronnictwu Chłopskiemu
i PSL "Wyzwolenie" w okręgu łomżyńskim, w którym oba te ugrupowan
wyraźnie skłaniają się ku Polskiemu Katolickiemu Kościołowi Naród
wemu.-

Powiat Ostrołęcki. Zgromadzenie publiczne.

We wsi Troszyn dnia 22 ub m. wiec sprawozdawczy posła Sta-
niszkisa Witolda, który oskarżał Rząd o prowadzenie kraju do ruiny
i walki ze społeczeństwem Polskiem. Poseł Staniszkis występował n
tym wiecu z zarzutami przeciwko PSL"Wyzwolenie" i Stronnictwu
Chłopskiemu, które oskarżał o posługiwanie się w agitacji poli-
tycznej fałszywemi hasłami i obietnicami /150/

Powiat Sokólski. Ruch organizacyjny.

Przy Sekretarjacie powiatowym Stronnictwa Narodowego w Sokół
ce zostało otwarte biuro pisania próśb i podań, w którem pracują
instruktor Owoc i radny miasta Sokółki Godlewski.-

Zebranie zamknięte.

W Majewie Kościelnym, gminy Sokolany zebranie, zwołane prze
instruktora Owoca./70/

d/ Obóz Wielkiej Polski.

Przejawów działalności nie notowano.-

f/ Stronnictwo Chrześcijańskiej Demokracji.

Podobnie jak Stronnictwo Narodowe Ch.D. nie prowadziła sze
szej działalności zewnętrznej w terenie, natomiast szczególny n
cisk kładła na cichą agitację, której najważniejszym momentem by
ła bezwzględna krytyka wszelkich poczynań rządowych, szczególnie
w dziedzinie gospodarczej. Organ Stronnictwa, grodzieńskie "Nowe
Życie" przy omawianiu ogłoszonego przez Rząd sprawozdania z wyko

naniu budże[illegible] za rok budżetowy 1929-1930 w sposób wyjątkowo tendencyjny przedstawiał sytuację gospodarczą wsi, którą wytworzyły: katastrofalnie niskie ceny zboża, które wywołały kryzys w rolnictwie i spowodowały powstanie t.zw. długów latających, przeskakujących z miesiąca na miesiąc i niepozwalających rolnikowi wyzwolić się z nich, fałszywa polityka gospodarcza Rządu w odniesieniu do Niemiec i brak współpracy Rządu z czynnikami społecznymi. Zarówno w agitacji głównej, jakoteż w prasie Ch.D. oskarżała Rząd o prowadzenie walki z większością społeczeństwa i wypowiadała przekonanie, że obóz pomajowy zniszczył ostatecznie wszelkie możliwości nawiązania z nim współpracy przez olbrzymią większość społeczeństwa polskiego. Traktuje o tem "Nowe Życie" w artykule "Czy istnieje możliwość współpracy", w którym dowodzi, że kwestja współpracy społeczeństwa z Rządem w obecnych warunkach nie istnieje, gdyż społeczeństwo to widzi jedynie konieczność zabezpieczania się od "kawałków" Rządu i przedsiębrania wszelkich możliwych środków, aby kraj ratować od ruiny. Stosunek Stronnictwa do akcji "centrolewu" w związku z kongresem krakowskim był na terenie Województwa niezdecydowany. Wprawdzie wyjechał na kongres poseł Piłjan, niemniej jednakże lokalne jego organizacje powstrzymywały się od prowadzenia akcji przekongresowej i nie wysłały na kongres swych delegatów. Również "Nowe Życie" pomijało milczeniem sprawy kongresowe i dopiero po odbyciu się kongresu wyrażało radość, że kongres nie zawiódł pokładanych w nim nadziei, dowiódł bowiem, że lewica polska zerwała ostatecznie z Marszałkiem Piłsudskim i stanęła w opozycji przeciwko rządom sanacyjnym razem ze stronnictwami centrowemi i Ch.D. Według przekonania pisma, kongres krakowski rozpoczyna nowy okres walki o przyszłość lepszej Polski, okres rozpoczęty w Krakowie, gdzie zrodziła się legenda o Piłsudczyźnie i, gdzie wyszły pierwsze kroki, aby z tą legendą skończyć. Polemizując z prasą na temat konsekwencji kongresu krakowskiego, "Nowe Życie" zauważało, że wystąpienie Prokuratorji przeciwko organizatorom kongresu mogłoby mieć praktyczne skutki dopiero po rozwiązaniu Sejmu, nączem je

nakże najmniej skorzystałby obóz rządzący. Rozważając kwestję, cz racji uchwał kongresu krakowskiego rząd Premjera Sławka przejdzie ataku wobec opozycji, pismo podkreślało, że na ataki Rządu opozyc odpowie strzałami ze wspólnych szańców, z których przypuściła w Kr kowie szturm do Belwederu. Ważnem dla Ch.D. było konkretne zdekla wanie się na rzecz jego dziennika "A.B.C.Ziemi Suwalskiej", który tychczas oscylował pomiędzy opozycją i grupami prorządowemi. Dzien ten nie posiada wyrobionych sił publicystycznych, od czasu do czas jednakże zamieszczał w czerwcu przedruki z prasy, pozostającej na usługach Ch.D.

Białystok-Miasto. Zebranie zamknięte.

Na odbytem w Białymstoku dnia 22 ub.m. zebraniu członków Zarzą Wojewódzkiego Ch.D. wybrano na delegatów na kongres "centrolewu" kowie dra Szczęsnego Wróblewskiego i adwokata Rajncharda, którzy n wyjechali na kongres rzekomo z przyczyn od nich nie-zależnych i br funduszów.-

Powiat Suwalski. Zgromadzenie publiczne.

W Suwałkach dnia 15 ub.m. w mieszkaniu prywatnem odbyło się zgro dzenie publiczne, na którem poseł Puźjan Romuald oświetlił s tuac politycznąi gospodarczą w kraju i scharakteryzował opozycy sto Ch.D. do Rządu. M.in. poseł wskazywał na konieczność orga zowania ruchu spółdzielczego, który może zapobiec skutkom kryzysu gospodarczego w kraju. Zgromadzenie to nie należało do udanych. /70

Powiat Białostocki. Zgromadzenie publiczne.

W Niewodnicy-Kościelnej dnia 13 ub.m. odbyło się wiec sprawozd czy posła Franciszka Urbańskiego, który występował wyłącznie przec BBWzR. i polityce podatkowej Rządu./200/

133

/ Polskie Stronnictwo Ludowe "Piast".

Stronnictwo załamało się w swej działalności organizacyjnej na terenie powiatu bielskiego i tem właśnie należy tłumaczyć fakt, że Sekretarjat obwodowy w Brańsku usiłował przerzucić swą działalność na teren powiatu wysoko-mazowieckiego, gdzie jednakże wysiłki jego nie przyniosły Stronnictwu efektów organizacyjnych. W ogólności nieliczni działacze Stronnictwa, instruowani przez ruchliwego posła Łosia Dominika, prowadzili chchą agitację, która sprowadzana była do bezwzględnej i całkowicie demagogicznej krytyki wszystkich bez wyjątku poczynań Rządu i władz administracyjnych. Pod tym względem poseł Łoś nie ustępował w niczem nie-obliczalnemu posłowi Sawickiemu ze Stronnictwa Chłopskiego, z którym realizował wspólnie wskazania przywódców "centrolewu". Zarówno demagogja, jako też wręcz antypaństwowe wystąpienia posła Łosia na zgromadzeniach publicznych spowodowały, że został on odosobniony nawet w Sejmiku Białostockim, gdzie wpływy jego w porównaniu z latami poprzedni mi zmalały na rzecz Starosty Powiatowego b. znacznie.-
Grodzieńskiego.

Wystąpienie posła Łosia w Wołpie.

Poseł Łoś zapowiedział na dzień 24 ub.m. wiec sprawozdawczy w Wołpie, nie uzyskał jednak zezwolenia Urzędu Wojewódzkiego na urządzenie tego wiecu. Pomimo to poseł Łoś przybył dnia 24 ub m. do Wołpy i usiłował urządzić wiec, do czego jednakże nie dopuściła obsada miejscowego posterunku P.P. W dniu tym odbywał się w Wołpie doroczny odpust, który zgromadził ludność nawet z dalszej okolicy. Ludność ta po wyjściu z kościoła poczęła gromadzić się przed kościołem, co zamierzał wykorzystać poseł Łoś w celu urządzenia wiecu. W związku z tem miejscowy posterunek P.P. zaalarmował Starostę Powiatowego w Grodnie, który wysłał na miejsce swego zastępcę.

W chwili przybycia zastępcy Starosty do Wołpy, poseł Łoś w porozumieniu z proboszczem księdzem Jodkowskim począł gromadzić przybyłą na odpust ludność na cmentarzu kościelnym, gdzie chciał odbyć wiec. I w tym wypadku policja przeszkodziła zamierzeniom posła. Wbrew protestom ks.Jodkowskiego wkroczyła ona na cmentarz i wezwała zgromadzonych na nim do rozejscia się. Naskutek podburzenia posła i ks.Jodkowskiego zebrana na cmentarzu ludność przyjęła wobec policji groźną podstawę i obrzuciła ją kamieniami, przyczem uderzyła w piersi jednego z szeregowych w piersi kamieniem. Ostatecznie cmentarz został opuszczony przez ludność, a poseł Łoś zrezygnowawszy z wszelkich wysiłków co do odbycia wiecu, wyjechał z Wołpy, zapowiadając, że urządzi tutaj wiec za kilka tygodni.

Powiat Wys.-Mazowiecki. Ruch organizacyjny.

Instruktor Sekretarjatu obwodowego PSL."Piast" w Brańsku, Wacław Bachorzewski czynił wysiłki w kierunku organizowania lokalnych kół Stronnictwa we wsiach Hodyszewo, Juźki, Marko-Wolka i Jabłoń-Piotrowce, nie przesporzył jednakże efektów organizacyjnych ani sobie, ani też Stronnictwu.

Powiat Białostocki. Zgromadzenie publiczne.

W Turośni-Kościelnej, gminy Juchnowiec dnia 22 ub.m. odbył się wiec sprawozdawczy posła Dominika Łosia, który rozpoczął swe przemówienie od zobrazowania warunków, w jakich dzisiejsze stronnictwa opozycyjne prowadziły akcję wyborczą do Sejmu, a następnie krytykował w sposób bezwzględny i wysoce demagogiczny poczynania Rządu w dziedzinie polityki gospodarczej i podatkowej, przyczem nie-dwuznacznie podkreślał, że władze centralne uczą kraść niższych urzędników państwowych i samorządowych. Wobec tego, że przemówienia posła Łosia nosiło wszelkie cechy przestępstw,przewidziane w Kodek-

sie Karnym, przeto Starosta Powiatowy skierował przeciwko niemu doniesienie do Prokuratora Sądu Okręgowego w Białymstoku. Obecnych na wiecu było początkowo około 300 osób, pod koniec zaledwie około 100 osób.-

b/ Polskie Stronnictwo Ludowe "Wyzwolenie".

W dalszym ciągu Stronnictwo przygotowywało grunt dla akcji wyborczej do przedstawicielstw samorządowych i w tym celu usiłowało rozszerzyć stan swego posiadania organizacyjnego. W przyczynowym związku z tem Zarząd Główny zwołał na dzień 15 b.m. zjazd powiatowy delegatów i sympatyków Stronnictwa do Suwałk, na który przybyło zaledwie 8 rolników z Suwałk i pobliskich miejscowości. Pozatem wspólnie z PPS.CKW. prowadziło ono w Ostrowi-Mazowieckiej specjalną akcję, związaną z przewidywaniami co do rozpisania wyborów uzupełniających do Rady Miejskiej m Ostrowi-Mazowieckiej.

iat Ostrowski. Zgromadzenie publiczne.

W celu spopularyzowania kongresu "centrolewu" w Krakowie i sprawy uzupełniających wyborów do Rady Miejskiej m.Ostrowi-Mazowieckiej PSL."Wyzwolenie" wspólnie z PPS.CKW. zapowiedziały na dzień 22 ub.m. w Ostrowi-Mazowieckiej wiecu udziałem posłów Michała Roga i Stanisława Duboisa, oraz delegata PPS.CKW., Stanisława Leśniewskiego. Wobec nieprzybycia posłów Roga i Duboisa, oraz Stanisława Leśniewskiego na wiecu przemawiali Roman Janowski, prezes Powiatowego Komitetu PSL."Wyzwolenie" w Ostrowi-Mazowieckiej i Tadeusz Turek, prezes oddziału Związku Zawodowego Robotników Rolnych w Pułtusku. Pierwszy z nich podkreślał przeżywany przez kraj kryzys gospodarczy, pomawiał Rząd o wciąganie do swych działań politycznych i walki ze społeczeństwem organów policyjnych i administracyjnych, prowadzenie fałszywej polityki podatkowej, przerzucanie ciężarów podatkowych ze sfer posiadających na włościaństwo i robotników i organizowanie do walki ze stron-

nictwami opozycyjnemi tego rodzaju elementów sprzedajnych, jakim w Ostrowi-Mazowieckiej jest radny miejski Władysław Bański, który dla paru groszy zdradził PPS.d.Frakcja Rewolucyjna i przy wyborach burmistrza oddał swój głos na kandydata Stronnictwa Narodowego. Turek Tadeusz poruszał sprawę kongresu krakowskiego i wskazywał na konieczność organizowania się włościaństwa w celu zdecydowanego wystąpienia przeciwko dyktaturze Marszałka Piłsudskiego, której dalsze istnienie może doprowadzić masy włościańskie do kompletnej ruiny. Na zakończenie wiecu uchwalono rezolucję następującej treści:" Zebrani na wiecu PPS. i PSL."Wyzwolenie" w Ostrowi-Mazowieckiej dnia 22 lipca 1920 r. domagają się współpracy Rządu z Sejmem, względnie rozwiązania Sejmu, lub ~~xxxpx~~ ustąpienia Rządu, rządów demokratycznych, położenia tamy szerzącemu się bezrobociu, komasacji podatków i zniesienia podatku dochodowego /200/.-

Powiat Suwalski. Zjazd.

Zapowiedziany na dzień 15 ub.m. zjazd powiatowy w Suwałkach nie odbył się, gdyż przybyło na ten zjazd zaledwie 8 robotników z Suwałk i pobliskich wsi , z którymi senator Łycki odbył pogadankę na temat scalenia gruntów i szerzenia trzeźwości.-

R ó ż n e .

Dnia 2 b.m. w Ostrowi-Mazowieckiej w sali posiedzeń Rady Miejskiej nakrótko przed posiedzeniem tejże Rady radny Roman Janowski, prezes Powiatowego Komitetu PSL."Wyzwolenie" kolportował wśród obecnych na sali posiedzeń egzemplarze skonfiskowanej odezwy kongresu krakowskiego "Centrolewu", przywiezione przez niego z Krakowa. W tym że czasie na salę wszedł starszy posterunkowy P.P.Arciszewski,który zorjentowawszy się w sytuacji,począł odbierać rozdane przez Janowskiego egzemplarze odezwy.Janowski usiłował wyrwać starszemu posterunkowemu Arciszewskiemu jeden z egzemplarzy i w tym trakcie uderzył Arciszewskiego trzykrotnie w twarz. W związku z tem dnia 3 b.m. Janaski został zatrzymany i przekazany dnia 4 b.m. Sędziemu Śledczemu p

powiat Ostrowski, który po przesłuchaniu Jankowskiego zastosował względem niego jako środek zapobiegawczy areszt do czasu złożenia kaucji w sumie 1.000 złotych, a jednocześnie przesłał Prokuratorowi Sądu Okręgowego w Łomży wniosek na oskarżenie z art.142 cz.I i [illegible] II K.K.

i/ Stronnictwo Chłopskie.

Stronnictwo Chłopskie, równie jak w miesiącach poprzednich było na terenie kilku powiatów Województwa przebojowym przedstawicielem "centrolewu" i realizatorem jego wytycznych. Współdziałało ono szczególnie z PSL."Piast" w akcji terenowej, której nastawienie szło po linji wręcz demagogicznej krytyki poczynań Rządu, przyczem krytyka ta nosiła nierzadko cechy antypaństwowych wystąpień zmierzających do sprowokowania ludności w odniesieniu do władz administracyjnych i policji. Poza ogólną akcją opozycyjną i przygotowywaniem gruntu dla fuzji stronnictw chłopskich, Stronnictwo Chłopskie prowadziło specjalną działalność, obliczoną na zorganizowanie sieci komitetów wyborczych, które przejęłyby na wypadek rozpisanie wyborów do przedstawicielstw samorządowych ciężar akcji wyborczej.

[illegible]t Wołkowyski. Zgromadzenia publiczne.

W Krzemienicy dnia 8 ub. m. poseł Sawicki na podstawie zezwolenia Urzędu Wojewódzkiego usiłował urządzić wiec przed kościołem, co jednakże uniemożliwił mu tłum kobiet, który obrzucił posła i jego otoczenie jajami, a następnie okrzykami na cześć Marszałka Piłsudskiego i śpiewaniem pieśni religijnych nie pozwolił przemawiać posłowi Sawickiemu. Chcąc przełamać opór tłumu, bojówka posła poczęła obrzucać tłum kamieniami, przyczem zraniła kilka kobiet i jednego mężczyznę, wobec czego przybyły na miejsce zastępca Starosty Powiatowego w Wołkowysku wiec rozwiązał. Po rozwiązaniu wiecu

poseł Sawicki zgromadził swych zwolenników za wsią, gdzie odbył wiec przy udziale około 400 osób. W przemówieniu swem na tym wiecu atakował silnie miejscowego proboszcza, ks.Malinowskiego, któremu przepisywał winę wystąpienia przeciwko niemu tłumu przed kościołem, a następnie przeszedł do ataków na rządy pomajowe i BBWzR., które oskarżał o doprowadzenie włościaństwa do ruiny. M.in. zaznaczył, że obecnie decydujące dla włościaństwa znaczenie ma niezły stan gospodarczy kraju, a dążenie Rządu i BBWzR. do utrwalenia w Polsce dyktatury, czem uzdecydowanie przeciwstawiają się stronnictwa opozycyjne. Po wiecu na wniosek posła został wybrany komitet wyborczy do samorządów w składzie Jana Jewtucha z Podbołocia, Michała Zamojcina, zastępcy wójta z Samarowicz, Bolesława Jaśkiewicza z Leonowicz, Bolesława Daukszy z Wejczyc i Ludwika Szała z Kondak. Członkowie tego komitetu ze studentem Konstantym Swistunem na czele po zakończeniu wiecu przybyli do proboszcza ks.Malinowskiego z żądaniem wyjaśnienia co do wystąpienia tłumu przed kościołem przeciwko posłowi Sawickiemu. Ksiądz Malinowski odmówił przyjęcia delegacji, która zapowiedziała, że postara się o usunięcie go z parafji, jak to uczyniła z jego poprzednikiem.

W Rosi dnia 9 ub.m. na wiecu sprawozdawczym posła Sawickiego ludność samorzutnie zaprotestowała przeciwko demagogicznym wystąpieniom posła przeciw Rządowi i zmusiła go do rychłego zakończenia wiecu /1000/.

W Porozowie dnia 10 ub.m. poseł Sawicki został dwukrotnie rzucony z ganku, z którego przemawiał i zmuszony do przerwania wiecu. Po drodze do mieszkania opozycja wiecowa lekko poturbowała posła, który początkowo groził rewolwerem, a następnie pod opieką policji wsiadł do auta ciężarowego i odjechał do Wołkowyska. Przerwany przez posła Sawickiego wiec usiłował kontynuo-

wać student Konstanty Świstun, do czego nie dopuściła policja, która spisała na niego protokół /600/.-

lat Augustowski. . Ruch organizacyjny.

We wsi Kopiec, gminy Sztabin zostało zorganizowane przez sekretarza powiatowego Stronnictwa Chłopskiego w Augustowie Trochima Antoniego koło lokalne, do którego zarządu zostali wybrani Żukowski Józef - prezes, Jankowski Jan - wiceprezes, Milewski Aleksander - sekretarz, Szyszk Dominik-skarbnik i Markowski Jan - członek.

Zgromadzenie publiczne.

W osadzie Sztabin dnia 22 ub m. poseł Sawicki zamierzał urządzić wiec sprawozdawczy i w tym celu ulokował się na ganku jednego z domów naprzeciwko kościoła, aby w chwili wychodzenia z kościoła licznie zgromadzonej ludności w tym dniu z racji odpustu /około 1500 osób/ zatrzymać ją na wiecu. Podczas kazania proboszcz ks. Różkowski usposobił nieprzychylnie ludność do posła Sawickiego, nazywając go burzycielem porządku i wrogiem kościoła, wskutek czego poseł Sawicki już po mszy rozpoczął wiec przy obecności zaledwie około 100 osób. W momencie rozpoczęcia się wiecu z pomiędzy zgromadzonych na nim poczęły padać nieprzyjazne dla posła okrzyki i wyzwiska, wobec czego poseł Sawicki wiec rozwiązał, z jednakże nie zszedł z ganku. W tym czasie miejscowa straż pożarna, odbywająca corocznie w dniu 22 czerwca ćwiczenia pokazowe, po podaniu znanych sygnałów alarmowych wyjechała na plac w celu przeprowadzenia ćwiczeń. Podczas tych ćwiczeń oblano ganek, na którym stał poseł Sawicki w otoczeniu bojówki, co zmusiło go ostatecznie do zrezygnowania z dalszych prób odbycia wiecu.

Zebrania zamknięte.

Odbyły się dnia 9 ub m. w wsi Mikołajówek, gminy Dowspuda gdzie przemawiał prezes koła gminnego Radzaja Józef /60/ i dnia 21 ub m. we wsi Ponizie, gminy Kolnica zwołany przez sekretarza Trochima An.

toniego /30/. W obu miejscowościach wybrano komitety wykonawcze dla spraw wyboru do samorządów, przyczem do komitetu we wsi Mikołajówek weszli Józef Radzaj, Feliks Bartoszewicz, Franciszek Piotrowski, a we wsi Ponizie Kowalski Józef i Justyn Stanisław.

Powiat Sokólski. Zgromadzenie publiczne.

Odbyły się wiece sprawozdawcze posła Sawickiego dnia 13 ub.m. w Odelsku i dnia 27 ub.m. w Sokolanach /200 i 600/. Na obu tych wiecach poseł nawoływał do przygotowywania się do akcji przedwyborczej do samorządów i skupiania się pod sztandarami Stronnictwa Chłopskiego do walki z dyktaturą Marszałka Piłsudskiego. Zainteresowanie się tymi wiecami ze strony ludności było słabe. Dowodzi tego fakt, że w Sokolanach, gdzie z powodu odpustu zgromadziło się około 5000 osób na wiec posła Sawickiego przybyło zaledwie około 200 osób.

Zebranie zamknięte.

W Dąbrowie dnia 15 ub.m. odbyło się zebranie przedwyborcze "Zjednoczonego Frontu Ludowego" zwołane przez działacza Stronnictwa Waluka, który omawiał przyszłe wybory do samorządów /15/.

Powiat Suwalski. Ruch organizacyjny.

Kierownik sekretarjatu powiatowego Stronnictwa Chłopskiego w Augustowie, Trochim Antoni zapowiedział na dzień 18 i 19 ub.m. zebranie organizacyjne we wsiach Nowa-Wieś i Krzywe, gminy Huta.

W Nowej-Wsi sołtys niedopuścił do odbycia się zebrania, zaś we wsi Krzywe zebrani w liczbie 20 osób zmusili Trochima do natychmiastowego opuszczenia lokalu, w którym miało się odbyć zebranie.

Powiat Białostocki Zgromadzenia publiczne.

W dniu 2 ub.m. posłowie Sawicki i Łoś wnieśli do Starostwa Powiatowego w Białymstoku zgłoszenie o zwołanym przez nich wiecu w Knyszynie na dzień 5 b.m. Ze względów bezpieczeństwa publicznego i z uwagi na wydarzenia, jakie miały miejsce w Knyszynie podczas

wiecu posła Sawicki[illegible] roku ubiegłym, Starosta nie przyjął do wiadomości zgłoszenia i wydał zakaz urządzenia tego wiecu. Pomimo to dnia 5 ub.m. przybyli do Knyszyna posłowie Łoś i Sawicki i usiłowali urządzić wiec wbrew zakazowi, do czego jednakże nie dopuścił obecny na miejscu Starosta Powiatowy. Wobec niemożliwości urządzenia wiecu poseł Sawicki odbył zebranie w lokalu sekretarjatu Stronnictwa, gdzie zgromadziło się około 60 osób. Ponieważ przemówienie posła Sawickiego na tem zebraniu nosiło cechy przestępstw, przewidzianych w Kodeksie Karnym, przeto Starosta skierował przeciwko niemu doniesienie do Prokuratora Sądu Okręgowego w Białymstoku - Na omawianem zebraniu /60 osób/ poseł Sawicki rozdawał egzemplarze następującej treści ulotki p.t. "Bracia włościanie": " W wolnem i niepodległem państwie, przez śmierć naszych braci i naszą krew odkupionem ujrzmia się prawo wolnego słowa a pomiata się Konstytucją. Administracja knebluje usta Waszym posłom, nie poswala, by Wasi posłowie ujawnili rąbek prawdy o rządach dzisiejszej sanacji, o rządach które doprowadziły włościan do ruiny gospodarczej i niesłychanej nędzy na wsi. Sanacja szykuje zamach na prawo ludu pracującego. Zniszczenie Sejmu i złamania Konstytucji to ich jest konieczność: Oni chcą rządzić pałką i słowem - a Ty bracie masz być ich niewolnikiem Masz milczeć i słuchać. Pan Starosta Białostocki odmawiać waszym posłom urządzać dziś wiec w Knyszynie, wysyła do rozpędzenia wiecu masę policji uzbrojonej, na nas na tych którzy o głodzie kryli okopy bolszewickie od 1918 r. jako ochotnicy W.P. broniąc państwa Polskiego. Przeciwko takiemu systemowi rządzenia się zakładamy uroczysty protest. Wy Bracia na znak protestu wypiszcie naszą gazetę, by i wy wiedzieli co się szykuje na Was. We wszystkich sprawach piszcie do nas, do waszych posłów. A,Sawicki poseł pocz.Korycin"-

Poseł Sawicki urządził wiece sprawozdawcze dnia 15 ub m. w Juchnu-Kościelnym /350/, dnia 24 ub.m. w Brzozowej, gminy Dolistowo /200 pod koniec 100/ i dnia 29 ub.m.w Zabłudowie /700/.-

137

Na wiecach w Juchnowcu i Zabłudowie przemawiał także poseł Dominuk Łoś. Obaj posłowie oświadczali m.in., że obecny Sejm nie uchwali budżetu Rządowi Marszałka Piłsudskiego, chociażby nawet posłowie stronnictw opozycyjnych mieli być narażenie z tego powodu na dotkliwe represje.

Akcja kolportażowa.

Poseł Sawicki wydał w czerwcu dwie odezwy p.t. "Bracia włościanie" odbite na powielaczu. Treść pierwszej z tych odezw jest następująca: " Nie przebrzmiało echem i nie zatarły się nam w pamięci zbrodnie, gwałtu, oszustwa i przekupstwa popełnione przez jedynkę /B.B./ rządową przy ostatnich wyborach do Sejmu, a już znowu słyszymy i czytamy w prasie prorządowej o nawoływaniu do zamachu stanu, do złamania Konstytucji - na którą przysięgał P.Prezydent i ministrowie Rzeczypospolitej - do rozpędzenia Sejmu - jedynej instytucji prawodawczej i kontrolującej rząd ⊖ oraz do torowania drogi w państwie ołowiem i pałką. Te zbrodnicze nawoływania dotąd uchodzą bezkarnie. Dziś, kidy klasa włościańska doprowadzona do ruiny gospodarczej, a ludność zubożała do rozpaczy słyszymy ciągłe groźby łamania kości, świstania bata i szkalowania wybrańców narodu od najniekorzystniejszych wyzwisk. Administracja w ohydny sposób upartyjniona /B.B./ a za inne przekonanie polityczne wyrzuca się urzędników na emeryturę. Ministrowie przekraczają budżety państwa - w wydatkach i dochodach - o setki miljonów zł. Bywają wypadki, że bandyci w obecności policji napadają i mordują naszych posłów, za wyjawianie prawdy o dzisiejszym systemie rządzenia się w państwie. Zbrodniarzy napadu uchodzą bez karnie. Na to co się dzieje i jest złe, nie pomogą nasze płacze i żale, nie pomogą skargi i narzekania ; jeśli natychmiast nie stworzymy własnej organizacji na wsi przy Stronnictwie Chłopskim i jeśli nie będziemy czytać Gazety Chłopskiej, która uczy co mamy robić, jak się bronić przed zagładą i która odkrywa zasłonę nieprawości jedynkowych. Przeto wzywam Was Bracia Włościanie pomóż

cie nam zorganizować wieś i dołóżcie starań, by gazeta Wasza, Gazeta Chłopska była przez wszystkich czytana.- Bez świadomej organizacji wiedzy czytania i chęci do tego nikt nie zwycięży. Więc rozpoczynajcie sami organizować, a nazwiska wybitniejszych ludzi przysyłajcie i do mnie, by móc im dać wskazówki do dalszej pracy organizacyjnej.- A.Sawicki poseł,poczta Korycin".- Druga odezwa jest niemal dosłownym przedrukiem pierwszej z nieznacznemi zaledwie zmianami. Obie odezwy zostały obłożone aresztem przez Starostę Powiatowego w Sokółce.

Na wyszczególnionych wyżej wiecach poseł Sawicki kolportował odezwę p.t. "Wieś i miasto", zawierającą szereg wycieczek pod adresem PSL."Wyzwolenie" i PSL."Piast".-

j/ Polska Partja Socjalistyczna.

Działalność terenowa nieznaczna, natomiast silna agitacja, jak w miesiącu poprzednim, na gruncie bezrobocia w Białymstoku, białostockim okręgu przemysłowym i Grodnie, oraz dążenie do zaostrzenia nastrojów ludności. W celu spopularyzowania kongresu "centrolewu" w Krakowie PPS. urządziła wspólnie z PSL."Wyzwolenie" wiec w Ostrowi-Mazowieckiej, oraz wiece w Białymstoku i Grodnie, poświęcone pozornie sprawom bezrobocia, w gruncie zaś rzeczy akcji kongresowej. W związku z upadkiem wpływów w poszczególnych związkach zawodowych, reprezentowanych w białostockiej Okręgowej Komisji Klasowych Związków Zawodowych, OKR.PPS.Białystok wywarł nacisk na tę komisję w kierunku wyeliminowania z tych związków komunizujących elementów żydowskich i uzupełnienia powstałych stąd braków elementem polskim, dotychczas w związkach niezorganizowanych. Na wiecach i w agitacji cichej działacze PPS. wskazywali na konieczność organizowania się mas robotniczych do zdecydowanej rozprawy z obozem rządzącym. Jedyny organ PPS., łomżyński dwutygodnik "Wspólna Praca" z przyczyn natury

finansowej w czerwcu nie był wydawany.-

Białystok-Miasto. Zgromadzenie publiczne.

Dnia 29 ub.m. pod przewodnictwem Zongołowicza Bolesława odbył się wiec w sprawach politycznych i bezrobocia, zwołany przez Okręgową Komisję Kl.Związków Zawodowych i OKR.PPS.OKW. Przemawiali Kapitułko Tomasz i Reginnela Aleksander. Pierwszy z nich krytykował w oświetleniu "Robotnika" działalność Rządu, drugi zaś atakował Magistrat za bezczynność przy organizowaniu robót publicznych dla zatrudnianie bezrobotnych. Po ich przemówieniach wybrano delegację w składzie Kapitułko, Reginella, Gudowski, Swierzbiński i Sienkiewiczowa, która miała interwenjować w sprawie bezrobotnych w Magistracie i Urzędzie Wojewódzkim, a następnie uchwalono następującej treści rezolucję:" Zgromadzeni na wiecu Komisji Okręgowej Związków Zawodowych i PPS.OKW. piętnują karygodną bezczynność Magistratu m.Białegostoku i Województwa w sprawie zatrudnienia bezrobotnych. Cała akcja zatrudnienia bezrobotnych, tak szumnie reklamowana w miejscowych pismach, jest nędzną szopką i sypaniem piasku w oczy. W fabrykach włókienniczych i w mniejszych garbarniach, oraz przemyśle budowlanym kapitaliści zmuszają do pracy jednych i tych samych robotników po 10-12 godzin dziennie, zaś powołane władze tolerują ten stan rzeczy pomimo ciągłych interwencyj Związków Zawodowych do wyzwolenia się z pod terorm fabrykanckiego, wynikającego z zależności robotnika od fabrykanta. Wzywamy ich do przeciwstawienia się zamierzeniom fabrykantów i nie przykładania ręki do niszczenia ustawodawstwa robotniczego. Zebrani jak najostrzej protestują przeciwko zarządzeniom władz, w myśl których to zarządzeń na robotach publicznych zatrudnia się bezrobotnych, otrzymujących zapomogi z funduszu bezrobocia, natomiast bezrobotni pozbawieni jakichkolwiek zasiłków, którzy w pierwszym rzędzie winni być zatrudniani na tychże robotach, są pozbawieni pracy. Zebrani domagają się podniesienia płacy dziennej na robotach publicznych do 8 złotych dziennie, biorąc pod uwagę, że są to ro-

139

boty sezonowe, a zatrudnia się robotników ~~xxxxxxx~~ nie pełny tydzień, oraz zważywszy na warunki obecne stwierdzić trzeba, że płaca dzienna 4 zł jest śmiesznie niską i niewystarczającą na nędzne życi Zebrani stwierdzają, że pogłębienie i spotęgowanie kryzysu gospodarczego powoduje rząd ukrytej dyktatury przez uniemożliwienie obrad i zatwierdzenia kilku umów konwencji handlowej Sejmowi, jak również zajęcie się przez Sejm całokształtem walki z kryzysem. Wobec tego zebrani solidaryzują się na odbywającym się wiecu w dniu dzisiejszym z kongresem obrony praw i wolności ludu w Krakowie i walką zmierzającą do wyrugowania rządów dyktatorskich w Polsce. Zebrani żądają rozszerzenia robót publicznych na szeroką skalę i wzywają Rząd i Magistrat m.Białegostoku do uruchomienia robót i zatrudnienia bezrobotnych". Podczas wiecu kolportowano odezwę "centrolewu" w sprawie kongresu krakowskiego. Podczas przemówień Kapitułki i Regine ~~xxx~~ przybyli na wiec członkowie PPS. Lewicy na czele z komunistą Goldfarbem Szmulem i starali się zakłócić spokój. Zarzucali oni mówcom, że są ugodowcami i zdrajcami klasy robotniczej a Reginellę ponato nazwali złodziejem, który skradł pieniądze związkowi. Wiec został zakończony przy udziale około 200 osób.-

Grodzieński. Zgromadzenie publiczne.

W Grodnie dnia 28 ub.m. odbył się wiec bezrobotnych, zwołany przez Okręgową Radę Klasowych Związków Zawodowych. Przemawiał sekretarz Rady Longin Morawiecki, który dopatrywał się przyczyn kryzysu gospodarczego w fałszywej polityce rządu i w uniemożliwianiu Sejmowi wykonywania konstytucyjnych obowiązków. Wiec ten, podobnie jak w Białymstoku, miał na celu zainteresowanie robotników odbywającym się kongresem "centrolewu" w Krakowie /70/.-

Powiat Bielski

Zgromadzenie, obliczne.

We wsi Dubiny gminy Kosinka dnia 15 ub.m. odbył się w
sprawozdawczy posie[illegible]ina /40/

-----ooooo00000ooooo-----

Informacje dotyczące akcji przygotowawczej do kongres
Żcentrolewu" w Krakowie, zostały uwzględnione w oddzielnych d
niesieniach do Ministerstwa.

-:-:-:-:-:-:-:-:-:-

OJEWODA BIAŁOSTOCKI
- BB I 2036/30 T
nia 10 lipca 1930 roku.

Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr.7
za miesiąc czerwiec 1930 r.

140

III. Polskie związki i stowarzyszenia społeczne.

1/ Wojewódzkie Towarzystwo Opieki Społecznej "Przystań".

Zebranie. W Łomży dnia 20 ub.m. zebranie oddziału miejskiego i powiatowego w sprawach kolonij letnich dla dzieci polskich z Niemiec.

2/ Związek Strzelecki.

Nowy oddział. Nowy oddział powstał w Wąsoszu, powiatu szczuczyńskiego, członków 35; zarząd Bolesław Czyżewski - prezes, Czesław Matejko-sekretarz,pisarz gminny, Leon Dąbrowski - skarbnik i Józef Olszewski-komendant. Ponieważ Matejko i Czyżewski w swoim czasie zostali usunięci ze Związku Strzeleckiego za należenie do Niezależnej Partj Chłopskiej,przeto Starosta Powiatowy w Grajewie zwrócił się do władz strzeleckich o ponowne usunięcia ich ze Związku Strzeleckiego tembardziej, że obecnie są oni mocno poszlakowani o należenie do Komunistycznej Partji Polski.-

Poświęcenie sztandaru. W Zambrowie, powiatu łomżyńskiego dnia 29 ub.m. odbyło się uroczyste poświęcenie sztandaru miejscowego oddziału Związku Strzeleckiego i zaprzysiężenie 40-tu nowych członków. W uroczystości wzięli udział przedstawicieli władz wojskowych i cywilnych.-

3/ P. O. W.

Zjazd okręgowy. W Łomży w dniach 28 i 29 ub.m. odbył się drugi doroczny walny zjazd delegatów Związku Peowiaków okręgu łomżyńskiego/powiaty/łomżyński, kolneński, szczuczyński, ostrołęcki, ostrowski, wysoko-mazowiecki i augustowski/, na który przybyło około 300 Peowiaków. W pierwszym dniu zjazdu, poświęconym wyłącznie sprawom organizacyjnym i cisiłym obradom delegatów, wysłuchano sprawozdań

delegatów i Zarządu Okręgowego. Ze sprawozdań tych wynika, że na terenie okręgu istnieją 24 koła Związku, liczące około 1200 członków. W wyniku całodniowych obrad uchwalono szereg wniosków organizacyjnych i wybrano nowy zarząd okręgu w składzie: Michał Wilczyk przewodniczący, Władysław Szeligowski, Józef Malinowski, Bolesław Kocharski, Szymon Grondzki, Julian Piórkowski, Wacław Grzymkowski, Ludwik Króblewski, Józef Dardziński, Jan Bielicki, Wacław Grochalski, Franciszek Iwanowski i Józef Płoński. W drugim dniu obrad uczestnicy zjazdu po mszy świętej złożyli wieniec na grobie Leona Kaliwody, b. zastępcy komendanta X Okręgu Łomżyńskiego P.O.W., który zginął w walce podczas rozbrajania niemców w Łomży. Następnie odbyły się plenarne obrady zjazdu w obecności Wojewody. Przed rozpoczęciem obrad uchwalono jednomyślnie wysłanie depesz hołdowniczych do Pana Prezydenta Rzeczypospolitej, Pana Marszałka Piłsudskiego, Pana Premjera Walerego Sławka, ks. Biskupa Bandurskiego i generała Edwarda Rydza-Śmigłego. Z kolei zostały wygłoszone przemówienia powitalne przez Wojewodę, podpułkownika Stanisława Raganowicza, Kazimierza Dublasiewicza, delegata zarządu okręgu Województwa Warszawskiego Związku Peowiaków, Bolesława Rodkiewicza, b. komendanta okręgu łomżyńskiego P.O.W. i in. Po przemówieniach powitalnych i odczytaniu depesz, nadesłanych zjazdowi major rezerwy Adam Borkiewicz wygłosił referat historyczny, w którym przedstawił całokształt walk POW. o niepodległość Rzeczypospolitej. Drugim referatem był referat ideowo-propagandowy, wygłoszony przez przedstawiciela zarządu okręgowego P.O.W. w Łodzi Berkowicza, który scharakteryzował fałszywą grę opozycji, podkreślając, że nie dąży ona bynajmniej do naprawy ustroju Państwa, oraz poprawy położenia gospodarczego kraju i swych zwolenników, tylko do zagarnięcia władzy w swoje ręce. Nad tezami, wysuniętemi przez Berkowicza, wywiązała się ożywiona dyskusja, w której wyniku uchwalono dwie rezolucje następującej treści:

141

" Kongres Centrolewu Kraków. Walny Zjazd Związku Peowiaków Okręgu Łomżyńskiego przesyła nowoczesnym targowiczanom wyrazy potępienia i najwyższej pogardy. Peowiacy z obrzydzeniem obserwują hanieb-ną stypę, urządzaną kosztem powagi Państwa na krakowskim bruku, skalanym krwią żołnierzy i robotników przez prowokatorów zajść listopadowych w ohydnym uscisku z tymi, którzy robotników wówczas prowadzili".

" Drugi Walny Zjazd Peowiaków Okręgu Łomżyńskiego kategoryczni potępia działalność renegata polskiego, Wojciecha Korfantego, który z solidaryzował się na sejmie śląskim z tezą niemiecką w sprawach szkolnych, tezą sprzeczną z orzeczeniem Ligi Narodów, Międzynarodowego Trybunału w Hadze, oraz stanowiskiem polskiem. Czyn powyższy ostatecznie demaskuje działalność Konfartego, który dziś już całkiem nie dwuznacznie łączy się z odwiecznym wrogiem polskości-niemczyzną, występując przez to przeciwko niepodległemu bytowi i wielkomocarstwowemu rozwojowi odrodzonej Rzeczypospolitej Polskiej. Hańba mu."Zjazd zakończono wzniesieniem okrzyków na cześć Najjaśniejszej Rzeczypospolitej,Pana Prezydenta Rzeczypospolitej i Pana Marszałka Piłsudskiego.

zarząd. W Grodnie dnia 1 ub.m. miejscowe koło P.O.W. wybrało nowy zarząd, do którego weszli, redaktor Tadeusz Korulski-prezes, Teofil Budzanowski, Antoni Korzeniowski, Bachmiński, Sokołowski i 7 członkowie.

4/ Federacja Polskich Związków b.Obrońców Ojczyzny.

zarządy. W Sokółce dnia 28 ub.m. ukonstytuował się zarząd powiatowy Federacji w składzie: major rezerwy Marek Ryszko-prezes,zastępca Starosty Powiatowego Edward Wójcik-viceprezes,instruktor Wydziału Powiatowego Janusz Otwinowski-sekretarz i nauczyciel Roman Pawłow-

ski - skarbnik, oraz Gruszko i [illegible], delegaci Związku Inwalidów Wojennych R.P. - członkowie.-

W Grodnie dnia 14 ub.m. zostali wybrani do Zarządu Powiatowego Federacji Edward Stępniewski-prezes, dyrektor Świechowski-wiceprezes, Bonifacy Kozon-sekretarz i Kazimierz Olech-skarbnik.-

Zatarg z Magistratem.

Dnia 13 ub.m. wynik ostry zatarg pomiędzy Federacją i Magistratem miasta Białegostoku. W sprawie tego zatargu Zarząd Powiatowy Federacji wydał w dniu 2. ub.m. następującą odezwę." Do społeczeństwa polskiego miasta Białegostoku. W dniu 13 czerwca b.r. ławnicy Magistratu m.Białegostoku: Edelsztejn, Flomenbaum i Kancelsom, oraz viceprezydent miasta dr.Ziemilski, przeciw trzem głosom ławników Polaków, powzięli uchwałę nadawadniającą udzielenia subwencji w kwocie 3.100 zł. na rozpoczęcie budowy pomnika ku czci poległych żołnierzy 42 p.p "Dzieci miasta Białegostoku". Uchwała, bezprzykładna w dziejach polskiego samorządu i naruszająca w prowokacyjny sposób powszechną część i uwielbienie, jaką społeczeństwo polskie żywi dla swych najlepszych synów, którzy życie oddali za wyzwolenie i niepodległość Rzeczypospolitej Polskiej - nie może przejść bez echa. My byli obrońcy Ojczyzny, którzy największe chyba mamy prawo zabrać głos w tej sprawie nie pozwolimy nigdy na to, ażeby w jakikolwiek sposób targowano się o grosze nad grobem tych, którzy złożyli na ołtarzu ofiary dla Państwa swe największe dobro bo życie. Nie wchodzimy w przesłanki natury politycznej, któremi powodowali się pp. viceprezydent miasta Ziemilski i ławnicy: Edelsztejn, Flomenbaum i Kancelsom, odmawiając obecnie udziału miasta w tej czy innej formie w akcji budowy pomnika ku czci bohaterów, znajdziemy jednak dość mocne środki, aby pouczyć kogo należy, że nie wolno nikomu igrać z uczuciami społeczeństwa polskiego. Wzywamy dlatego całe społe-

czeństwo polskie m.Białegostoku na wie[illegible] niedzielę dnia 22 czer-
wca [illegible]. Na wiecu tym zaprotestujemy przeciw prowokacji i wyrazi-
my ostrzeżenia na przyszłość".- Komitet budowy pomnika na posiedze
niu w dniu 18 ub.m. uznał uchwałę Magistratu, dotyczącą m.in. prze
dstawienia przez tenże Komitet Magistratowi rachunków, za bezpod-
stawną. Dnia 22 ub.m. odbył się zapowiedziany wiec protestacyjny ,
na którym po przemówieniu Kaliny Stefana ze Związku Młodzieży Wiej
skiej i wybraniu delegacyj w osobach prezesa Federacji, notarjusza
Stanisława Jankowskiego, adwokata Olszyńskiego i kawnika Antonowi-
cza, której zlecono interwenjowanie u Wojewody, powzięto nastę-
pującą uchwałę: " Wojna, o którą modlili się nasi najwięksi przy-
wódcy duchowi, wyprowadziła w pole na krwawy bój miljonowe armje
niemal wszystkich narodów świata. Idea wolności ludów zwarła się
w śmiertelnym boju z barbarzyństwem pruskiego żołdaka Do tych
śmiertelnych zapasów pod wodzą Komendanta Piłsudskiego wystąpiły x
zbrojne oddziały wojska polskiego,aby z bagnetem w ręku upomnieć się o
nieprzedawnione prawa Polski do niepodległego bytu. W ślad za czy-
nem zbrojnym Legjonów zaczęły powstawać bohaterskie oddziały pol-
skie na całej kuli ziemskiej, bo pragnienie wszystkich było jedna-
kie. Oddziały te broczyły krwią na polach Francji, by zdobyć sobie
prawo wkroczenia do wolnej Polski.Poległym bohaterom tych walk na-
leży się najwyższa cześć narodu bez różnicy wyznań. Umniejszenie w
czemkolwiek tej czci jest drażnieniem a prowokowaniem najświęt-
szych uczuć, jakie naród żywi względem swych bohaterów.Uchwała
Magistratu miasta Białegostoku odnośnie pomnika dla poległych żoł-
nierzy i oficerów 42 p.p. na miano takiej prowokacji i obrazy uczuć
w pełni zasługuje. To też zebrani na wiecu Powiatowej Federacji
Polskich Związków Obrońców Ojczyzny jak najkategoryczniej protestu-
ją przeciwko niepoczytalnej uchwale Magistratu i wyrażają po-
gląd, że uchwała ta [illegible] niezadrażniania stosunków
wśród społeczeństwa Białegostoku winna być jak najszyb

ciej cofnięta".-

Dnia 25 ub.m. Rada Miejska na wniosek radnego Olszyńskiego i in. uchwaliła jednomyślnie wykonanie robót wstępnych przy budowie pomnika na sumę 3.100 złotych stosownie do prośby Komitetu Budowy Pomnika i delegowała ze swego ramienia do tegoż Komitetu prezesa Rady, profesora Mikyckiego i radnego, adwokata Olszyńskiego. W omówionym zatargu Federację popierał bez zastrzeżeń "Głos Obywatela", który zamieścił kilka artykułów, specjalnie temu zatargowi poświęconych. W artykułach tych pismo podkreślało, że uchwała Magistratu z dnia 13 ub.m. przyczynić się może tylko do zaostrzenia stosunków pomiędzy ludnością polską i żydowską nietylko na terenie samorządu miejskiego, lecz także w życiu codziennem. Po stronie Magistratu stanął również bez zastrzeżeń żargonowy "Dos Naje Żebn", który specjalnie i w sposób niewybredny atakował "Głos Obywatela".-

5/ Związek Obrony Kresów Zachodnich.

Zebranie. W Bielsku-Podlaskim walne zebranie członków oddziału o charakterze sprawozdawczym i w sprawie kolonij letnich dla dzieci polskich z Niemiec.-

6/ Stowarzyszenie Młodzieży Katolickiej.

Powiat Białostocki. Z polecenia Kurji Arcybiskupiej w Wilnie księża w powiecie białostockim przystąpili do organizowania kół Stowarzyszenia Polskie to, którego wykonanie wpłynąć ma poważnie na ocenę działalności poszczególnych księży przez Kurję, nakazuje proboszczom parafij udzielać jak najdalej idącej pomocy organizatorom Stowarzyszenia, zaprowiantowywanie przyjezdnych, udzielania bezpłatnych noclegów i t.p.

Dnia 15 ub.m. delegowany przez dziekana białostockiego, ks. Głodyko Robert Czerny urządził zebranie organizacyjne w Krypnie-Kościelnym i w Knyszynie.-

Zgromadzeni na zebraniu w Krypnie /20 osób/ wybrali na prezesa

143

koła Władysława Smołkę. Na zebraniu w Kryszynie Czerny spotkał się z ostrą opozycją członków Stowarzyszenia Młodzieży Wiejskiej, która doprowadziła do zerwania zebrania /10/.-

8/ Stowarzyszenie Młodzieży Polskiej.

W Łomży w dniach 7, 8 i 9 ub.m. odbył się zlot oddziałów Stowarzyszenia Młodzieży Polskiej z powiatów, wchodzących w skład djecezji łomżyńskiej, zorganizowany staraniem Okręgowego Zrzeszenia Patronatów Młodzieży Polskiej w Łomży z okazji 10-lecia istnienia Stowarzyszenia. Na zlot przybyło około 600 młodzieży, reprezentującej 40 oddziałów Stowarzyszenia z terenu djecezji.

Dnia 8 ub.m. uczestnicy zlotu przemaszerowali przez miasto w zwartych oddziałach na plac potartaczny, gdzie ukonstytuowała się prezydjum zlotu i odbył się właściwy zlot. Zlot zagaił były poseł na Sejm Romuald Bielicki, poczem przemówienie powitalne wygłosił ks.biskup Łukomski, który przedstawił historję powstania i rozwoju Stowarzyszenia podkreślając specjalnie trudności, jakie Stowarzyszenie napotyka w swej pracy nietylko ze strony wrogich kościołowi organizacyj, lecz także ze strony czynników rządowych. Kończąc swe przemówienie, ks.biskup Łukomski zaznaczył, że celem Stowarzyszenia jest budowanie Polski katolickiej i obrona jej od zgubnych prądów, nurtujących w społeczeństwie, a godzących w całość i podstawy moralne Państwa. Referat organizacyjny wygłosił na zlocie delegat Zarządu Głównego Stowarzyszenia, Jaroszewski. Następnie przemawiali delegat ks.Arcybiskupa łomżyńskiego Jałbrzykowskiego, który zaznajomił uczestników zlotu z rozwojem i pracą stowarzyszenia na kresach, oraz Romuald Bielicki. Dnia 9 ub.m. odbyły się zawody sportowe, po ukończeniu których ks.biskup Łukomski w przemówieniu pożegnalnem podkreślał konieczność prowadzenia dalszej i owocnej pracy przez Stowarzyszenie. Zlot wysłał depesze hołdownicze do Pana Prezydenta Rzeczypospolitej, Papieża i ks.Arcybisk

pa Jałbrzykowskiego.-

W osadzie Wąsosz, powiatu szczuczyńskiego dnia 19 ub.m. odbył się zlot kół Stowarzyszenia, w którem wzięło udział około 70 osób.-

8/ Związek Młodzieży Wiejskiej.

Zjazd. W Białymstoku dnia 29 ub.m. odbył się Wojewódzki zjazd delegatów Związku Młodzieży Wiejskiej pod przewodnictwem Kaliny Stefana. Ponieważ na zjazd przybyło zaledwie 25 delegatów z najbliższych okolic Białegostoku, przeto nie poruszono na nim spraw główniejszych, a jedynie zdecydowano, że następny zjazd wojewódzki odbędzie się w dniach 7 i 8 września w Białymstoku, wybrano 11 delegatów na zjazd walny delegatów Związku w Warszawie / w dniach 6 i 7 lipca b.r./ i wysłuchano sprawozdania prezesa Kaliny Stefana. Ze sprawozdania tego wynikałoby, że Związek Młodzieży Wiejskiej liczy w Województwie 186 kół, co jednakże nie odpowiada rzeczywistości. W dyskusji nad sprawozdaniem Kaliny poszczególni delegaci podkreślali, że duchowieństwo katolickie niemal we wszystkich powiatach hamuje rozwój Związku i uspasabia nieprzychylnie do niego ludność, której narzuca przekonanie, że Związek występuje przeciwko religji.-

9/ Polskie Towarzystwo Kultury i Oświaty Robotniczej "Pochodnia"

Zebranie. W Białymstoku dnia 21 ub.m. odbyło się walne zebranie członków Polskiego Towarzystwa Kultury i Oświaty Robotniczej "Pochodnia" pod przewodnictwem Backiela Stanisława. Po wysłuchaniu sprawozdania z działalności i zarządu Towarzystwa, wygłoszonego przez prezesa Stanisława Kubika i burzliwej dyskusji na tem sprawozdaniu wybrano do nowego zarządu Stanisława Kubika, Józefa Kurmanowicza, Władysława Hermanowskiego, Władysława Świątkowskiego i Wincentego Jasicha /8Z/.-

10/ Stowarzyszenie Rezerwistów i b.Wojskowych.

Organizacyjne. W Białymstoku dnia 6 b.m. pod przewodnictwem Teofila Korelowskiego odbyło się zebranie organizacyjne Miejskiego Komitetu Stowarzysz

nia [illegible] do Komitetu organizacyjnego dyrektora oddziału "Polmin" Borowicza prezes, urzędnik Starostwa Powiatowego Gawinka-zastęp-sekretarz vicepreżydenta miasta, dr Ziemilskiego Maksymiljana-skarbnik, Włodzimierza Rózgiewicza, urzędnika elektrowni-komendant i Bryndzkiego, urzędnika Województwa-adjutant /12/.-

branie. W Bielsku-Podlaskim dnia 22 ub.m. zebranie zarządu koła powiatowego w sprawach organizacyjnych.

11/ Związek Drobnych Rolników.

Związek Drobnych Rolników Województwa Białostockiego zaprzestał działalności organizacyjnej w terenie. Nastąpiło to wskutek zdyskredytowania prezesa jego Zarządu Głównego, Teofila Morelowskiego, który w ostatnich tygodniach czerwca począł zabiegać w Warszawie o znalezienie organizacyjnego i finansowego oparcia dla Związku. Naskutek tych zabiegów dnia 6 b.m. przybyli do Białegostoku poseł Niski Józef i Szwedyc, ~~referent kulturalno-oświatowy~~ sekretarz generalny klasowego Związku Zawodowego Robotników Rolnych i Leśnych i Badzian Antoni, referent kulturalno-oświatowy tegoż Związku, którzy na wspólnem posiedzeniu z przedstawicielami Zarządu Głównego Związku Drobnych Rolników Województwa Białostockiego - Teofilem Morelowskim, Antonim Klimem i Aleksandrem Juszyńskim, oraz 9-ciu innymi członkami tegoż zarządu zdecydowali kwestję przyłączenia się Związku Drobnych Rolników Województwa Białostockiego do Związku Zawodowego Drobnych Rolników w Polsce.-

12/ L. O. P. P.

wy oddział. Powstał we wsi Miastkowo, powiatu łomżyńskiego, członków 35, zarząd: ks. Feliks Tyszka-prezes, Stanisław Chojnowski-vicepreżes, Walejran Tarnowski-sekretarz i Franciszek Łuba-skarbnik.

IV/ Organizacje P.W. i W.F.

a/ Święto Przysposobienia Wojskowego.

Powiat	Miejscowość.	Brały udział oddziały	liczące.	Ilość zgromadzonych.	Uwagi.
Augustowski	Wieś Nowinka, gminy Szczebro-Olszanka	4 oddziały Związku Strzeleckiego	80	120	Brał udział Starosta Powiatowy.
Białostocki	Wieś Tryczówka, gm. Zawyki	5 oddziałów P.W.	110	200	Odbyły się zawody sportowe.
	m.Wasilków	3 oddziały Zw. Strzeleckiego, hufiec harcerski i koło Stowarzyszenia Młodzieży Polskiej.	200	400	"
	m.Knyszyn	Oddziały Związku Strzeleckiego, P.W.	360	2000	Okolicznościowe kazanie wygłosił ks. Oleszczuk który podniósł zasługi Marszałka Piłsudskiego
Bielski	Hajnówka	4 oddziały P.W.	140	420	-
	Bielsk-Podlaski	oddziały P.W., Zw.Strzeleckiego, Sokoła i Zw.Młodzieży Ludowej	240	600	Obecni:Starosta Powiatowy i Dowódca 35 p.p.
Grodzieński	Grodno		600	3000	Święto Wojewódzkie
Kolneński	m.Stawiski	oddziały PW. i Zw.Strzel.	80	200	
	m.Jedwabno	"	40	1000	
	K o l n o	"	500	3000	Obecni:Starosta Pow. przedstawiciel władz wojsk. z generałem Młot-Fijałkowskim czele.

...omż...ski	w.Miastkowo	oddziały PW. i Związku Strzel.	180	400	
	w.Bożejewo	"	200	600	Obecni:Wojewoda,Starosta Powiatowy,gen. Młot-Fijałkowski i poseł Targoński.
	m. Nowogród	"	120	500	
...zczuczyński	Grajewo	"	250	1500	
...uwalski	Suwałki	Oddziały Zw. Strzeleckiego PW.,hufiec harcerski i hufiec szkolny	438	1000	
...ołkowyski	Krzemienicy	Oddziały Zw. Strzeleckiego i P.W.	180	400	
...ysoko-Mazow.	m.Sokoły	Oddziały P.W.	100	1000	
	Wysokie-Mazow.	Oddziały Związku Strzeleckiego i P.W.	650	1000	

14/ Organizacje rolnicze i spółdzielcze.

a/ Zebrania kółek rolniczych.

Powiat.	Miejscowość.	Ilość zgromadzonych.	Temat zebrania.	Uwagi.
Augustowski	Wieś Jaminy, gminy Dębowo	45	Sprawy gospodarcze.	
Ostrowski	w.Zuzele, gminy Szulborze-Koty	30	Sprawa budowy domu ludowego.	Uchwalono przystąpić do budowy na placu parafjalnym.

Zjazdy i zebrania. W Siemiatyczach,powiatu bielskiego dnia 22 ub.m zjazd delegatów T-wa powiatowy Związku organizacyj i kółek rolniczych.Uchwalono wysłać do Rządu prośbę w sprawie przywozu z zagranicy tłuszczów,których kraj posiada pod dostatkiem /90/.-

W Grodnie dnia 28 ub.m. odbyło się zebranie delegatów Okręgowej Spółdzielni Spożywców "Jutrzenka". Ze złożonego na niem

sprawozdania zarządu wynika, że spółdzielnia, aczkolwiek powoli, jednakże stale rozwija się i, że deficyty spółdzielni za lata ubie że zostały całkowicie pokryte, a ponadto przewidywana jest nadwyżka bilansowa w sumie około 2 tysięcy złotych.-

W Łomży dnia 29 ub.m. odbył się zjazd prezesów i członków zarządu Kółek Rolniczych z powiatu łomżyńskiego pod przewodnictwem prezesa Okręgowego Towarzystwa Organizacyj i Kółek Rolniczych, Godlewskiego. Na zjeździe wygłoszono trzy referaty w sprawach rolniczych /90 osób/.-

W Ostrowi-Mazowieckiej dnia 15 ub.m. odbyło się zebranie członków Stowarzyszenia Spółdzielczego Spożywców "Spółka" pod przewodnictwem adwokata Bereźnickiego. Po burzliwej dyskusji nad sprawozdaniem zarządu udzielono temuż zarządowi absolutorjum uchwalono budżet na rok bieżący i dokonano wyborów uzupełniających do Rady Nadzorczej. Stowarzyszenie pozostaje pod wpływami Stronnictwa Narodowego.-

W Grabowie, powiatu szczuczyńskiego dnia 22 ub.m. odbyło się zebranie organizacyjne rolników w celu uruchomienia mleczarni spółdzielczej. Z pośród obecnych na zebraniu 120 rolników na członków spółdzielni zapisało się 30., którzy wybrali do zarządu Stanisława Kiełczewskiego ze wsi Łebki-Małe, Wojciechowskiego z Grabowa i Edwarda Sarnackiego ze wsi Wiszowaty.

W Białymstoku dnia 29 ub.m. odbyło się walne zebranie członków Chrześcijańskiego Stowarzyszenia Spółdzielczego "Zjednoczenie". Wysłuchano sprawozdań zarządu i komisji rewizyjnej, uchwalono pobrać od członków po 25 złotych na spłacenie pożyczki bankowej i dokonano wyborów uzupełniających do zarządu i rady nadzorczej. Przed zakończeniem zebrania ks. dziekan Chodyko omówił nielojalność przedstawicieli ludności żydowskiej w samorządzie miasta Białegostoku względem społeczeństwa polskiego z racji uchwały Rady Miejskiej z dnia 13 ub.m., dotyczącej budowy pomnika ku czci poległych żołnierzy 42 p.p. /176/.-

WODA BI[illegible]TOC.

BB.I.20.[illegible]T.

10 lipca 1930 roku.

Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr.7.
za miesiąc czerwiec 1930 r

96

IV. Ruch wyznaniowy.

1/ Polski Katolicki Kościół Narodowy.

at Ostrowski. Dnia 14 ub.m. w Jelonkach doszło ponownie do ostrego zatargu pomiędzy wyznawcami Polskiego Kościoła Narodowego i ludnością katolicką na tle grzebania zmarłych wyznawców Kościoła Narodowego na miejscowym cmentarzu katolickim. Na cmentarzu tym usiłowali wyznawcy Kościoła Narodowego pochować zwłoki dziecka Adama Szostaka ze wsi Zakrzewek, przeciwko czemu zaprotestowali kategorycznie proboszcz parafji katolickiej, ks.Bagiński i ludność katolicka. Zatarg zlikwidowany został w ten sposób, że naskutek zarządzenia Starosty Powiatowego w Ostrowi-Mazowieckiej wspomniane zwłoki zostały pochowane przy asystencji policji na cmentarzu ewangelicko-augsburskim w Paproci-Dużej. Pod koniec czerwca wpływy Kościoła Narodowego w Jelonkach zmniejszyły się znacznie wskutek przejscia dwuch jego gorliwych wyznawców braci Solidów do Kościoła Katolickiego.-

Ostrołęcki. We wsi Malinowo-Nowe, gminy Czerwin w dniach 8 i 9 ub.m. zostały odprawione nabożeństwa przez ks.Komorowskiego/50,50/ Tamże dnia 9 ub.m. odbyło się zebranie zarządu parafjalnego, na którem omawiano sprawę cmentarza w Jelonkach.Postanowiono delegować mieszkańca tejże wsi, Adolfa Mierzejewskiego do Ministerstwa Spraw Wewnętrznych celem przedstawienia prośby o zezwolenie na grzebanie zmarłych wyznawców Kościoła Narodowego na cmentarzu katolickim w Jelonkach.

owiat Wołkowyski. Dnia 14 ub.m. do wsi Podbołocie przybył dziekan Kościoła Narodowego, ks.Antoni Kafel w celu objęcia parafji po ks.Stanisławie Koci. W drodze do wsi Podbołocie ks.Kafel spotykany był przez ludność wsi Samarowicze, która wysłała na jego spotkanie banderję konną z narodowemi fl .

Dnia 23 ub.m. w Sądzie Powiatowym w Zel ie odbyła się rozprawa z oskarżenia przeciwko b.proboszczowi parafji katolicko - narodowej w Podbołociu i kilku mieszkańcom wsi Podbołocia, wyznawcom Kościoła Narodowego, oskarżonym o spowodowanie zatargu na tle religijnem i przeszkadzaniem wyznawcom Kościoła Rzymsko-Katolickiego w odprawianiu powszechnych nabożeństw majowych. Wyrok w tej sprawie nie został jeszcze ogłoszony.

Dnia 29 ub.m. ks.Kafel Antoni odprawił we wsi Podbołocie nabożeństwo, oraz udzielił ślubu Antoniemu Pogranicznemu ze wsi Podhruszany i Pawłowskiemu z osady Konna w gminie Zelwa a następnie ochrzcił dzieci Albina Szostaka, Jana Jewtucha i Józefa Krajewskiego z Podbołocia. W nabożeństwie wzieli udział także mieszkańcy wsi Zabłocie, Samojłowicze i Parafjanowicze, gminy Piaski, oraz wsi Samarowicze, Podhruszany, Marcinowicze, Zadworze i osady Rohoźnicy, gminy Krzemienica w liczbie około 300 osób. Ksiądz Stanisław Koc wyjechał z Podbołocia dnia 26 ub. m.-

Komitet parafjalny we wsi Podbołocie zamierza zakupić za sumę dwuch tysięcy złotych w Łunnie, powiatu grodzieńskiego stary budynek i zużytkować go przy budowie Kościoła na placu,który ofiaruje mieszkaniec wsi Podbołocie, Grzegorz Nanowicz.

2/ Kościół Unicki.

Powiat Białostocki. W Starosielcach dnia 8 ub.m. doszło do incydentu pomiędzy ludnością prawosławną i unitami. Dnia tego przybył na zaproszenie

mieszkanca Topiłki Aleksandra do Starosielc ks.unicki Gapanowicz w celu odprawienia nabożeństwa w kaplicy prawosławnej na miejscowy cmentarzu. W czasie odprawianego przez ks.Gapanowicza nabożeństwa prawosławni rzucali przykre pod jego adresem uwagi, a następnie zażądali, by ks.Gapanowicz opuścił cerkiew, gdyż mają oni swego duchownego prawosławnego i nie pozwolą polonizować się przez unitów. Podczas nabożeństwa również prawosławni wyrwali znajdujące si w drzwiach cerkwi skoble, a następnie złożyli na posterunku P.P. zameldowanie, że ktoś z otoczenia ks.Gapanowicza dokonał włamania do cerkwi. W nabożeństwie brało udział około 300 osób, w tem pona 50% prawosławnych.

3/ Kościół Prawosławny.

Dnia 8,9,15 i 22 ub.m. we wszystkich cerkwiach istniejących w Białymstoku, oraz w powiatach suwalskim, grodzieńskim augustowskim, sokólskim, wołkowyskim, białostockim i bielskim zostały odczytane orędzie Pana Prezydenta Rzeczypospolitej i list Pasterski Metropolity Dyonizego w sprawie zwołania zebrań przedsoborowych i Soboru Autokefalicznej Cerkwi Prawosławnej w Polsce. Szczegółowe sprawozdanie w tej sprawie zostało przesłane Ministerstwu dnia 19.ub.m. za Nr.BB.I-1827/30.T.

iat Białostocki. Z pośród księży prawosławnych w powiecie, którzy wykładają religję w szkołach powszechnych, księża w Wasilkowie i Michałowie w czasie wykładów i poza wykładami posługują się także językiem polskim, księża w Gródku, Surażu, Zabłudowie, Starosielcach i Czarnej - Wsi prowadzą wykłady w języku rosyjskim, a poza wykładami rozmawiają z dziećmi przeważnie w języku rosyjskim, ks.w Dobrzyniewie naucza w języku starosłowiańskim zaś po wykładach rozmawia z dziecmi w języku rosyjskim i polskim i wreszcie ksiądz w Supraślu naucza w języku białoruskim, którego używa także poza szkołą.-

-:-:-:-:-:-:-:-:-

WOJEWÓDZTWO BIAŁOSTOCKIE

Nr.BB.I-2036/30.T.

Dnia 10 lipca 1930 roku.-

Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr.7.
za miesiąc czerwiec 1930 r.

V. Mniejszości narodowe.

Zainteresowanie się mniejszości narodowych wydarzeniami politycznemi natury ogólno-państwowej było w dalszym ciągu mniejsze, niż ludności polskiej. Ludność żydowska zaabsorbowana była interesującemi ją bezpośrednio zagadnieniami gospodarczemi i akcją palestyńską, natomiast mało uwagi poświęcała wydarzeniom politycznym w kraju, co dało powód prasie żargonowej do wystąpienia z krytyką ustosunkowania się politycznych ugrupowań żydowskich zarówno do wspomnianych wydarzeń, jako też czynników rządzących. W Białymstoku żywsze poruszenie wśród ludności żydowskiej wywołał zatarg pomiędzy Magistratem i Federacją Polskich Związków Obrońców Ojczyzny z powodu uchwalenia przez tenże Magistrat wniosku większości żydowskiej w sprawie odmownego załatwienia prośby ~~kudowy~~ Komitetu budowy pomnika ku czci poległych żołnierzy 42 p.p. o wyasygnowanie przez miasto sumy 3.000 złotych na rozpoczęcie robót wstępnych przy budowie pomnika. Odbyty w Łodzi V.zjazd Bundu ~~xxxx~~ na terenie Województwa Białostockiego nie spowodował większego zainteresowania się nim ze strony lokalnych organizacyj Bundu, które wysłały na ten zjazd zaledwie 5-ciu delegatów. Ludność białoruska powstrzymywała się widocznie od udziału w życiu politycznem i nie wykazała żywszego zainteresowania się życiem społecznem. Jako ważniejsze spostrzeżenie, dotyczące życia kulturalno-oświatowego tej ludności, należy podkreślić dążenie do ożywienia działalności TSB. i związane z tem wysiłki poszczególnych działaczy Towarzystwa do izolowania kół TSB. od wpływów organizacyj wywrotowych.-

Życie polityczne.

S j o n i ś c i.

Łomżyński. Liga Pomocy Pracującym w Palestynie urządziła w Łomży dnia 16 ub.m. dwa wiece protestacyjne przeciwko wstrzymaniu imigracji żydów do Pelestyny. Na wiecach tych po przemówieniach miejscowych działaczy sjonistycznych i ortodoksyjnych uchwalono następującą rezolucję: "zebrani.. protestują przeciwko ostatniemu zakazowi emigracyjnemu żydów do Palestyny, albowiem zakaz ten dotyczy wyłącznie rzesz robotniczych. Zakaz nie jest zgodny z duchem czasu i prawem mandatu Anglji nad Palestyną, powierzonego jej wyłącznie dla stworzenia tamże żydowskiej siedziby narodowej, a przeto krzywdzi dotkliwie naród żydowski w jego aspiracjach narodowych i socjalnych. Zgromadzenie domaga się zniesienia krzywdzącego zakazu emigracyjnego żydów do Palestyny /800 i 1200/. Po wiecach odbył się pochód, w którym brały udział delegacje z Zambrowa, Nowogrodu i Jedwabnego. W pochodzie niesiono transparenty z napisami "Anglio, twoja zła wola do narodu żydowskiego, to twoja klęska, Anglio - gdzie twoje sumienie, żądamy zniesienia zakazu emigracyjnego do Palestyny, żądamy od rządu robotniczego Anglji wypełnienia swoich zobowiązań" /3000/.-

Kolneński. W Kolnie dnia 24 ub.m. odbył się wiec protestacyjny przeciwk wstrzymaniu imigracji żydów do Palestyny. Przemawiali miejscowi działacze. /160/

Wysoko-Mazowiecki. W Czyżewie dnia 13 ub.m. odbył się odczyt A. Lipmana z Warszawy n.t. "Czy Anglja chce i może zrealizować swe przyrzeczenia dla żydów". Prelegent dowodził, że może, lecz nie chce.

Powiat Sokólski. W Sokółce dnia 9 ub.m. - wiec protestacyjny przeciwko wstrzymaniu imigracji do Palestyny. Przemawiali działacze miejscowi, Lejzer Bekier z Białegostoku i Josel Szerlin z Warszawy. Uchwalono rezolucję protestacyjną /400/.-

Powiat Bielski. Wiece protestacyjne odbyły się dnia 3 ub.m. w Siemiatyczach /500/, dnia 4 b.m. w Brańsku /300/ i Bielsku-Podlaskim /600/.-

Powiat Grodzieński. W Grodnie dnia 11 ub.m. - zebranie protestacyjne /150/.-

Powiat Ostrowski. W Zarębach-Kościelnych dnia 2 ub.m. - wiec protestacyjny na którym bezskutecznie występowała opozycja komunistyczna/150/

W Ostrowi-Mazowieckiej H.Rejzman z Warszawy wygłosił odczyt o sytuacji politycznej w Palestynie /140/.-

W Zarębach-Kościelnych dnia 21 ub.m. i w Ostrowi-Mazowieckiej dnia 25 ub.m. odbyły się zebrania sprawozdawcze związku z pierwszym kongresem propalestyńskim /60 , 30/.-

Powiat Suwalski. W Suwałkach dnia 3 ub.m. odbył się wiec protestacyjny przeciwko wstrzymaniu imigracji do Palestyny, na którym przemawiali miejscowi działacze. Powzięto rezolucję, domagającą się odebrania Anglji mandatu palestyńskiego i powierzenia go Lidze Narodów./500/

Tamże dnia 3 ub.m. miejscowa organizacja syjonistów-rewizjonistów urządziła akademję ku czci Trumpeldora. Przemawiał prezes organizacji dr.Rejzman i delegat z Warszawy A.Lipman /200/.-

Powiat Wołkowyski. W Wołkowysku dnia 28 ub.m. inż.Rais z Warszawy wygłosił odczyt o sytuacji politycznej w Palestynie.Przeciwko prelegentowi występiła opozycja bundowska. /300/.-

149

wiat Białostocki. W Michałowie dnia 18 ub.m. odbył się wiec protestacyjny w związku z wstrzymaniem imigracji do Palestyny. Przemawiał Glikfeld Mojżesz z Białegostoku, na którego wniosek uchwalono rezolucję protestacyjną. Podczas wiecu opozycja bundowska została usunięta siłą poza obręb odbywania się wiecu. Po wiecu odbyły się pochód i akademja./200, 400, 200/

W Białymstoku dnia 11 ub.m. na wiecu protestacyjnym uchwalono rezolucję następującej treści:" Protestujemy jak najostrzej przeciwko wstrzymaniu emigracji żydowskiej do Palestyny. Wyrażamy zupełną solidarność z narodem żydowskim całego świata i ślubujemy wierność ideałowi powrotu do ziemi naszych przodków. Serdeczne pozdrowienie zasyłamy swym braciom w Palestynie, zapewniając im pomoc i poparcie w obecnej, tak ciężkiej dla nich chwili /5000/.-

Poalej-Sion Prawica.

at Łomżyński. W Zambrowie odbyła się akademja dnia 14 ub.m. poświęcona Hechaluc-Pionierowi. Przemawiali działacze miejscowi i Abram Gielman z Warszawy, którzy nawoływali zebranych do protestu przeciwko zakazowi Anglji, wstrzymującemu imigracji żydów do Palestyny /200/.-

at Kolneński. W Kolnie dnia 3 ub.m. zebranie członków miejscowej organizacji w sprawach organizacyjnych i palestyńskich /40/.-

Życie społeczne.

it Wysoko-Mazow. W Ciechanowcu dnia 23 ub.m. wybrano do nowego zarządu stowarzyszenia dobroczynnego "Linas-Hacedek" Rosochackiego Icka-prezes, Zelkowicza Abrama-viceprezes, Siedleckiego Symchę-sekretarz, Zolfa Tendera-skarbnik i Zyska Abrama-gospodarz.

Życie kulturalno-oświatowe.

Powiat Bielski. Oddział Zjednoczenia Szkół Żydowskich w Brańsku urządził tamże dnia 14 ub.m. odczyt w sprawach palestyńskich. Przemawiali miejscowi działacze /60/.-

Życie sportowe.

Powiat Suwalski. W Suwałkach dnia 3 ub.m. odbyło się zebranie lokalnej organizacji sportowej "Stal" w sprawach organizacyjnych /15/.-

Życie gospodarcze.

Powiat Grodzieński. W Grodnie dnia 14 ub.m. pod przewodnictwem Trop-Kryńskiego odbyło się walne zebranie członków Banku Ludowego w sprawach wyboru nowego zarządu. Wybory zostały odroczone na dwa tygodnie. /350/.- Odbyły się one dnia 22 ub.m. i przyniosły zwycięstwo sjonistom. Bank liczy około 2300 członków.

P R A S A .

Białostocki dziennik "Dos Naje Łebn" w kilku artykułach atakował gwałtownie "Głos Obywatela" /nie występując przeciwko Federacji Polskich Związków Obrońców Ojczyzny/ z racji poparcia przez Federacji w zatargu z Magistratem o pomnik ku czci poległych żołnierzy 42 p.p., w dwuch artykułach w sposób ostrożny czynił zarzuty Urzędowi Wojewódzkiemu w związku ze sprawami budżetowemi miasta i wreszcie poświęcił dwa obszerniejsze artykuły kongresowi "centrolewu" w Krakowie. W pierwszym z nich stwierdzał, że kongres przyniósł stronnictwom "centrolewu" zupełne fiasko, bowiem zdaniem pisma, na kongresie tym "łajano nauczyciela, co robią zazwyczaj źli uczniowie" i " narzekano na lekarza, co czynią tylko chorzy", a nie powiedziano, jak się tego należało spodziewać, że "nie potrzebujemy sanacji, jesteśmy zdrowi, nie potrzebujemy żadnych pedagogów, jesteśmy już pełnoletni". Dla wyjaśnienia pismo dodawało, że nie spodziewało się innych wyników kongresu, gdyż wie doskonale o tem, że jeśli stronnictwa "centrolewu" nie

150

umiały dotychczas stworzyć ogólnego programu budowy Państwa, to nie mogły go znaleść nawet w Krakowie, gdzie zdobyły się tylko na "rzucenie kamienia w Pierwszego Obywatela Państwa". W drugim z tych artykułów /Nasza rezygnacja/ "Dos Naje Łebn dowodził, że żydzi w Polsce pozbawieni są jakiegokolwiek wpływu na bieg życia państwowego i w najlepszym wypadku spokojnie przyglądają się niezmiernie doniosłym wydarzeniom politycznym, rozgrywającym się w kraju. Przyczyny tego dopatrywało się pismo w fałszywej polityce ugrupowań żydowskich , które nie chcą widzieć dwulicowego stosunku Rządu do żydów: przyjacielskiego względem sjonizmu i oschłozimnego do spraw rodzinnych, a przeto są " kogutem, leżącym spokojnie z zadartym łbem i oczekującym na niechybne zarżnięcie". -

b/ Białorusini"

Życie kulturalno-oświatowe.

t Wołkowyski. W Swisłoczy dnia 15 ub.m. odbyło się pod przewodnictwem Borysa Januszkiewicza ze wsi Raniewicze zebranie członków koła TSB., na którem wybrano do nowego zarządu Zialika Mikołaja -prezes, Bojko Łukasza-viceprezes, Ostapczyka Aleksego-sekretarz, Chorąmandę Józefa -skarbnik, wszystkich ze Swisłoczy. Następnie Gobiec Piotr określił cele Towarzystwa i wskazywał na konieczność powstrzymania się jego członków od wszelkiej działalności politycznej. Na jego wniosek poparty przez Borysa Januszkiewicza, uchwalono rezolucję, zakazującą członkom kółek należenia do organizacyj politycznych i ostrzegającą, że niestosujący się do zakazu będą wydalani z Towarzystwa, a o ich wydaleniu będzie powiadamiana policja. Pozatem omówiono szereg spraw organizacyjnych i finansowych.

Białystok-Miasto. Dnia 19 ub.m. na zebraniu ogólnem członków TSB. w Białymstoku postanowiono wystąpić do władz z prośbą o zezwolenie Towarzystwu na otwarcie 7-mio oddziałowej szkoły białoruskiej i przeprowadzenie spisu dzieci białoruskich w wieku szkolnym w Białymstoku. Załatwienie spraw z tym związanych zlecono komisji do której zostali wybrani Grygorczuk Józef-prezes, Majewski Konstanty-vice-prezes, Sołomianko Piotr-sekretarz i Sawicki Włodzimierz-skarbnik

Powiat Grodzieński. Zespół teatralny zarządu okręgowego TSB.w Białymstoku urządził dnia 20 i 21 ub.m. w Krynkach dwa zespoły sceniczne /150,15

Przybywający we wsi Ozierany-Małe, gminy Hołynka Czerniecki Mikołaj, który przybył na teren powiatu w roku bieżącym po ukończeniu Uniwersytetu w Pradze-Czeskiej, rozpoczął ostatnio pracę kulturalno-oświatową wśród młodzieży białoruskiej, niezależnie od TSB.

c/ L i t w i n i .

Powiat Grodzieński. Oddziały Towarzystwa Św.Kazimierza w powiecie urządziły trzy zebrania w sprawach organizacyjnych i planu pracy, oraz trz przedstawienia w języku litewskim.

Powiat Suwalski. Oddziały Towarzystwa Św.Kazimierza urządziły cztery zebrania członkowskie i sześć przedstawień amatorskich.

-:-:-:-:-:-:-:-:-:-

151

WOJEWODA BIAŁOSTOCKI

Nr.BB.I-2363/30.T.

Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr.8 za miesiąc l i p i e c 1930r.-

Białystok, dnia 18 sierpnia 1930 r.

T A J N E - P I L N E.

Do

Ministerstwa Spraw Wewnętrznych

Pan Dyrektor Departamentu II

w W a r s z a w i e.

Przesyłam sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr.8 za miesiąc lipiec 1930 r.-

za W O J E W O D Ę

/M.Sysa/

Naczelnik Wydziału Bezp.Publ.

Odpisy otrzymują:

Pan Wojewoda w Wilnie
" " w Brześciu nad Bugiem,
" " w Warszawie,
" " w Nowogródku,
" " w Tarnopolu,
" " w Stanisławowie,
" " w Lublinie,
" " w Łodzi,
Pan Prokurator Sądu Apelac.w Warszawie,
" " " " w Wilnie,
" " " Okręg. w Białymstoku,
" " " " w Grodnie,
" " " " w Suwałkach,
" " " " w Łomży,
Pan.Ref.Informac. D.O.K.III w Grodnie,
" " " I w Warszawie,
" " " IX w Brześciu n/Bugiem,
D.O.P. " Brygada Grodno"
Wszyscy Panowie Starostowie Powiatowi Województwa Białostockiego,
Pan Starosta Grodzki w Białymstoku,
Pan Naczelnik Urzędu Śledczego w miejscu.-

...STWO BIAŁOSTOCKI
...r.B.P.I-2363/30.P.
...ystok, dnia 10 sierpnia 1930r.

Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr 8.
za miesiąc lipiec 1930 rok.

I. Sytuacja ogólna.

Dwumiesięczna /maj i czerwiec/, niezwykle natężona w terenie i prawie kampanja przeciwrządowa stronnictw opozycyjnych osiągnęła punkt kulminacyjny w przypadającym na koniec czerwca i początek lipca okresie urabiania nastrojów dla Kongresu "Centrolewu" w Krakowie - i później bilansowania jego wyników. Bilans Kongresu w zestawieniu z bazowanemi na niego nadziejami nie przedstawiał się bynajmniej imponująco, ani też okazale dla Województwa Białostockiego. Wiece, zebrania i konferencje pokongresowe, zwołane przez posłów i działaczy stronnictw "Centrolewu", nie mogą być uważane za odpowiedniki wieców, zebrań i konferencyj przedkongresowych. To samo można powiedzieć o pokongresowych artykułach i enuncjacjach, zamieszczonych w prasie opozycyjnej. W okresie, poprzedzającym bezpośrednio Kongres krakowski w agitacji wiecowej i prasie podkreślano, że Kongres obwieści krajowi o "zmierzchu legendy o Piłsudczyźnie" i rozpocznie "nowy okres walki o lepszą Polskę" właśnie tam, gdzie zrodziła się zawierająca już gwałtownie legenda, oraz przyniesie przyznanie się przez stronnictwa lewicy, że popełniły one niepowetowany błąd wobec historji, popierając "piłsudczyznę" od roku 1914 aż poza maj 1926 roku", a tem samem przyzna patent nieomylności politycznej Stronnictwu Narodowemu i wreszcie umocni wspólne szańce wszystkich przeciwników pomajowego systemu rządzenia dla umożliwnienia ataku generalnego na strzelającą ostatnimi ładunkami "redutę Ordona". Po kongresie nie powoływano się na te podkreślenia. Stronnictwo Narodowe, które postawiło moc zadań Kongresowi do spełnienia, pominęło milczeniem wypadki krakowskie z czerwca, a natomiast silniej niż dotychczas poczęło występować przeciwko socjalizmowi za zwalczanie przez Kościoła Katolickiego i, co więcej, zarzucać tchórzostwo "elementom katolickim", które niezbyt zdecydowanie bronią tego kościoła przed zamachami

strony socjalistów i kommunistów, co w wielu wypadkach można było uważać za wcale niedwuznaczną aluzję, dotyczącą Chrzescijańskiej Demokracji i jej stosunku do PPS. Jedyny w Województwie Białostockiem organ PPS., łomżyński dwutygodnik "Wspólna Praca" nie poświęcił Kongresowi ani jednego wiersza, a organ Chrzescijańskiej Demokracji, grodzieńskie "Nowe Zycie" dopatrywało rewelacyjnych efektów Kongresu w tem, że Kongres cechowało zgodne współdziałanie wszystkich stronnictw Centrolewu, czego zresztą nie negowała nawet prasa prorządowa. Na wiecach i zebraniach stronnictw chłopskich mówiono przeważnie o imponującej liczbie uczestnika Kongresu i zgromadzenia na Rynku Kleparskim, przestano jednakże wskazywać na konieczność połączenia się tych stronnictw, co w zestawieniu z faktem, że w lipcu nie odbył się ani jeden tego rodzaju wspólny wiec dla stronnictw centrolewu, jak to miało często miejsce w maju i czerwcu, świadczy wyraźnie, że Kongres w jego późniejszych skutkach/dyskusja publiczna/ osłabił współpracę wspomnianych stronnictw w terenie. Oświadczenie Premjera Sławka o "konsekwencjach" komentowane było przez prasę opozycyjną i na wiecach jako zapowiedź represyj względem organizatorów i uczestników Kongresu, przyczem z/tej racji zapowiedzi organizatorów Kongresu pasowano na bohaterów, broniących "ładu i wolności ludu". Przodowała pod tym względem Chrzescijańska Demokracja, której "Nowe Zycie" przy okazji omawiania dziesiątej rocznicy powołania do życia Rady Obrony Państwa nazywało posłów i senatorów, organizatorów i uczestników Kongresu Krakowskiego "cywólnymi wodzami Polski" w roku 1920, którzy poczynają dzielić los generałów Stanisława i Józefa Hallerów, Rozwadowskiego, Sikorskiego i innych, "istotnyc wodzów armji polskiej w czasie najgorszych walk z nawałą bolszewicką". /aluzja do oświadczenia Premjera Sławka o " konsekwencjach"/ okólnika Pana Ministra Spraw Wewnętrznych, dotyczącego posłów i senatorów, uczestników Kongresu "Centrolewu" w Krakowie/.-

Reasumując powyższe, należy zaznaczyć, że akcja przygotowawcza do Kongresu wyczerpała stronnictwa opozycyjne, a jego skutki, wypływające dyskusji publicznej nad Kongresem, osłabiły pozycje tych stronnictw w terenie. Uwidoczniło się to szczególnie w tych powiatach, w których [illegible]

po dłuższej bezczynności rozpoczął dość ożywioną działalność, obliczoną na bezpośrednie docieranie do mas i uwzględniającą konieczność reagowania na wszelkie poczynania opozycji. Skutki tej działalności BBWzR. potwierdzają słuszność podkreślanego często przez Urząd Wojewódzki w sprawozdaniach miesięcznych przekonania, że BBWzR., działając intensywnie i nastawiając swą działalność na przeciwdziałanie poczynaniom stronnictw opozycyjnych mogłyby względnie szybko ustabilizować nastroje ludności w płaszczyźnie jej współpracy z Rządem, zwężyć wpływy opozycji i stać się syntezą organizacyjną tych wszystkich ugrupowań politycznych i organizacyj społecznych, które wyznają i propagują wśród ludności konieczność współpracy z Rządem. W tym też kierunku szła w ślepcu działalność BBWzR., który znagował skutecznie na wystąpienia Stronnictwa Chłopskiego w powiatach augustowskim i suwalskim, umacniał się organizacyjnie w powiatach łomżyńskim i sokólskim i stwarzał sobie możliwości dla pracy organizacyjnej w kilku innych powiatach, uzyskując w ten sposób znaczne pozycje w miesięcznym bilansie polskiego ruchu politycznego. Ruch ten był nagół słaby, niż w miesiącach poprzednich, jeżeli chodzi o jego szersze przejawy zewnętrzne/zgromadzenia publiczne/, gdyż w większości wypadków stronnictwa opozycyjne uciekały się przeważnie do agitacji konspiracyjnej, która zwłaszcza dla Stronnictwa Narodowego stała się metodą działania, przystosowaną ściśle do realizowania zamierzeń na najbliższą przyszłość. Zamierzenia te idą po linji konsolidowania elementu inteligenckiego miasteczek i wsi wokół duchowieństwa, organizowania podstawowych dla Stronnictwa parafjalnych placówek organizacyjnych, kierujących akcją Stronnictwa w całej parafji, wciągania do tej akcji młodzieży szkolnej i pracującej i opanowywania społecznych organizacyj prorządowych, względnie zohydzania ich w oczach ludności dla umożliwienia rozwoju organizacjom klerykalnym,/Stowarzyszenie Młodzieży Polskiej, sodalicje i t.p./. Na specjalną uwagę zasługują poczynania Stronnictwa Narodowego, dotyczące organizowania placówek Obozu Wielkiej Polski w myśl wysuwanego obecnie przez Stronnictwo "bojowego hasła", że nadszedł

czas, by przemówiła młodzież narodowa, która nie uznaje kompromisu oraz "czapki i papki" tam, gdzie chodzi o Polskę. Hasło to powtarzała za Stronnictwem Narodowem dość częściowa Chrześcijańska Demokracja, oba zaś stronnictwa zapowiadały mające rozegrać się w najbliższej przyszłości doniosłe wydarzenia w kraju i "zdecydowane przemówienie całego narodu", które "zmuszą do odejścia od rządów tych, przeciwko którym jest cały naród". Prasa obu stronnictw sugerowała społeczeństwu niebezpieczeństwo, grożące Polsce ze strony Niemiec, oskarżała rząd o lekceważenie tego niebezpieczeństwa i poszukiwanie rozgrywek politycznych na wschodzie, uchylanie się od zdecydowanych rozstrzygnięć i zetknięcia z Sejmem, oraz grania na zwłokę w celu utrzymania się pewien czas jeszcze u władzy wbrew woli narodu, ośmielanie komunizmu i socjalizmu do wyraźnych wystąpień przeciwko Kościołowi Katolickiemu i dowodziła, że obóz pomajowy rozpada się gwałtownie. Ponadto przy każdej sposobności powtarzała ulubione argumenty o fałszywej polityce gospodarczej Rządu spychającej kraj do ruiny, zaprzepaszczaniu stanu polskiego posiadania narodowego na kresach wschodnich i zachodnich, a pod koniec miesiąca rozpoczęła gwałtowną kampanję przeciwko "poprawianiu historji" przez czynniki rządzące z powodu organizowania na dzień 18 października b.r. obchodu 10-ej rocznicy rozejmu i stulecia walk o niepodległość, zamiast obchodu w dniu 15 sierpnia dziesiątej rocznicy "Cudu nad Wisłą". Ze stronnictw chłopskich, jak zwykle najczynniejsze było Stronnictwo Chłopskie, które, uważając się za przywódcę i realizatora wskazań "Centrolewu" na terenie Województwa, wskazywało na dobiegające końca rozgrywki opozycji z Rządem i zaznaczało, że następny Kongres "Centrolewu" w Warszawie zlikwiduje ostatecznie pomajowy system rządzenia, wobec czego jeszcze w roku bieżącym należy spodziewać się powstania rządu robotniczo-chłopskiego. W swej akcji organizacyjnej zostało powstrzymane w powiatach sokólskim, suwalskim i augustowskim przez BBWzR., który uniemożliwił również w powiecie augustowskim zamierzenia organizacyjne PSL. "Wyzwolenie" i spowodował tem dalsze zwężanie się wpływów tego Stronnictwa, jednego z najmniej żywotnych w ostatnich

miesiącach. PSL "Piast" zwołało zaledwie kilka zgromadzeń publicznych w powiecie białostockim, a w powiecie bielskim, gdzie w czerwcu załamał się w swej działalności organizacyjnej, usiłowało, zresztą bezskutecznie, podjąć na nowo działalność i rozszerzyć ją na teren powiatu wysoko-mazowieckiego. PPS. urządziła więc w Broku, powiatu ostrowskiego i zreorganizowała OKR.w Białymstoku, który trzykrotnie zwoływał niedoszłe do skutku zebrania partyjne dla omówienia przebiegu i uchwał Kongresu "Centrolewu" w Krakowie, pozostawała natomiast bezczynną całkowicie w okręgu łomżyńskim, w którym wpływy jej zwężają się coraz bardziej na korzyść BBWzR.

Poszczególne wsie i ośrodki robotnicze w tym okręgu, które dotychczas były opanowane niemal całkowicie przez PPS., obecnie zgłaszają chęć należenia do BBWzR. co tłumaczyć można wprawdzie zniechęceniem się do posła Czarneckiego /np. mieszkańcy wsi Klimaszowica, gminy Białaszewo w powiecie szczuczyńskim w liście do Starosty Powiatowego zaznaczają m.in., że " już dość mają polityki i listów posła dra Czarneckiego", a robotnicy huty szklanej "Janina" w Grajewie przez delegację oświadczyli temuż Staroście, że zrywają z PPS./, ale niemniej także wyrachowaniem materjalnem t.j. chęcią zdyskontowania materjalnie zmiany orjentacyj politycznych/ np. wieś Klimaszowica chęcią uzyskania poparcia Starosty przy zabiegach o pożyczki w Państwowym Banku Rolnym, a robotnicy nieczynnej huty "Janina" w Grajewie - poparcia tegoż Starosty przy poszukiwaniu pracy, względnie staraniach o zapomogi/, co często nie jest brane pod uwagę przez BBWzR. i współdziałające z nim czynniki.

W polskim ruchu społecznym dominowała działalność związków i stowarzyszeń prorządowych, które we własnym zakresie reagowały na wystąpienia opozycji. Związek Legjonistów i peowiaków/, budziły w społeczeństwie zrozumienie dla idei współpracy z Rządem / Stowarzysz nie Rezerwistów i b.Wojskowych i Związek Strzelecki/ i przyjmowały udział w akcji protestacyjnej Z.O.K.Z. z okazji 10-ej rocznicy plebiscytu na Warmji, Mazurach i Powislu, a nierzadko także poszuki ły trwałych możliwości współpracy społeczeństwa polskiego z mniejsz ciami narodowymi /zunifikowane organizacje rolnicze/.-

W przejawach życia politycznego i społecznego mniejszości nar dowych dominowały w dalszym ciągu akcja protestacyjna organizacyj sjonistycznych przeciwko wstrzymaniu imigracji żydów do Palestyny, zaębiona w lipcu z obchodem 26 rocznicy zgonu dr.Hercla i wywo łująca często wykorzystywane przez elementy wywrotowe starcie pomi dzy bundowcami i sjonistami, nieznaczna działalność BWRKP. i Towar stwa Szkoły Białoruskiej, oraz wysiłki czynników litewskich, zmier jące do wykorzystania odbywającego się na Litwie obchodu ku czci k Witolda, dla rozbudzenia wśród ludności litewskiej nastrojów antyp skich. Sytuacja gospodarcza w Województwie w porównaniu z czerwcem kształtowała się różnie.

W Białymstoku i białostockim okręgu przemysłowym, oraz w powi grodzieńskim i suwalskim polepszyła się ~~znacznie~~ konjunktura w prz śle włókienniczym i chemicznym, wskutek czego zmalało znacznie bez bocie i nastąpiło, nieznaczne wprawdzie, lecz widoczne odprężenie rynku pieniężnym. Przemysł włókienniczy zwiększył obroty z eksport 25 - 30%. Pogorszeniu uległa konjunktura w przemyśle drzewnym, a

zwłaszcza dyktowym, wymuszającym dumpingowej konkurencji przemysłu rosyjskiego. Dla rolnictwa sytuacja nie była pomyślna. Ceny zboża podlegały wprawdzie dość znacznym wahaniom, jednakże pod koniec lipca spadły poniżej poziomu czerwcowego. Wieś odczuwała dotkliwie brak pieniędza, wobec czego panowała stagnacja w tych dziedzinach handlu i przemysłu, których konsumentami są rolnicy. Samorządy z powodu nikłych wpływów podatkowych napotykały na duże trudności przy realizowaniu planów inwestycyjnych. Zapowiadające się nagół dobrze urodzaje nie rokują wydatniejszej poprawy sytuacji dla rolnictwa, jeżeli nie zostanie im zapewniony w większych rozmiarach zbyt zboża i innych produktów wytwórczości rolnej zagranicę.-

-:-:- -:-:-:-:-:-:-:-:-

WOJEWÓDA BIAŁOSTOCKI
Nr.BB.I-2363/30.T.
Dnia 10 sierpnia 1930 roku.

Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr.8.
za miesiąc lipiec 1930 rok.

II. Polski ruch polityczny.

a/ Bezpartyjny Blok Współpracy z Rządem.

Działalność BBWzR. w terenie w okresie sprawozdawczym była w porównaniu z jego działalnością w poprzednich miesiącach dość intensywną. Nastawienie jej szło przedewszystkiem w kierunku organizacyjnym, niemniej jednakże uwzględniało silniej, niż dotychczas potrzebę reagowania ze strony politycznych grup prorządowych na ważniejsze poczynania stronnictw opozycyjnych. W bilansie prac BBWzR. za miesiąc lipiec dość znaczne miejsce zajmują wysiłki w kierunku bezpośredniego docierania organizacyjnie do wsi, zwłaszcza w powiatach łomżyńskim, bielskim i sokólskim, przeciwdziałanie pracy organizacyjnej ugrupowań opozycyjnych w powiatach augustowskim i suwalskim i wreszcie znaczne uintensywnienie akcji propagandywnej. Jeżeli chodzi o prasę, to i na tym odcinku działalność BBWzR. była żywsza, niż kiedyindziej. Prasa prorządowa reagowała niezwłocznie na każde wystąpienie prasy opozycyjnej i poświęcała wiele miejsca przekonywaniu społeczeństwa o istocie poczynań opozycji. Traktując o tych poczynaniach za ostatnie kilka tygodni, "Głos Obywatela" dochodził do wniosku, że opozycję można nazwać słusznie obozem wrogów własnego państwa, który, gdyby dorwał się do władzy, to przedewszystkiem dyskontowałby rachunki polityczne, a odrzucał w kąt prawo i Konstytucję, któreh dzisiaj jest najgorliwszą obrońcą. Takie świadectwo przynajmniej, zdaniem pisma, wystawił opozycji trącący mocno farsą Kongres "Centrolewu" w Krakowie, który dowiódł jedynie tego, że lewica zerwała ostatecznie z polityką Marszałka Piłsudskiego i za tą cenę uzyskała poparcie narodowej demokracji, szukającej niewybrednie sprzymierzeńców do rozprawy z Marszałkiem Piłsudski

Wytworzony wskutek tego stan rzeczy pismo oceniało w ten sposób, że lewica, nie podjąwszy zdecydowanej walki z endecją, oraz jej obyczajami i zwyczajami, które [illegible] uznawał jakoby zawsze za zgubne dla Państwa jest w wyraźnym sojuszu z endecją, dla której probuje wyciągnąć kasztany z ognia. Z tej racji dla pisma jest jesnem, że skonsolidowany obóz Marszałka Piłsudskiego powinien prowadzić ostrą walkę na dwa fronty: przeciwko lewicy i endecji. Konieczność tej walki według podkreśleń pisma wypływa z faktu, że obóz rządzący jest twórcą i realizatorem czystego postępu, a przeto jako taki nie dopuszcza nawet myśli o nawrócenie do stanu, przeciwko któremu musiał wystąpić. Budując nowe zasady organizacji państwowej, nową moralność życia publicznego, tworząc nowy układ sił i wpływów i nowe uszeregowanie wartości, obóz pomajowy organicznie jest niezdolny do zawierania kompromisu z opozycją. Z tej niezdolności m.in., jak zaznacza "Głos Obywatela", wypływa przewaga olbrzymia obozu rządzącego nad "Centrolewem", który nie stanowi zwartego frontu opozycyjnego, chociażby dlatego, że odebrano w nim czołowe stanowisko PPS., na której wiejskie podwórko zagląda sekcja robotnicza Obwiepolu, a której wpływy we wsi i mieście podkopują zawzięcie najbliżsi sojusznicy z "Centrolewu". Nic też dziwnego, zaznacza pismo w dalszych artykułach, że prędko zamilkła wrzawa, jaką podnieśli leaderzy "Centrolewu" nazajutrz po Kongresie Krakowskim, spostrzegli bowiem, że niedziela krakowska, która miała być dniem chwały dla opozycji i zespolenia ideologji Ch.Deckiej z zasadami i programem II.Międzynarodówki, musi stać się dniem zapomnianym. W ucieczce od odpowiedzialności za niedzielę krakowską inicjatorzy "kongresu" rozpoczęli zgoła fałszywą dyskusję na temat wałkich słów Premjera Sławka "o konsekwencjach", zapominając o tem, że nie proces ale rachunki pokongresowe będą przedmiotem opinji publicznej. "Przegląd Żmżyński" analizował szczegółowo moralną stronę walki opozycji z rządem i stwierdzał, że wypróbowaną bronią opozycji w tej walce jest demagogiczny frazes, za którym kryje się [illegible]

silna pustka. Demagogja opozycji kryje w sobie pierwiastki, zagrażające moralności publicznej, a przeto podkreślało pismo, dopóki w życiu zbiorowem obowiązywać będzie zasada czystych rąk i zdrowia moralnego, dopóty poza nawiasem i pod pręgierzem wzgardy pozostaną ci wszyscy, którzy z pracy politycznej uczynili źródło osobistych korzyści, lub zawinili wobec majestatu powstającej Polski.-

Polemizując z wywodami "Zycia i Pracy", które dowodziło, że wybory uzupełniające do Sejmu odsłoniły prawdę o radykalizacji wsi, "Przegląd Łomżyński" dowodził, że demokratyzacji wsi jest niesłychanie ważnym objawem dla wzmocnienia i skonsolidowania państwa, tembardziej, jeżeli jest ona, jak w tym wypadku, niczem innem, tylko zrzucaniem przez wieś opieki nad sobą ze strony Stronnictwa Narodowego i PPS. i uzgadnianiem haseł politycznych wsi z interesami państwa.-

Nadto m.in. "Przegląd Łomżyński" zwracał uwagę na stosunek obojga opozycyj do naturalnych w okresach kryzysów gospodarczych zamieszek bezrobotnych. Zamieszki te, podkreśla pismo, wywoływane przeważnie przez komunistów, prasa opozycyjna wykorzystywuje do oskarżania w czambuł policji i wzywania do "niezwłocznej likwidacji pomajowego systemu rządzenia", zapominając o tem, że działa w interesie nie "robotnika i chłopa", lecz płatnych agentów komunistycznych.
Znaczne niewątpliwie ożywienie działalności BBWzR. spowodują odbytą w dniach 29, 30 i 31 lipca b.r. przez b.premjera dr. Switalskiego konferencje z działaczami grup BBWzR. w Ostrowi-Mazowieckiej, Suwałkach, Grodnie, Bielsku-Podlaskim i Białymstoku.

Powiat Białostocki. Ruch organizacyjny.

Delegat Sekretarjatu Wojewódzkiego BBWzR. Sulima Szulmanicwicz zorganizował: 1/ dnia 2.VII. b.r. komitet gminny we wsi Zimnochy-Susł gminy. Skład Komitetu stanowią: Grzegorz Bilinski-prezes/kierownik szkoły powszechnej/, Antoni Błażewski - viceprezes/sekretarz urzędu gminnego/ i Antoni Zimnoch - członek /25/, oraz 2/ dnia 23.VII.b.r. Komitet miejski w Wasilkowie, do którego zostali wybrani: Florjan Godlew

właściciel apteki-prezes Antoni Buśko, nauczyciel - viceprezes, Józef Sawicki, urzędnik Magistratu - sekretarz, Piotr Czechowski, sekretarz Magistratu - skarbnik, Michał Godlewski, burmistrz, Bronisław Dachowicz, robotnik-członkowie.-

wiat Bielski. Ruch organizacyjny.

W osadzie Orla dnia 6.VII.r.b. powstał Komitet gminny, do którego zarządu weszli: Leon Sieradzki, wójt - prezes, Franciszek Selerowski - sekretarz, Zmowiej Borowski, mieszkaniec wsi Morze - skarbnik Paweł Onopryjuj ze wsi Dubicze-Cerkiewne i Ambroży Cykwin ze wsi Krywiatycze - członkowie /43/.-

iat Łomżyński. Ruch organizacyjny.

W Zambrowie dnia 6.VII.b.r. odbyło się zebranie organizacyjne zwołane przez Zarząd Powiatowy BBWzR., na które przybyło około 300 osób. Po przemówieniach zorganizowano koła: miejskie na m.Zambrów i gminne na gminę Długobórz. Do koła miejskiego zostali wybrani burmistrz Andrzej Bagiński - prezes, Antoni Komorowski-sekretarz, Bolesław Selerowski, Antoni Sapiński, Gustaw Szemako, Bolesław Leszczyński i Bolesław Decewicz, a do koła gminnego: Aleksander Iwanowski-prezes, Leokadjusz Liżewski-sekretarz, Aleksander Grądzki i Edward Łapiński.-

W pierwszej połowie lipca powstały koła gminne BBWzR. w gminach Bożejewo Drozdowo, Kupiski, Kołaki, Lubotyń, Puchały i Szczepankowo wobec czego tego rodzaju koła istnieją już we wszystkich gminach powiatu.-

Z j a z d.

W Łomży dnia 11.VII. odbył się zjazd sprawozdawczy delegatów BBWzR.z powiatów łomżyńskiego, ostrołęckiego kolneńskiego i szczuczyńskiego z udziałem b.premjera, dr.Switalskiego. Zjazd zagaił prezes zarządu powiatowego BBWzR.w Łomży Piotrowskie poczem przemawiał b. premjer dr.Switalski. Przedstawił on wyniki dotychczasowej działalności BBWzR zaznaczając, że BBWzR. w przeciwstawieniu do innych stronnictw politycznych nie posiada pisanych programów, oraz gotowych

recept" na wszystkie zagadnienia państwowe i społeczne, które nigdy nie są wykonywane, lecz w działalności swojej dąży przedewszystkiem do rozwiązania i zaspokojenia tych potrzeb państwowych i społecznych które są najważniejsze i najpilniejsze. Po przemówieniu b.premjera, dr.Switalskiego delegaci rad powiatowych BBWzR. z poszczególnych powiatów złożyli sprawozdania o stanie oraz widokach rozwoju BBWzR. w tychże powiatach oraz dotychczasowej działalności. Po ich przemówieniu b.premjer, dr.Switalski wyraził zadowolenie, że od czasu ostatniego zjazdu delegatów w Białymstoku prace organizacyjne BBWzR. posunęły się znacznie naprzód.

Powiat Ostrowski. Ruch organizacyjny.

We wsi Andrzejewo powstało koło gminne BBWzR., do którego zarządu wybrano: Stanisława Zysika, wójta gminy Warchoły - prezes, Jana Dąbrowskiego, nauczyciela z Łętownej - viceprezes, Daniela Gawlika, zastępce sekretarza gminnego - sekretarz i Lucjana Krajewskiego, rolnika ze wsi Mroczki - skarbnik /14/.-

Powiat Sokólski. Ruch organizacyjny.

Zostały zorganizowane Komitety gminne BBWzR. w:
Janowie: Stanisław Stolarczyk-prezes, Adolf Konopko - viceprezes, Izydor Szszyński - sekretarz, Feliks Rogalski-skarbnik, Paweł Milucin i Bolesław Jaroszewicz - członkowie;
Korycinie: Sabin Zalcman-prezes, Witold Marcinkiewicz-viceprezes, Karol Wach-sekretarz i Józef Natuniewicz - skarbnik;
Suchowoli: Antoni Jaroszewicz-prezes, Władysław Szkiłądź-viceprezes, Antoni Radulski-sekretarz, Bronisław Karpiński - skarbnik i Józef Krajewski - członek.

Powiat Suwalski. Ruch organizacyjny.

We wsi Karaszewo, gminy Wólka dnia 13.VII.b.r. odbyć się miało zapowiedziane przez Kierownika Sekretarjatu Okręgowego w Augustowie, Stronnictwa Chłopskiego [illegible]ocha Antoniego zebranie organizacyjne Stronnictwa. Okoliczność

tę i nieprzybycie Trochima wykorzystał członek Zarządu Powiatowego Federacji P.Z.O.O. w Suwałkach, Kunicki, który urządził zebranie BB.zR. W wyniku zebranie utworzono koło wiejskie BB.zR. /20/.-

Zebranie zamknięte.

Dnia 14.VII.b.r. poseł Konstanty Krzywicki urządził zebranie informacyjne w Berznikach i Gibach /6 i 27/.-

b/ PPS.d.Frakcja Rewolucyjna.

Omówiony szczegółowo w poprzedniem sprawozdaniu rozkład PPS.d. Frakcja Rewolucyjna w Białymstoku i białostockim okręgu przemysłowym w lipcu b.r. pogłębił się tak dalece, że wątpliwem jest bardzo, czy zdoła ona utrzymać nawet na czas najbliższy stan swego posiadania w tych ośrodkach, w których w marcu, kwietniu i maju b.r. przy pomocy współdziałających z nią czynników społecznych wyrugowała całkowicie wpływy PPS. Za słusznością takiego przypuszczenia przemawia fakt, że w Czarnej - Wsi, powiatu białostockiego, gdzie w maju PPS.d.Frakcja Rewolucyjna posiadała decydujący wpływ na robotników tartacznych, obecnie wypierania jest powoli przez PPS. Podobnie przedstawia się sprawa w Choroszczy, powiatu białostockiego, drugim z kolei ośrodku niepodzielnych niemal wpływów PPS.d.Frakcja Rewolucyjna jeszcze w maju b.r. Przyczyn stosunkowo gwałtownych zwężania się wpływów PPS.d.Frakcja Rewolucyjna, jak już podkreślono w poprzednich sprawozdaniach należy doszukiwać się w braku zainteresowania się terenem Województwa Białostockiego ze strony władz centralnych partji, braku ideowych i pełnowartościowych działaczy lokalnych i w skompromitowaniu się tych jednostek, które organizowały PPS.d.Frakcja Rewolucyjna w poszczególnych ośrodkach Województwa.-

c/ Monarchistyczna Organizacja Wszechstanowa.

Przejawów działalności nie notowano -

d/ Stronnictwo Narodowe.

Działalność wiecowa Stronnictwa w terenie w dalszym ciągu była nieznaczna, prowadziło ono natomiast dość intensywną akcję organizacyjną i agitację, posiadającą wszelkie cechy akcji konspiracyjnej.

We wszystkich wypadkach opierało się o duchowieństwo katolickie, szczególnie w powiatach djecezji łomżyńskiej, w których działalność Stronnictwa obliczona jest na skonsolidowanie wokół wspomnianego duchowieństwa elementów inteligenckich, mogących z racji swego uwarunkowania materjalnego przeciwstawiać się wyraźnie i nieograniczenie czynnikom państwowym i samorządowym. Tego rodzaju nastawienie działalności Stronnictwa wskazuje na konsekwentne realizowanie programu jego działalności na wsi, wyłuszczonego w szeregu omówionych w poprzednich sprawozdaniach miesięcznych artykułów tygodnika "Życie i Praca", podkreślających, że ośrodkami działalności Stronnictwa Narodowego i jego podstawowemi placówkami winny się stać parafje. Na szczególną uwagę zasługują uzewnętrzniające się coraz widoczniej zamierzenia Stronnictwa w kierunku rozbudowy Obozu Młodych Wielkiej Polskiej, wiążące się przyczynowo z oświadczeniami posłów i działaczy Stronnictwa, że nadszedł ostateczny czas, ażeby młodzież narodowa zabrała głos i wzięła udział w toczącej się walce pomiędzy obozem pomajowym i olbrzymią większością zwalczanego przezeń społeczeństwa. Zamierzenia te w przyspieszonem tempie realizowane są w powiatach łomżyńskim i ostrołęckim. Równie ważnym momentem w działalności Stronnictwa Narodowego w lipcu były poczynania jego działaczy i głównie duchowieństwa, wymierzone przeciwko prorządowym organizacjom społecznym, oraz organizacjom pw. i wf., a także usiłowania, idące w kierunku opanowywania ochotniczych straży ogniowych. Jaskrawym przykładem tych usiłowań są wyczyny ks. Bagińskiego, proboszcza parafji w Jelonkach, powiatu ostrowskiego. Przeniesiony do wspomnianej partji na miejsce ks. Mieczkowskiego dla zahamowania rozwoju wpływów Polskiego Katolickiego Kościoła Narodowego, ks. Bagiński zaraz po wykonaniu tego zadania kościelnego rozpoczął działalność polityczną. Założył w Jelon-

kach najpierw koło Stowarzyszenia Młodzieży Polskiej, następnie pocz
dyskredytować "Związek Strzelecki", a dalej wszedł jako prezes do z
rządu ochotniczej straży ogniowej i czynił wszystko, ażeby uczynić z
niej placówkę Stronnictwa Narodowego. Na tem tle doszło pomiędzy nim
i większością członków straży do gorszących zatargów, wskutek czego o
odebrał on samowolnie instrumenty muzyczne, zakupione przez straż i
zakazał dyrygentowi orkiestry strażackiej, organiście, dalszego prowa
dzenia orkiestry. Na ostatniem zebraniu walnem członków straży złożo-
no ks. Bagińskiego z prezesury w związku z czem oświadczył on, że
nie odda straży instrumentów i stworzy katolicką orkiestrę parafjalną.

W metodach agitacji Stronnictwa poważniejsze zmiany nie zaszły.
Nastawienie jej szło w kierunku dyskredytowania Rządu na każdym kroku
i przy każdej sposobności, oraz podkreślania kompletnego bankructwa
pomajowego systemu rządzenia i bezczynności rządów pomajowych w obli
czu grożących Polsce niebezpieczeństw. Z okazji 10-cio letniej rocznic
cy plebiscytu na Warmji, Mazurach i Powiślu Stronnictwo wyolbrzymiało
grożące Polsce niebezpieczeństwo ze strony Niemiec, a równocześnie wy
wskazywało na zupełne niedocenianie tego niebezpieczeństwa przez Rząd
który zamiast zdecydowanego działania, oraz skierowania wszystkich
wysiłków w stronę zachodu i walki z wrogami zewnętrznymi, trzyma się
kurczowo władzy i prowadzi wewnątrz kraju walkę na śmierć i życie z
własnem społeczeństwem. Po takich alarmach Stronnictwo uderzało zaw-
sze w ton bojowy, który coraz częściej przebijał w artykułach "Życia
i Pracy". W jednym z artykułów podkreśla ono, że nie można zapominać,
iż walka z Rządem została przeniesiona z terenu parlamentarnego na te-
ren całej Polski, a przeto czas przestać łudzić się, że "czapkę i papk
"można odpędzić napastnika", lecz trzeba zrozumieć że musi przemówić
mocno i spokojnie zorganizowany naród, wtedy bowiem dopiero odejdą
przeciw którym jest naród. Omawiając ustosunkowanie się Związku Pol-
skiego Nauczycielstwa Szkół Powszechnych do klerykalnych organizacyj
społecznych "Życie i Praca" nie omieszkało w myśl ogólnych założeń
agitacji Stronnictwa Narodowego wykorzystać sposobności do oskarże

Rządu o podsycenia walki komunizmu i socjalizmu z katolicyzmem i cświa-
czenia, że czynniki rządowe swą obojętnością wobec tej walki przyczyni-
ją się do coraz jawniejszych i śmielszych ataków na wiarę katolicką.
Podobnie przy rozważaniu odpowiedzi Niemiec na pismo Ministra Spraw
Zagranicznych Francji, Brianda "Zycie i Praca" nie powstrzymało się
od pomawiania Rządu, że wówczas, kiedy cała uwaga Polski zwrócona być
winna na Zachód, Rząd obojętny na zakusy knowania Niemiec zajmuje się
spokojnie niefortunnymi pomysłami tworzenia Ukrainy.

Ostrołęcki. Zebrania zamknięte.

W Myszyńcu dnia 20.VII. b.r. w sali parafjalnej odbyło się dla zaproszonych pisemnie zebranie, na którem poseł Witold Staniszkis w dłuższym referacie dowodził, że Rząd obecny, oparty na sile bagnetów i policji, jest rządem bezprawia, przeciwko któremu występuje zwarcie nawet patrjotyczne młodzież /28/.-

Wieczorem tegoż dnia w Myszyńcu w mieszkaniu aptekarza Stefanowicza odbyła się poufna konferencja, w której oprócz posła Staniszkisa wzięli udział ks.proboszcz Sawicki, oraz księża Olender i Dobkowski, dr. Nosarzewski, Henryk Zapada, Tadeusz Kochowicz, prezes Stowarzyszenia Młodzieży Polskiej, Bolesław Brzostek, Marek Stefanowicz, Tadeusz Stefanowicz i inni, których nazwisk nie ustalono. Omawiano specjalnie sprawę organizowania we wsiach placówek Obozu Wielkiej Polski i wydzielania z nich bojówek, do których mają być wciągani funkcjonarjusze straży granicznej. Poseł Staniszkis poinformował zebranych, że oboznym wojewódzkim O.W.P. jest Bronisław Bronowicz, redaktor łomżyńskiego tygodnika "Zycie i Praca", a oboznym powiatowym na powiat ostrołęcki Tadeusz Pawliszewski, absolwent gimnazjum, syn inspektora Powszechnego Zakładu Ubezpieczeń Wzajemnych w Ostrołęce, zamieszkały przy ojcu /24/.-

iat Sokólski. Instruktor Stronnictwa na powiat sokólski, major rezerwy Owoc zainspirował akcję obliczoną na rozbicie skonsolidowanej dotychczas i

pozostającej pod wpływami BBWzR. grupy radnych chrześcjan m.Sokółki Na gruncie rady akcję tę zapoczątkowali dnia 7.VII.radni Godlewski i Jackiewicz. Dnia następnego na zebraniu poufnem w lokalu sekretarjatu Stronnictwa Narodowego, odbytem przy udziale Owoca, oraz radnych Jackiewicza, Grzywny, Godlewskiego i Bockowskiego omówiono plan dalszych [illegible] na gruncie rady i postanowiono dążyć konsekwentnie do uniemożliwienia wszelkiej pracy w Sokółce burmistrzowi Komarowi.-

Pewne dane wskazują, że podobną akcję rozpocznie Stronnictwo Narodowe także na gruncie samorządu powiatowego.-

Ruch organizacyjny.

Instruktor Owoc zwołał dnia 27.VII.b.r. zebranie organizacyjne lokalnego koła Stronnictwa w m.Odelsku. Obecnie na tem zebraniu /40 os oświadczyli Owocowi, że nie mają do niego zaufania i, że przeto do Stronnictwa Narodowego należeć nie będą.-

[illegible]at Wołkowyski. Zebranie zamknięte.

W Wołkowysku dnia 9.VII. b.r. na plebanji u ks.dziekana Albina Jaroszewicza odbyło się zebranie poufne za zaproszeniami z udziałem instruktora Władysława Owoca i delegata Zarządu Głównego Stronnictwa, Jana Ducha, z których pierwszy zarzucał Rządowi prowadzenie fałszywej polityki godpodarczej,ruj mującej kraj, zawieranie szkodliwych dla Państwa umów z Niemcami i rujnowanie drobnego rolnictwa, drugi zaś omawiał sprawy programowe Stronnictwa. Przewodniczył ks.Marek Burak, proboszcz parafji w Mścibowie.-

Akcja kolportażowa.

Kolportowane były: 1/ przedruk art. Stanisława Rymara p.t."Sejm musi obradować" w Nr.26 "Zorzy";
2/ odezwa przedkongresowa "Centrolewu" i
3/ przedruki artykułów posła Wierzaka p.t. "Przed zjazdem w Krakowie" i S.Rymara" p.t. "Jeden atak odparty" z Nr.25 "Zorzy".-

e/ Obóz Wielkiej Polski.

Uzyskane informacje o konspiracyjnej działalności Obozu Wielkiej Polski zostały uwzględnione w oddzielnem sprawozdaniu do Ministerstwa.

f/ Polskie Stronnictwo Chrzescijańskiej Demokracji.

Stronnictwo ograniczyło się w swej działalności do cichej agitacji, zresztą bez szerszego zasięgu i akcji prasowej, którą prowadziły grodzieńskie "Nowe Zycie" i "ABC.Ziemi Suwalskiej". Pierwsze z tych pism powtarzało za organem Stronnictwa Narodowego, łomżyńskim tygodnikiem "Zycie i Praca", że nadszedł czas, by zorganizowany naród przemówił mocno, a spokojnie przeciwko obozowi rządzącemu, oraz oskarżenia, że Rząd podsyca walkę socjalizmu i komunizmu przeciwko kościołowi katolickiemu/przy omawianiu uchwał Zjazdu Związku Polskiego Nauczycielstwa Szkół Powszechnych w Krakowie/ i przytaczało najrozmaitsze argumenty dla podkreślenia, że kraj stoi u progu ruiny gospodarczej, a rząd prowadzi fałszywą i zgubną dla kraju politykę gospodarczą. Przytoczyło m.in.podaną przez radomskie "Słowo" rezolucję Klubu Pracy z dnia 27 maja 1925 roku i niejako na jej marginesie podkreślało, że od czasu uchwalenia tej rezolucji, określającej katastrofalne położenie kraju, zmieniły się rządy i metody rządzenia, natomiast nie uległo a jeżeli nawet, to w kierunku ujemnym położenie gospodarcze i polityczne kraju. Wyraźniejsze zmiany widziało "Nowe Zycie" jedynie w ustosunkowaniu się Rządów pomajowych do grożącego Polsce niebezpieczeństwa ze strony Niemiec. W tej materji powtarzało ono dosłownie argumenty Stronnictwa Narodowego.-

Ponadto "Nowe Zycie" przedrukowało artykuły Stanisława Grabskiego p.t. "Walka o narodową Polskę" i art. krakowskiego "Narodu" p.t."10.lecie Rządu obrony Państwa", oraz umieściło Komunikat Selretarjatu Głównego CH.D. p.t."Dlaczego Chrzescijańska Demokracja bierze udział w "Centrolewie"." . Nacechowany wyjątkowym umiarem krytyki poczynań

161

Rządu był artykuł "Nowego Życia" p.t. "Po podpisaniu nowej umowy żytniej z Niemcami". Autor artykułu po zaznaczeniu, że system premjowania wywozu zboża i przetworów został wprawdzie uchwałą Komitetu Ekonomicznego przyjęty na przyszły rok gospodarczy, nie zostały jednakże ogłoszone jego wytyczne, proponuje następujące zasady systemu premjowania wywozu zboża i jego przetworów: 1/ premje ilościowe nieograniczone, 2/ obowiązkowe zasadnicze premjowanie wszystkich czterech zbóż, 3/ Wyrównanie wysokości premji wywozowych na jęczmień i owies z premjami na żyt 4/ premja na wywóz pszenicy winna być o 40 - 50 proc. wyższą od premji na trzy inne zboża, 5/ ustanowienie premji wywozowej dla wszystkich przetworów zboża, oznaczając jej wysokość według przeliczenia na zużyte ziarno z dodatkiem minimalnie 15 proc.-

t Grodzieński. Poseł Romuald Pułjan, chcąc zorjentować swych zwolenników, jaki jest programowy stosunek Ch.D. do pomajowego systemu rządzenia wydał w nakładzie dwuch tysięcy egzemplarzy odezwę zawierającą wyłącznie bez omówień deklarację Stronnictwa, zgłoszoną przez posła dr.Bronisława Kuźnierza na Kongresie "Centrolewu" w Krakowie. Całkowity nakład tej odezwy, zatytułowanej "Czego domagają się w obecnych warunkach Polskie Stronnictwo Chrześcijańskiej Demokracji, obłożył areszztem Starosta Powiatowy w Grodnie.-

Dnia 26.VII.b.r. w związku z odpustem św. Anny w Krynkach poseł Romuald Pułjan zamierzał urządzić tamże w sali parafjalnej zgromadzenie sprawozdawcze, nie otrzymał jednakże na nie zezwolenia wobec czego ograniczył się do odbycia konferencji z miejscowym proboszczem.-

tok-M. Dnia 7.VII.b.r. powrócił ze zjazdu Rady Naczelnej Ch.D. w Warszawie adwokat Rajnchard i niezwłocznie zaprosił do siebie do mieszkania prywatnego na dzień 8.VII.b.r. działaczy Ch.D. na posiedzenie sprawozdawcze, poświęcone uchwałom kongresu "Centrolewu" w Krakowie i Rady Naczelnej Ch.D.-

Dnia 8.VII.b.r. naskutek zaproszeń adwokata Rajncharda w jego mieszkaniu prywatnem odbyło się poufne zebranie członków zarządu woje

wódzkiego i działaczy Ch.D., na którem adwokat Rajncharda zapoznał zebranych z przebiegiem obrad i uchwałami Rady Naczelnej Stronnictwa Następnie przemawiał poseł Urbański Franciszek, który oświetlił przyczyny, dla których Ch.D. weszła do "centrolewu" i wzięła udział w kongresie krakowskim, złożył sprawozdanie z przebiegu kongresu krakowskiego i wygłosił referat o sytuacji politycznej i gospodarczej w kraj M.in.zaznaczył on, że kraj znajduje się w przededniu doniosłych wydarzeń politycznych, które niewątpliwie rozegrają się niezwłocznie po drugim kongresie "Centrolewu" w Warszawie. Po przemówieniach Adwokata Rajncharda i posła Urbańskiego nastąpiła ogólna dyskusja, podczas której poseł Urbański udzielał wskazówek co do poczynań Ch.D. na terenie Województwa.-

g/ Narodowa Partja Robotnicza /Prawica/.

Po Kongresie "Centrolewu" w Warszawie w Białymstoku podejmowane były próby ożywienia nieprzejawniającej od kilku lat działalności organizacji NPR./Prawicy/ nie dały one jednakże, przynajmniej dotychczas, pozytywnych rezultatów. Skutek tych prób potwierdza słuszność podkreśleń w poprzednich sprawozdaniach, że NPR.Prawica nie znajduje gruntu dla rozwoju i działalności na terenie Województwa Białostockiego.-

ałystok Miasto. Zebranie zamknięte.

Dnia 6.VII.b.m. w lokalu NPR./właściwie byłych Związków enperoskich/ odbyło się pod przewodnictwem Stefana Kamińskiego, uczestnika Kongresu "Centrolewu" w Krakowie, zebranie informacyjne, na którem tenże Kamiński zapoznał zebranych /22 osoby/ z przebiegiem i uchwałami Kongresu "Centrolewu" w Krakowie, przyczem zaznaczył, że w najbliższym czasie rozegrają się niezmierne doniosłe wydarzenia polityczne w kraju, które zostaną poprzedzone masową kampanją wiecową stronnictw"centrolewu" Następny mówca, Skłodowski Czesław wytknął uczestników zebrania słabe zainteresowanie się życiem politycznem i pracą partyjną, oraz wzywał ich do uregulowania zaległych składek i przybywania na zebrania.

h/ Polskie Stronnictwo Ludowe P.S.L. "Piast".

Działalność Stronnictwa wyczerpuje akcja wiecowa posła Łosia Dominika i nieznaczne poczynania organizacyjne w powiecie bielskim. Wystąpienia wiecowe posła Łosia nie nastręczają specjalnych uwag, jeżeli pominąć swoisty jego sposób argumentowania, będący w istocie szczytem demagogji, obcej nawet niewybrednemu i niekulturalnemu posłowi Adolfowi Sawickiemu ze Stronnictwa Chłopskiego. Na każdym wiecu i przy każdej sposobności poseł Łoś powtarza jako "argument", że "rząd, wydaje pieniądze skarbowe bez zgody Sejmu, uczy tem samem kradzieży administrację państwową.-

Dnia 21.VII. w Sądzie Okręgowym w Białymstoku odbyła się rozprawa z oskarżenia posła Łosia przeciwko Władysławowi Otopowiczowi Wiktorowi Zdanowiczowi Dominikowi Zastockiemu, Franciszkowi Pajołkowi i Aleksandrowi Zimnochowi mieszkańców wsi Dobrzyniewo w powiecie białostockim, który w okresie wyborów do Sejmu i Senatu r.1928 wydali i podpisali zredagowaną przez Sekretarjat powiatowy BBWzR. odezwę wyborczą następującej treści: " Prawda o Dominiku Łosiu! Wzniosłe czyny "katolika" czołowego kandydata z listy Nr.25, p.Dominika Łosia z Dobrzyniewa. Jako prezes Straży Ogniowej, doprowadził ją do stanu zniszczenia a gdy przyszło do zdawania kasy nowemu Zarządowi, przedłożył księgę kasową z wydartemi kartkami, a pieniądze straży znikły.-

Jako prezes Kółka Rolniczego, doprowadził tę placówkę, tak ważną dla rolnika, do upadku.

Wszelkie wysiłki społeczników w kierunku zorganizowania Koła Młodzieży spełzły na niczem wobec intryg p.Łosia. Jako prezes Dozoru szkolnego, doprowadził do tego, iż rada szkolna powiatowa w Białymstoku usunęła go ze stanowiska, gdyż p.Łoś zamiast pracować prowadził najrozmaitsze intrygi ze szkodą szkolnictwa, Jako opiekun szkoły w Dużym-Dobrzyniewie, zamiast jej pomagać starał się na każdem miejscu podważyć jej autorytet i zabrał szkole grunt. Jako członek Sejmiku zasiadł w komisji poborowej i pobierał od ojców poborowych tytułem przyczynienia się do zwolnienia ich synów od służby wojskowej pieniądze. Na wiecu w Kościel-

nem Dobrzyniewie został publicznie nazwany krzywoprzysiężcą, co jest zresztą powszechnie znane, gdyż za to został wyrzucony z bract kościelnego. Jako doradca b sołtysa Łosia, defraudanta pieniędzy po datkowych, bronił go tak zawzięcie, że zachodzi podejrzenie, czy te nie bronił siebie samego. W roku 1922 Dominik Łoś tak dalece ubiega się o mandat poselski, iż zalecał się aż do komunistycznej 5, za kt rą agitował wśród miejscowych rolników. Znana jest również historja wagonu sejmikowych świń zarodowych, przeznaczonych dla powiatu białostockiego, które przypadkowo zajechały do p.Łosia, aż po pewnym czasie wozami sejmikowemi wyjechały z powrotem, po których wyjeździe p.Łoś płakał rzewnemi łzami. Możnaby tu przytoczyć cały szereg fakt tego "katolika" - obrońcy defraudantów, grabarza oświaty, rozbijacz pracy społecznej, oraz krzywoprzysiężcy. Kto więc chce mieć Sejm, złożony z tak "uczciwych katolików", jakim jest p.Dominik Łoś, niec głosuje na listę Nr.25."- W treści odezwy Sąd dopatrzył się cech przestępstwa, karanego z art.531 K.K. i skazał oskarżonych na trzy miesiące więzienia i opłacenie kosztów sądowych w sumie łącznej 50 przyczem wymierzoną karę darował im na mocy ustawy amnestyjnej. Zasądzeni złożyli skargę apelacyjną. Przewód sądowy wypadł dla posł Łosia o tyle niekorzystnie, że świadkowie obrony kwestjonowali dość silnie bezinteresowność jego działalności politycznej i społecznej i czynili mu różne zarzuty natury moralnej.-

Powiat Białostocki. Zgromadzenie publiczne.

W Dobrzyniewie-Kościelnym dnia 22.VII.b.r. wiec sprawozdawczy posła Dominika Łosia, który powtarzał znane już Ministerstwu z poprzednich sprawozdań oskarżenia pod adresem Rządu o trwonienie pieni dzy skarbowych, wydatkowanie olbrzymich sum bez zgody Sejmu, prowadzenie kraju do ruiny gospodarczej, prowadzenie walki z olbrzymią większością społeczeństwa i t.p. Nastrój zgromadzonych na wiecu był dość przychylny dla posła. Ponieważ przemówienie jego nosiło cechy przestępstw, przewidzianych w K.K., przeto zostało skierowane przec

[illegible] ni ma dochodzenie do Prokuratora Sądu Okręgowego w Białymstoku /200/

Identyczne przemówienie wygłosił poseł Łoś Dominik dnia 26 VII. b r na wiecu sprawozdawczym w Kalmowce-Kościelnej

Nastrój zgromadzonych - obojętny /40 osób/.-

iat Bielski. Ruch organizacyjny.

Nowe koła Stronnictwa powstały we wsiach, gminy Wyszki:

1/Zakrzewo, gminy Wyszki, członków 3, zarząd nie wybrany;

2/Niewino-Borowe, członków 7, zarząd: Józef Malinowski-prezes i sekretarz i Kazimierz Niemiński - skarbnik;

3/Niewinno Popławskie, członków 9, zarząd: Jan Niewiński - prezes, Hieronim Niewiński - viceprezes, Antoni Niewiński - sekretarz i Stanisław Niewiński - skarbnik.-

1/ Polskie Stronnictwo Ludowe "Wyzwolenie"

Po nieudanych w czerwcu próbach przygotowania szerszego gruntu dla akcji wyborczej do przedstawicielstw samorządowych PSL"Wyzwolenie" w lipcu zaprzestało wszelkiej działalności. Tylko senator Iżycki raczej ze względów osobistych zwołał dnia 6 VII b r. wiec sprawozdawczy w Krasnymborze, gminy Sztabin w powiecie augustowskim, gdzie w roku ubiegłym również dnia 6 VII. podczas wiecu spowodował czynne wystąpienie tłumu przeciwko policji.-

t Augustowski. Zgromadzenie publiczne.

We wsi Krasnybór gminy Sztabin dnia 6 VII b.r. senator Aleksander Izycki urządził zameldowany wiec sprawozdawczy.

Na wiecu rozpoczętem zaraz po nabożeństwie w kościele zgromadziło się około 400 osób, przeważnie ustosunkowanych opozycyjnie względem PSL "Wyzwolenie" Już w pierwszej chwili, gdy senator Izycki rozpoczął przemówienie na temat sytuacji gospodarczej kraju i polityki zbożowej Rządu z tłumu poczęto wznosić okrzyki " precz z nim, wyrzucić go dosyć oszukiwania" i t.p. Ponieważ senator Iżycki przemawiał w sposób bardz

umiarkowany, oraz z uwagi na podeszły wiek senatora, policja odsunęła tłum od senatora i zwróciła się do niego, ażeby dla uniknięcia ewent. awantury przerwał przemówienie, tembardziej, że tłum usiłował oblać senatora wodą. Pomimo nieprzychylnego ustosunkowania się tłumu do senatora tenże przemawiał dalej o pomijaniu przez Rząd interesów drobnego rolnictwa, wkrótce jednakże zmuszony został do zakończenia wiecu. Kończąc przemówienie, senator Iżycki wzniósł okrzyk na cześć Pana Prezydenta Rzeczypospolitej.-

j/ Stronnictwo Chłopskie.

Podobnie jak w miejscach poprzednich w lipcu Stronnictwo Chłopskie było najrychliwsze w akcji wiecowej ze wszystkich na terenie Województwa Białostockiego działających ugrupowań politycznych.-

Poczynania istotnego jego przywódcy, posła Adolfa Sawickiego i wybitniejszych działaczy szły całkowicie po linji uchwał Kongresu "Centrolewu". W poczynaniach tych Stronnictwo Chłopskie niedwuznacznie podkreślało, że uważa się za faktycznego kierownika "Centrolewu". Poseł Sawicki wyjątkowo w lipcu nie współdziałał z PSL."Piast"/posłem Łosiem/ niemniej jednakże pośrednio przez swych instruktorów odwoływał się do działaczy i mężów zaufania PSL."Piast" w sprawach organizowania wspólnych dla obu stronnictw komitetów wyborczych, które na wypadek rozpisania wyborów do przedstawicielstw samorządowych mają przejąc ciężar akcji wyborczej. Kwestja fuzji stronnictw chłopskich nie była przez posła Sawickiego poruszaną.-.-

Powiat Augustowski. Prezesi kół Stronnictwa, Aleksander Łazarski we wsi Nowinka i Jan Szypulewski we wsi Szczebra zrzekli się swych stanowisk i zaprzestali wszelkiej działalności politycznej. Większość członków wspomnianych kół nie opłaca składek członkowskich.-

Powiat Kolneński. Zebranie zamknięte.

W Małym Płocku prezes miejscowego koła Stronnictwa dnia 6.VII.b.r.

dnia 6.V.

Maciej Borys/zwołał zebranie członków tegoż koła, na którem złożył sprawozdanie z przebiegu Kongresu "Centrolewu" w Krakowie, którego był uczestnikiem.-

Ponieważ na temże zebraniu wspomniany Maciej Borys rozdawał egzemplarze skonfiskowanego druku rezolucji Kongresu, przeto wdrożono przeciwko niemu dochodzenie.-

wiat Ostrołęcki. Zgromadzenie publiczne.

We wsi Dąbrówka, gminy Nasiadki dnia 27.VII.b.r. wiec sekretarza generalnego Stronnictwa, Konstantego Paca. Mówca tendencyjnie i zgoła fałszywie oświadczał politykę zbożową Rządu i atakował gwałtownie BBWzR.

Pac usiłował odczytać rezolucję Kongresu "Centrolewu" w Krakowie, do czego jednakże nie dopuścił urzędnik Starostwa /500 osób/.-

iat Sokólski. Poseł Adolf Sawicki /Stronnictwo Chłopskie/ rozdał dnia 26.VII. b.r. podczas dorocznego odpustu w Sokółce swym zwolennikom kilkanaście egzemplarzy numeru 23 i 24 / 152 i 153 komunikatu Warszawskiej Informacji Prasowej "Wszystkie Stronnictwo", poświęconego całkowicie Kongresowi "Centrolewu" w Krakowie.-

Fakt ten dowodzi, że "W.I.P." albo sprzedaje wspomniany komunikat także osobom, niebędącym prenumeratorami komunikatu, albo też zbywa pozostałe od prenumeraty egzemplarze jako makulaturę, co wykorzystał poseł Sawicki, niewątpliwie za przykładem innych posłów stronnictw ppp opozycyjnych w celu rozpowszechnienia skonfiskowanej rezolucji Kongresu "Centrolewu" w Krakowie.-

at Suwalski. Ruch organizacyjny.

Kierownik Okręgowego Sekretarjatu Stronnictwa Chłopskiego w Augustowie Trochim Antoni, urządził dnia 6.VII.b.r. zebranie organizacyjne we wsi Nieszki, gminy Wólka. W przemówieniu swem Trochim dowodził, że jedynie Stronnictwo Chłopskie broni interesów rolników oraz pomawiał Rząd o prowadzenie kraju do ruiny gospodarczej. Na wywody jego repliko-

wali obecni na zebraniu członek Zarządu Federacji P.Z.O.O. w Suwałkach, Kunicki i sekretarz gminy Dowspuda, powiatu augustowskiego Sienkiewicz. Kunicki pozatem oświatlił działalność Stronnictwa Chłopskiego i na zakończenie wzniósł podchwycony jednogłośnie przez zebranych okrzyk " Niech żyje Rząd i Marszałek Piłsudski". Z pośród zebranych /40 osób/, w tem połowa kobiet/ nikt nie zapisał się na członków Stronnictwa Chłopskiego.-

Z j a z d .

W Suwałkach dnia 3 b.m. odbyły się zjazd powiatowy delegatów i wiec Stronnictwa Chłopskiego z udziałem posłów Sawickiego, Makarczuka i Dubrownika. Na wiecu i zjeździe obecnych było około 70 osób, członków PPS. i Stronnictwa Chłopskiego z gminy Koniecbór i wsi z okolicy Suwałk. Przemawiali wspomniani posłowie, którzy omawiali stosunek Stronnictwa Chłopskiego do Rządu i przekonywali zebranych, że już w najbliższym czasie zajdą doniosłe wydarzenia polityczne w kraju, które spowodują likwidację systemu pomajowego i ustąpienie Rządu Marszałka Piłsudskiego. Na zjeździe został wybrany zarząd powiatowy Stronnictwa, do którego weszli Aleksander Ostrowski z Suwałk, Jan Suchocki z Płociczna, Zygmunt Czupra ze wsi Wierciochy, gminy Koniecbór, Jan Górski ze wsi gminnej Skoki i Stanisław Chalicki z Korklina, gminy Kuków, ludzie dotychczas nieznani z działalności politycznej.

wiat Białostowski. Zgromadzenie publiczne.

W Czarnej Wsi-Kościelnej dnia 26.VII.b.r. wiec sprawozdawczy posła Adolfa Sawickiego, który zapowiedział, że we wrześniu odbędzie się Wojewódzki Kongres Stronnictwa Chłopskiego /140/.-

k/ Polska Partja Socjalistyczna.

Poza wiecami w Broku, powiatu ostrowskiego i kilka zebraniami poufnemi

innych przejawów działalności PPS. nie dostrzeżono. OKR.PPS. przygotował szerszy plan akcji, która doprowadzić ma do odzyskania przez PPS.wpływów w białostockim okręgu przemysłowym, utraconych w początkach b.r. na rzecz PPS.d.Frakcja Rewolucyjna.-

: Ostrowski. Zgromadzenie publiczne.

W Broku dnia 20.VII.b.r. wiec, obesłany przez CKW.PPS. Zagaił Bronisław Kierzkowski, urzędnik Magistratu w Siedlcach, przemawiał zaś Maksymiljan Gomoliński z Warszawy, którzy stwierdzał, że Marszałek Piłsudski doszedł do władzy w roku 1926 przy poparciu proletarjatu, któremu rządy pomajowe wzamian za okupione krwią na ulicach Warszawy zwycięstwo Marszałka Piłsudskiego dały dyktaturę faszystowską. Mówca oskarżał "dyktaturę" o uniemożliwianie pracy Sejmowi, zaprzepaszczeniu reformy rolnej, bezwzględne ściąganie podatków i szafowanie groszem państwowym i publicznym bez zgody Sejmu i t.p., a następnie dowodził, że winę przeżywanego przez Kraj kryzysu gospodarczego ponosi całkowicie Rząd.-

Na zakończenie wiecu Gomoliński omówił przebieg Kongresu "Centrolewu" w Krakowie /300 osób/, w tem większość przygodnych słuchaczy, którzy przybyli na odpust.-

stok-Miasto. Ruch organizacyjny.

Dnia 16.VII.b.r. na poufnem posiedzeniu delegatów PPS.wybrano nowy OKR.PPS, w składzie: Antoni Chomicki-prezes, Władysław Klepacki-viceprezes, Józef Wojciechowski-skarbnik, Tomasz Kapitułko-sekretarz, Mikołaj Kapacym i Władysław Zongołowicz - członkowie.-

-:-:-:-:-:-:-:-:-

WOJEWODA BIAŁOSTOCKI
Nr.BB.I-2363/30.
Dnia 10 sierpnia 1930 r.

Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr.8
za miesiąc lipiec 1930 rok

III. Polskie związki i stowarzyszenia społeczne.

a/ Związek Obrony Kresów Zachodnich.

Z racji dziesiątej rocznicy plebiscytu na Warmji, Mazurach i Powiślu Związek Obrony Kresów Zachodnich zorganizował w następujących miejscowościach pochody, wiece, akademje i t.p. protestacyjne przeciwko nadawaniu przez Niemców głosowaniu ludności polskiej podczas wspomnianego plebiscytu znaczenia podstawy, potwierdzającej słuszność praw niemieckich do władania uzyskanemi z plebiscytu ziemiami rdzennie polskiemi, oraz wszelkim uroszczeniom Niemiec co do rewizji zachodnich granic Polski.

Powiat.	Miejscowość.	Forma akcji protestacyjnej	M ó w c y .	Ilość zgromadzonych	Uwagi.
Augustowski	Augustów	pochód i wiec	Nauczyciel Kodź i aptekarz Stankiewicz/Str.Nar./	300	Uchwalono rezolucję
"	os.Raczki	" "	b.burmistrz Augustowa, Piotr Halicki /P.P.S./	250	"
Sokólski	Sokółka	wiec	wójt Wojcikiewicz/BBW-R/	200	"
Białystok-M.	Białystok	wiec	Antonowicz, radny m.Białegostoku i Ludwik Ślusarczyk, kierownik Północnego Oddziału Z.O.K.Z.	2000	Uchwalono obszerną rezolucję
Białostocki	Wasilków	pochód i odczyt	Józef Kubala, kier.szkoły powszechnej.	400	

166

Białostocki	Supraśl	pochód i odczyt	zgroz. Szaniawski z Białegostoku /BBWzR./	300	
Bielski	Bielsk-Podl.	Wiec	Kom. Ziem. Bielicki i nauczyc. gimn. Badowski/BBWzR/	400	"
"	Siemiatycze	Wiec	Kier. szkoły powszechn. Rycerz	500	"
"	Hajnówka	"	-	300	"
Grodzieński	Grodno	Wiec i pochód	prezes Federacji Stępniewski i czł. Zw. Ofic. Rezerwy Jobel i dr. Lecnowicz	1000	"
Szczuczyński	Szczuczyn	"	ks. Gawędzki i kier. szkoły powszechnej Jonkajtys	600	"
Kolneński	Kolno	W i e c	insp. szkolny Sreniciński i burmistrz Maliszewski /BBWzR/	500	
"	Stawiski	"	nauczyciel Kotarski Jan	120	"
Wysoko-Mazow.	Ł a p y	Pochód i wiec	dr. Orzechowski / Ch. D./	3700	"
"	Wysokie-Maz.	"	Ludwik Dziurski	1000	"
"	Wieś Rosochate-Kościelne, gm. Dmochy-Glinki.	zebranie	nauczyciel Jan Dmochowski.		

Uchwalone na wyszczególnionych wiecach rezolucję wyczerpuje rezolucję, uchwalona na wiecu w Białymstoku, następującej treści: "Uczestnicy zgromadzenia publicznego, zwołanego przez Związek Obrony Kresów Zachodnich w Białymstoku w dniu 20 lipca b.r. z powodu 10-letniej rocznicy plebiscytu na Warmji i Mazurach, dokonanego w warunkach niesłychanego teroru uniemożliwiającego miejscpwej ludności polskiej swobodne i nieskrępowane wyrażenie swej woli złączenia się z całością własnego Narodu. Odbywał się on w momencie, gdy Rzeczypospolita, broniąc swej Niepodległości, zasłaniając całą Europę, uginała się pod naporem bolszewi-

kiego najazdu, a propaganda niemiecka [illegible] terenu plebiscytowego [illegible] czerwonej armji - wypadku wypowiedzenia się ludności za Polską. Okres ten był równocześnie okresem całkowitego wyczerpania sił finansowych i gospodarczych w Polsce, zrujnowanej przez wojnę światową i przez bezwzględne rekwizycje niemieckich armij okupacyjnych. Stąd też plebiscyt z dnia 11.VII.1920 r. nie może stanowić podstaw, potwierdzających słuszność praw niemieckich do władania krajem odwiecznie zamieszkałym przez ludność polską i związany z Polską tysiącznemi niciami wspólnoty narodowej, historycznej, politycznej i gospodarczej. Przeciwko nadawaniu takiego znaczenia ówczesnemu głosowaniu ludności protestujemy ~~jaknajkategoryczniej~~ jaknajkategoryczniej. Stojąc na stanowisku poszanowania traktatów międzynarodowych jako podstawy pokojowego współżycia narodów nie możemy jednak patrzeć obojętnie na stałe poniewieranie praw ludu polskiego: Powiśla, Mazurów i Warmji do pielęgnowania swej mowy ojczystej i swego charakteru narodowego. Żądając dzisiaj dla braci naszej z zakordonu jedynie swobody narodowej, kulturalnego i językowego rozwoju, wzywamy jednocześnie Rząd Polski do kategorycznego domagania się, by prawa polskiej mniejszości w Niemczech były zachowane i szanowane. Stwierdzamy, że polski lud Powiśla, Mazurów i Warmji jest nierozdzielną częścią Narodu Polskiego i stanowi wraz z nim całość kulturalną i duchową, której żadne granice nie rozerwą. Stwierdzamy, że ziemie przez lud ten zamieszkałe łączą się najściślej z Pomorzem, które stanowi podstawę niezależnego bytu Państwa Polskiego, nierozłącznie związaną po wszelkie czasy z resztą ziem Rzeczypospolitej. Ślubujemy, że ani jednej piędzi ziemi Pomorskiej nie damy, a wszelkie zakusy na całość Rzeczypospolitej i wolność naszego dostępu do morza odeprzeć potrafimy. Wzywamy całe społeczeństwo polskie do ofiarnej akcji na rzecz polskiej ludności terenów przygranicznych, a braciom naszym z tych terenów zasyłamy zapewnienia braterskiej łączności i wzywamy ich do wytrwania w ciężkiej walce o utrwalenie podstaw ich narodowej egzystencji, oraz poczucia żywej łączności z całością Narodu Polskiego".-

b/ Federacja Polskich Związków Obrońców Ojczyzny.

brania. W Grodnie dnia 11.VII.b.r. z inicjatywy Federacji odbyło się zebranie przedstawicieli istniejących w Grodnie organizacyj społecznych, na którem uchwalono zwołać na dzień 13.VII. wiec protestacyjny i pochód demonstracyjny w celu zaprotestowania przeciwko gwałtom niemieckim i litewskim w stosunku do Polaków oraz dążeniu Niemiec do rewizji granic zachodnich Polski. Przemawiali: prezes zarządu powiatowego Federacji, Stępniewski Edward, adwokat Terlikowski, rejent Chojnowski i dyrektor fabryki tytoniowej Swiechowski. Po przemówieniach został wybrany komitet organizacyjny, któremu powierzono opracowanie odezwy do ludności oraz zorganizowanie wiecu i demonstracji. Ponadto uchwalono wysłać depeszę do Działdowa w związku z uroczystością obchodu dziesięciolecia plebiscytu na Warmji i Mazurach.

c/ Stowarzyszenie Rezerwistów i b.Wojskowych.

koła. Nowe koła Stowarzyszenia powstały:

w powiecie białostockim: w:

Starosielcach, 22 członków, zarząd: Czyżewski Konstanty-prezes, Zajączkowski Antoni-viceprezes, Jakubowicz Władysław-sekretarz, Józef Święcki-skarbnik, Józef Adasko, Franciszek Lenczewski, Henryk Zawada, Bronisław Jaxicki, Władysław Zajączkowski i Piotr Multan-członkowie;

Wasilkowie, członków 25, zarząd: Florjan Godlewski-prezes, Franciszek Bielecki-viceprezes, Kazimierz Kruszewski-sekretarz, Antoni Falkowski-skarbnik, Wacław Dobrowolski, Adam Kruszewski, Edward Małachowski i Ignacy Zawadzki - członkowie.

nia. W Wysokiem-Mazowieckiem dnia 7.VII.b.r. odbyło się zebranie zarządu oddziału Stowarzyszenia pod przewodnictwem komendanta powiatowego Stowarzyszenia, obrońcy sądowego i por. w rezerwie Jańczyka Stanisława. Tematem obrad była sytuacja materjalna Stowarzy

szenia. Uchwalono zorganizować kilka imprez dochodowych na umundurowanie dla członków /20/.-

d/ Związek Strzelecki

Nowy oddział. Nowy oddział Związku powstał w powiecie ostrowskim w Jasienicy, członków 19, zarząd: Wacław Telkowski, Piotr Jastrzębski, Stasienik Stanisław i Stanisław Werecki.-

e/ Związek Legjonistów i Peowiaków

W związku z artykułem p.t "Do legjonistów i peowiaków, wiernych Polsce Ludowej i Demokratycznej", zamieszczonym w numerze "Robotnika z dnia 30 lipca b.r. członkowie oddziałów Związku w Grodnie, Łomży i Białymstoku uchwalili na nadzwyczajnych zebraniach rezolucję następującej treści: " My, lejjoniści i peowiacy, wierni zawsze i niezłomnie idei, dla której w roku 1914, 1918, 1919 i 1920 , poszliśmy w bój za Polskę i dla Polski, nie zwracaliśmy uwagi na ataki i szaleńcze napaści ze strony jednostek i kierunków, pragnących wciągnąć nas w wir walk politycznych i wygrać przez to atut, pozwalający na zdeptanie wszystkiego, co szlachetne i w szlachetności tej bezinteresowne, w bagno interesów partyjnych. Milczeliśmy, stojąc na uboczu, gdy obłąkana nienawiść kazała ludziom partyj rzucać w nas obelgi i nie cofać się przed najpodlejszemi insynuacjami i oszczerstwami. Stojąc wiernie i niezłomnie przy Osobie Komendanta, jedynego człowieka w Polsce, który miał odwagę i moc wypowiedzieć walkę nieprawości, ciągnącej do upadku Państwo ó trwaliśmy tylko w gotowości, jako żywa siła, Jemu oddana i wierna. Lecz teraz, gdy atak wychodzi ze strony ludzi, którzy wprawdzie wraz z nami kroczyli ongi ramię przy ramieniu, którzy dziś z niewiadomych przyczyn znajdują się po tej stronie życia politycznego, dla którego tak niedawno jeszcze - wraz z nami - mieli gest zimnej pogardy dla ludzi, którzy uważali za możliwe, nie bacząc na swoją świetlaną przeszłość i ofiarną służbę dla Polski.

stanąć w tej obłąkańczej walce obok morderców Pierwszego Prezydenta Rzeczypospolitej, którzy w warcholskiej swej robocie nie wahali się uważać Polskę za swoje własne koryto, teraz - powtarzamy - nie możemy pominąć milczeniem tej ich krecich roboty, godzącej w zwartość naszych szeregów, a nadewszystko w naszą wiarę, dla której poświęciliśmy się, wpatrzeni w Męża, będącego symbolem naszego odrodzenia, naszej niepodległości i wyrazem mocarstwowego stanowiska naszego Państwa w świecie.-

Ponieważ wraz z tem wystąpieniem uważamy tę sprawę już za naszą wewnętrzną, nie możemy dalej milczeć, tembardziej i dlatego, że podpisani pod odezwą, działają pod egidą partji, która aż po rok 1926, była jedną z niewielu pracujących wraz z nami nad zdobyciem niepodległości, utrwaleniem jej i zapewnieniem Państwu naszemu należytego stanowiska w świecie, dla której, my, ludzie bezpartyjni - mieliśmy szczery sentyment i od której mogliśmy oczekiwać wszystkiego, za wyjątkiem nawoływań do zdrady ideałów legjonowych, których uosobnieniem jest Komendant i do załamania karności wobec Niego.-Zdenerwowanie, przerodzone następnie w nienawiść, która podszepnęła tym ludziom myśl o usiłowaniu rozbicia naszej spoistości wewnętrznej, opartej nie na żadnej legendzie, a przelanej wspólnie krwi za Polskę, nie może mieć innej przyczyny jak to, że jest niskim zawodem ambicji i interesów partyjnych lub własnych.-

I jakżeż smutnem jest, że pośród tego warcholstwa tej nowej Targowicy i pieniactwa, znajdują się na szczęście nieliczne nazwiska, tak przez nas ongiś szanowane, nazwiska ludzi zasług, ludzi bezinteresownych i czystych. Jakaż siła przemożna zdołała ich opętać, by dawali swe uczciwe nazwiska pod robotę, za którą czai się niski interes partyjny lub własny.-

My nie walczymy o Polskę ludową, Polskę szlachecką czy robotniczą! My walczyliśmy o Państwo niepodległe, by było matką dla wszystkich obywateli. Walczyliśmy o Polskę!! Odezwa następnie mówi o bezprawiu! Tak! Więc prawem były wszelkie konszachty stronnictw, zapomnających interes Państwa

dla swoich celów i machinacyj i nadużyciu popełniane przez ludzi partyj, stojących u władzy, więc prawo dyktowało tym ludziom spychanie Państwa do roli własnej domeny, czyniących z niego pobkek przetargów, ludzi - niebacznych nawet na groźbę upadku Polski i nowej niewoli? Dość tego! Nie damy się podejść żadnym zakusom i nie pójdziemy na lep żadnych nazwisk. Naszą wiarą jest Polska, a drogowskazem Jej Wódz. Daliśmy kiedyś krew swoją dla Polski, a wiódł nas do tej ofiary Komendant, dla którego w sercach naszych znajdujemy nic innego, jak męskie żołnierskie uwielbienie i oddanie. Stoimy przy Komendancie spokojnie i niewzruszeni. Wiary naszej nie złamią żadne zakusy, gdyż nie chcemy sprzedać pamięci tych, którzy życie swoje Polsce oddali. Nas nie można wziąć "na bajeczne karjery" i "koryta", do których tak rwą się ludzie z przed 1926 r. Gdy z nimi idą i byli nasi - przejdziemy i ponad nimi. Dla Polski żadna ofiara nie jest za wielką. Oto nasza odpowiedź na odezwę:

1/ Potępiamy odezwę, nawołującą do rozłamu wśród legjonistów i peowiaków w imię rzekomej walki o Polskę ludową, uważając to za zdradę ideałów legjonowych, których dążeniem była i jest Polska mocarstwowa dla wszystkich jej obywateli.

2/ Obraża nas i wstrętem przejmuje, jako ludzi ideowych, łudzenie nas rzekomemi karjerami naszych kolegów, zajmujących naczelne stanowiska w pracy państwowej.

3/ Wyrażamy ubolewanie i szczery żal, że pod tak haniebną odezwą znalazło się tak dotąd szanowane nazwisko, jak - obywatela Andrzeja Struga.

4/ Stwierdzamy, że i nadal nie poruszą nas ze stanowiska wiernego oddania się rozkazom Komendanta, żadne zakusy wciągnięcia nas w wir walk partyjnych, że natomiast na każde skinienie Komendanta, gotowi jesteśmy wystąpić jaknajgwałtowniej przeciwko wszelkim partjom, paraliżującym utrwalenie budowy gmachu Rzeczypospolitej".-

Różne.

Z powodu zwalczania przez część członków oddziału grodzieńskiego Związku Legjonistów prezesa tegoż oddziału Benkiena i sekretarza Grynchajta, cały zarząd postanowił zrzec się swych mandatów. W najbliższym czasie ma być zwołane informacyjne zebranie członków, które ma wyświetlić zarzuty, stawiane Benkienowi i Grynchajtowi oraz zdecydować sprawę ewentualnych wyborów nowego zarządu, co nastąpiłoby na jesieni na walnem zebraniu. Przeciwnicy Benkiena i Grynchajta zarzucają im bezczynność:-

f/ Organizacje P.W. i W.F.

a/ Odbyły się święta Przysposobienia Wojskowego i Wychowania Fiz.

Powiat.	Miejscowość.	Bratnie udział		Ilość zgromadzonych.	Uwagi.
		oddziały	liczące członków.		
Augustowski	osa Sztabin	Związku Strzeleckiego	223	400	
Grodzieński	Mosty	"	150	300	Przy udziale d-cy 29 dyw piech. gen. Klicberga.

2/ Przeciwdziałanie ze strony duchowieństwa katolickiego.

Naskutek pisma Powiatowego Komitetu PW. i WF. w Kolnie wójt i sekretarz gminy w Turosli, powiatu kolneńskiego zorganizowali członków organizacyj pw. i wf. we wsiach Turosl-Bączki, Cieciory, Leman i Zimna dla wzięcia udziału dnia 22 czerwca b.r. w powiatowem święci pw. i wf. w Kolnie.

Dowiedziawszy się o tem, ks. Jan Bronowicz, proboszcz parafji katolickiej w Turosli rozpoczął agitację celem niedopuszczenia do wyjazdu wspomnianych członków do Kolna. W tym celu zlecił przebywającemu u niego klerykowi Szlassowi, aby obszedł wszystkie domy w Turosli i namawiał ich mieszkańców do niebrania udziału w święcie spor-

tawem, sam zaś podczas kazania na nieszporach dnia 21 czerwca b.r. oświadczył że przestaną być katolikami wszyscy ci którzy ośmielą się wyjechać do Kolna na święto sportowe i zagroził wydaleniem ze Stowarzyszenia Młodzieży Polskiej jego członków za wzięcie udziału we wspomnianem święcie. Wskutek agitacji ks. Bronowicza członkowie organizacyj pw. i wf. w jego parafji w olbrzymiej większości powstrzymali się od wyjazdu do Kolna na dzień 22.VI.b.r.-

g/ L O P P.

rania. W Augustowie dnia 20.VII b.r. o charakterze propagandowym Przemawiali burmistrz Damin-Markiewicz ks.dziekan Chojnowski i in. /11 osób/. Wybrano na tamże zebraniu zarząd koła powiatowego do którego weszli: płk. Skoniński - prezes, inspektor samorządowy Michciński, kpt.Dąbrowski - wiceprezes, lekarz-dentysta Raneman-skarbnik, Leszak-sekretarz, ks.dziekan Chojnowski i dr. Jaworowski-członkowie.

h/ Organizacje rolnicze i spółdzielnze.

iat Grodziński. W Grodnie dnia 17.VII. b.r. odbyło się posiedzenie rady nadzorczej Spółdzielni "Jutrzenka", na którem dokonano uzupełniającego podziału mandatów prezydjum rady i poszczególnych komisyj. Przewodniczącym rady nadal pozostał ks. Ludwik Sawoniewski, zaś na wiceprzewodniczącego wybrano: Serafina Pawłowskiego i na sekretarza Trapszo.

W ten sposób Ch.D. uzyskała znaczne wpływy w radzie nadzorczej spółdzielni.-

-:-:-:-:-:-:-:-:-

WODA BIAŁOSTOCKI
LBB.I-2363/30.T.
10 sierpnia 1930 r.

Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr.8.
za miesiąc lipiec 1930 rok.

IV. Ruch wyznaniowy.

a/ Polski Katolicki Kościół Narodowy.

t Wołkowyski.

Dość szybki wzrost wpływów Polskiego Katolickiego Kościoła Narodowego we wsi Podbołocie, gminy Krzemienickiej i wsiach sąsiednich zaniepokoił władze Kościoła Katolickiego, które rozpoczęły agitację, obliczoną na zdeskredytowanie PKKN.Między innemi nakładem Konsystorza w Warszawie została wydana odezwa p.t. "Prawda o Hodurowcach", napisana przez franciszkanina O.Witalisa Jaskiewicza treści następującej:" Prawda o Hodurowcach. Do Was kochani bracia i mili sąsiedzi z parafji Krzemienickiej, Rogoźnickiej i okolicznych wiów parę chcę powiedzieć o tak znanym "kościele narodowym", abyście nie byli w błąd wprowadzeni przez tych "fałszywych proroków", lecz mocno trzymali się prawdziwego Chrystusowego Kościoła. Jeden jest Kościół prawdziwy. Niema mowy o wielu kościołach - jeden jest Kościół prawdziwy, bo jeden Kościół Chrystus założył i ustanowił w nim swojego zastępcę św.Piotra! A wszystkie inne"kościoły pod rozmaitą nazwą, to są dezerterzy z prawdziwego Kościoła Chrystusowego, to odszczepieńcy i sekciarze. Posłuchajmy słów samego Chrystusa /Mat.XVI-18/:"A ja tobie powiadam - mówi do św. Piotra - iżeś ty jest Opoka: a na tej Opoce zbuduję Kościół mój: a bramy piekielne nie zwyciężą go". Nie mówi tu Chrystus o "kościołach", ale o jednym jedynym Kościele, zbudowanym na Opoce, którą jest Piotr.św. W dalszej mowie powiada Pan Jezus do Piotra "Mat.XVI-19/: "I tobie dam klucze królestwa niebieskiegoą A cokolwiek zwiażesz na ziemi będzie związane i w niebiesiech, a cokolwiek rozwiążesz na ziemi będzie rozwiązano i w niebiesiech".-

Czy tu wyraża Chrystus troskę i same "kościoły" odszczepieńcze? Nie Ma pieczę tylko o jeden Kościół który zbudował na silnej Opoce i w którym władzę Swoją zostawił św. Piotrowi. Do Piotra i do onnych Apostołów, którzy w najściślejszej łączności z nim pracowali, kiedyindziej mówi/Mat XXVIII-20/:" A oto ja jestem z wami po wszystkie dni, aż do skończenia świata". Chrystus więc jest ze Swoim Kościołem, Jego zaś Kościół z Nim - A "kościół narodowy", łaczej Hodurowy? Kto jest jego założycielem? Hodur Kim był Hodur? Synem ubogich, głęboko religijnych rzymsko-katolickich rodziców z pod Krakowa. Po otrzymaniu święceń kapłańskich Hodur zostaje rzymsko-katolickim księdzem; ale wnet pokłócił się z własnym proboszczem zakłada "kościół", "niezależny","narodowy". Otóż Hodur, będąc najpierw wyznawcą wiary rzymsko-katolickiej, będąc jej kapłanem, odstępuje od wiary, od Kościoła prawdziwego i zakłada swój "kościół" i mówi, że on jest biskupem i władcą nowego"kościoła" i t.d. A kto są hodurowscy księża? Są tak samo po większej części odstępcy od Kościoła prawdziwego, albo wyrzuceni z tego Kościoła za złe życie i błędną naukę; są między nimi i wywłoki z seminarjów duchownych, nie chciało im się uczyć i życia bogobojnego prowadzić, więc poszli na duchownych"kościoła" hudorowego. Mają Hudorowcy także i seminarjum, które i za parę tygodni można ukończyć: mniejsza o naukę, mniejsza o pobożność, byle tylko miał nienawiść do Ojca św. i do Katolickiego Kościoła, już może być ich duchownym. Czy możemy im wierzyć? Nie.- Jeśli żołnierz, co przysięgał wiernie służyć ojczyźnie, łamie przysięgę, ucieka z wojska, zbiera sobie bandę i mówi, że on jest pułkownikiem, czy mu wierzymy? Nie. Tak samo ma się rzecz z Hodurem i z jego księżmi. Jeśli mąż łamie śluby wierności wobec swej żony, to co o nim powiadamy? Mówimy, że jest wiarołomny. Tak samo ma się rzecz z Hodurem względem prawdziwego Kościoła, któremu wierność zaprzysięgał, a potem ją złamał. Jeśli urzędnicy łamią przysięgi i obietnice na rzecz państwa czynione, to mówimy, że są zdrajcami - tak samo rzecz się ma z Hodurem, z Huszną, z Faronem, Zielonką, Ptasakiem, Bończakiem i innymi, którzy odeszli Kościół Chrystusowy, a stwarzają swój własny, prawie każdy na rękę, kłócąc się między sobą. Takie są sprawy Hodurowców. Oni sami wiedzą, że fałszu nauczają, też nie jeden

strawszy życie na szerzeniu fałszu, w godzinę śmierci z wyrzutem sumienia wołał /ks.J.Czyżak/:" Jest tylko jeden Kościół Chrystusowy, którego głową widzialną jest Zastępca Piotra św. biskup rzymski... w nim tylko znajduje się cała prawda wiary świętej, środki uświęcenia i bezpieczna droga do żywota wiecznego"!. A te wyrzuty w ostatniej godzinie sprawiły często przed śmiercią nawrócenie. Dlaczego wam to piszę? Dlatego, że macie blisko siebie w Podbołociu tego według słów Ewangelji "fałszywego proroka", tego "wilka drapieżnego" /Mat.VII-15/. Strzeżcie się go i trzymajcie się mocno Kościoła prawdziwego, Chrystusowego, Katolickiego. I dlatego także wam to piszę, że jestem z pomiędzy was, z Lachowicz, więc was kocham i bardzo mi leży na sercu wasze dobro duchowe i zbawienie dusz Waszych. Szczególnie wy Podbołocianie, ci którzy trzymacie się Kościoła prawdziwego, trzymajcie się go mocno i nadal, nie ustępujcie ani kroku. A którzy są w błędzie, porzućcie wasz błąd i wróćcie do Owczarni Chrystusowej. A my wszyscy módlmy się do Boga razem z naszym świętym katolickim Kościołem:"Abyś wszystkich błądzących do jedności Kościoła przyprowadzić raczył, Ciebie prosimy wysłuchaj nas Panie". O.Witalis Jaśkiewicz franciszkanin. Przeczytaj i daj innym!".-

Ks.Stanisław Koc, pierwszy proboszcz parafji Kościoła Narodowego w Podbołociu, który wyjechał do Zamościa dnia 24 czerwca, powrócił do Podbołocia dnia 4 lipca w charakterze zastępcy obecnego proboszcza tejże parafji, ks.Antoniego Kafela.

Dnia 6 lipca księża Kafel i Koc w otoczeniu około 40 osób ze wsi Podbołocie przybyli do wsi Podhuszany. Przybywających księży ludność wsi Podhuszany witała chlebem i solą. Tegoż dnia we wspomnianej wsi ks.Kafel odprawił nabożeństwo, a ks.Koc nieszpory. W nabożeństwie wzięło udział około 200 osób ze wsi Pobojewo, Szaulicze, Krzemienica-Dolna i in. Podczas nabożeństwa ks.Kafel wzniósł okrzyk na cześć Pana Prezydenta Rzeczypospolitej, zaś ks.Koc na cześć Marszałka Piłsudskiego.-

W dniach 19 i 20 lipca b.r. mieszkańcy wsi Podbołocie, wyznawcy Kościoła Rzymsko-Katolickiego zaorali cmentarz grzebalny Polskiego Kato-

lickiego Kościoła Narodowego, który częściowo założony był na ich gruntach. Nadam. przez policję oświadczyli oni, że ziemi swej nie oddadzą Kościołowi Narodowemu. Z racji zaorania wspomnianego cmentarza, na który nikt dotychczas nie był pochowany do żadnych zajść nie doszło.-

owiat Łomżyński. Proboszcz łomżyńskiej parafji Kościoła Narodowego, ks. Piechulski w pierwszych tygodniach lipca kolportował znaczną ilość egzemplarzy numeru 14 dwutygodnika "Polska Odrodzona".

b/ Sekta baptystów.

owiat Bielski. W osadzie Białowieża dnia 13.VII. b.r. w rzece Narewce starszy zboru w Brześciu nad Bugiem, Dziekuć Malej dokonał obrządku chrztu 12 nowych członków sekty, dotychczasowych wyznawców Kościoła Prawosławnego.

We wsi Zerczyce, gminy Milejczyce dnia 20.VII. b.r. pod przewodnictwem starszego zboru Jakoniuka Nikona ze wsi Andrjanki w gminie Kąty odbyło się zebranie członków sekty w sprawach religijnych /12/.-

owiat Grodzieński. Starszy zboru sekty w Grodnie, Aleksander Mielniczuk wraz z kilkunastu członkami tegoż zboru przybył dnia 12.VII. do wsi Jakubowicze w gminie Berszty, gdzie odprawił nabożeństwo. Trzech uczestników nabożeństwa z pośród miejscowych włościan zgłosiło przystąpienie do sekty.

wiat Kolk[illegible]ki. W Mogilowcach, gminy Łysków dnia 12.VII odbył się chrzest 24 [illegible]ych członków sekty, włościan ze wsi Łysków, Podorosk, Izabelin i Międzyrzec, a dnia 13 b.m. chrzest 5 sektantów we wsi [illegible]ola, gminy Biskupice. Wśród wyznawców sekty przeważają kobiety.-

WOJEWODA BIAŁOSTOCKI
Nr.BB.I-2363/30.T.
dnia 10 sierpnia 1930 r.

Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr.8
za miesiąc lipiec 1930 rok.

172

V. Mniejszości narodowe.

Zycie mniejszości narodowych we wszystkich jego dziedzinach uległo w lipcu widocznemu przytępieniu, co jest oczywiście naturalnym objawem w okresie letnim. Rozgrywające się w kraju wydarzenia polityczne sledzone są wprawdzie z natężoną uwagą przez społeczeństwo żydowskie i białoruskie, niemniej jednakże nie wywołują wśród tych społeczeństw bardziej wyraźnych, względnie charakterystycznych oddźwięków. Społeczeństwo żydowskie nie skrystalizowało swego stosunku do "Centrolewu", którego poczynania są niemal osią wspomnianych wydarzeń i z tej racji jest li tylko biernym ich obserwatorem, zaś społeczeństwo białoruskie w ogólności pozostaje poza nawiasem wszelkiego, legalnego ruchu politycznego.

Pierwsze z tych społeczeństw zaobsorbowane było w dalszym ciągu zagadnieniami palestyńskiemi, na których tle toczy się coraz ostrzejsza walka pomiędzy organizacjami sjonistycznemi i socjalistycznemi. Walka ta, wykorzystywana dość często przez elementy komunistyczne, występujące w zależności od warunków lokalnych zarówno przeciwko "Bundowi", jako też organizacjom sjonistycznym, zaostrzyła się w lipcu specjalnie w związku z obchodami ku czci twórcy sjonizmu dr. Hercla z racji 26-ej rocznicy jego śmierci. Zastrzeżenie to charakteryzuje dosadnie wydana przez organizację sjonistyczną w Sokółce w związku z odczytem tamże radnego m.st.Warszawy Henryka Erlicha odezwa treści następującej:" Słuchaj Narodzie Zydowski i to wiedź!! Kto grzeje swe brudne ręce dokoła płomieni swych rozwalisk? - "Bund". Kto szafuje twemi przenajświętszemi nadziejami w sposób wstrętny i ohydny?-BUND Kto się oblizuje krwię świętą twych bohaterów,którzy zginęli w Palestynie? -BUND". Kto zachęca dzikich Arabów do rozbójstwa? - "BUND". Zy -

dowskie masy! Opadła na chwilę maska ohydnego oblicza "BUNDU". Wyraźnie przed sobą widzicie tego wroga narodu, zdrajcę jego krwawych interesów, "BUND", złożony z garstki degeneratów. Stawcie ich pod wieczny pręgierz wstydu. Odwróćcie się od nich ze wstrętem i pogardą! Precz z wrogami ruchu Syjonistycznego! Niech żyje pracująca Palestyna! Honor i szacunek naszym budującym, bohaterom-pionerom!".

Zycie polityczne ludności białoruskiej wyczerpuję omówione w sytuacyjnych sprawozdaniach tygodniowych wysiłki BWRKP., zmierzające do przełamania spowodowanej likwidacjami komitetów kongresowych /Europejski Kongres Chłopski w Berlinie/ psychozy zniechęcenia się do BWRKP. wśród ludności białoruskiej, przyczem, co jest charakterystyczne, wysiłki te nie wprowadzają w grę Towarzystwa Szkoły Białoruskiej. Stwierdza to fakt że poseł Gawrylik Józef podczas pobytu w Białymstoku dnia 24 lipca b.r. w związku z komunistyczną kampanją pierwszosierpniową oświadczył wyraźnie zarządowi okręgowemu TSB., że Towarzystwo dla zachowania sobie możliwości rozwoju musi powstrzymać się od wszelkiego udziału w ruchu politycznym. Na całość białoruskiego ruchu społecznego składała się wyjątkowo nieznaczna działalność TSB..-

Zycie społeczne ludności litewskiej wiązało się przyczynowo z urządzanymi na Litwie uroczystościami obchodu ku czci ks. Witolda. Szczególnie w powiecie grodzieńskim dostrzeżono agitację, zmierzającą do wykorzystania wspomnianych uroczystości dla akcji antypolskiej.-

s/ Z y d z i

Zycie polityczne.

S j o n i ś c i .

Powiat Łomżyński. W Łomży dnia 15.VII. w synagodze odbyło się nabożeństwo żałobne ku uczczeniu 26-letniej rocznicy zgonu Teodora Herzla. Na nabożeństwo to przybyły organizacje młodzieżowe sjonistyczne: Haszomer Hacair, Haszomer Helumi, Haszomer Hadaty, Hechalic Pioner i Bril Trumpeldor, Okolicznościowe przemówienia wygłosili Taboticki Izrael, Damowicz Abram i Miz-

rach Abram. Pozatem kantor Łucki Michał odśpiewał pieśni żałobne. Na zakończenie Abram Mizrach w imieniu wszystkich obecnych wyraził protest przeciwko zarządzeniu rządu angielskiego, ograniczającego imigrację do Palestyny/500 osób/.-

W Nowogrodzie dnia 16.VII. b.r. odbyła się uroczysta akademja, urządzona staraniem organizacji "Hechaluc"Pionier" ku uczczeniu 26-letniej rocznicy zgonu dra Teodora Hercla, Przed akademją członkowie oddziału org."Hechaluc-Pionier" w Nowogrodzie zebrali się przed własnym lokalem, gdzie również przybyli członkowie takiejże organizacji z Kolna w liczbie około 30 osób, poczem zebrani, uformowawszy wspólny pochód, liczący około 100 osób, w zwartych szeregach przemaszerowali kilkoma uliczkami miasteczka, udając się na akademję do remizy Ochotn. Straży Ogniowej. Podczas akademji okolicznościowe przemówienia wygłosili Wiśniak Fajba i Kac Abram z Nowogrodu, Zabłudowski Aron z Łomży i Peltynowicz Mortko z Kolna, którzy scharakteryzowali działalność i zasługi, położone przez dra Hercla dla sjonizmu i w dziedzinie odbudowy Palestyny /200/.-

Takaż akademja odbyła się dnia 16.VII.b.r. w Łomży. Przemówienia wygłosili Domowicz Abram i Sapirsztejn Jakób z Łomży. Prelegenci skreślili życiorys dra Hercla, podnosząc ofiarną pracę dla dobra narodu żydowskiego starania o ulżenie doli żydów, zamieszkałych w Besarabji i na południu Rosji, a także pełną poświęceń i samozaparcia pracę jego w dziedzinie odbudowy siedziby narodowej żydów w Palestynie. Pozatem mówcy omówili obecną sytuację w sjoniźmie, wytworzoną wskutek zakazu imigracji do Palestyny, podkreślając, że żydzi nie powinni tracić nadziei, lecz zdecydowanie walczyć o swoje prawa, by móc spowodować jak najszybsze zniesienie zakazu emigracyjnego /150 osób/.-

wiat Grodzieński. W Grodnie dnia 16.VII.b.r. odbyła się akademja ku czci dra Hercla /200 osób/.-

W Skidlu dnia 27.VII. b.r. odbył się odczyt Herszela Lwa z Białegostoku na temat "Obecny stan w sjoniźmie". Lew ostro krytykował sjonizm i działalność organizacji sjonistycznej i ostrzegał przed emigracją do Palestyny, wyjaśniając, że rzemieślnik, czy też robotnik, któ

wyjedzie, skazany jest na ruinę i nędzę. Nawoływał, by robotnicy i rzemieślnicy żydzi organizowali się tam, gdzie zamieszkują, gdyż ojczyzną ich jest ten kraj, w którym posiadają warsztaty pracy /160 osób/.-

Powiat Wysoko-Mazowiecki. Dnia 16.VII.b.r. organizacje sjonistyczne urządziły w kilku miejscowościach powiatu akademje i zebrania żałobne, poświęcone obchodowi 26-ej rocznicy śmierci dr.Herzla.

Powiat Ostrowski. Odbyły się akademje ku czci dr.Herzla w Ostrowi-Mazowieckiej, Broku, oraz dnia 19.VII.b.r. w Zarębach-Kościelnych odczyt Izaaka Turka z Warszawy n.t."W walce dla pracującej Palestyny".-

Powiat Białostocki. Odbyło się sześć akademij ku czci dr.Herzla, przyczem na jednej z nich w gminie Goniądzu doszło do awantury pomiędzy sjonistami i bundowcami.-

Powiat Bielski. W Bielsku-Podlaskim dnia 15.VII.b.r. odbyła się akademja herzlowska, na której po przemówieniach Jankla Apfelbauma, Stupickiego Menachema, Sztajnberga Gdala, Epsztejna Szlomy i Użyckiego Habina uchwalono rezolucję, protestacyjną przeciwko wstrzymaniu imigracji do Palestyny.
W osadzie Milejczyce dnia 19.VII.b.r. Moszko Mendelbaum wygłosił odczyt o zagadnieniach Palestyny /100 osób/.-
W Siemiatyczach i osadzie Narewka odbyły się akademje herzlowskie i obchodu trzydziestolecia istnienia organizacji sjonistycznej.-

Powiat Kolneński. W Stawiskach dnia 15.VII.b.r. odbyła się akademja herzlowska /25 osób/.-

Powiat Sokólski. W Janowie dnia 16.VII.b.r. na posiedzeniu członków organizacji sjonistycznej omawiano kwestję wykupu ziemi w Palestynie.-

Powiat Szczuczyński. W Grajewie dnia 15.VII.b.r. odbyła się akademja ku czci Herzla, na której przemawiał Abram Korbier z Warszawy /60/.-

Powiat Łomżkowyski. W Łomżkowysku dnia 29.VII.b.r. Rabinowicz Chackiel wygłosił odczyt n.t."Rola cjonizmu i Bundu". Ostre wystąpienie prelegenta przeciwko Bundowi wywołało opozycję ze strony bundowców, którzy doprowadzili do rozwiązania wiecu przez policję.-

Białystok-Miasto. Dnia 5.VII.b.r. wybrano do Komitetu miejskiego do spraw Kongresu Sjonistycznego Wysockiego Rubina, Bekera Jakóba, Sarlina S. Szoszka, Prużańskiego Michela i Majcmana Szulima.

Dnia 15.VII.b.r. odbyła się akademja herclowska /200/.-

B u n d .

Powiat Łomżyński. W Łomży dnia 7.VII.b.r. z inicjatywy Bundu i rady żydowskich związków zawodowych odbył się wiec protestacyjny przeciwko ostatnim zarządzeniom Magistratu m.Łomży w sprawie ściągania podatków i brutalnemu traktowaniu płatników przez sekwestratorów miejskich. Przemawiał Posesorski Mordko, radny miejski, który poddał krytyce działalność rady miejskiej, zarzucając jej brak większego zainteresowania się sprawami podatkowemi, wskutek czego ludność narażona jest na różne niespodzianki i szykany, oraz aroganckie traktowanie przez sekwestratorów. Pozatem zarzucał on, że koszta egzekucyjne są nierównomiernie ściągane: z bogatych pobiera się po 5%, a z biednych po 20%. Po przemówieniu Posesorskiego i innych wybrano delegację, której polecono interwenjować u Prezydenta miasta. /100 osób/.-

W Łomży dnia 19.VII.b.r. Leon Kiersz z Goworowa, powiatu ostrołęckiego wygłosił odczyt n.t. "Sjonizm a żydowska młodzież robotnicza" Prelegent poddał krytycznej ocenie obecne kierunki w sjonizmie, dowodząc, że wprowadzenie zakazu emigracyjnego żydów do Palestyny przez Anglję potwierdza całą bezpodstawność pretensji sjonistów do tego kraju, który, zdaniem prelegenta, oddawna przestał być żydowskim, a w ostatnich czasach jest raczej krajem wybitnie arabskim, jakim pozostanie. Wszelkie dążenia sjonistów do ugruntowania swoich wpływów i władzy w tym kraju doprowadzą jedynie do nowych konfliktów, jak to miało miejsce w ub.roku. Ruch sjonistyczny potrzebny jest jedynie żydowskiej burżuazji w celu odciągania mas robotniczych od wspólnej walki z międzynarodowym proletarjatem o wyzwolenie z pod panowania kapitału. Żydowska młodzież robotnicza, winna się grupować wyłącznie pod sztandarami "Bundu", jako partji dążącej do urzeczywistnienia postulatów socjalistycznych, gdyż ani Poalej Sjon" prawy, ani lewy nie są socjalistyczne

partjami w całem tego słowa znaczeniu, gdyż uprawiają ugodę w stosunku do burżuazji żydowskiej /100 osób/.-

Powiat Bielski. W Brańsku dnia 5.VII.b.r. Józef-Lejzor Kudzier z Warszawy wygłosił odczyt n.t. "Bohaterzy i bohaterstwo w żydowskim ruchu robotniczym" /130 osób/.-

Organizacja "Bundu" w Siemiatyczach dnia 26.VII.b.r. urządziła akademję z racji drugiej rocznicy swego sitnienia. Przemawiali Icko Garber i Jankiel Uryszycz /80/.-

Powiat Sokołowski. W Sokołowsku dnia 5.VII.b.r. radny m.st.Warszawy Henryk Erlich wygłosił odczyt o stosunku "Bundu" do sjonizmu i komunizmu. Wskutek wystąpienia opozycji komunistycznej odczyt został rozwiązany przez policję.

Życie kulturalno-oświatowe.

Na zaproszenie Stowarzyszenia Robotniczego Wychowania Fizycznego "Jutrznia" w Sokółce radny miasta st.Warszawy Henryk Erlich wygłosił także odczyt o zagadnieniach palestyńskich, które oświatlał ze stanowiska "Bundu". Odczyt usiłowała zerwać opozycja sjonistyczna, która rozrzuciła na sali większą ilość wspomnianej wyżej ulotki.-

Życie społeczne.

Powiat Wysoko-Mazowiecki. Stowarzyszenie Opieki nad Młodzieżą Żydowską "Haszomer-Helemni" w Wysokiem-Mazowieckiem urządziło dnia 5.VII.b.r. odczyt propagandowy /200/.-

Białystok-Miasto. W dniu 12.VII.b.r. na walnem zebraniu koła białostockiego Związku Akademików Żydowskich po załatwieniu szeregu spraw organizacyjnych uchwalono rezolucję protestującą przeciwko wstrzymaniu emigracji żydów do Palestyny i wybrano do nowego zarządu Klebanowa Dawida, Gierszuniego Jana, Kacenelbogena Jochima i Cytrona Tewję z Grupy sjonistów Rubinsztejna Kosiela i Zacharjasza Dawida z ugrupowań socjalistycznych i Kalińskiego Szymona - mizrachistę /180/.-

Zycie gospodarcze.

Powiat Grodzieński. W Grodnie dnia 30.VI.b.r. na walnem zebraniu członków Zydowskiego Banku Ludowego wybrano do nowego zarządu: Rabmrauta, Zórawskiego -Marmera, Lewina, Gołuba, Łuniańskiego i Trop-Kryńskiego .-

Zycie zawodowe.

Powiat Kolneński. W Stawiskach dnia 13.VII.b.r. odbyła się zebranie członków Związku Rzemieślników Zydowskich w sprawach egzemonów rzemieślniczych. Postanowiono domagać się zmniejszenia opłat egzaminacyjnych /45/.-

Zycie sportowe.

Powiat Sokólski. Dnia 5.VII b.r. w Sokółce odbył się obchód siódmej rocznicy istnienia skautingu żydowskiego. Pochód zakończyła akademja, na której odspiewano szereg pieśni w języku polskim.-

W Białymstoku dnia 12.VII.r.b. z racji otwarcia boiska klubu sportowego "Makabi" odbył się przegląd żydowskich oddziałów sportowych /300/.-

b/ L i t w i n i .

Powiat Grodzieński. We wsi Kaszety, gminy Marcińkańce ludność litewska bez zezwolenia władz rozpoczęła budowę pomnika ks.Witolda, wobec czego wójt zakazał budowy i nałożył na rozpoczęty już pomnik pieczęć urzędową, którą po kilku dniach zerwali nieujawnieni sprawcy. Uzyskano informacje, że mieszkaniec wsi Kobele, gminy Marcinkańce, Zygmunt Walentukiewicz zbierał dobrowolne ofiary na budowę kościoła "Wolności Litwy" w Kownie. Zebraną sumę kilkudziesięciu złotych Walentukiewicz przesłał do redakcji "Wilnaus Rytojis" w Wilnie.-

W obu wypadkach należy dopatrywać się częściowo skutków agitacji antypolskiej ks.Antoniego Rukasa i Franciszka Jakubowskiego, skarbnika oddziału Towarzystwa Św.Kazimierza w Marcinkańcach.- Ks.Rukas i prezes oddziału Towarzystwa Św.Kazimierza w Marcinkańcach, Klemens Kaszeta wszczęli starania w celu spowodowania uchylenia zakazu dalszej budowy pomnika. W tej sprawie ks.Rukas interwenjował osobiście u ks.Arcybiskupa Jałbrzykowskiego, a obecnie zamierza

przesłać do Ministerstwa skargę pisemną, uzasadniającą bezpodstawność zakazu budowy pomnika, który uważa tylko za krzyż pamiątkowy.-

Dnia 27.VII b.r. pociągiem z Wilna przybyła do Marcinkańc drużyna harcerzy litewskich, składająca się z 10 osób, pod kierownictwem drużynowego Maralisa Jana. Drużyna po przenocowaniu u gospodarza Tamulewicza Józefa udała się nazajutrz do wsi Kobele do ks.Czaglisa, skąd po przenocowaniu w dniu 29.VII ąb.r. przez wieś Szklary, Morgiewicze, Kopieniszki i Derżele przybyła z powrotem do Marcinkańc. Tegoż dnia opuściła Marcinkańce, udając się pociągiem w kierunku Oran. Pobyt omawianej drużyny w powiecie grodzieńskim był związany z obchodem ku czci ks. Witolda, przyczem harcerze przez zetknięcie się z ludnością litewską mieli na celu pobudzenie uczuć patrjotycznych ludności litewskiej, oraz zainteresowanie jej historją i obecnym rozwojem Litwy.-

c/ Białorusini.

W Białymstoku dnia 27.VII.b.r. odbyło się zebranie członków koła miejskiego TSB., na którem omawiano sprawą wyboru nowego zarządu, który nie przejawia działalności, jednakże konkretnych uchwał nie powzięto.-

Na zebraniu tem znana działaczka komunistyczna i mąż zaufania B.KP. Budnik Helena z Supraśla, powiatu białostockiego zwróciła się do zebranych/30 osób/ by złożyli składki na koszta obrony Rozko Nadziei, aresztowanej w roku ubiegłym za działalność komunistyczną członkini TSB.. Większość uczestników zebrania wypowiedziała się przeciwko zbieraniu składek na tego rodzaju cele.-

Zespół amatorski Zarządu Okręgowego TSB. w Białymstoku urządził kilka przedstawień w powiatach białostockim i sokólskim. Urządzone przez tenże zespół przedstawienia w dniach 12 i 13 lipca b.r. w osadzie Kola, powiatu bielskiego obudziły wśród miejscowej ludności białoruskiej dość znaczne zainteresowanie się działalnością kulturalno-oświatową Towarzystwa, co niezwłocznie usiłowali wykorzystać znani, białoruscy działacze komunistyczni Czerniawski, Sacharczuk, Kuptel Karp i Andrzej Łaszewicz. Naskute

176

ich zabiegów posłowie Kryńczuk, Gwarylik i Grecki zgłosili na dzień 7 b.m. wiec we wsi Stare-Kornino, gminy Orla, gdzie w tym dniu odbywał się odpust prawosławny.-

Starosta Powiatowy w Bielsku Podlskim nie udzielił zezwolenia na ten wiec.-

Zarząd Okręgowy TSB. w Białymstoku odbył kilka zebrań w sprawach organizacyjnych, szkoły białoruskiej we wsi Rogacze, powiatu białostockiego / na nauczyciela tej szkoły zarząd Główny TSB. upatrzył Antoniego Gnorowskiego z Rosi, powiatu wołkowyskiego/ i przyłączenia do okręgu białostockiego kół TSB. w powiatach bielskim i wołkowyskim.-

Sprawy te z uwagi na ich specjalny charakter zostaną uwzględnione w oddzielnem sprawozdaniu do Ministerstwa.-

-:-:-:-:-:-:-:-:-:-

WOJEWODA BIAŁOSTOCKI
Nr.BB.I-8363/30.T.
Dnia 10 sierpnia 1930r.

Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne
Nr.8 za miesiąc lipiec 1930r.

VI. V A R I A.

Odsłonięcie pomnika Marszałka Piłsudskiego.

W Filipowie, powiatu suwalskiego na pograniczu niemieckiem odbyło się dnia 6 lipca b.r.odsłonięcie ufundowanego przez 29 Baon KOP i miejscowe społeczeństwo pomnika Marszałka Piłsudskiego. Pomnik ten obelisk z mosiężnem popiersiem Marszałka Piłsudskiego został wzniesiony na rynku w śródmieściu za środki pieniężne uzyskane z ofiar dobrowolnych, imprez i zbiórek.

Na uroczystość odsłonięcia pomnika przybyli także delegaci ludności mazurskiej z Prus Wschodnich.-

0-0-0-0-0

WOJEWÓDA BIAŁOSTOCKI

Nr.BB.I-2750/30.T.

Białystok, dnia 12 września 1930 r.

Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr.9 za miesiąc sierpień 1930 roku.-

TAJNE - PILNE.

Do

Ministerstwa Spraw Zewnętrznych

Pan Dyrektor Departamentu II.

w Warszawie.

Przesyłam sytuacyjne sprawozdanie miesięczne za miesiąc s i e r p i e ń 1930 roku.-

za Wojewodę

/M.Syska/

Naczelnik Wydziału Bezp.Publicznego

Odpisy otrzymują:

1/ Pan Wojewoda w Wilnie,
2/ " " w Brześciu n-Bugiem,
3/ " " w Warszawie,
4/ " " w Nowogródku,
5/ " " w Tarnopolu,
6/ " " w Stanisławowie,
7/ " " w Lublinie,
8/ " " w Łodzi.
9/ Pan Prokurator Sądu Apelacyjnego w Warszawie,
10/ " " " " w Wilnie,
11/ " " " Okręgowego ww Białymstoku,
12/ " " " " w Grodnie,
13/ " " " " w Suwałkach,
14/ " " " " w Łomży,
15/ Sam.Ref.Informac.D.O.K. III w Grodnie,
16/ " " " I w Warszawie,
17/ " " " IX w Brześciu n/Bugiem,
18/ K.O.P. "Brygada Grodno",
19/ Wszyscy Panowie Starostowie Powiatowi województwa Białostockiego.
20/ Pan Starosta Grodzki w Białymstoku,
21/ Pan Naczelnik Urzędu Śledczego w miejscu.-

WOJEWODA BIAŁOSTOCKI
Nr. BB.I-2750/30T.
Białystok, dn. 10 września 1930r.

Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr.9
za miesiąc sierpień 1930r.

I. Sytuacja ogólna.

Nieswykle natężona w maju i czerwcu kampanja przeciwrządowa stronnictw opozycyjnych po osiągnięciu w lipcu punktu kulminacyjnego w sierpniu, a zwłaszcza w pierwszej jego połowie była mniej intensywna. Ożywiły ją pod koniec miesiąca przygotowania stronnictw "Centrolewu" do kongresu wojewódzkiego w Białymstoku dnia 14 września, objęcie przez Marszałka Piłsudskiego stanowiska Premjera, oceniane jako zapowiedź rychłego rozwiązania Sejmu i rozpisania nowych wyborów, oraz rozwiązanie rad miejskich i gminnych w poszczególnych powiatach Województwa. Co do Kongresu "Centrolewu" w Białymstoku, to według pierwotnych zamierzeń jego organizatorów, a szczególnie b.posłów Stanisława Duboisa i Adolfa Sawickiego miał on być kongresem dla Województw Wschodnich, później jednakże został zwężony do Kongresu Wojewódzkiego.

Objęcie stanowiska Premjera przez Marszałka Piłsudskiego, najmniej spodziewane na terenie Województwa, wprowadziło stronnictwa opozycyjne w zakłopotanie. Bardziej konkretna i wyraźna ocena tego wydarzenia przez prasę opozycyjną przypadła dopiero na wrzesień. Ogół społeczeństwa, myślącego państwowemi kategorjami zmianę tę przyjął z zadowoleniem i dopatrzył się w niej zapoczątkowania ostrzejszego kursu wobec opozycji doniosłych dla kraju wydarzeń.

Oceniając ogólnie działalność stronnictw opozycyjnych, podkreślić także należy akcję Stronnictwa Narodowego i Chrześcijańskiej Demokracji, związaną z obchodem dziesięciolecia zwy-

cięskiego odparcia napaści Rosji Sowieckiej, której oba stronnictwa przy czynnem poparciu duchowieństwa katolickiego nadawały charakter masowego wystąpienia, przeciwko Marszałkowi Piłsudskiemu i Rządowi, nie cofając się oczywiście przed fałszowaniem faktów z historji wojny polsko-sowieckiej.

Polski ruch społeczny kształtował się w dalszym ciągu pomyślnie dla praktycznych ugrupowań prorządowych. Dominowała w nim konsolidacja b.wojskowych.

Z życia mniejszości narodowych zasługują na uwagę dostrzegane ~~przejawy działalności wśród ludności litewskiej czynników~~ przejawy działalności wśród ludności litewskiej czynników przeciwpolskich, które dążą ... wykorzystania przeciwko Polsce i polskości obchodów na Litwie ku czci Witolda, zaostrzające się ciągle walka Bundu ze sjonistami w płaszczyźnie zagadnień palestyńskich i wreszcie wydarzenia dnia 19 sierpnia b.r. w Alekszycach, powiatu grodzieńskiego, które spowodowały aresztowanie b.posła Ignacego Dworczanina i kilkunastu wybitniejszych działaczy białoruskich. Aresztowanie b.posła Dworczanina przyczyni się niewątpliwie do osłabienia pozycji elementów skomunizowanych i radykalnych wśród ludności białoruskich.

Nakreślona w poprzednim sytuacyjnem sprawozdaniu sytuacja gospodarcza w Województwie zasadniczym zmianom nie uległa. Organizacje gospodarcze, oraz przemysł i handel zostały zainteresowane z inicjatywy Wojewody I-mi Targami Północnymi w Wilnie.-

-.-.-.-.-.-

WOJEWODA BIAŁOSTOCKI
Nr.BB.I-2750/30.T.
Dnia 10 września 1930 roku.

Sytuacyjne sprawozdanie miesięcznie Nr.9
za miesiąc sierpień 1930 rok.

II. Polski ruch polityczny.

a/ Bezpartyjny Blok Współpracy z Rządem.

Zapoczątkowany w poprzednim miesiącu, silniejszy niż kiedykolwiek wogóle, po okresie wyborów do Sejmu w roku 1928 ruch organizacyjny BBWzR. nie osłabł wprawdzie, niemniej jednakże nie przyjął form akcji masowej, jakby się tego było można spodziewać. Uzewnętrznił on, że BBWzR. nie rozporządzał szerszym aparatem instruktorskim, wskutek czego mógł prowadzić akcję organizacyjną zaledwie na wąskich odcinkach w poszczególnych powiatach. Należy podkreślić, że akcja ta nie była należycie wykorzystana, względnie podtrzymana przez prasę prorządową, która w kilku tylko wypadkach zajmowała się szerzej sprawami natury lokalnej, główną natomiast uwagę poświęcała kwestjom ogólnopaństwowym, lub też wypadkom, obchodzącym cały kraj, do których w pierwszym rzędzie należał Zjazd Legjonistów w Radomiu. Wspomniana prasa żywo reagowała na wystąpienia opozycji, mającej na celu przekonanie społeczeństwa, że obóz legjonowy traci na spoistości i rozpada się. Na tego rodzaju wystąpieniach "Przegląd Komżyński" odpowiedział artykułem p.t."Zawiść wydziedziczonych z idei", w którym dowodził, że spoistość obozu legjonowego była oddawna solą w oku i przedmiotem zazdrości dla kierowników przedsiębiorstw partyjnych, które postanowiły za wszelką cenę rozerwać zespalającego więzy, a że stają się one coraz silniejsze, przeto obozowi legjonowemu żadne próby rozbijackie nic nie zrobią, lecz przeciwnie wzmocnią go jeszcze i skonsolidują. Tenże "Przegląd Komżyński" wskazywał na istotną działalność Obozu Wielkiej Polski który zdaniem pisma prowadzi akcję konspiracyjną i wywiadowczą, narażie o tyle skuteczną i dla Państwa szkodliwą, że wciągnięta została

do niej młodzież akademicka. Następnie pismo dementowało informacje prasy opozycyjnej o rzekomem rozpadaniu się BBWzM. i wyjaśniało społeczeństwu istotny cel organizowania przez stronnictwa prawicy przy poparciu duchowieństwa obchodów "Cudu nad Wisłą" w dniu 15 sierpnia. "Głos Obywatela" podkreślał metody nieuczciwej gry opozycji w walce z Rządem i przeciwstawiał tym metodom realną i owocną dla Państwa pracę obozu legjonowego na przestrzeni od roku 1914 do ostatniej chwili, poświęcił kilka artykułów Zjazdowi Legjonistów w Radomiu i na wysuniętą przez prasę opozycyjną kwestję "Walki, czy spokoju" odpowiadał, że hasłem obozu legjonowego, który w walce wyrósł - jest "pokój ludziom dobrej woli a walka tym, którzy czynią nieprawość"

owiat Białostocki. Ruch organizacyjny.

Delegat Sekretarjatu Wojewódzkiego BBWzM. Sulimą Szulmaniewicz zorganizował następujące komitety:

1/ Dnia 5 b.m. Komitet Miejski w Supraślu, w skład którego weszli: Milewski Paweł-prezes, Grenda Paweł-zastępca, Przytuła Michał-sekretarz i Bojarski Felika-skarbnik.

2/ Dnia 8 b.m. Komitet Miejski w Knyszynie, do którego weszli:Rutkowski Juljan-prezes, Gutowski Antoni-zastępca, Piasecki Józef-sekretarz Paczkowski Konstanty-skarbnik, oraz Erhardt Stanisław i Remiszewski Józef-członkowie.

3/ Dnia 8 b.m. Komitet Gminny w Krypnie w składzie: Lewko Bronisław-prezes, Pietrzycki Aleksander-zastępca, Olechno Bronisław-sekretarz, Pietrzycki Władysław-skarbnik i Sienkiewicz Mieczysław-członek.

4/ Dnia 9 b.m. Komitet Miejski w Jasionówce,do którego weszki: Aleksander Zalewski-prezes, Bolesław Piskor-zastępca, Piotr Różko-sekretarz, Jan Hryniewiecki-skarbnik i Franciszek Abramowicz-członek.

5/ Dnia 9 b.m. Komitet Gminny w Kalinówce-Kościelnej w następującym składzi Golecki Emiljan-prezes, Toczyłowski Stanisław-zastępca, Kożuszko Stan_ław-sekretarz,Staniszewski Aleksander-skarbnik i Apanowicz Alfon[illegible] członek.

6/ Dnia 19 b.m. Komitet Gminny w Choroszczy, do którego weszli: Harasimowicz Jan-prezes, Anisiewicz Zygmunt-zastępca, Anisiewicz Paweł-sekretarz, Depczyński Jan-skarbnik, Grzędziński Zygmunt-członek.

7/ Komitet Gminny w Barszczewie, do którego weszli: Jakóbecki Józef-prezes, Skowron Ksawery-zastępca, Swiernik Józef-sekretarz, Radkowski Anastazy-skarbnik i Jastrzębski Stanisław-członek.-

8/ Dnia 23 b.m. Komitet Miejski w Goniądzu, do którego weszli: Jan Kowal-prezes, Władysław Kramkowski-zastępca, Antoni Budlewski-sekretarz, Jan Balunowski-skarbnik oraz Kamieński Konstanty, Kluz Tadeusz i Antoni Kuczewski, jako członkowie.-

9/ Dnia 24 b.m. Komitet w Mońkach w następującym składzie: Antoni Kostro-prezes, Adam Mickiewicz-zastępca, Ryszard Poniatowski-sekretarz, Józef Mońko-skarbnik oraz Konstanty Swierzbiński, Józef Makowski, Tomasz Trybułowski i Kazimierz Mońko-członkowie.-

t Wysoko-Mazowiecki. Ruch organizacyjny.

W dniu 29.VII.r.b. przybył do Wysokiego-Mazowieckiego b.premjer Dr.Kazimierz Switalski celem zapoznania się z działalnością Rady Powiatowej BB., stanem organizacyjnym, oraz w celu wytyczenia dalszego kierunku pracy. Przybyłego oczekiwali w sali bibljoteki miejskiej członkowie Rady Powiatowej BBWzR., oraz delegaci i sympatycy z miast i gmin powiatu w liczbie 22 osób. Informacji o sytuacji politycznej i stanie organizacyjnym udzielili: p.L.Bukowski-prezes i L.Dziurski-sekretarz Rady, poczem p.Bukowski odczytał pisemne sprawozdanie. Ze sprawozdania tego wynika że stan organizacyjny BBWzR. na terenie powiatu dzięki wskazaniom członków Rady Powiatowej został znacznie pogłębiony i utrwalony przez utworzenie Komitetów Gminnych i Miejskich we wszystkich jednostkach administracyjnych. Komitety te pracują rozmaicie zależnie od energji, dzielności i wyrobienia organizacyjnego jednostek powołanych w skład tychże Komitetów. Staraniem Rady Powiatowej było wciągnięcie do pracy tej ludzi ~~niezdecydowanych~~ najodpowiedniejszych, lecz z uwagi na to, iż wspomniana forma organizacji weszła w życie naskutek niedawno

otrzymanych instrukcyj, przeto postulat ten nie wszędzie mógł być zachowany. Dotychczas Rada Powiatowa dążyła do zaszczepienia i ugruntowania wpływów swoich na terenie poszczególnych organizacyj społecznych, gospodarczych i samorządowych, to też stwierdzić może, iż na skutek starań tych BBWzR posiada w powiecie 80% wpływ wśród sfer nauczycielskich, które są już przygotowane do czynnej akcji w odpowiednim momencie. Niemal całkowicie pod wpływami BBWzR znajdują się: Związek Strzelecki, Związek Obywatelskiej Pracy Kobiet, oraz Związki Inwalidów i Peowiaków. Ostatnio wysiłek Rady Powiatowej idzie w kierunku rozpostarcia swego wpływu politycznego i ideowego przez straże pożarne i nowopowstałą organizację Rezerwistów i b. Wojskowych. Z instytucji gospodarczych pod wpływami Rady Powiatowej znajdują się Kasy Stefczyka w Wysokiem-Mazowieckiem, w Tykocinie i w Jabłońce, oraz kilka instytucji spółdzielczych. Gorzej natomiast przedstawia się ~~nas~~ stan wpływów BB. w Towarzystwie Rolniczem, gdzie przeważają wpływy opozycji ~~rządowej~~/SN/, jak również w Sejmiku i Wydziale Powiatowym. W instytucjach tych BBWzR znajduje się w mniejszości, co ogromnie utrudnia pracę. Rozmaicie przedstawiają się wpływy BB. na terenach Rad Miejskich i gminnych i - jakkolwiek dużą pomoc w działalności swej Rada Powiatowa otrzymuje ze strony burmistrzów, wójtów i sekretarzy - to jednakże w samych Radach nigdzie zdecydowanej większości nie posiada. Celem zmiany sytuacji tej Rada prowadzi akcję przygotowawczą do zbliżających się wyborów samorządowych, zmierzając do przeprowadzenia wyboru do rad miejskich i gminnych ludzi czynnych w pracy BB. lub bliskich jego ideologji. Dla utrwalenia wpływów BB.- Rada Powiatowa popiera usilnie kolportaż prasy prorządowej, który przedstawia się następująco: na teren powiatu przychodzi 200 egz. "Gospodarza Polskiego" około 50 egz. "Głosu Obywatela", 20 egz. "Przeglądu Komunikacyjnego", 10 egz. "Polski Zbrojnej", 30 egz. "Gazety Polskiej" i tyleż "Kurjera Poznańskiego" oraz szereg pism i broszur jak: "Strzelec", "Dekada Strzelecka" "Reduta" "Pantheon" "Żołnierz Polski" "Ikarus" i t. p. Niektóre rady

181

gminne prenumerują ryczałtem pisma prorządowe dla sołtysów. Jednakże, mimo znaczne polepszenie stanu organizacyjnego BB. w powiecie, Rada Powiatowa uważa, iż ze względu na obecną sytuację gospodarczą wykorzystaną przez opozycję ~~rządową~~ do rozmiaru klęski specyficznie polskiej, spowodowanej przez Rządy pomajowe, oraz ze względu na silne popieranie akcji opozycyjnej przez kler i ziemian, - przy dotychczasowej ordynacji wyborczej - wynik ewent. wyborów do parlamentu może być dla BB. mniej pomyślny, aniżeli przy ostatnich wyborach Po zakończeniu sprawozdania przez p.Bukowskiego zabrał głos p.Dr. Switalski, który w dłuższem przemówieniu zwrócił uwagę zebranych na braki organizacyjne, oraz wskazał drogi i sposoby, przy pomocy których można osiągnąć pożądane rezultaty. Udzieliwszy Radzie wiele cennych wskazówek, wydał jednocześnie zarządzenie doprowadzenia organizacji do należytego stanu w terminie do dnia 15.VIII.r.b., uprzedzając Radę, iż po tym terminie osobiście będzie sprawdzał stan kół organizacyjnych i stopień uświadomienia politycznego poszczególnych członków. Kładąc wielki nacisk na stały i ścisły kontakt Rady z kołami gminnemi. Dr.Switalski przypomniał o obowiązku utrzymywania na wszystkich stopniach BB. dyscypliny organizacyjnej, jako niezbędnego warunku pozytywnej pracy.-

Konferencja omawiana przyczyniła się w dużym stopniu do rozwoju pracy organizacyjnej BBWzR. w powiecie.-

Powiat Łomżyński. Akcja wyborcza do Zarządu Kasy Chorych.

Na terenie powiatu łomżyńskiego działalność BBWzR. wykazała się w energicznej akcji agitacyjnej na rzecz list Nr.7 i Nr.8 /pracowników i pracodawców - członków względnie sympatyków BB/ kandydatów do Zarządu Powiatowej Kasy Chorych. Wybory omawiane odbyły się w dniu 7 b.m. i dały BBWzR. z listy pracowników 10 mandatów, a z listy pracodawców 7 mandatów /na 30 i 15 mandatów/.

b/ P.P.S, d.Frakcja Rewolucyjna.

Przejawów działalności nie notowano.

c/ Monarchistyczna Organizacja Naszechstanowa.

Przejawów działalności nie notowano.

d/ Stronnictwo Narodowe.

Działalność Stronnictwa w terenie nosiła w dalszym ciągu charakter akcji konspiracyjnej i ogniskowała się wokół parafji. Nastawienie ej działalności szło w kierunku skonsolidowania przy programie Stronnictwa małomiasteczkowej inteligencji, niezależnej w pracy zawodowej od czynników rządowych i samorządowych, a także elementu posiadającego, oraz opanowywania stowarzyszeń statutowo-apolitycznych. Nastawienie to uzewnętrzniło się ze szczególną wyrazistością w wykorzystywaniu przez Stronnictwo Narodowe daty 15 b.m. jako rocznicy bitwy pod Warszawą. Wykorzystując przeniesienie przez Rząd obchodu rocznicy 10-ciolecia zwycięskiego odparcia najazdu Rosji Sowieckiej na październik b.roku, Stronnictwo Narodowe wespół z Chrześcijańską Demokracją przystąpiło z dużą energją do organizowania we wszystkich większych ośrodkach Województwa Komitetów Obywatelskich obchodu "Cudu nad Wisłą". Do Komitetów tych starało się ono wprowadzić oprócz swoich działaczy politycznych, również i przedstawicieli różnych organizacyj społecznych i związków, orjentujących się na stronnictwa prawicy. Obchodom "Cudu nad Wisłą" Stronnictwo Narodowe nadawało tło wybitnie polityczne, wykorzystując je przeciwko osobie Marszałka Piłsudskiego i Rządowi. Większe tego rodzaju obchody odbyły się w Białymstoku i Łomży. Nie wszędzie jednak uroczystości "Cudu nad Wisłą" miały przebieg zgodny z życzeniami ich inicjatorów. Tak np.w Grajewie ks.Krzewski, pastwon Stowarzyszenia Młodzieży Polskiej,organizator obchodu/naskutek okólnika Episkopatu Łomżyńskiego/,wbrew przewidywaniom, w przemówieniu swem na akademji jak i na kazaniu w koście

le kilkakrotnie zupełnie lojalnie podkreślił zasługi Armji i Marsz Piłsudskiego, czem wywołał taki nastrój, że zebrani na akademji po śpiewaniu "Roty" - jednogłośnie zaintonowali "Pierwszą Brygadę", a następnie odśpiewali szereg pieśni legjonowych.

Prasa Stronnictwa przygotowywała grunt do obchodu w dniu 15 sierpnia b.r., podkreślając, że zwycięstwo armji polskiej pod Warszawą było dziełem cudu, który stał się prawie w ostatniej chwili i, że obchodzenie dziesięciolecia zwycięstwa pod Warszawą w październiku jest "poprawianiem historji". W tym duchu utrzymane były wszystkie wystąpienia tygodnika "Zycie i Praca", związane z organizowaniem przez Stronnictwo Narodowe obchodu w dniu 15 sierpnia. Ponadto "Zycie i Praca" prowadziło nadal konsekwentnie akcję propagandową na rzecz ogniskowania działalności Stronnictwa Narodowego przy parafjach, które stać się winny zdaniem pisma ośrodkami walki przeciwko fali zła. Pozatem pismo prowadziło kampanję przeciwko Związkowi Polskiego Nauczycielstwa Szkół Powszechnych i wykazywało, że sytuacja gospodarcza kraju jest katastrofalna. Zmiana Rządu wprowadziła Stronnictwo Narodowe w duże zakłopotanie. "Zycie i Praca" ograniczyło się do stwierdzenia, że powołanie nowego gabinetu z Marszałkiem Piłsudskim na czele nie zmienia w niczem sytuacji politycznej i gospodarczej kraju, i, że społeczeństwo nie powinno tracić z oczu niebezpieczeństwa grożącego Polsce od strony Niemiec i niebezpieczeństwa wewnętrznego, jakiem jest popierana przez czynniki rządzące walka masonerji z Kościołem Katolickim.

t Sokólski. Ruch organizacyjny.

Dnia 24 b.m. w Suchowoli w lokalu Stuczyńskiego Chackiela odbyło się zebranie organizacyjne, zwołane przez instruktora Stronnictwa Narodowego, majora rezerwy Owoca. Na zebranie przybyło około 50 osób, do których instruktor Owoc wygłosił przemówienie na temat sytuacji gospodarczej i politycznej kraju. W przemówieniu tem Owoc głosił, że obecny kryzys ekonomiczny jest skutkiem błędnej polityki Marszałka Piłsudskiego, "który doprowadza kraj do ruiny". Użalał się również, że mimo swoje zamiłowanie do służby wojskowej, został zwolniony z armji dla

tego, że nie jest piłsudczykiem.

Przebieg zebrania był spokojny. Uchwał żadnych nie powzięto.-

Akcja kolportażowa.

Kolportowana była odbitka z "Życia i Pracy", zawierająca artykuły "O zespolenie Narodu Polskiego", "Poprawianie historji" i "Samoobrona

e/ Polskie Stronnictwo Chrześcijańskiej Demokracji.

W działalności terenowej Ch.D. posługiwała się metodami Stronnictwa Narodowego. Prasa Stronnictwa dużo miejsca poświęcała obchodowi dziesięciolecia "Cudu nad Wisłą". "Życie i Praca" podkreślało, że podobnie, jak w roku 1920 naród walczył o Polskę demokratyczną i praworządną, tak też i dziś w zwartym froncie prawdziwej demokracji już bez różnicy przekonań walczy o drugie zwycięstwo, które utrwalić ma dorobek orężny z roku 1920. Traktując o zakusach Niemiec na całość granic Rzeczypospolitej, pismo wskazywało, że Rząd nie reaguje dostatecznie na rewizjonistyczną akcję niemiecką, a w polemice z prasą prorządową, która dowodziła, że właśnie w obliczu grożącego Polsce niebezpieczeństwa od strony Niemiec społeczeństwo winno się skupić około osoby Marszałka Piłsudskiego, wypowiadało się, że zgoda nie może być osiągnięta pod hasłem uznania autorytetu tego lub innego męża stanu, bowiem mężowie stanu są śmiertelni, Rzeczypospolita zaś jest wieczną. Podobnie jak Stronnictwo Narodowe, Ch.D. została wprowadzona w zakłopotanie zmianą Rządu. Gabinet Marszałka Piłsudskiego, jak zaznaczało "Nowe Życie" powinien dać Państwu jasny program odbudowania równowagi politycznej i gospodarczej kraju, a jeśli tego nie uczyni, to poniesie odpowiedzialność za losy Państwa. Pozatem "Nowe Życie" prowadziło kampanję przeciwko Związkowi Polskiego Nauczycielstwa Szkół Powszechnych.

Białystok-Miasto. Zebranie zarządu.

W dniu 23.VIII.r.b. w mieszkaniu adwokata Rejnharda Stanisława odbyło się zebranie członków zarządu Ch.D. w liczbie 7 osób przy

183

udziale b.posła Urbańskiego Franciszka. Na zebraniu tem b.poseł Urbański wygłosił referat o sytuacji gospodarczej i politycznej w kraju. Krytykując ostro obecny system rządzenia, zaznaczał, że zmierzch obecnego Rządu postępuje szybko naprzód, czego najlepiej dowodzi i najdobitniej ilustruje fakt rozkładu wewnętrznego w BB., wystąpienie z klubu tego całego szeregu posłów, oraz przesilenie gabinetowe i powrót do pracy w BB. b.Premjer Sławka. Następnie Urbański zalecał, aby Komitety partyjne zwracały szczególną uwagę na bieg wypadków politycznych, gdyż te mogą obecnie następować w szybkiem tempie.-

f/ Polskie Stronnictwo ~~Narodowe~~ Ludowe "Piast".

Nastawienie działalności Stronnictwa nie uległo zmianie. Stronnictwo dążyło do rozszerzenia organizacyjnego stanu posiadania i ożywienia swej działalności w terenie w związku z przewidywanymi wyborami do Sejmu i przedstawicielstw samorządowych.-

at Białostocki. Ruch organizacyjny.

W Klewinowie, gminy Juchnowiec z inicjatywy PSL"Piast" odbyło się zebranie sympatyków PSL."Piast", PSL"Wyzwolenie" i Stronnictwa Chłopskiego, na którem działacz Str.Chłopskiego Ostaszewski Jan wygłosił przemówienie o znaczeniu organizacji, zachęcając do zapisywania się na członków. W skład Komitetu wiejskiego weszło 22 członków, z których do zarządu zostali wybrani: Kosior Józef-prezes, Gryguć Antoni-sekretarz i Królik Kazimierz-skarbnik. Obecnych na zebraniu około 50 osób.-

Zjazd delegatów kół gminnych.

Poseł Łoś rozesłał zaproszenia do wszystkich swoich mężów zaufania w powiecie z prośbą o zwerbowanie jak największej ilości delegatów na mający się odbyć dnia 28 b.m. w Białymstoku w lokalu sekretarjatu zjazd wybitniejszych działaczy PSL"Piast" w sprawach samorządowych i organizacyjnych.-

W dniu 28 sierpnia b.r. w lokalu sekretarjatu PSL "Piast" w Białymstoku przy ulicy Warszawskiej Nr.33 odbył się zjazd delegatów kół gminnych PSL."Piast", zapowiedziany już przed miesiącami na wszystkich zebraniach Stronnictwa. Zjazd otworzył o godz.10-ej b.poseł Łoś Dominik przemówieniem, w którym scharakteryzował zebranym sytuscję polityczną w kraju, zaznaczając, że szerokie warstwy ludności wiejskiej nie mają należytej opieki Rządu, który utrudnia pracę przedstawicielom społeczeństwa w Sejmie przez ciągłe odraczanie Sejmu i poniżanie autorytetu posłów. Następnie b.poseł Łoś nawoływał zebranych , aby ci przeprowadzili jak najbardziej wytężoną agitację w swoich gminach, celem zwerbowania jaknajliczniejszych szeregów włościan na zjazd "Centrolewu" w Białymstoku w dniu 14 września r.b.

O godzinie 11-ej posiedzenie zostało przerwane i b.poseł Łoś udał się na dworzec celem spotkania przybyłych o godz.11-30 pociągiem z Warszawy przedstawicieli Zarządu Głównego PSL."Piast", b.Posła Rataja i b.senatora Erdmana. Przybyli delegaci udali się z Łosiem do lokalu Sekretarjatu, skąd po przewitaniu się z zebranymi i po krótkiej pogawędce udali się gremjalnie do lokalu Stowarzyszenia Robotników Katolickich przy ul.Rynek-Kościuszki Nr.1. na zjazd Wojewódzki. Przewodnictwo objął b.senator Erdman, który wygłosił dłuższy referat o sytuacji gospodarczej i politycznej w kraju, o stosunku Rządu do Sejmu, nastrojach wśród społeczeństwa i o konieczności zlikwidowania rządów pomajowych. B.senator Erdman podkreślał, że obecne rządy popełniają na każdym kroku bezprawia, szykanując wszystkie stronnictwa polityczne, jedynie prócz Bloku Bezpartyjnego. Po przemówieniu senatora Erdmana krótkie przemówienie wygłosił b.poseł Rataj, który zaznaczył, iż obecnie jest b.ważna chwila polityczna, w obliczu której ludność cała powinna się skupić w obronie swych praw i praw Sejmu, że jedynie PSL"Piast jako najsilniejsze stronnictwo ludowe jest w możności zagwarantowania szerokim warstwom włościańskim pomyślnych wyników walki o lepsze jutro.

Nakazał zebranym odbycie w swych gminach całego szeregu posiedzeń, poinformowania członków i sympatyków Stronnictwa o obecnej sytuacji politycznej i o konieczności wzięcia tłumnego udziału w Zjeździe "Centrolewu" w dniu 14 września r.b. w Białymstoku. Na zakończenie Zjazdu b.senator Erdman raz jeszcze wezwał zebranych do energicznej pracy, mówiąc:"Nie zapominajcie, że od obecnej chwili i od mocnego zajęcia przez nas odpowiedniego stanowiska wobec Rządu zależy nasza przyszłość! Uświadamiajcie szerokie warstwy włościańskie, dodawajcie im otuchy i gotujcie się do przyszłych wyborów, w których musicie zamanifestować swą wolę i swe zwycięstwo". Po przemówieniach tych Zjazd został rozwiązany. Obecnych na Zjeździe było 43 delegatów z całego okręgu wyborczego.-

Powiat Bielsk-Podlaski. Ruch organizacyjny.

Dnia 3 b.m. we wsi Wólka, gminy Narójki pod przewodnictwem Władysława Górskiego, instruktora PSL."Piast" w Siemiatyczach odbyło się zebranie członków miejscowego koła przy udziale 32 członków. Zebrani krytykowali i wyśmieli przemówienie Górskiego,przyczem jednogłośnie wyrazili życzenie rozwiązania koła.-

Dnia 4 b.m. we wsi Runica, gm.Narojki odbyło się również zebranie członków miejscowego koła, na którem zebrani w liczbie 8-miu członków nie dopuścili zupełnie instruktora Górskiego do głosu i zmusili go do opuszczenia zebrania. Po wyjściu Górskiego uchwalono koło rozwiązać.-

Dnia 5 b.m. we wsi Minczewo, gm.Narojki pod przewodnictwem tegoż Górskiego odbyło się zebranie członków koła przy udziale 25 członków. Zebrani do przemówienia Górskiego odnieśli się nieżyczliwie, odmawiając wpłacenia zaległych i bieżących składek członkowskich.

Dnia 7 b.m. we wsi Obniże, gminy Narojki odbyły się wybory nowego prezesa koła PSL"Piast". Wybrano Onufrego Smorczewskiego, Na temże zebraniu członkowie odmówili uiszczenia składek za rok bieżący.-

Dnia 8 b.m. we wsi Chechłowo, gminy Narojki pod przewodnictwem

Górskiego "adysławowa odbyło się zebranie członków miejscowego koła PSL. "Piast" przy udziale 35 osób. Zebrani do przemówienia Górskiego ustosunkowali się biernie, a na wezwanie jego do wnoszenia składek członkowskich, składki te uiściły tylko 2 osoby.-

Dnia 9 b.m. do wsi Harbazy, gminy Narojki przybył instruktor Górsk w celu założenia koła PSL"Piast". Na zebranie przybyło 12 zaproszonych osób. Po przemówieniu Górskiego zebrani wypowiedzieli cały szereg nieżyczliwych i złośliwych komentarzy pod adresem Stronnictwa i rozeszli się, rozbijając w niwecz zamiary i wysiłki Górskiego.-

Analogiczny wynik osiągnął Górski na zebraniach organizacyjnych [illegible] na terenie gminy Narojki w dniu 10.VIII.r.b. we wsi Siekierki, w dniu 12.VIII.b.r. we wsi Smarklice , w dniu 13.VIII. we wsi Bryki i w dniu 14.VIII.we wsi Łopusze. We wszystkich wymienionych ośrodkach zgromadzeni odmówili opłacania składek członkowskich i do akcji Górskiego odnosili się niechętnie. We wsi Skiwy-Małe zebrani uchwalili koło rozwiązać. Trochę lepsze wyniki zdołał Górski osiągnąć na terenie gminy Kąty, gdzie zdołał zorganizować koła we wsi Lipiny /18 człon./ i we wsi Korzeniówka /13 człon./, w których jednakże zarządy nie zostały jeszcze wybrane, oraz we wsi Klekotowo, gminy Siemiatycze /20 czł./, gdzie do zarządu weszli: Gumieniale Bazyli, Mudel Jan, Motyszko Aleksander i Pytel Filip.-

g/ P.S.L. "Wyzwolenie".

Działalności nie przejawiało.

h/ ~~Rzekki~~ Stronnictwo Chłopskie.

Działalność Stronnictwa Chłopskiego w terenie zmierzała do spopularyzowania "Centrolewu", przygotowania organizacji Stronnictwa do wyborów do przedstawicielstw samorządowych i pozostawała w związku z dopatrywaną możliwością rozwiązania Sejmu i rozpisania nowych wyborów. Ponadto obejmowała ona także przygotowania do akcji "Centrolewu" w dniu 14 września b.r.

185

Powiat Augustowski. Zebranie zamknięte.

W dniu 18 sierpnia b.r. sekretarz Stronnictwa Chłopskiego Tr chim Antoni zwołał zebranie członków Stronnictwa do m.Lipówki, dokąd przybyła niewielka liczba okolicznych włościan, lecz zebra nie nie doszło do skutku z powodu zatrzymania Trochima przez patrol K.O.P. za przebywanie w strefie nadgranicznej bez należytych dowodów. Trochim został odstawiony do D-twa Bataljonu K.O.P. gdzie po ustaleniu jego osobistości został zwolniony.-

Powiat Białostocki. Zgromadzenia publiczne.

W dniu 17.VIII.r.b. w osadzie Michałowo odbył się wiec sprawozdawczy b.posła Sawickiego Adolfa, który trwał od godz.13-15 do 14-15 w obecności około 180-ciu zebranych, przeważnie miejscowych robotników. Sawicki mówił o stosunku Rządu do Sejmu, nazywając poniżanie Sejmu największą zbrodnią, gdyż Sejm jest jedyną obroną mas włościańskich. Marszałek Piłsudski stworzył przewrót majowy w celu utworzenia rządu demokratycznego. Wiele z obietnic tych wszyscy mają "podwójną figę", gdyż wszelkie pra wo jest łamane i gwałcone przez obecny Rząd. Posłowie Polakiewicz i Kosiba, wybrani w okręgu białostockim z listy B.B. przez cały czas piastowania swoich mandatów nie pokazali się ani razu na terenie, aby złożyć wyborcom sprawozdanie ze swej pracy.- Kosiba wprawdzie wystąpił z klubu B.B. i zgłosił swą deklarację do Stronnictwa Chłopskiego, lecz niewiadomo czy będzie przyjęty. W dalszym ciągu Sawicki w demagogiczny sposób komentował rządową politykę gospodarczą, mówiąc o rzekomo wielkim imporcie do kraju zagranicznego zboża, tłuszczów i owoców ze szkodą rolnictwa. Nazywał rządy takie rządami pałki i teroru i twierdził, że dochodzimy obecnie do roli państwa białych niewolników, gorzej niż w dzikiej Afryce, lub w Chinach. Następnie omawiał różnice dyktatur w Rosji i w Italji i mówił, iż Stronnictwo Chłopskie nie uznaje żadnej dyktatury i gotowe jest pójść do boju w celu wywalczenia

demokratycznego rządu narodowego Twierdził, iż Sejm jest atakowany z powodu jakoby dużych kosztów utrzymania, a to jest nieprawdą, gdyż Sejm kosztuje tyle, ile każdy z Ministrów ma funduszu dyspozycyjnego to jest 8-12 miljonów złotych. Dalej mówił, iż Rząd przeprowadził wybory do Sejmu oszukaństwem i rządzi kulą i siłą, lecz walka z Rządem jest już rozpoczęta przez kongres w Krakowie, na którym zażąda no ustąpienia Rządu i Prezydenta. Ponieważ w przemówieniu Sawickiemu często przeszkadzano i wśród zebranych dawały się słyszeć okrzyki nie przychylne dla mówcy, przeto Sawicki okrzykiem "Niech żyje jedność chłopska" wiec zakończył. W czasie wiecu kolportowano "Gazetę Chłopską" Nr 38 i odezwę p.t." Zjednoczony front ludowy stronnictw: PSL"Wyzwolenie", Stronnictwa Chłopskiego i PSL"Piast" - Do Ludu Wiejskiego".-

Z uwagi na to, iż przemówienie b.posła Sawickiego w niektórych ustępach nosiło znamiona przestępstwa, karanego z K.K. ~~xxx~~ przeto szczegółowe sprawozdanie z odbytego wiecu zostało przekazane P.Prokuratorowi przy Sądzie Okręgowym w Białymstoku do dyspozycji.

W dniu 18.VIII.r.b.,korzystając z okazji dorocznego jarmarku w Goniądzu, b.poseł Sawicki urządził wiec sprawozdawczy, wypowiadając szereg znanych już i omawianych argumentów walki z Rządem. W przemówieniu swoim twierdził między innemi, że prawica,która kilka lat temu zamordowała Prezydenta i następnie urządzała nabożeństwa żałobne na intencję mordercy, obecnie zamieniła się na sanację i rządzi dalej, krzywdząc rolników i cały naród, że ci sami ludzie,którzy podczas walk pod Warszawą uciekali do Poznania obecnie pod nazwą Bloku Bezpartyjnego gnębią tych, co walczyli z bolszewikami. Wszystkie fabryki stoją, lecz fabryki amunicji są czynne, a gdy kapitaliści narobią tyle amunicji ,że nie będą mieli gdzie jej podziać, wtedy wywołają wojnę, aby lud przemienić w mięso armatnie, a sami będą się bawili w kabaretach."Nierówność, klasowość i raj dla wiernych rządowi"- to hasło sanacji. Dalej mówca wzywał zebranych do organizowania się w regach Stronnictwa Chłopskiego i tłumnego stawienia się na kongres

"Centrolewu" w Białymstoku w dniu 14.IX.b.r. - w czasie przemówienia Sawickiego przeciw perfidji jego próbował oponować obecny wśród zebranych nauczyciel ze wsi Przechody, lecz został zatrzymany przez obecnych i musiał salwować się przed pobiciem pod opiekę policji. Po wiecu Sawicki rozdał około 20 egzemplarzy "Gazety Chłopskiej". Obecnych na wiecu około 300 osób różnej płci i wieku, w tem około 20% żydów. Zaznaczyć należy, że na jarmarku było zgromadzonych około 10.000 ludzi.-

Sprawozdanie z wiecu b.posła Sawickiego zostało przekazane do dyspozycji p.Prokuratorowi przy Sądzie Okręgowym w Białymstoku.-

W dniu 26.VIII.r.b. z okazji odbywającego się w Mońkach odpustu odbył się tam wiec, zorganizowany przez b.posłów Sawickiego ze Stronnictwa Chłopskiego i Łosia z PSL"Piast". Wiec rozpoczął Sawicki powtarzając znane już z poprzednich jego występów obłudne komunały, z których charakterystyczne są: W czasach zaborczych nie mieliśmy wolności i rządzili nami prokurator, policjant i kat. Dziś mamy wolność i dlatego powinniśmy dążyć do tego, aby nami nie rządzili wojewoda, starosta, prokurator, kat i policjant. Musimy dążyć do walki klas. Każdy rząd był zbrodniarzem i dążył do gnębienia rolników".- "Musimy niedopuścić do wojny, musimy porozumieć się z robotnikami niemieckimi i wspólnie bronić się przed dygnitarzami, rządzącymi wojny". Wezwaniem do łączenia się w jedno Stronnictwo Chłopskie Sawicki przemówienie swoje zakończył. Następnie przemawiał poseł Łoś który między innemi oświadczył, że [illegible] prowadzą do ruiny. Na emeryturę zwalniani są ludzie młodzi i pełni sił. Płk.Małyszko z powiatu sokólskiego młody i zasłużony oficer, obwieszony orderami, zamiłowany do służby wojskowej, któryby jeszcze 30 lat mógł pracować z pożytkiem dla armji, został zwolniony na emeryturę i pobiera obecnie zupełnie darmo przeszło 800 złotych miesięcznie. W roku 1926 skarb wypłacił na emerytury 2 miljony złotych, a w r.1930 - w ciągu jednego miesiąca 18 miljonów.- Po Łosiu zabrał głos powtórnie Sawicki,

mówiąc, że po objęciu rządów przez Marszałka Piłsudskiego gazety zagraniczne piszą, iż ma być to rząd ostrego kursu. Co będzie naprawdę niewiadomo, ale historja pokazała, że ci co rządzą pałką i kulą - prędzej czy później - giną na szubienicach, a lud musi zwyciężyć. Po Sawickim raz jeszcze przemawiał Ros odpierając zarzuty wytaczane przez obecnych pod adresem Witosa i tłumaczyć, że za czasów rządów Witosa wieś żyła znacznie lepiej, niż obecnie, gdyż wytwory swoje sprzedawała drożej, a to, co potrzebowała kupić z miasta, było dużo taniej.-

Na tem wiec, trwający od godz.13.30 do 15.45 został zakończony. Obecnych było około 300 osób w tem większość młodzieży wiejskiej.

W dniu 15.VIII.r.b. do wsi Jaźwka przybył b.poseł Sawicki z zamiarem urządzenia wiecu do czego jednakże nie dopuścił komendant miejscowego posterunku P.P., wobec czego konferował tylko z przybyłymi doń z okolicznych wiosek mężami zaufania , a następnie rozdawał potajemnie egzemplarze obłożonej przez Starostę Powiatowego w Sokółce odezwy p.t." Bracia Włościanie", oraz odezwy p.t. "Zjednoczony Front Ludowy".-

wiat Suwalski. W dniu 8.VIII.r.b. b.poseł Sawicki zgłosił w Starostwie wiec Stronnictwa Chłopskiego na dzień 15.VIII.b.r. przy kościele w Wigrach z udziałem b.posłów Kochnieja i Mateckiego. Ze względu na to, iż w tym czasie w kościele miał się odbywać odpust, kościół zaś znajduje się na niewielkim półwyspie, otoczonym wodą, na którym większe zgromadzenie ludności przedstawia niebezpieczeństwo publiczne, - Starosta Powiatowy odmówił udzielenia zezwolenia na omawiany wiec i o motywach odmowy powiadomił posła Sawickiego.-

Rewizja w sekretarjacie Stronnictwa Chłopskiego w Knyszynie.

W dniu 14.VIII.r.b. naskutek decyzji władz sądowych dokonana została rewizja w lokalu Sekretarjatu Stronnictwa Chłopskiego w Knyszynie i w mieszkaniu sekretarza wym.Stronnictwa, Szczepańskiego Józefa w Kamion

ce, gminy Kalinówka. Celem rewizji było odnalezienie kolportowanych przez Szczepańskiego ulotek, zawierających skonfiskowane punkty rezolucji Kongresu "Centrolewu" w Krakowie. Omawianych ulotek podczas rewizji nie znaleziono, natomiast odnaleziono drukowane sprawozdanie z Kongresu w Krakowie, wraz z deklaracją powziętą przez Kongres, dwie skonfiskowane przez władze administracyjne odezwy p.Sawickiego p.t."Bracia Włościanie"i jedną stronicę wymienionego wyżej sprawozdania, dotyczącą Stronnictwa Chłopskiego. Znalezione druki zostały przekazane przez policję do P.Prokuratora przy S.O. w Białymstoku.-

Komitet "Stronnictwa Chłopskiego, PSL"Piast" i PSL"Wyzwolenie".

Dnia 16.VIII.r.b. w mieszkaniu sołtysa wsi Janowicze, gminy Juchnowiec, Gabruna Wacława, odbyło się zebranie, organizacyjne komitetu wiejskiego Stronnictwa Chłopskiego, PSL"Wyzwolenie" i PSL"Piast", pod przewodnictwem Ostaszewskiego Jana, który nawoływał obecnych do zrzeszenia się w jedno stronnictwo i zawiązania Komitetu. W rezultacie utworzony został Komitet w ilości 20 członków, z pośród których do Zarządu zostali wybrani: Turecki Antoni-prezes, Chamczyk Stanisław-sekretarz, Matela Jan-skarbnik, oraz Gabrun Wacław i Korol Józef-członkowie. Obecnych na zebraniu było około 30 osób.-

iat Łomżyński. Zgromadzenie publiczne.

W dniu 28.VIII. b.r. w Śniadowie odbył się wiec sprawozdawczy b. posła Targońskiego, który niedawno wystąpił z klubu BB. i przeszedł do Stronnictwa Chłopskiego. Na wiec zebrało się z powodu dnia targowego około 250 osób. B.poseł Targoński oznajmił zebranym, że wystąpił z BBWzR.,ponieważ nie widział w klubie tym,ani wśród jego otoczenia zwolenników ludu wiejskiego, i wstąpił do Stronnictwa Chłopskiego,które broni interesów każdego rolnika.Dalej mówił o konieczności rządów demokratycznych, o złej obecnej polityce rządowej, o braku oszczędności i jako przykład przytoczył, że Prezydent ma do swej dyspozycji 22 auta. Następnie Targoński mówił o nędzy ludu wiejskiego, o zawiedzionych na

pomoc i opiekę rządową, oraz na konieczność utworzenia jednego ty. Stronnictwa Ludowego, któreby dbało o poprawę egzystencji ... ni ków. Na zakończenie odczytał rezolucję: "Zebrani na wiecu w Śniadowie d. 28.VIII.1930 r. uchwalają: wzywa się lud wiejski do skoncentrowania silnego obozu ludowego; wzywa się Rząd do unormowania cen zbożowych z cenami fabrycznemi, ~~wzywa się Rząd do unormowania cen zbożowych z cenami fabrycznemi~~, wzywa się Rząd do zmniejszenia budżetu państwowego", poczem wzniósł okrzyk: "Niech żyje Rzeczpospolita Polska", Niech żyje Zjednoczony Obóz Ludowy". Nastrój wśród obecnych na wiecu był obojętny.-

i/ Polska Partja Socjalistyczna.

Działalność PPS wyczerpywały akcja wyborcza do Rady Powiatowej Kasy Chorych w Łomży, przygotowania do Kongresu wojewódzkiego "Centrolewu" w Białymstoku dnia 14 b.m. i poczynania organizacyjne w Białymstoku, Grodnie i powiecie augustowskim. Organ PPS., łomżyńska "Wspólna Praca" zamieściła kilka artykułów, wymierzonych przeciwko polityce gospodarczej Rządu. Przyznawała ona, że kryzys gospodarczy w Polsce jest w pewnej części wynikiem ogólno-europejskiego kryzysu gospodarczego spotęgowanym jednak przez błędy rządów sanacyjnych. Wyjście z kryzysu gospodarczego dla Polski pismo upatrywało w przyspieszeniu procesu zmian form społecznej ekonomiki, co jest zdaniem ... może uczynić tylko Rząd partyj narodowo-demokratycznych z ich przyległościami. W numerze z dnia 9 sierpnia redaktor naczelny i odpowiedzialny "Wspólnej Pracy", Franciszek Hryniewicz zamieścił podpisany przez niego artykuł p.t. "Rozmyślania", w którym dowodzi, że nikomu nie potrzebne były w zaraniu Niepodległości Polski waśnie i walki z sąsiadami a więc pochody na Kijów, Wilno i Lwów, że nic Polsce nie dały Kresy Wschodnie oprócz kilku miljonów wrogów państwowości polskiej, w wyczekujących z niecierpliwością w chwili odwetu i że błędna jest wszelka polityka, odgradzająca Polskę murem chińskim od Rosji. Na artykuł ten zareagowała różnie

188

wprawdzie jednak niemal cała prasa polska województ., która podkreślała, że tego rodzaju artykuły są wodą na młyn nieprzyjaznych Polsce czynników zagranicznych.

Powiat Grodzieński. Zgromadzenie publiczne.

W dniu 10.VIII.r.b. w sali taetru miejskiego w Grodnie odbyło się wiec urządzony przez miejscowy komitet PPS. i Radę Klasowych Związków Zawodowych. Wiec zagaił krótkiem przemówieniem sekretarz Rady Zw.Zaw. Morawiecki Longin, poczem przemawiał b.poseł Stążowski z Wilna, który omówił życie i czyny Stefana Okrzei. Następnie ostro krytykował działalność Rządu, nawołując do jego zwalczania i zaznaczył, że robotnicy z walki tej muszą wyjść zwycięsko. Następnie przemawiał powtórnie Morawiecki, krytykując w dalszym ciągu politykę rządową. Okrzykami na cześć PPS socjalizmu, demokracji i wolności, wiec został zakończony. Wiec trwał od godziny 13-40 do godziny 14-40 przy udziale około 500 osób. Przebieg spokojny. Nastrój zebranych przychylny dla mówców; przemówienie p.Stążeskiego było przerywane oklaskami.-

Białystok-Miasto. Rezygnacja działacza.

Z pracy partyjnej na rzecz PPS. wycofał się jeden z najczynniejszych działaczy na terenie Białegostoku, Kosaczewski Stanisław, decyzję swą tłumacząc przeciążeniem w pracy, oraz złożeniem deklaracji w Zarządzie Głównym Z.U.[illegible] niebrania udziału w pracach politycznych na rzecz organizacyj przeciwrządowych.-

W dniu 26.VIII.r.b. o godzinie 19-ej w związku z projektowanym zjazdem "Centrolewu" w Białymstoku odbyło się poufne zebranie PPS.CK. w lokalu własnym pod przewodnictwem Kapitułki Tomasza. Na zebraniu tem uchwalono wziąć udział w omawianym zjeździe, oraz zwrócić się do b.pos Duboisa w celu udzielenia przez niego instrukcji i ewent. spowodować jego przyjazd do Białegostoku. Projekt udziału PPS. w zjeździe opracował sekret.Kapitułko. Według projektu tego Kapitułko zaprosił na zjazd jedy działaczy PPS. z Województwa Białostockiego.

Powiat Łomżyński. Wybory do Kasy Chorych.

W związku z mającymi się odbyć w dniu 7.IX.b.r. wyborami delegatów do Rady Powiatowej Kasy Chorych w Łomży PPS.CKW. skonsolidowała wszystkie swoje wpływy dla poparcia listy Nr.2 Rady Zw. Zaw. zawierającej kandydatów bliskich jej ideologji.-

Powiat Augustowski. Ruch organizacyjny.

Na terenie gminy Kurjanka utworzone zostało koło PPS.CKW.

j/ Przygotowania do wojewódzkiego kongresu "Centrolewu" w Białymstoku w dn.14 września b.r.

W dniu 23.VIII.r.b. w mieszkaniu adwokata Rejnharda w Białymstoku przy udziale b.posła Łosia Dominika, b.posła Urbańskiego Franciszka i przedstawicieli NPR. w osobach Kamińskiego i jeszcze jednego delegata nieznanego nazwiska odbyła się poufna narada w Związku z wytworzoną sytuacją polityczną. Na zebraniu tem uchwalono zwołać zjazd "Centrolewu" Województw Wschodnich do Białegostoku z udziałem delegatów z Warszawy.-

W dniu 25.VIII.r.b. w lokalu Chrześcijańskich Związków Zawodowych przy ulicy Elektrycznej Nr.9 odbyło się poufne posiedzenie przywódców "Centrolewu" w osobach: b.posła Urbańskiego, b.posła Łosia, b.posła Sawickiego, oraz przedstawicieli PPS.i NPR.Uchwalono wydać do społeczeństwa kresowego specjalną odezwę, zawiadamiającą o kresowym zjeździe "Centrolewu" w Białymstoku, oraz nawiązać kontakt z przywódcami politycznymi wszystkich stronnictw opozycyjnych województwa Białostockiego, Wileńskiego, Nowogródzkiego, Wołyńskiego i Poleskiego, jak również zaprosić przedstawicieli stronnictw opozycyjnych z Warszawy. Program zjazdu mają opracować Urbański i Sawicki.-

W dniu 28.VIII.r.b. w godz.20-21 pod przewodnictwem b.posła Łosia w lokalu PPS.CKW. przy ul.Sienkiewicza Nr.36 odbyły się dal-

189

sze narady przywódców opozycji w sprawie projektowanego zjazdu. W naradach brali udział: Kapitułko Tomasz z ramienia PPS. CKW., Filipowicz Józef /NPR/, Jabłonowski Antoni /PSL "Wyzwolenie"/ i Korbut Mikołaj /Ch.D./, oraz trzy osoby nieznanego nazwiska. Na zebraniu tem zmieniono poprzednią uchwałę i postanowiono urządzić zjazd tylko z terenu Województwa Białostockiego. Termin zjazdu określono na dzień 14.IX.r.b. Projekt programu zjazdu przyjęto następujący: zbiórka delegatów na Placu Wyzwolenia o godzinie 10-ej, przemówienia b. senatorów Iżyckiego i b. posłów Duboisa, Sawickiego, Urbańskiego i Łosia, poczem ma nastąpić demonstracyjny pochód przez miasto. Do scisłego Komitetu Zjazdowego wybrano: Duboisa /zastępuje go Kapitułko/, Urbańskiego /zast. Korbut/, Sawickiego, oraz Jabłonowskiego i Józefowicza. Omawiano sprawę wydania odezwy, oraz postanowiono dla utrzymania tajności obrad zebrania Komitetu urządzać w różnych lokalach, jako to: w lokalu PPS., NPR., Chrześcijańskich Związków Zawodowych i Stow. Robotników Katolickich.-

-:-:-:-:-:-:-:-:-:-:-:-

chód został rozwiązany.

Tegoż dnia w osadzie Raczki odbyła się podobna uroczystość, podczas której na rynku przemawiał kierownik ekspozytury celnej Janicki Władysław, podnosząc zasługi Armji i Jej Wodza przy odparciu najazdu.-

Białystok - miasto.

W dniu 15.VIII.r.b.staraniem Komitetu, zawiązanego przez Stowarzyszenie Robotników Katolickich, Chrześcijańskie Związki Zawodowe i P.Z.Z., odbył się w Białymstoku obchód 10-letniej rocznicy zwycięskiej bitwy pod Warszawą nad bolszewikami. Po nabożeństwie uformował się pochód, który ruszył na rynek, gdzie przed płytą Nieznanego Żołnierza wygłosił okolicznościowe przemówienie prezydent miasta Hermanowski, podkreślając męstwo i ofiarność żołnierza polskiego. Następnie wzniesiono okrzyk na cześć Rzplitej i Armji, poczem złożono 2 wieńce na płycie Nieznanego Żołnierza. Po przemówieniach pochód ruszył do teatru Palace, gdzie odbyła się akademja zagajona przez ks.dziekana Chodykę. Przemawiał prezydent Hermanowski i Markowski Władysław, student z Warszawy. Wszystkie przemówienia charakteryzowało przemilczanie zasług Naczelnego Wodza i przypisywanie zwycięstwa, bądź to poszczególnym generałom, bądź to "cudowności" niebieskiej. Spiewem "My chcemy Boga" akademję zakończono. Obecnych było 1600 osób

Powiat Grodzieński.

Wyłoniony przez chrześcijańsko-narodowe organizacje w Grodnie Komitet Obchodu "Cudu nad Wisłą" w dniu 15/VIII. r.b. po nabożeństwie w kościele farnym, urządził akademję w sali parafjalnej św.Stefana Batorego, na którą złożyły się przemówienia ks.dziekana Sperskiego i b.posła Pułjana oraz

WOJEWODA BIAŁOSTOCKI
Nr.BB.I-2750/30.T.
Dnia 10 września 1930.

Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne N.9
za miesiąc sierpień 1930 r.

III. Polskie Związki i Stowarzyszenia społeczne.

Uroczystości 10-lecia odparcia najazdu bolszewickiego.

Powiat Augustowski.

W dniu 15.VIII.r.b. w Augustowie staraniem Komitetu, utworzonego przez Związek Obywatelskiej Pracy Kobiet, Związek Strzelecki i Federację b.wojskowych obchodzono 10-letnią rocznicę zwycięskiego odparcia bolszewików. Przebieg uroczystości był następujący: o godz.9-ej odprawiona została msza święta w kościele parafjalnym, na którą przybyły Związki Strzeleckie, Ochotnicza Straż Ogniowa i inne organizacje społeczne ze sztandarami. Po nabożeństwie oddziały przysposobienia wojskowego i wszystkie organizacje społeczne odmaszerowały na czele z orkiestrą do pomnika "Nieznanego Żołnierza", gdzie w obecności Starosty złożyły pięć wieńców, poczem orkiestry Zw.Strz.w Augustowie, Sokolnie i miejscowej straży pożarnej odegrały Hymn Narodowy. Od pomnika oddziały pochodem udały się na pl.Piłsudskiego, gdzie przy ogrodzie miejskim został założony kamień węgielny pod budowę pomnika pamiątkowego zwycięstwa nad bolszewikami w 1920 roku. Okolicznościowe przemówienie wygłosił Klimaszewski, sekretarz Sejmiku Powiatowego, kończąc okrzykiem na cześć Pana Prezydenta, P.Marszałka Piłsudskiego i Żołnierza Polskiego. Następnie odbyła się defilada wszystkich organizacyj, którą przyjął Starosta Powiatowy przy udziale Komendanta Okręgu Zw.Strzel.kpt.Skwarnickiego, poczem po-

Kolneński pod przewodnictwem Bolesława Kucharka, nadleśniczego z Kozła. Na zebranie przybyło 82 podofic.rezerwy, którzy po zapoznaniu się ze statutem Związku i po wysłuchaniu przemówień zast.Kwietnia, delegata Zarz.Głównego, por.Michońskiego, komendanta powiatowego przysp.wojsk. i ppor.Kaja, delegata 18 Dyw.Piechoty, postanowili po krótkiej dyskusji zorganizować powiatowe Koło Związku i dokonali wyboru Zwrzędu, do którego weszli: Bolesław Kucharek, nadleśniczy, - prezes oraz członkowie: Garbulewski Franciszek, Włodarczyk Henryk, Ciszewski Hipolit, Poreda Bolesław, Odachowski Józef i Kozłowski Władysław, wszyscy mieszkańcy m.Kolna. Do komisji rewizyjnej wybrano w charakterze przewodniczącego Zachalskiego Augustyna, sekretarza gm.Jedwabne i jako członków: Bursztyna Wolfa, kupca z Kolna i Lipińskiego Stefana, nauczyciela. Do sądu koleżeńskiego powołano: Bajgola Jana, przod.Str.Gran., oraz Waszkiewicza Anzelma i Ruchało Antoniego, urzędników z m.Kolna.-

s/ P.O.W.

Powiat Suwalski.

W dniu 19.VIII.b.r. w sali Sejmiku Powiatowego w Suwałkach przy udziale starosty odbył się Zjazd delegatów Kół POW z ~~tut.~~ okręgu suwalskiego w liczbie około 20-stu, na którym nabyli ~~nieu~~Zjazdu delegatów uchwalono zwołanie na dzień 21.IX.r.b. w Suwałkach ogólnego Zjazdu Pcowiatów z terenu pow.suwalskiego i augustowskiego, połączonego z akademią ku uczczeniu rocznicy powstania sejmikowego.-

191

część koncertowa w wykonaniu członków Stow.Młodz.Polskiej.

W dn.17.VIII.b.r. w sali parafjalnej kościoła franciszkańskiego w Grodnie b.poseł Pułjan wygłosił odczyt na ten sam temat. Omawiając losy bitwy pod Warszawą b.poseł Pułjan twierdził, że plan bitwy opracował gen.Rozwadowski i jemu należy zawdzięczać zwycięstwo. Obecnych na odczycie było około 500 osób.

We wszystkich parafjach w dniu 15.VIII.b.r. odprawiali specjalne nabożeństwa i wygłosili odpowiednie kazania na temat "Cudu nad Wisłą".-

b/ Stowarzyszenie Rezerwistów i b.Wojskowych.

Nowe koła. Nowe koła Stowarzyszenia powstały w Sokółce, Janowie, Korycinie, Sidrze i Szudziałowie, powiatu sokólskiego.-

c/ Związek Oficerów Rezerwy.

Na odezwie łomżyńskiego Komitetu Obywatelskiego Obchodu "Cudu nad Wisłą" w dniu 15 sierpnia b.r. podpisany także został oddział związku Oficerów Rezerwy w Łomży z wiedzą jego Zarządu. W związku z tem 17 członków oddziału i 16 niezrzeszonych oficerów rezerwy oświadczyło na łamach "Przeglądu Łomżyńskiego", że podpis Związku Oficerów Rezerwy na wspomnianej odezwie został umieszczony bez wiedzy i zgody członków oddziału i, że oficerowie rezerwy wogóle, a członkowie Związku Oficerów Rezerwy w szczególności udziału w obchodzie ze względów zasadniczych nie wezmą.

d/ Związek Podoficerów Rezerwy.

Powiat Kolneński.

W dniu 24.VIII.b.r. w Kolnie w lokalu Straży Ogniowej odbyło się zebranie organizacyjne Zw.Podof.Rezerwy na powiat

g/ P.W. i W.F.

Powiat Grodzieński.

Komendant i instruktor P.W.i W.F. w Porzeczu, Mordasiewicz w okresie sprawozdawczym ustąpił z zajmowanego stanowiska, wobec czego ma być mianowany nowy instruktor wspomnianego oddziału.-

Powiat Augustowski.

W dniu 15.VIII.b.r. w Augustowie za szosą grodzieńską odbyły się zawody powiatowe przysposobienia wojskowego. Zawodnikom zostały wręczone nagrody przez Starostę Powiatowego.-

h/ Stowarzyszenie Młodzieży Polskiej.

Powiat Bielski.

Dnia 24.VIII.b.r.we wsi Brzeźnica,gminy Widźgowo odbyło się odsłonięcie i poświęcenie pomnika na grobie żołnierza polskiego nieznanego nazwiska, poległych w czasie inwazji bolszewickiej. Pomnik został zbudowany z inicjatywy i staraniem miejscowego koła Stowarzyszenia Młodzieży Polskiej.-

Powiat Ostrowski.

Staraniem Stowarzyszenia Młodzieży Polskiej w Rostkach Wielkich w dn.24 b.m. została odegrana komedyjka p. t."Jak kapral Szczapa wykiwał śmierć". Obecnych było 70 osób.-

i/ Towarzystwo Uniwersytetu Robotniczego.

Powiat Białostocki.

W dniu 12.VIII.b.r.o godz.19-ej w lokalu PPS CKW w Białymstoku przy ul.Sienkiewicza Nr.36 odbyło się zebranie członków T.U.R.a w liczbie 13 osób, do których prze-

mawiał Kapitułko Tomasz, by zajęli się pracą kulturalno-oświatową, oraz proponował wyłonienie specjalnej sekcji, któraby opracowała specjalny program urządzania każdej soboty odczytów wzgl.pogadanek. Postanowiono urządzić zabawę ogrodową w parku miejskim i w tym celu zwrócić się do Magistratu z prośbą o udzielenie zezwolenia.-

j/ Związek Strzelecki.

Powiat Białostocki.

Dnia 6.VIII.b.r. oddziały Zw.Strzeleckiego w Supraślu, Knyszynie, Krypnie, Starosielcach, Jurowcach i Wasilkowie uroczyście obchodziły szesnastolecie wymarszu 1-ej komp. kadr. z Krakowa. Na specjalnych zbiórkach wygłoszone zostały okolicznościowe odczyty, oraz odczytano rozkaz Komendanta z sierpnia 1914 roku.-

Powiat Grodzieński.

Dnia 6.VIII.r.b. w Łunnie odbyła się akademja, poświęcona 16-ej rocznicy wymarszu kadrówki z Krakowa. W akademji wzięły udział oddziały Zw.Strz.i P.W. i W.F., oraz część miejscowego społeczeństwa. -

Powiat Bielsk-Podlaski.

Dnia 19/VIII.b.r.odbyło się posiedzenie Zarządu Oddziału Zw.Strz.w Bielsku-Podl.poświęcone sprawom organizacyjnym.-

k/ Liga Katolicka.

Powiat Białostocki.

Dnia 6.VIII.b.r. w Supraślu zorganizowane zostało Koło Ligi Katolickiej. Do Zarządu weszli: naucz.Morecki Ferdynand - prezes, naczelnik poczty Dziczkowski Teodor - zastę-

193

ca, robotnik Rautt Józef - sekretarz, robotnik Markiewicz Stanisław - skarbnik, oraz członkowie Ambrożewski Franciszek i Guleżyński Bernard.-

1/ Towarzystwo Czerwonego Krzyża.

W dniu 15.VIII.b.r. Oddział Towarzystwa Czerwonego Krzyża w Ostrołęce urządził zabawę w ogrodzie miejskim, połączoną z loterją fantową, na rzecz wymienionego T-wa. Frekwencja publiczności słaba. Dochód około 1000 zł.-

2/ Cechy rzemieślnicze.

owiat Grodzieński.

W dn.3.VIII.r.b. odbył się w Grodnie III Zjazd cechów rzeźniczo-wędliniarskich wojew.białostockiego. Jednocześnie odbyła się uroczystość poświęcenia sztandaru cechu grodzieńskiego. Po uroczystościach kościelnych uczestnicy zjazdu udali się do sali Royal, gdzie otworzył obrady zjazdu prezes ekspozytury cechów woj.białostockiego, Franciszek Krukowski, w imieniu społeczeństwa - Lechowicz, prezes Izby Rzemieślniczej w Białymstoku - Groeser, przedstawiciel centrali cechów rzeźniczych - Motyliński z Poznańskiego, przedstawiciel cechów grodzieńskich rzemieślniczych - Radosz i ławnik Magistratu - Sawicki. Po referatach i sprawozdaniach wybrano zarząd ekspozytury na woj.białostockie, poczem postanowiono następny zjazd odbyć w Suwałkach.-

3/ R ó ż n e.

at Grodzieński.

W dniu 17 i 18 sierpnia r.b. z inicjatywy T-wa "Krajan" przy współudziale urzędu gminnego i miejscowego

kółka rolniczego we wsi Dubno odbyła się wystawa przemysłu ludowego, oraz pokaz hodowli owiec. W otwarciu wystawy wzięli udział: przedstawiciel Urzędu Wojewódzkiego, kustosz Jodkowski.i inni. Na wystawę dostarczono szereg wyrobów tkackich, z których około 60 eksponatów zakwalifikowano na wystawę II Targów Północnych w Wilnie. W pokazie owiec zgromadzono około 1500 okazów, z których 112 otrzymało nagrodę. Wystawa wśród ludności gminy Dubno wywołała duże zainteresowanie.-

Zjazd duchowieństwa.

W dniu 20 i 21 sierpnia r.b. w Grodnie odbył się zjazd księży z archidiecezji wileńskiej i sąsiednich, prześladowanych przez rząd rosyjski. Na zjeździe tym w toku obrad prócz referatów, poświęconych prześladowaniom duchowieństwa w przeszłości, wygłoszono szereg przemówień o aktualnych sprawach kościoła. Uchwalono rezolucję, przesłaną na ręce arcybiskupa wileńskiego, w której zebrani na zjeździe piętnują prześladowanie religji w Rosji Sowieckiej, oraz stwierdzają, że wiele świątyń katolickich na kresach Rzeczypospolitej, zabranych przez rząd rosyjski, pozostaje dotychczas we władaniu cerkwi prawosławnej ku niepowetowanej szkodzie ludności katolickiej, że religja i polskość z tego powodu są narażone na niebezpieczeństwo, oraz że młodzież szkolna jest pozbawiona należytego wychowania narodowego i religijnego. W końcu została wybrana komisja redakcyj-na [illegible] dla opracowania pamiętników o prześladowaniach duchowieństwa na ziemiach polskich przez b. rząd rosyjski.-

---oOo---

WOJEWODA BIAŁOSTOCKI
Nr.BB.I-2750/30.T.
Dnia 10 września 1930 roku.

Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr.9
za miesiąc sierpień 1930 r.

IV. Ruch wyznaniowy.

a/ Polski Katolicki Kościół Narodowy.

Powiat Wołkowyski. Dnia 3.VIII.r.b. we wsi Podbołocie w domu Padczyka Jana ks.narodowy Kafel Antoni po nabożeństwie wyświęcił ornat żałobny, sprawiony sumptem parafjan i, dziękując zebranym za dar, oznajmił, że wysokość składek na budowę kościoła wynosi około 1000 zł. Dość silny początkowo pęd w kierunku przynależności do Kościoła Narodowego osłabł i nie wykazuje narazie aby w bliższej przyszłości się wzmógł. Na omawianem wyżej nabożeństwie było około 50 osób.-

W dniu 23.VIII.rb. zdarzył się pierwszy wypadek pogrzebu dziecka członka Kościoła Narodowego. Naskutek zezwolenia Starosty dziecko to zostało pochowane w asystencji ks.Kafla na projektowanym a jeszcze nie zatwierdzonym cmentarzu grzebalnym Kościoła Narodowego w Podbołociu.-

b/ Sekta baptystów.

Powiat Bielski. Dnia 18.VIII.r.b. we wsi Masiewo I. w domu Filipa Skiepko odbyło się zebranie religijne baptystów, na którem odprawiono modły. Obecnych było 8 osób.-

-:-:-:-:-:-:-:-:-:-:-:-

WOJEWÓDA BIAŁOSTOCKI
Nr.BB.I-2750/30.T.
Dnia 10 września 1930 roku.

Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr.9
za miesiąc sierpień 1930 r.

V. Mniejszości narodowe.

Ruch narodowościowy w sierpniu r.b. nie był intensywniejszy, niż w miesiącach poprzednich, mimo to jednakże obfitował w momenty zasadnicze i charakterystyczne. Pierwszym z nich była próba podjęcia przez BWRKP nielegalnej akcji wiecowej w powiecie grodzieńskim. Akcja ta skończyła się dla BWRKP niepowiedzeniem. Nielegalne wystąpienie byłych posłów Flegonta Wołyńca i Ignacego Dworczanina na wiecu we wsi Alekszyce w pow. grodzieńskim skończyło się, jak już Urząd Wojewódzki doniósł Ministerstwu zatrzymaniem byłych posła Ignacego Dworczanina przez policję i aresztowanie go przez władze sądowe, oraz szerszymi aresztowaniami elementów wywrotowych, co niewątpliwie przyczyni się do osłabienia pozycji BWRKP wśród ludności białoruskiej i podsyci nanowo proces izolowania się tej ludności od elementów skomunizowanych i radykalnych. W związku z wydarzeniami w Alekszycach kilka kół TSB w powiecie grodzieńskim rozwiązało się samorzutnie co tłumaczyć należy obawą ich członków przed represjami władz. Wydarzenia te podziałały w sposób przygnębiający na koła TSB w innych powiatach. Działalność TSB nie nastręczyła Urzędowi Wojewódzkiemu bardziej charakterystycznych spostrzeżeń, jeżeli pominąć organizacyjne podporządkowanie Starostwu Okręgowemu w Białymstoku Kół TSB w powiatach bielskim i wołkowyskim. W życiu ludności żydowskiej dominowała walka Bundu i organizacyj sjonistycznych w płaszczyźnie zagadnień palestyńskich. Walka ta odsłoniła dość poważne tarcia w organizacjach Bundu, wynikłe z ustosunkowania się Bundu do sjonizmu wogóle, a akcji palestyńskiej w szczególności.

Z przejawów życia społecznego ludności litewskiej zanotowano cały szereg drobnych wydarzeń, wskazujących, że czynniki przeciwpolskie usiłują wykorzystać przeciwko Polsce i polskości urządzane na Litwie obchody w związku z 500-letnią rocznicą śmierci ks.Witolda.-

Powiat Białostocki. "Bund"-obchód rocznicy pogromu żydów w Białymstoku.

W dniu 10.VIII.r.b. organizacja żydowska "Bund" obchodziła 25-cioletnią rocznicę pogromu żydów w 1905 r. w Białymstoku. O godz.13-30 z lokalu "Bundu" przy ul.Kilińskiego Nr.11 ruszył pochód członków "Bundu" i związków zawodowych, pozostających pod wpływami "Bundu", na czele którego niesiono sztandary i dwa wieńce, do domu Nr.35 przy ul.Suraźskiej, gdzie w r.1905 padło najwięcej ofiar pogromu żydowskiego. Przemawiali: Pejgin Szmul, Lew Hirsz, Flomenbaum Benjamin, oraz Pat Jakób z Warszawy. Mówcy scharakteryzowali walkę organizacyj socjalistycznych z caratem przebieg pogromu i aresztowania robotników żydowskich, przyczem Pat Jakób zaznaczył, że kiedy za rządów carskich robotnikowi nie wolno było zrzeszać się i w każdej chwili mógł być aresztowany, to obecnie w Polsce robotnik żydowski korzysta z całkowitej wolności, ma prawo organizowania się, obchodzenia swych tradycyj i zrzeszania się w związki zawodowe. Zaznajamiając zebranych z działalnością "Bundu" i związków zawodowych, wzywał do zjednoczenia żydowskiego ruchu robotniczego pod egidą "Bundu" Po przemówieniach pochód przy dźwiękach orkiestry powrócił do lokalu"Bundu", gdzie został rozwiązany.-

Powiat Grodzieński. "Poalej-Sjon" - obchód 5-cioleeia istnienia.

W dniu 9.VIII.r.b. w lokalu Banku Ludowego w Krynkach odbyła się akademja poświęcona 5-cioleciu istnienia organizacji miejscowej "Poalej-Sjon". Przemówienia wygłosili: Kłóbnicka, miejscowa działaczka i Palnicka z Grodna. Po przemówieniach nastąpiła część koncertowa. Obecnych 250 osób.-

Powiat Łomżyński. Wiec "Szlojmej Emunej Isroel".

W dniu 10.VIII.r.b. w Łomży odbył się wiec organizacji "Szlojmej Emunej Isroel", na którym przybyły z Warszawy Abram Tohb wygłosił obszerny referat p.t.:" Agudizm,mizrachizm i sjonizm", oraz 18-stoletnia działalność org."Szlojmej Emunej

Israel". Prelegent zarzucał sjonistom i mizrachistom brak uligijności. Następnie przemawiał w tymże duchu Boruch Brycman z Kolna. Obecnych 60 osób.-

Wiec wyborczy do Rady Kasy Chorych.

W dniu 16.VIII.b.r. w lokalu Rady Zydowskich Związków Zawodowych w Łomży z inicjatywy "Bundu" odbył się przy udziale 200 osób wiec sprawozdawczy z działalności Rady i Zarządu Powiatowej Kasy Chorych. Prelegenci Jakób Zamiatyń i Mordko Posesorski krytykowali dotychczasową działalność Kasy i nawoływali do głosowania na listę "Bundu Nr.4." Przed rozpoczęciem wiecu na salę usiłowali wtargnąć komuniści, którzy jednak zostali usunięci przez straż wiecu i policję.-

Związek Kupców Zydowskich-odczyt.

Dnia 20 ub.m. w Łomży przybyły z Warszawy dr.Kolkier wygłosił odczyt n.t."Sytuacja kupiectwa żydowskiego i samopomoc". Prelegent zobrazował obecną sytuację gospodarczą w Europie i na całym świecie, przyczem zaznaczył, że nie może być mowy o specjalnie ciężkiej sytuacji kupiectwa żydowskiego, gdyż wszystkie państwa europejskie przeżywają w większym lub mniejszym stopniu kryzys gospodarczy, co się odbija również ujemnie i na handlu. W dalszem przemówieniu podkreślił, że przedstawiciele wielkiego kapitału i przemysłu organizują się w wielkich trustach i tym sposobem dążą do zgnębienia drobnego kupiectwa. Aby móc się skutecznie przeciwstawić blokowi wielkiego kapitału, kupiectwo żydowskie powinno dążyć do kooperacji poszczególnych branży kupieckich, gdyż to da możność nabywania towarów po znacznie niższych cenach i w lepszym gatunku. Na odczycie było obecnych 80 osób.-

Hechaluc-Pionier - odczyt.

Dnia 23 ub.m. w Zambrowie staraniem miejscowej organizacji "Hechaluc-Pionier" odbył się odczyt delegata centrali tej organizacji

Zef Szeryfa z Warszawy n.t."Obecna sytuacja w Palestynie". Prelegent odczytał sprawozdanie o gospodarce rolnej kolonistów żydowskich,nawołują zarazem do energicznego popierania akcji kolinizacyjnej. Na odczycie było obecnych około 150 osób.

Rada Zydowskich Związków Zawodowych - zebranie wyborcze do Kasy Chorych.

Dnia 23 ub.m. w Łomży odbyło się przy udziale około 100 osób, zebranie członków różnych żydowskich związków zawodowych w sprawie wyborów do Rady Kasy Chorych w Łomży. Nawoływano do głosowania na listę "Bundu" Nr.4.-

"Bund" - zebrania publiczne.

Tegoż dnia w Łomży odbył się, przy udziale około 100 osób odczyt zbiorowy w języku żydowskim n.t."Wojna a klasa robotnicza". Prelegenci Zamiatyn Jakób, Makowski Chaim i Radynowski /bundowcy/ w swoich przemówieniach podkreślili, że klasa robotnicza do wszelkich objawów wojennych winna ustosunkować się negatywnie, gdyż wojna godzi przedewszystkiem w interesy kapitalistom i przemysłowcom, potrzebującym nowych rynków zbytu dla swoich towarów. Wojny mają również dążenia imperjalistyczne. Kapitaliści przed wybuchem wojny rozwijają usilną agitację za wojną, w czem dopomaga im prasa szowinistyczna, usiłująca wmówić np.w robotnika polskiego,że robotnik niemiecki lub innej narodowości i państwowości jest jego wrogiem. Klasa robotnicza winna jasno zdawać sobie sprawę z niebezpieczeństwa, jakie tkwi w każdej wojnie i z całą bezwzględnością przeciwstawić się wszelkim zakusom wojennym imperjalistów.

Dnia 23 ub.m. w Łomży odbył się przy udziale około 70 osób,wiec rzemieślników majstrów żydowskich, którzy nawoływali do głosowania na listę "Bundu" Nr.4. Na czas wyborów do Rady Powiatowej Kasy Chorych w Łomży Zydowski Związek Kupców i Zydowski Związek Rzemieślników utworzyli wspólny blok, powołując specjalny Komitet, który zajmuje się akcją agitacyjną.-

Życie społeczne.

Powiat Sokólski. Wybór zarządu "Linas-Hacedek".

Dnia 16.VIII. r.b. w osadzie Janów ukonstytuował się zarząd Towarzystwa "Linas-Hacedek", w skład którego weszli: Brykier Zelman-prezes, Mazowiecki Hersz -zast.prezesa, Mazowiecki Nisiel-sekretarz, Goldberg Ajzyk-skarbnik. Na zastępców wybrano: Szejnę Percowskiego, Haflę Lichtensztajna, Jankiela Janowskiego, Chemję Błotnika, Jankiela Percję, Ajzyka Sztejna i Mejera Wajnera. Do Komisji Rewizyjnej weszli: Mordchel Chawański, Chaim Rudawski, Rachmiel Rozental i Mowsza Ajnbinder.-

Powiat Szczuczyński. Towarzystwo "Tarbuth" - odczyt.

W dniu 10.VIII.r.b. w Szczuczynie staraniem Towarzystwa "Tarbuth" odbył się odczyt na temat:"Rozwój,przeszłość i przyszłość sjonizmu". Przemawiali Dr.Rozental i Szejnberg, członkowie "Tarbuthu". Frekwencja słaba.

Organizacja sjonistyczna - odczyt.

W dniu 24 ub.m. staraniem oddziału organizacji sjonistycznej w Grajewie w klubie "Bet-Am" odbyło się zebranie publiczne, na którem przemawiali Waks i Wapiński, miejscowi działacze, omawiając politykę angielską w Palestynie.-

Takiem zebranie w tymże lokalu urządziła w dniu 23.VIII.r.b. organizacja "Hechaluc-Pionier".-

Powiat Ostrowski. Zebrania publiczne.

W dniu 9 ub.m. w Zarębach-Kościelnych Towarzystwo Przyjaciół Pracującej Palestyny w lokalu własnym urządziło pogadankę na temat "Czy emigracja żydowska do Palestyny wpływa ujemnie na rozwój gospodarczy arabów". W pogadance zabierali głos: Warszniter Michel, Góra Wolf i Szlafmyc Pinchus /podejrzani o komunizm/.Obecnych było około 70 osób.-

W tymże dniu w Zarębach-Kościelnych organizacja sjonistycz-

na w lokalu własnym urządziła odczyt na temat "Znaczenie wszechświatowego kongresu sjonistycznego dla pracującej Palestyny", który wygłosił Rozenblum Całka, miejscowy sjonista. Obecnych około 60 osób.

W tymże dniu w Ostrowi-Mazowieckiej Towarzystwo "Kultur-Liga" w lokalu własnym zorganizowało odczyt p.t. "Zapatrywania Anglji, żydów i arabów na Palestynę". Odczyt w duchu sjonistycznym wygłosił Milgram Izrael. Knyszyna. Obecnych - około 60 osób.

Organizacja sjonistyczna - zebranie organizacyjne

W Nurze zawiązało się koło organizacji sjonistycznej złożone z 14 członków: zarząd stanowią: Abe Malinowicz-prezes, Izrael Orliński-sekretarz, Szwarcbron Abram - skarbnik.

Życie gospodarcze.

at Wołkowyski. Zebranie zarządu "Kasy Spółdzielczej".

Dnia 5 ub.m. w Piaskach odbyło się posiedzenie zarządu Kasy Spółdzielczej, zwołane naskutek rewizji Kasy przez członka Zarządu Głównego, Garbusza Izaaka z Wilna, który jakoby stwierdził niedobór 4500 złotych. Przewodniczył Szołem Kapłan. Rewident nawoływał, aby ustępujący zarząd pokrył deficyt. Decyzji nie powzięto. Obecnych 12 osób.

Żydowski Cech Majstrów Krawieckich - zebranie członków.

W dniu 12 VIII r.b. w Wołkowysku w lokalu Straży Pożarnej odbyło się zebranie członków cechu majstrów krawieckich. Uchwalono poprawki statutowe i wybrano zarząd składający się z Judela Nowikowskiego, Judela Szpaka i b.prezydjum. Na starszego cechu powołano Motela Mursztejna, na podstarszych Grodzieńczyka Jakóba i Szmula Łancewickiego, oraz Mojżesza Tulkowicza, Noma Mejera, Kaganowiczową Annę i Szewanowicz Rachmielę. Obecnych 90 osób.

Zycie kulturalno-oświatowe.

owiat Bielski.

Organizacja sjonistyczna - odczyt.

W dniu 23 ub.m. w Bielsku-Podlaskim w synagodze odbył się odczyt, urządzony przez organizację sjonistyczną, na którym przemawiał Aron Urymowski, nauczyciel gimnazjum hebrajskiego w Białymstoku, nawołując zebranych do uczenia dzieci w szkołach hebrajskich gdyż tylko ta szkoła wychowuje dobrych patrjotów narodowych. Obecnych na odczycie około 300 osób.-

Obchody rocznicy zajść w Palestynie.

Niezależnie od zebrań organizacyjnych żydowskie organizacje społeczne, pozostające pod wpływami sjonizmu, zorganizowały w okresie sprawozdawczym cały szereg obchodów i akademij w miastach i osadach dla uczczenia rocznicy zeszłorocznych zajść w Palestynie. Najbardziej manifestacyjny obchód odbył się w Ostrołące z tej racji, że w czasie zajść omawianych zginął emigrant z Ostrołęki, nazwiskiem Lew. Na obchodach tych przemawiali różni mówcy na temat angielskiej polityki i żydowskiego ruchu sjonistycznego.-

b/ Białorusini.

owiat Białostocki.

W dniu 10 ub.m. w lokalu przy ulicy Kościelnej Nr.4 w Białymstoku odbyło się posiedzenie zarządu koła miejskiego Towarzystwa Szkoły Białoruskiej, na którem omawiano sprawę wzmocnienia pracy organizacyjnej, oraz urządzenia przedstawień amatorskich w Kamionce, Narewce i Hajnówce. Pozatem rozpatrywano głównie sprawę wyjazdu grupy białoruskiej do Spały, celem wzięcia udziału w dożynkach u Pana Prezydenta Rzeczypospolitej. W sprawie tej wywiązała się ożywiona i ostra dyskusja, bowiem Mikołaj Grycuk i Witalis Zajkowski /członek PPS.Lewicy/, podejrzany o komunizm/, sprzeciwiali się stanowczo wyjazdowi grupy białoruskiej do Spały, nazywając organizatorów wyjazdu faszystami. Wobec różnicy zdań Zarząd koła

zajął stanowisko niezdecydowane i postanowił pozostawić wolną rękę organizatorowi wyjazdu, Sidorowiczowi Konstantemu, który oświadczył, że wyjedzie do Spały z 12-stoma uczestnikami i całą odpowiedzialność bierze na siebie -

wiat grodzieński. Z powodu braku zainteresowania się ze strony ludności białoruskiej działalnością Towarzystwa Szkoły Białoruskiej, członkowie zarządów hurtków wspomnianego Towarzystwa we wsiach Rewki, Chwojniany i Charcia, gminy Skidel, w dniu 22.VIII.r.b. złożyli podanie o wykreślenie wspomnianych hurtków z rejestru, jako zlikwidowanych

olportaż tygodnika "Ruch"

W okresie sprawozdawczym nadesłano przez pocztę pod adresem prenumeratorów b.czasopism białoruskich Nr.1 tygodnika białoruskiego p.t. "Ruch", wydawanego przez BWR Klub Poselski.-

c/ L i t w i n i.

Powiat grodzieński-agitacja szkolna

W wyniku wzmożonej ostatnio agitacji nacjonalistów litewskich ludność litewska w Marcinkańcach domaga się /nieoficjalnie/ ustąpienia kierownika miejscowej szkoły powszechnej Makimiaka, starając się pozyskać na jego miejsce nauczyciela litwina. Krążą wersje, że o ile Jakimiak pozostanie na swem stanowisku, to litwini nie będą posyłać swych dzieci do szkoły. Według poufnych informacyj akcją tą kieruje ks.Rukas z Marcinkaniec przy pomocy Kaszety Klemensa, prezesa oddziału T-wa Św.Kazimierza we wsi Kaszety, i Radkiewicza Wincentego ze wsi Mordasewo, radnego gminy Marcinkańce.-

Uszkodzenie słupów granicznych.

Na trzech słupach granicznych w lasach państwowych leśnictwa Mustejskiego nieujawnieni dotychczas sprawcy uszkodzili godła państwowe

Zachodzi podejrzenie, że czynu tego dokonali członkowie t-wa św. Kazimierza. Dochodzenie wdrożono. Ustalono, że ośrodkiem ruchu antypolskiego na terenie gm.Marcinkańce jest oddział t-wa św.Kazimierza w Kobelach, gm.Marcinkańce, na czele którego stoją ks.Czaglis Franciszek, zajmujący oficjalne stanowisko zastępcy członka zarządu wspomnianego oddziału, Walentukiewicz Zygmunt, zastępca prezesa zarządu, Grygas Piotr - skarbnik i Akscin Jerzy zastępca wójta gm.Marcinkańce, który oficjalnie do t-wa nie należy. Walentukiewicz Zygmunt i Grygas Piotr otrzymują pocztą litewskie szowinistyczne wydawnictwa amerykańskie, które rozpowszechniają wśród mieszkańców okolicznych wsi. Wśród członków oddziału t-wa św.Kazimierza w Kobelach znajduje się szereg b.partyzantów litewskich, którzy są zdecydowanymi wrogami państwowości polskiej i w tym duchu prowadzą agitację. Ponadto ustalono, że członkowie t-wa św.Kazimierza ostatnio zaopatrują w znaczki metalowe z "Pogonią" i wstążeczkami o narodowych barwach litewskich, dostarczane przez Walentukiewicza Jana, m-ca wsi Swiny-Las gm.Porzecze, ucznia litewskiego seminrajum nauczycielskiego w Wilnie, który pobiera za nie po 50 gr. Wstążeczki do tych znaczków sprzedawał organista z Kopel Trojan Władysław /brat osadzonego w więzieniu za szpiegostwo Jana Trpjana/. Na jaki cel przeznaczane są pieniądze uzyskiwane ze sprzedaży tych znaczków narazie nie ustalono.

W dniu 13 ub.m. ks.Czaglis Franciszek przy pomocy móców wsi Kobele Akscina Jerzego, Walentukiewicza Zygmunta, Walentukiewicza Jana i Grygasa Jana wystawił we wsi Kobele krzyż drewniany bez wizerunku Chrystusa i bez żadnych napisów. Krzyż ten ma być pamiątką obchodu uroczystości ku czci ks.Witolda.

Istniejące we wsi Kobele gm.Marcinkańce Kółko Rolnicze założyło w tejże wsi sklep spożywczy p.n."Zejbas". Według informacyj

konfidencjonalnych w sklepie tym sprzedają sól i cukier, pochodzące z przemytu z Litwy.-

wiat Suwalski.- Tow.Sw.Kazimierza.

W dniu 17.VIII.b.r. we wsi Ogrodniki gminy Berzniki odbyło się zebranie organizacyjne Tow.Sw.Kazimierza, na którem z 40 obecnych osób 33 zapisały się na członków.Towarzystwa, organizując w ten sposób nowy oddział /17-ty na terenie powiatu/. Fakt ten dowodzi rozwijanie się działalności organizacyjnej i propagandowej litewskiej. W istniejących oddziałach Towarzystwa odbywają się dość często wieczory publiczne /przedstawienia, odczyty, koncerty, zabawy i t.p./, gromadzące po kilkadziesiąt, a nawet paręset osób, głównie młodzieży. W organizowaniu oddziałów T-wa, jak również w nastawianiu ich działalności biorą wybitny udział synowie miejscowych litwinów, kształcący się w litewskich zakładach naukowych, a w ich liczbie głównie Vincenty Macianis ze wsi Podgawieniańce, gminy Krasnopol, b.uczeń gimnazjum im Witolda Wielkiego w Wilnie i Maciej Krauzlis ze wsi Wójtokiemie, gminy Sejwy, student Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie.-

-.-.-

200

WOJEWODA BIAŁOSTOCKI

Nr.BP.I-55/31.T.

Białystok, dnia 10 stycznia 1931 roku

Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr.1. za miesiąc grudzień 1930 r.

T A J N E - P I L N E !

Do

Ministerstwa Spraw Wewnętrznych

Pan Dyrektor Departamentu II.

w W a r s z a w i e .

Przesyłam sytuacyjne sprawozdanie miesięczne za miesiąc grudzień 1930 rok.-

Za Wojewodę:

/ M. S y s k a /

Naczelnik Wydziału Bezp.Publ.

Odpisy otrzymują:

1/ Pan Wojewoda w Wilnie,
2/ Pan Wojewoda w Brześciu nad Bugiem,
3/ Pan Wojewoda w Warszawie
4/ Pan Wojewoda w Nowogródku,
5/ Pan Wojewoda w Tarnopolu,
6/ Pan Wojewoda w Stanisławowie
7/ Pan Wojewoda w Lublinie,
8/ Pan Wojewoda w Łodzi,
9/ Pan Prokurator Sądu Apelacyjnego w Warszawie,
10/ Pan Prokurator Sądu Apelacyjnego w Wilnie,
11/ Pan Prokurator Sądu Okręgowego w Białymstoku,
12/ Pan Prokurator Sądu Okręgowego w Grodnie,
13/ Pan Prokurator Sądu Okręgowego w Suwałkach,
14/ Pan Prokurator Sądu Okręgowego w Łomży,
15/ Sam.Ref.Informacyjny DOK III w Grodnie,
16/ Sam.Ref.Informacyjny DOK. I w Warszawie,
17/ Sam.Ref.Informacyjny DOK IX w Brześciu nad Bugiem,
18/ K.O.P. "Brygada Grodno"
19/ Wszyscy Panowie Starostowie Powiatowi Województwa Białostockiego,
20/ Pan Starosta Grodzki w Białymstoku,
21/ Pan Naczelnik Urzędu Śledczego w miejscu -

H.F.

WOJEWODA BIAŁOSTOCKI
Nr BP I 55/30 T
Białystok, dnia 10.I 1931 r

Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr.1
za miesiąc grudzień 1930 r

201

I. Sytuacja ogólna

Miesiąc sprawozdawczy był niejako okresem wytchnienia dla społeczeństwa po nadmiernych wysiłkach w okresie wyborów. Z tej racji nie obfitował w ważniejsze względnie bardziej charakterystyczne wydarzenia w żadnej z dziedzin życia tego społeczeństwa. Cechowało go przedewszystkiem przytępienie działalności polskich stronnictw politycznych, które zaprzestały niemal wszelkiej działalności politycznej w terenie. Ograniczały się one prawie wyłącznie do kampanji prasowej, nader żywej, w której dominowały sprawa Brześcia, wydarzenia na gruncie parlamentarnym i sprawy gospodarcze. Prasa opozycyjna podniosła pierwszą z tych spraw do poziomu procesu narodowego, którego zakończenia jak najrychlej w sensie "bezprzykładnego ukarania winnych znęcania się nad więźniami brzeskimi" wymagają " najżywotniejsze interesy państwa i moralności publicznej". Wydarzenia parlamentarne prasa ta oceniała jako " bezwzględne rozprawianie się obozu prorządowego z opozycją z poruczaniem podstawowych zasad parlamentaryzmu", zaś niedomagania życia gospodarczego i zarządzenia gospodarcze Rządu wykorzystywała do "bicia na alarm" i ostrzegania przed prowadzeniem kraju do ostatecznej ruiny gospodarczej. W expose Ministra Skarbu widziała potwierdzenie słuszności swych zastrzeżeń do polityki gospodarczej rządów pomajowych, a w rozporządzeniu Prezydenta Rzeczypospolitej o dostarczaniu mieszkań dla nauczycielstwa przez samorządy "ograniczanie wydatków państwowych i oszczędzenie kosztem zubożałej ludności". Dość skutecznie rozprawiała się z prasą opozycyjną prasa prorządowa, która jednakże poza "Gazetą Polską Ziemi Grodzieńskiej" zbyt powierzchownie przystosowywała się do poziomu i kategoryj myślenia miejscowe-

społeczeństwa.-

Zywsze cokolwiek od politycznego było życie społeczne ludności Województwa, podsycane tego rodzaju akcjami jak miesiąc Pomorza i obchód setnej rocznicy powstania listopadowego.-

Scharakteryzowany ogólnie na innem miejscu ruch narodowościowy uzewnętrznił, jeżeli chodzi o ludność żydowską przesunięcie się jej nastrojów w kierunku umiarkowanym na niekorzyść Grünbauma zarówno w sprawach ogólno-państwowych, jako też ogólno-sjonistycznych, zaś co ludności białoruskiej rozpoczynającą się ponownie walką pomiędzy elementami radykalnymi i umiarkowanymi o wpływy w Towarzystwie Szkoły Białoruskiej.-

W kwestji nastrojów ludności należy zaznaczyć, że w grudniu trwała i działała skutecznie psychoza zwycięstwa wyborczego obozu prorządowego, pomniejszająca wpływy opozycji, aczkolwiek nie sprzyjała temu sytuacja gospodarcza, która kształtowała się niepomyślnie.

Utrzymujące się na rynku niskie ceny na produkty wytworczości rolnej, kryzys w przemyśle i zmniejszemi obrotów w handlu wpływały ujemnie na nastroje ludności, szczególnie w ośrodkach uprzemysłowionych, odczuwających dotkliwie skutki bezrobocia, omówionego szczegółowo w sytuacyjnych sprawozdaniach tygodniowych.-

-:-:-:-:-:-:-:-

OJSKOWA BIAŁOSTOCKI
Nr BP I 55/31 T
nia 10 stycznia 1931 r

Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr 1
za miesiąc grudzień 1930 rok

702

II Przegląd prasy

a/ Prasa prorządowa

Głos Ziemi Białostockiej"

Omawiał zwycięstwo listy Marszałka Piłsudskiego z punktu widzenia interesów politycznych w stosunkach wewnętrznych i zewnętrznych Podkreśla stabilizację stosunków wewnątrz Państwa i możliwość twórczej pracy Sejmu, posiadającego zdecydowaną większość prorządową Zwycięstwo obozu prorządowego charakteryzował, jako kres politycznego analfabetyzmu w Polsce - Omawiając rolę obecnego Sejmu, wychodził z założenia, że nowowybrany Sejm winien zająć się przedewszystkiem załatwieniem najważniejszych zagadnień, których poprzedni nie załatwił i wypowiadał przekonanie, że praca Sejmu winna rozpocząć się od reformy wewnątrz samego ciała ustawodawczego, t j od zmiany regulaminu sejmowego

W trzeciej dekadzie grudnia poświęcał artykuły wstępne w sprawie więźniów brzeskich przyczem zagadnienie to traktuje jako konieczność państwową, bez której stosunków politycznych w kraju nie możnaby uzdrowić.

Uwięzienie posłów w Brześciu, zdaniem pisma było równoznaczne z uniemożliwieniem wyraźnych antypaństwowych knowań do jakich się opozycja posunęła.

Napaść opozycji na oficerów służby czynnej, którzy mieli jakąkolwiek styczność ze sprawą brzeską, kwalifikował jako chęć wbicia klina w korpus oficerski i wprowadzenia weń niesnasek partyjno-politycznych.-

"Gazeta Polska Ziemi Grodzieńskiej".

Omawiając program prac Sejmu, nakłada nań obowiązek przedewszystkiem naprawy ustroju Państwa. W swej krytyce działalności Stronnictwa Narodowego, porównywał to ostatnie do destrukcyjnego obozu Hitlera. Poświęcając w dalszym ciągu uwagę sprawie zwycięstwa obozu Marszałka Piłsudskiego stwierdzał, iż ostatnie wybory były niczem innem, jak tylko zewnętrzną ilustracją całego ogromu procesów, które wpłynęły na odrodzenie się duszy polskiej i wskazywał, że zwierciadłem tej zmiany jest inny stosunek obywateli do Państwa. Stwierdzał, że społeczeństwo wskutek tego wykazało dużo politycznej dojrzałości dzięki czemu ogromna liczba partyj politycznych spadła do minimum.-

Omawiając sprawę Brześcia stwierdzał, iż stosunki polityczne w Polsce były niezdrowe, a politycy poszczególnych obozów chorzy.-

Nie chcąc dopuścić do powszechnej epidemji, należało kilku ludzi chorych odseparować od reszty zdrowego społeczeństwa. Stanowisko opozycji w tej sprawie kwalifikował, jako zbrodnie przeciwko Państwu i powtarzanie dziejów Targowicy.

Pozatem kilka numerów poświęcił politycznej działalności ks. Wł. Murawskiego z Kwasówki, pow. grodzieńskiego, zarzucając mu wykorzystywanie ambony dla celów politycznych.-

Podkreślał w swoich artykułach pożyteczną działalność nauczycielstwa szkół powszechnych powiatu grodzieńskiego i zamieścił kilka artykułów o obronie Pomorza przed zakusami niemieckiemi.-

"Dziennik Białostocki".

Poza umieszczeniem kilku artykułów w sprawie obrony Pomorza żadnego zainteresowania dla spraw wewnętrzno-politycznych nie wykazywał.-

203

Nowy Dziennik Kresowy".

Poza szerszem omawianiem zagadnienia dostępu Polski do morza i obrony Pomorza, poświęcał uwagę swoją w okresie sprawozdaw czym zagadnieniom natury społeczno-gospodarczej, nie wykazując większego zainteresowania dla spraw politycznych.-

Kurjer Ziemi uwalskiej".

Wykazywał podobne zainteresowanie, co i "Nowy Dziennik Kresowy".-

b/ Prasa opozycyjna.

Nowe Zycie".

Omawiając pracę nowego Sejmu, odpowiedzialność całkowitą składa na obóz rządowy. Odpowiedzialność ta jest dla pisma tem większa, że położenie gospodarcze kraju jest bardzo ciężkie Pismo nie wierzy w gospodarcze uzdrowienie kraju przy obecnym systemie rządów i uważa, że system ten w dalszym ciągu prowadzi kraj do ruiny gospodarczej.-

Traktując o stosunku rządu do zagadnień religijnych, zarzucał polityce państwowej, że naukę, szkołę, rodzinę pragnie wyrwać z pod wpływów kościoła.-

W sprawie więźniów brzeskich stał na stanowisku, że Rząd, już z racji wydania polecenia uwięzienia posłów i odsunięcia od wpływu na ich los sądownictwo, za wszystko, co się w Brześciu działo, musi przyjąć na siebie odpowiedzialność, jeżeli po szybkiem zbadaniu sprawy i bez-przykładnie surowem ukaraniu "sieapaczy" nie odsunie się od tych, którzy shańbili imię Polski.-

-:-:-:-:-:-:-:-:-:-

6

WOJEWODA BIAŁOSTOCKI
Nr.BP.I-55/31 T.
Dnia 10 stycznia 1931 roku.

Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr.1
za miesiąc grudzień 1930 rok.

III. Polski ruch polityczny

a/ Bezpartyjny Blok Współpracy z Rządem.

Ogólne

Bezpośrednio po wyborach BBWzR , zresztą jak wszystkie inne stronnictwa zaniechał działalność w terenie, co tłumaczyć można zarówno zmęczeniem jego organizacyj w okresie wyborczym jako też koniecznością odpowiedniego nastawienia ich pracy i przystosowywania jej do potrzeb czasu. Prasa stronnictwa informowała społeczeństwo o zamierzeniach BBWzR na gruncie parlamentarnym, oceniała skutki zwycięstwa obozu prorządowego w wyborach w odniesieniu do poszczególnych dziedzin życia społecznego i państwowego i reagowała na wszelkie, ważniejsze wystąpienia prasy opozycyjnej.

Ponadto BBWzR.w okręgach łomżyńskim i białostockim interesował się zagadnieniami ruchu zawodowego i działał na tym gruncie dość znacznie pośrednio przez konfederację gospodarczych związków zawodowych.

owiat Białostocki.

Zebranie zamknięte.

W Krypnie dnia 14 grudnia ub.r. odbyło się zebranie informacyjne z udziałem posła Jana Malewskiego /60/.-

owiat Bielski.

Zebrania zamknięte.

W Mielniku dnia 27 grudnia ub.r. - zebranie członków BBWzR. w sprawie organizacji pracy politycznej na terenie Mielnika. Z inicjatywy BBWzR. tamże powstała świetlica kulturalno-oświatowa dla ogółu społeczeństwa.-

Na zebraniu komitetu gminnego w osadzie Orla ustalono plan

działania przy zbliżających się wyborach do samorządu gminnego.-

wiat Sokólski.

Zgromadzenie publiczne.

W Sokółce dnia 21 grudnia ub.r. odbył się wiec posłów Jana Walewskiego i Jaroszewicza, którzy poinformowali zebranych o zamierzaniach BBWzR. co do jego poczynań na gruncie parlamentarnym, oraz omówili aktualne sprawy polityczne i gospodarcze, zarówno w odniesieniu do całego kraju, jako też Województwa Białostockiego.-

Usiłowali polemizować z posłami radni m.Sokółki Franciszek Godlewski i Jan Daszuta, zwolennicy Stronnictwa Narodowego / 40 /.-

b/ P.P.S. d. Frakcja Rewolucyjna.

Jedynie w Białymstoku i białostockim okręgu przemysłowym działa na gruncie związków zawodowych. Działalność jej nie przyniosła wprawdzie efektów organizacyjnych w sensie politycznym, niemniej jednakże niwelowała i to w znacznym stopniu zamierzenia i poczynania PPS.CKW., która na tym samym gruncie podjęła dość rozgłośnie akcję odgrywania się po przegranej w wyborach.-

Spostrzeżenia co do PPS.d.Frakcja Rewolucyjna z okresu powyborczego zdaje się wskazywać, że nie znajdzie ona większych możliwości wzrostu do poziomu czynnika politycznego, mogącego odgrywać większą rolę w życiu politycznem nawet w białostockim okręgu przemysłowym i, że może być jedynie pewnego rodzaju hamulcem dla PPS. w jej ekspansji na ruch zawodowy.-

c/ Monarchistyczna Organizacja Wszechstanowa.

Przejawów działalności nie notowano.-

d/ Stronnictwo Narodowe.

Po wyborach Stronnictwo Narodowe zaprzestało wszelkiej działalności zewnętrznej w terenie, a przeto stosunek jego do sytuacji politycznej i zagadnień chwili oceniać można tylko na podstawie wy-

nurzeń łomżyńskiego tygodnika "Zycie i Praca", który przedewszystkiem podkreślał sukces wyborczy Staronnictwa i uzewnętrzniał szczeły rzekomych nadużyć wyborczych obozu prorządowego. Następnie starał się zaktualizować sprawę organizowania ośrodków młodzieży przy parafjach, pomawiał ostrożnie Rząd o lekceważenie zamierzeń rewizjonistycznych Niemiec w odniesieniu do zachodnich granic Polski i "związanie się na płynnych narodowo i gospodarczo prowincjach wschodnich", oraz bił na alarm W " sprawie brzeskiej", której wyjaśnienie podnosił do poziomu "żywotnego interesu państwa i moralności publicznej".-

e/ Obóz Wielkiej Polski.

Powiat Augustowski. Działacz Obozu Wielkiej Polski w powiecie augustowskim, Łada usiłował zwołać zebranie w Augustowie i rozwinąć działalność w powiecie przy oparciu się, jak w okresie wyborczym o duchowieństwo. Ponieważ zamierzenia jego spotkały się z negatywnym stosunkiem tegoż duchowieństwa, które według oświadczenia ks.Kowalczyka z Augustowa "Nie chce narażać się władzy angażowaniem się w działalności politycznej, przeto zaniechał realizowania powziętych zamierzeń.-

f/ Polskie Stronnictwo Chrzescijańskiej Demokracji.

Działalności w terenie nie przejawiło. Jako rzecznicy interesów Stronnictwa w grodzieńskim okręgu wyborczym, dziekan grodzieński ks.Bolesław Sperski i kościelny z jego kościoła parafjalnego Adam Klimowicz złożyli protest przeciwko wyborom do Sejmu w tymże okręgu.-

Ponieważ Ch.D. we wspomnianym okręgu nie liczyła na uzyskanie więcejM niż jednego mandatu, który otrzymała jako całkowite zaspokojenie swych ambicyj, przeto protest ks.Sperskiego i Klimowicza należy traktować jako swego rodzaju demonstrację powyborczą, mającą na ce-

205

lu podkreślenie słuszności podnoszonych przez "Nowe Zycie" zarzutów co do rzekomych nadużyć wyborczych władz administracyjnych i obozu prorządowego.

Wymienione pismo poza sprawami wyborów, traktowanemi w płaszczyźnie gromadzenia oskarżeń przeciwko Rządowi, wykorzystywało każdą sposobność dla podtrzymania swego "kursu opozycyjnego". Asumpt do tego dawały mu przedewszystkiem sprawa Brześcia, której wyjaśnienia domagało się " w żywotnym interesie państwa i moralności publicznej" i rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej o mieszkaniach dla nauczycielstwa, oceniane przez pismo jako środek do uwalniania się Rządu od dużych wydatków i przerzucenia ich na samorządy. W wydaniu tego rozporządzenia pismo widziało potwierdzenie słuszności swych ostrzeżeń, że rozrzutna gospodarka Rządu doprowadzi do konieczności stosowania takich oszczędności, które, jak w danym wypadku obarczają ludność ubogą nowymi ciężarami podatkowymi i zniszczą szkolnictwo powszechne.-

g/ Polskie Stronnictwo Ludowe"Piast".

Przejawów działalności, ani też żywotności nie dostrzeżono.-

h/ Polskie Stronnictwo Ludowe "Wyzwolenie".

Nie przejawiło jakiejkolwiek działalności.

i/ Stronnictwo Chłopskie.

W okresie wyborczym zostało pozbawione jednostek kierowniczych i przywódcy, jakim był poseł Sawicki. Z tej racji koła Stronnictwa nawet w powiecie sokólskim, który stanowił domenę wpływów Stronnictwa i posła Sawickiego, przestały być żywotnemi, co w konsekwencji doprowadziło do likwidacji sekretarjatu powiatowego w Sokółce.-

Z braku funduszów został zlikwidowany w grudniu Sekretarjat Powiatowy Stronnictwa Chłopskiego w Sokółce.-

widowanie sekretarjatu powiat

Nieopłacany od kilku miesięcy kierownik sekretarjatu, Józef Dudź zasekwestrował, jego inwentarz do czasu uiszczenia mu należności.-

j/ Polska Partja Socjalistyczna.

Działała wyłącznie na gruncie ruchu zawodowego. W rozszerzeniu i umocnieniu swych wpływów w związkach zawodowych widziała jedyną drogę do odzyskania pozycyj, utraconych w wyborach. Nastawienie działalności PPS. na wspomnianym gruncie, omówionej szczegółowo w sytuacyjnych sprawozdaniach tygodniowych szło po linji zaostrzenia kwestji bezrobocia i nastrojów bezrobotnych, ażeby w ten sposób związać się silniej z masami.-

Suma dość znacznych w tym kierunku wysiłków nie przyniosła partji efektów organizacyjnych, tembardziej, że organizacje jej ulegały daleko posuniętemu rozkładowi, szczególnie w okręgach bielskim i grodzieńskim, jeżeli pominąć okręg łomżyński, w którym PPS. utraciło wszelki autorytet.-

Powiat Bielski. Bezpośrednim skutkiem wyborów do Sejmu dla PPS. w powiecie są tarcia w jej organizacjach na terenie powiatu. M.in CKW.PPS. naskutek doniesień Powiatowego Komitetu Robotniczego w Hajnówce wytoczył dochodzenie sekretarzowi oddziału Związku Zawodowego Robotników Rolnych na powiat bielski, Kazimierzowi Mscichowskiemu, oskarżonemu o informowanie w okresie wyborczym organów bezpieczeństwa ~~publicznego~~ o działalności PPS.

W Bielsku-Podlaskim odbyło się dnia 17 grudnia ub.r. na zebraniu miejscowego komitetu po odczytaniu instrukcji CKW.PPS. w sprawie grupowania materjałów o nadużyciach wyborczych władz administracyjnych i policji zdecydowano zbierać tego rodzaju materjały i przekazać je CKW.PPS.

W Bielsku-Podlaskim do zbierania omawianych materjałów przystąpił Mikołaj Pietruczuk, który wyrokiem Sądu Powiatowego tamże

206

z dnia 9 grudnia ub r został skazany za działalność w okresie wyborczym z art 154 cz II K.K na 14 dni aresztu -

-:-:-:-:-:-:-:-:-

WOJEWODA BIAŁOSTOCKI
Nr BP I -55/31 T
dnia 10 stycznia 1931 roku.

Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr 1.
za miesiąc styczeń 1931 rok.

IV Polskie związki i stowarzyszenia społeczne.

a/ Związek Obrony Kresów Zachodnich.

Powstanie koła powiatowego w Grodnie.

W Grodnie dnia 19 grudnia ub r odbyło się zebranie organizacyjne powiatowego koła Związku, do którego zarządu zostali wybrani: Bronisław Czaykowski, zastępca Starosty Powiatowego-prezes, Owsiej Suchowlański, viceprezydent m Grodna -viceprezes, Karol Gutman, ławnik Magistratu - sekretarz, Piotr Bogucki, kierownik szkoły powszechnej - skarbnik, prof. Teofil Budzanowski - członek -

b/ Związek Pracy Obywatelskiej Kobiet

Zebranie.

W Ostrołęce dnia 17 grudnia ub r na zebraniu członków miejscowego oddziału postanowiono dokonać uzupełniających wyborów do zdekompletowanego zarządu i ożywić działalność oddziału oraz omówiono sprawy organizacyjne -

c/ Stowarzyszenie Młodzieży Polskiej

Nowy oddziały.

Powstały w :

1/ wsi Nowodworce, gminy Dojlidy w powiecie białostockim zorganizowany przez dziekana białostockiego, ks. Chodyko, członków 18, zarząd: Bronisław Radecki-prezes, Stanisław Arciszewski-viceprezes, Wacław Olszewski-sekretarz Paweł Domanowski-zastępca sekretarza i Józef Radziwoński-gospodarz -

2/ wsi Kapiec, gminy Ruda w powiecie szczuczyńskim, zarząd: ks Jan Murawski, proboszcz miejscowy - patron, nauczycielka Helena Majewska Henryk Piorus, Antoni Zalewski i Leon Miler.

207

d/ Związek Młodzieży Wiejskiej.

we koła

Powstały:
1/ we wsi Lipiny, gminy Łosinka w powiecie bielskim; zarząd koła narazie nie został wybrany.-

jazd.

W Suwałkach dnia 14 grudnia ub.r odbył się zjazd delegatów kół Związku i sympatyków wiejskiego ruchu młodzieżowego z powiatu suwalskiego przy udziale kierownika Wojewódzkiego Związku, Pobócha ka Po wysłuchaniu sprawozdań z działalności kół postanowiono stworzyć Związek Okręgowy i brano zarząd tymczasowy w składzie 12 osób, oraz uchwalono kilka wniosków, dotyczących uintensywnienia i ożywienia działalności kół w powiecie /18/.-

e/ Związek Strzelecki.

owe oddziały.

Nowe oddziały Związku powstały:w
1/ wsi Góra, gminy Krypno w powiecie białostockim, liczący 35 członków z zarządem: Józef Banas - prezes, Jan Stachurski - viceprezes i Antoni Stachurski - sekretarz;
2/ m Michałowie, powiatu białostockiego, członków 21, zarząd: Marjan Laskowski - prezes, Józef Owerk - viceprezes, Lucjan Łapiński - skarbnik, Bazyli Kalita - sekretarz i Karol Cieśluk - kierownik kulturalno-oświatowy.-Usiłuje rozbić oddział i nie dopuścić do dalszego jego istnienia miejscowy proboszcz, ks.Chodorowski.-

wieszenie działności oddzia-

Komendant Obwodu w Augustowie, Bogdan Michciński zawiesił działalność miejscowego oddziału po stwierdzeniu ujemnych wyników jego działalności. Oddział ten zostanie zreorganizowany.-

rania.

W Ostrowi-Mazowieckiej dnia 16 grudnia ub.r. zebranie zarządu obwo na którem postanowiono powołać komisję rewizyjną dla zbadania oddziałów wyłonić nowy zarząd oddziału w Ostrowi -Mazowieckiej, wprowadzić konieczne zmiany w strukturze organizacyj-

nej Związku i ożywić jego działalność w powiecie.-

f/ Legja Inwalidów Wojennych.

Nowy oddział.

W Białymstoku dnia 8 grudnia ub r odbyło się zebranie organizacyjne lokalnego oddziału Legji, zwołane z inicjatywy majora rezerwy Andrzeja Popowicza. Na zebraniu tem pomimo silnej opozycji Związku Inwalidów Wojennych, który akcję organizacyjną Legji uważa za wymierzoną przeciwko niemu dywersję, wybrano do zarządu majora rezerwy Andrzeja Popowicza, Antoniego Zemojda, Piotra Okonczyca, Albina Najfelda, Franciszka Sitka, Stefana Janika i Józefa Rutkowskiego. Zarząd ten do końca ubiegłego roku nie przejawił jakiejkolwiek działalności i nie rokuje żywotności oddziałowi.-

-:-:-:-:-:-:-:-:-:-:-:-

WOJEWODA BIAŁOSTOCKI
Nr BB.I-55/31.t.
Dnia 10 stycznia 1931 roku.

Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr.1.
za miesiąc grudzień 1930 rok.

V. Ruch wyznaniowy.

a/ Polski Katolicki Kościół Narodowy.

Powiat Bielski. Do-niedawna wyznawca sekty baptystów Józef Potęga, zamieszkały we wsi Dołubowo, gminy Grodzisk wszczął wśród okolicznej ludności wyznania rzymsko-katolickiego agitację na rzecz Polskiego Katolickiego Kościoła Narodowego, jak dotychczas jednak nie znalazł dla niej większego posłuchu.-

Powiat Kolneński. We wsi Korzeniste odbyło się dnia 26 grudnia nabożeństwo, odprawione przez proboszcza parafji łomżyńskiej Kościoła Narodowego, ks.Piechulskiego.-

b/ Sekta baptystów.

Powiat Bielski. We wsi Czarna-Srednia, gminy Grodzisk odbyło się dnia 28 grudnia ub.r. zebranie wyznawców sekty /8/. Odprawiono modły i przetłumaczono kilka ustępów Pisma Św.-

-:-:-:-:-:-:-:-:-:-:-:-

16

WOJEWODA BIAŁOSTOCKI
Nr.BB.I-55/31.T.
Dnia 10 stycznia 1931 r.

Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr.1.
za miesiąc grudzień 1930 r.

VI Mniejszości narodowe.

Życie społeczne i polityczne mniejszości narodowych w okresie sprawozdawczym było nierównie słabsze, niż w miesiącach poprzednich. Wpłynęło na to zmęczenie tej ludności w okresie wyborczym i przesunięcie ciężaru jej zainteresowania na sprawy gospodarcze. Dotyczy to szczególnie ludności żydowskiej, której przejawy życia politycznego nie wysunęły się poza ramy mniej lub więcej krytycznego ustosunkowania się do aktualnych spraw ogólnopaństwowych, oceniania wyniku wyborów i wypowiadania się co do nastawienia działalności i taktyki reprezentacji żydowskiej w Sejmie. Ogół społeczeństwa żydowskiego wyraża niedwuznacznie zadowolenie z tego, że w wyborach na ulicy żydowskiej zwyciężył kierunek umiarkowany, reprezentowany przez posłów żydowskich z Małopolski i podkreślał konieczność kontynuowania tego kierunku w Sejmie wręcz do całkowitego nawet odosobnienia posła Grünbauma. Ze spraw lokalnych najbardziej ważną była sprawa budżetu wyznaniowej gminy żydowskiej w Białymstoku. Zatwierdzenie tego budżetu przez Wojewodę oceniane było jako duża zmiana na korzyść żydów w dotychczasowych stosunkach, niemniej jednakże pewne niezadowolenie uwidoczniło się z racji charakteru, jaki ten budżet nadaje gminie. Sądząc z wypowiedzeń się prasy, społeczeństwo żydowskie chciałoby widzieć w gminie poważny czynnik religijny i polityczny, zaś budżet nadaje jej charakter publiczno-prawnego czynnika [illegible].

W orbicie szerszej krytyki prasy żargonowej i organizacyjn gospodarczych wchodziły ustawa cechowa, przepisy o godzinach handlu i expose Ministra Skarbu. Na czoło spraw ogólno-żydowskich wysuwał się XVII.kongres sjonistyczny. Przedwybory do tego kongresu zaostrzyły kon-

kurs opozycyjny w odniesieniu do Grünbauma.

Na konferencjach okręgowych "Mizrachi" w Grodnie, Łomży i Białymstoku, odbytych dnia 21 grudnia uchwalono rezolucje protestu przeciw Grünbaumowi za niedotrzymanie przezeń układu w sprawie mandatu poselskiego dla Farbstejna i zażądano złożenia przez Grünbauma przewodnictwa w dyrektorjacie Żydowskiego Funduszu Narodowego /Karen Kajameth/ Ponadto na konferencji w Białymstoku większością głosów uchwalono popierać na kongresie program sjonistów rewizjonistów, a nie ogólnych sjonistów.-

Życie ludności litewskiej specjalnych uwag nie nastręcza, jeżeli pominąć dążenie Towarzystwa Św. Kazimierza do zainteresowania ludności prywatnem szkolnictwem litewskiem, zaś w życiu społecznem i kulturalno-oświatowem ludności białoruskiej dominowała walka elementów radykalnych z umiarkowanymi o wpływy w Towarzystwie Szkoły Białoruskiej.-

Nadto zasługuje na uwagę inicjatywa grodzieńskiej "Białoruskiej Dumki", dotycząca powołania do życia pozaparlamentarnej narodowej reprezentacji białoruskiej dla kierowania życiem politycznem ludności białoruskiej.-

a/ Z y d z i .

Życie polityczne.

Mizrachi.

Białystok-Miasto. Na walnem zebraniu członków organizacji dnia 21 grudnia ub.r. omawiano sprawy organizacyjne, szkolnistwa wyznaniowego ożywienia życia religijnego /50/.-

B u n d .

Powiat Łomżyński. W Łomży dnia 5 grudnia odbyła się pogadanka na temat: "Wybory w Polsce a żydowski ruch socjalistyczny", oraz "Napad komunistów na żydowską szkołę świecką przy ul. Krochmalnej w Warszawie. Na temat wyborów przemawiali Zamiatyn Jakób i Makowski Chaim, przyczem Zamiatyn porównał wyniki wyborów w Niemczech, Austrji i Polsce, dowodząc że w Niemczech socjaliści utracili wiele mandatów na rzecz partji

drobnomieszczańskich, w Austrji zaś prawie że utrzymali swój stan posiadania natomiast w Polsce straty partji socjalistycznych są wprost olbrzymie Zdaniem mówcy podobny stan rzeczy należy przypisać brakowi stałego wpływu socjalizmu na masy robotnicze w Polsce. Makowski dowodził, że klasa robotnicza przy wyborach otrzymała dobrą nauczkę i na przyszłość musi zmienić swoją taktykę. W sprawie napadu na szkołę żydowską zabierali głos: Zamiatyn, Makowska i Radynowski, potępiając metody walki komunistów z ich przeciwnikami ideowymi i nazywając je bandyckiemi Obecny na sali Wajsbort Szymon /komunista/ zaoponował przeciwko dowodzeniom Zamiatyna i in., twierdząc, że bojówki socjalistów i bundowców również stosują podobne metody przeciwko komunistom, których biją i mordują, zwłaszcza podczas demonstracyj ulicznych. Z racji tego oświadczenia powstała wrzawa, wobec czego przewodniczący Zamiatyn zebranie rozwiązał ./50/

S j o n i ś c i .

Powiat Ostrowski. W Ostrowi-Mazowieckiej dnia 7 grudnia ub.r. odbył się zjazd powiatowy delegatów "Karen-Kajemeth-Israel", na którym sprawozdanie z działalności funduszu złożyli Lichtenger z Palestyny i Bloch z Warszawy /300/.-

Powiat Sokólski. W Sokółce dnia 12 grudnia ub.r. odbyło się zebranie członków miejscowej organizacji sjonistycznej w sprawach emigracji do Palestyny /30/.-

Powiat Suwalski. W Suwałkach dnia 27 grudnia ub.r. odbył się wiec sjonistów-rewizjonistów w sprawie 17 kongresu sjonistycznego w Karlsbadzie. Przemawiał Mojżesz Hutkowski z Warszawy, który nawoływał zgromadzonych do licznego wzięcia udziału w przedwyborach kongresowych /400/.-

Powiat Wysoko-Mazow. Dnia 24 grudnia ub.r. w Wysokiem-Mazowieckiem Niechwil Goldsztejn z Warszawy wygłosił na zebraniu sprawozdawczym Tasbuthu odczyt o 17 kongresie sjonistycznym /70/.-

210

Zycie kulturalno-oświatowe.

Białystok-Miasto. Zjednoczenie Szkół Zydowskich urządziło dnia 13 grudnia ub.r odczyt o rozwoju szkolnictwa żydowskiego w krajach bałtyckich i w Polsce.

Prelegent Tabaszyński Benjamin podkreślał szybki rozwój tego szkolnictwa w Polsce i jego potrzeby w najbliższej przyszłości, oraz wskazywał na konieczność realizowania przez masy robotnicze żydowskie hasło "oświata dla wszystkich" /21/.-

Powiat Bielski. W osadzie Nurzec, gminy Milejczyce powstało Stowarzyszenie kulturalno-oświatowe "Trezhest", liczące 17 członków. Zarząd: Jankiel Wajsman-prezes, Szymon Grynbaum-sekretarz i Zelik Rubinsztejn-skarbnik.-

Zycie społeczne.

Powiat Sokólski. W Sokółce powstał oddział Ligi Pomocy Pracującym w Palestynie /100/.-

Zycie zawodowe.

Białymstok-Miasto. W Białymstoku dnia 13 grudnia ub.r. na zebraniu cechów majstrów żydowskich zastanawiano się nad położeniem rzemieślników żydowskich w związku z ogólnym kryzysem gospodarczym w kraju i rozważano środki prowadzące do naprawy tego położenia /70/.-

Dnia 20 grudnia ub.r. na zebraniu cechu majstrów piekarzy i cukierników postanowiono interwenjować u władz w sprawie przedłużenia terminu, wyznaczonego na zmechanizowanie piekarń.-

R ó ż n e .

Dnia 28 listopada ub.r. w Grodnie wygłosił odczyt o stosunkach panujących w Rosji Sowieckiej Bernard Zyngier. Prelegent scharakteryzował przedewszystkiem położenie gospodarcze w Rosji So-

wieckiej, zaznaczając, że po wprowadzeniu pięcioletniego planu gospodarczego, przemysł i handel prywatny zamarły zupełnie, skutkiem czego nastała ogólna nędza. Lepiej stosunkowo powodzi się robotnikom fabrycznym, technikom i inżynierom, natomiast reszta ludności, a zwłaszcza t.zw."liszency", którzy są zaliczeni do trzeciej kategorji obywateli, znajdują się w krytycznem położeniu. Omawiając życie religijne, Zyngier, zaznaczył, że wszystkie religje są prześladowane, a w pierwszym rzędzie prawosławna i żydowska w mniejszym zaś stopniu religja katolicka. Rabini pozostający stale pod terorem nie mogą wykonywać swych praktyk religijnych. Żydzi stopniowo się wynaradawiają, między innemi z powodu zawierania małżeństw z osobami innych narodowości. Propaganda z powodu "pięciolatki" została rozwinięta do nieprawdopodobnych rozmiarów, doprowadzając wszystkich niemal od obłędu. Wszystkie dzieci i młodzież przymusowo muszą należeć do organizacyj pionierskich i konsomolskich, na których opiera się dyktatura bolszewizmu. Oprócz armji stałej istnieje armja młodzieży, należącej do "komsomołu", uzbrojona i występująca na wszystkich defiladach w pełnym rynsztunku wojskowym. Obalenie obecnej dyktatury drogą przewrotu wewnętrznego, zdaniem prelegenta, obecnie jest niemożliwe z powodu niesłychanego teroru i śledzenia wszystkich przez agentów G.P.U. Robotnicy żyją w daleko gorszych warunkach, jak w innych krajach europejskich. Praca w zakładach przemysłowych odbywa się nieprzerwanie, gdyż niedziele i święta są zniesione, a jedynie robotnicy po 5-dniach pracy mają szósty dzień wolny. Dalej mówca oświadczył, że nieprawdą jest jakoby w Sowietach istniał siedmiogodzinny dzień pracy, gdyż z wyjątkiem kilku większych miast robotnicy, wszędzie pracują więcej niż ośm godzin, a po skończonej pracy muszą udawać się na różne zebrania propagandowe, kursy i t.p. tak, że robotnik właściwie nigdy wolnym czasem nie rozporządza. W końcu mówca nawoływał do nieulegania agitacji komunistycznej, gdyż ustrój sowiecki doprowadzić może ludzkość do wielkiej klęski./450/.- Treść odczytu Zyngiera powtórzyły dosłownie "Grodner Espress" i "Dos Naje Łebn".-

211

PRASA.

os Naje Łebn" Na marginesie obchodu setnej rocznicy powstania listopadowego powoływało się na liczny udział żydów w tem powstaniu i wypowiadało przekonanie, że Polska dzisiejsza będzie naprawdę silną tylko wtedy jeżeli wszyscy jej obywatele bez jakiejkolwiek różnicy korzystać będą narówni z wolności narodowych i wspólnemi wówczas siłami utrwalą tę wolność. Pisząc o zatwierdzeniu przez Wojewodę budżetu wyznaniowej gminy żydowskiej w Białymstoku, pismo akcentowało, że pozycje tego budżetu nadają gminie wyłącznie charakter religijny wówczas, kiedy ma ona przed sobą doniosłe cele kulturalno-oświatowe do zrealizowania. Dużo miejsca poświęcało pismo wynikom wyborów do Sejmu, przyczem stwierdzało , że w czasie wyborów na ulicy żydowskiej zwyciężył kierunek umiarkowany, reprezentowany przez posłów żydowskich z Małopolski i wyrażało przekonanie, że kierunek ten zostanie uznany przez wszystkich posłów żydowskich, którzy zrozumieją słuszność zasady "trzeba brać, co dają i walczyć o lepsze".-

W sprawie Brześcia pismo powtarzało agitacyjne argumenty polskiej prasy opozycyjnej i zaopatrywało je uwagą, że tylko przez surowe ukaranie winnych znęcania się nad więźniami brzeskimi Polska oczyścić się może w opinji świata z ciążących na Niej plam.

Ze spraw natury gospodarczej poruszane były przez pismo ustawa cechowa, która zdaniem pisma niszczy warsztaty rzemieślnicze i obowiązujące rozporządzenia co do godzin handlu, domagając się złagodzenia tych rozporządzeń.-

Unzer Weg" iałystok-tyodnik/. Przedstawiał sprawę Brześcia w oświetleniu polskiej prasy opozycyjnej.-

Grodnes Express". Potępiał wystąpienia profesorów uniwersytetów w sprawie brzeskiej, oświadczając, że wystąpienia te są perfidją, istniały

bowiem istotne powody, wymagające aby ludzie nauki z publicznie wypowiedzieli swój sąd lecz wtedy esorowie milczeli, a dopiero teraz, gdy partje polityczne urabiają bohaterów z utytułowanych więźniów brzeskich czyni się ze sprawy brzeskiej "wielką sprawę" w sposób szkodzący państwu nazewnątrz.

W zatwierdzeniu budżetu białostockiej wyznaniowej gminy żydowskiej pismo dopatrywało fakt doniosłej dla żydów miary, świadczący, że stosunki dla żydów na kresach zmieniają się na lepsze.

W artykule p.t. " O to jak się sprawdzają obiecanki sanacji" podkreślał, że Minister Skarbu w swem expose przekreślił wszelkie obietnice wyborcze sanacji co do poprawy sytuacji dla kupiectwa, rzemiosła i przemysłu żydowskiego stwierdził natomiast, że zmienić się może na gorsze, aczkolwiek jest już taka, że gorszą być nie może.

b/ Białoru. ii

Zycie kilturalno oświatowe

Pod koniec grudnia naskutek wytycznych tymczasowej komisji pełnomocniczej TSB. w Wilnie zarządy okręgowe i koła TSB w Białymstoku rozpoczęły akcję przygotowawczą do zjazdu okręgowego delegatów, zapowiedzianego na dzień 18 stycznia b.r.

Jednocześnie większość w łonie tych zarządów wystąpiła gwałtownie przeciwko tym ich członkom, którzy w okresie wyborczym wyraźniej współpracowali z BBWzR.-

Okoliczność ta skłoniła Urząd Wojewódzki do odpowiednich posunięć w odniesieniu do tych zarządów. W sprawie tej zostanie przesłane Ministerstwu oddzielne sprawozdanie.-

P R A S A

Grodzieńska "Białoruska Dumka" podnosiła konieczność dalsze

konsekwentnej współpracy białorusinów z obozem prorządowym dają cym gwarancję rzetelnego traktowania zagadnień białoruskich zwłaszcza w dziedzinie życia ekonomicznego i kulturalnego.

W jednym z artykułów pismo wypowiada się za utworzeniem pozaparlamentarnego narodowego ośrodka białoruskiego, któryby zniwelował skutki braku reprezentacji białoruskiej w Sejmie; wziął na siebie kierownictwo całokształtem życia społecznego i politycznego białorusinów.-

Zdaniem pisma inicjatywa co do utworzenia takiego ośrodka powinna wyjść od Białoruskiego Komitetu Narodowego w Grodnie.-

c/ L i t w i n i .

Powiat Grodzieński. Zespół amatorski oddziałów Towarzystwa Św Kazimierza w gminie Marcińkańce urządził w dniach 25 i 26 grudnia ub r. przedstawienia we wsiach Mustejki i Rudnia.-

W okresie świątecznych delegat Centrali Towarzystwa Św Kazimierza, Rutrym Adam wygłosił we wsiach Bandomańce, Marcinkańce, Biże, Mordasewo, Puhacze, Kaszety, Dubienki, Morgiewicze i Dežele, gminy Marcinkańce odczyty o ks. Witoldzie i celach Towarzystwa.-

Powiat Suwalski. We wsi Polmice gminy Krasnowo na zebraniu członków oddziału Towarzystwa Św. Kazimierza i rodziców uczni miejscowej szkoły litewskiej wybrano komitet opieki szkolnej, uchwalono dostarczać opał dla szkoły, zbierać składki pieniężne na jej oświetlanie i odremontować lokal szkoły w czasie ferii letnich, podwyższono składki członkowskie z 2 do 4 zł i zdecydowano zorganizowanie kursów dla dorosłych z wykładowym językiem litewskim.-

Oddział Towarzystwa Św Kazimierza w Widugierach postanowił wznieść tamże pomnik ku czci ks. Witolda.-

-:-:-:-:-:-:-:-:-:-:-:-:-

WOJEWODA BIAŁOSTOCKI
Nr BP I 55/31 T
Dnia 10 stycznia 1931 roku

Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr 1
za miesiąc grudzień 1930 rok

VII. V A R I A.

1/ Uchwały sejmików powiatowych.

Sejmik Powiatowy w Bielsku-Podlaskim na posiedzeniu w dniu 11 grudnia powziął następującą uchwałę: "Sejmik Powiatowy w Bielsku-Podlaskim zebrany na posiedzeniu sprawozdawczem w dniu 11 grudnia r b. wita z radością układ sił politycznych w nowowybranych Sejmie i Senacie, widząc w nim gwarancję poprawy bytu gospodarczego Państwa oraz zapewnienie Polsce mocarstwowego stanowiska"

Sejmik Powiatowy w Wysokiem-Mazowieckiem na posiedzeniu w dniu 27 listopada ub r powziął następującą uchwałę: "Zebrany w dniu 27 XI 1930 r Sejmik powiatu Wysoko-Mazowieckiego wobec. szczęśliwie ukończonych wyborów do ciał ustawodawczych stwarzających po raz pierwszy w niepodległej Polsce stałą większość parlamentarną dającą możność owocnej pracy dla Państwa, wita ten radosny fakt i postanawia poprzeć usilną pracą na terenie powiatu usiłowania Rządu zmierzające do poprawy sytuacji gospodarczej i politycznej Państwa i przyczynić się do stałego skonsolidowania społeczeństwa"

-:-:-:-:-:-:-:-:-:-:-:-:-